

В.М. Булавинець, В.П. Горин, І.П. Сидор

ФІНАНСИ

У СХЕМАХ І ТАБЛИЦЯХ

Навчальний посібник

Тернопіль – ТНЕУ

2017

Автори:

Булавинець В. М., к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія: теми 1, 4, 9; питання для самоперевірки та обговорення до тем 1-5; завдання для самостійної роботи,

Горин В. П., к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія: теми 2, 6, 8; питання для самоперевірки та обговорення до тем 6-10; задачі,

Сидор І. П., к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія: теми 3, 5, 7, 10; тести; передмова; умови комплексного практичного індивідуального завдання

Рецензенти:

Кривицька Ольга Романівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та аудиту, керівник наукового відділу Національного університету «Острозька академія»,

Мельник Володимир Богданович – директор ТОВ «Гардлайн»,

Казимирів Ольга Богданівна – начальник фінансового управління Тернопільської районної державної адміністрації.

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Тернопільського національного економічного університету
(протокол № ___ від 27 червня 2017 р.)*

Фінанси у схемах і таблицях: навч. посіб. для студ. першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / [Булавинець В. М., Горин В. П., Сидор І. П.]; за заг. ред. В. П. Горина. – Тернопіль: Вектор, 2017. – 181 с.

Навчальний посібник підготовлено відповідно до програми курсу з дисципліни «Фінанси», яку включено до навчального плану підготовки студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. У ньому у формі таблиць та схем розкрито теми, зміст яких формує у студентів знання теоретичних засад фінансових відносин, фінансової політики та фінансового механізму. Ряд тем посібника присвячені висвітленню особливостей функціонування бюджетної та податкової систем, таких складових фінансової системи як страховий, фінансовий ринок, фінанси суб'єктів господарювання, міжнародні фінанси та фінанси домогосподарств. Значна увага приділена розкриттю основних аспектів фінансового менеджменту. Посібник містить також питання для обговорення і самоконтролю знань, а також комплекс тестів до кожної теми.

Посібник пропонується для студентів, викладачів, аспірантів.

ПЕРЕДМОВА

Фінанси – одна із складних економічних категорій, невід’ємний атрибут функціонування держави. Забезпечуючи процес розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту фінанси впливають на всі сторони суспільного життя. Переорієнтація економіки України на ринкові засади ставить нові вимоги до підготовки фахівців в сфері фінансів. Вони повинні реально оцінювати економічні процеси, розуміти суть і тенденції розвитку фінансових відносин, ставити і вирішувати актуальні питання розбудови фінансової системи, забезпечувати економічне зростання держави.

Дисципліна «Фінанси» входить до переліку обов’язкових при підготовці фахівців економічних спеціальностей. Вона покликана закласти в студентів розуміння суті фінансів, їх специфічних ознак, методологічних основ їх організації як на загальнодержавному рівні, так і на рівні підприємницьких структур. Успішне вивчення дисципліни можливе за умов поєднання навчального процесу в аудиторії з самостійною роботою студентів.

Дисципліна «Фінанси» передбачає поглиблення та збагачення положень традиційних навчальних дисциплін економічного спрямування: основи економічної теорії, економіки підприємств, фінансів підприємств, банківської системи та інших.

Вивчення дисципліни передбачає формування у студентів здатності опановувати і усвідомлювати інформацію щодо сучасного стану і тенденцій розвитку фінансової системи у розрізі бюджетної та податкової систем, фінансів суб’єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансового та страхового ринків, в тому числі:

- спроможність ідентифікувати причини та чинники, які впливають на формування вітчизняної фінансової системи; обґрунтувати зв’язок між тенденціями у розвитку фінансової системи та суспільно-політичними й економічними процесами у країні;
- здатність проаналізувати практичні результати функціонування окремих складових фінансової системи, спроможність виділити позитивні та негативні сторони, проблемні моменти, сформулювати обґрунтовані висновки;
- спроможність сформулювати висновки щодо доцільності та можливості вдосконалення практики управління окремими сферами і ланками фінансової системи, спроможність вказати на її позитивні наслідки та ризики;
- ознайомлення студентів із загальними принципами функціонування фінансів, формування фінансової політики та особливостей реалізації фінансового механізму; чинниками, які визначають тенденції розвитку фінансових відносин в сучасних умовах;
- засвоєння студентами знань про побудову фінансової системи, засади управління державними і місцевими фінансами, особливості бюджетного процесу на державному і місцевому рівнях, джерела формування доходів та напрями використання коштів бюджетів різних

рівнів в Україні, пріоритети бюджетної децентралізації та зміцнення фінансової бази органів місцевого самоврядування за прикладом окремих країн світу;

- виділення специфіки прояву фінансових явищ та процесів на макро- та мікрорівнях;

- залучення статистичних даних та дослідження тенденцій їх зміни;

- ознайомлення з розвитком фінансового і страхового ринків в Україні, виявлення позитивних та негативних аспектів їхнього функціонування.

Опанувавши дисципліну «Фінанси», студенти вмітимуть виявляти зв'язок між тенденціями розвитку фінансових відносин та економічними й політичними процесами, які відбуваються у країні; оцінювати позитивні і негативні сторони сучасної фінансової політики; застосовувати наукові методи для дослідження етапів розвитку фінансів, робити обґрунтовані висновки; на основі узагальнення сучасного досвіду функціонування окремих сфер і ланок фінансової системи формулювати пропозиції щодо пріоритетних напрямів їхнього вдосконалення.

Зміст дисципліни «Фінанси»

Змістовий модуль 1 **Теоретико-організаційні основи фінансової науки.** **Державні фінанси**

ТЕМА 1.

Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів

Предмет фінансової науки – специфічна сфера суспільних економічних відносин з приводу формування і розподілу централізованих та децентралізованих грошових фондів. Макро- і мікрорівень у фінансах.

Методологія фінансової науки. Категоріальний та понятійний апарат у фінансовій науці. Поняття та терміни у фінансовій науці.

Функції фінансів як відображення їх сутності і суспільного призначення. Дискусійні питання щодо сутності і функцій фінансів.

Роль фінансів у розподілі і перерозподілі вартості національного продукту, оптимальному розміщенні фінансових ресурсів, оптимізації співвідношення між індивідуальним і суспільним споживанням, у трансформації доходів у заощадження, а заощаджень в інвестиції.

Поняття фінансової системи. Фінансова система України та принципи її побудови. Сфери та ланки фінансової системи України, їх характеристика.

Література: 8, 13, 26, 28, 35, 40, 47, 57, 58, 66, 79, 82, 83, 86, 99, 101, 106, 109, 112,

ТЕМА 2.

Фінансова політика і фінансовий механізм

Фінансова політика як складова частина економічної політики. Суть та види фінансової політики. Фінансова політика держави, її принципи, характеристика складових. Фінансова політика у міжнародних та міждержавних відносинах. Фінансова політика суб'єктів господарювання. Стратегія і тактика фінансової політики. Реалізація фінансової політики. Фінансова політика і фінансове право.

Поняття фінансового механізму, його значення. Склад фінансового механізму. Фінансове забезпечення. Фінансове регулювання, його місце у фінансовому механізмі. Фінансові важелі, їх характеристика. Фінансові стимули та фінансові санкції, їх види. Вплив фінансового механізму на життя суспільства та розширене суспільне відтворення.

Література: 8, 13, 26, 28, 32, 34, 37, 41, 43, 44, 60, 61, 65, 72, 73, 77, 80, 84, 94, 102, 103, 108, 110, 115, 118,

ТЕМА 3.

Податки. Податкова система.

Податки як фінансова категорія, їх економічна сутність і призначення. Історична ретроспектива розвитку податків як невід'ємного елементу суверенітету держави. Податки – вихідна категорія державних фінансів. Характерні ознаки податків як обов'язкових платежів.

Функції податків. Дискусійні питання щодо їх визначення і змісту.

Елементи податку. Види податкових ставок.

Класифікація податків та її ознаки. Види прямих податків. Прибуткове оподаткування як основна сучасна форма прямого оподаткування. Непрямі податки. Акцизи як форма непрямого оподаткування, їх види.

Податкова система: поняття і основи побудови. Податкова система унітарної та федеративної держави. Структура податків і чинники, що її визначають. Податкова політика України.

Організація податкової роботи та діяльність державної фіскальної служби.

Література: 1, 8, 13, 20, 21, 22, 26, 28, 44, 64, 65, 70, 72, 78, 81, 84, 96, 97, 100, 111,

ТЕМА 4.

Бюджет. Бюджетна система

Бюджет як фінансова категорія, його економічна сутність і призначення. Функції бюджету. Роль бюджету в перерозподілі вартості ВВП і забезпеченні виконання конституційних зобов'язань держави в умовах зростання потреби в суспільних благах. Межі бюджетного перерозподілу, його вплив на економічний розвиток і соціальну стабільність.

Бюджетна політика і бюджетний механізм.

Бюджетний устрій і бюджетна система. Складові бюджетної системи і принципи її побудови. Критерії і порядок розмежування видатків і доходів між бюджетами. Територіальний та відомчий підходи до розподілу видатків. Розподіл доходів між бюджетами. Фінансове вирівнювання. Форми взаємовідносин між бюджетами та їх правове регламентування.

Бюджет як основний фінансовий план держави, його правовий статус. Доходи бюджету та їх класифікація. Джерела і методи формування доходів бюджету. Внутрішні джерела бюджетних надходжень. Податкові доходи бюджету, їх динаміка, зміни і тенденції розвитку. Неподаткові доходи бюджету. Доходи від власності та підприємницької діяльності. Доходи від операцій з капіталом. Інші неподаткові доходи бюджету. Чинники, що впливають на структуру доходів бюджету.

Видатки бюджету та їх класифікація. Функціональна, економічна, відомча і програмна класифікація видатків. Поточний бюджет і бюджет розвитку. Форми бюджетного фінансування. Чинники, що впливають на структуру видатків бюджету. Бюджетні права і бюджетна ініціатива. Бюджетний процес і його складові. Організація бюджетного процесу.

Література: 3, 4, 5, 6, 8, 13, 18, 19, 26, 28, 31, 36, 37, 39, 41, 42, 51, 58, 60, 67, 68, 69, 71, 75, 76, 77, 87, 93, 96, 113, 120

Змістовий модуль 2

Особливості функціонування окремих сфер і ланок фінансової системи.

ТЕМА 5.

Фінанси суб'єктів господарювання

Поняття суб'єкта господарювання, ознаки його ідентифікації. Класифікація суб'єктів господарювання.

Фінанси суб'єктів господарювання як фінансова категорія. Особливості фінансових відносин на мікрорівні.

Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва (підприємств) реального сектору економіки. Принципи організації фінансів суб'єктів підприємництва.

Матеріальна основа функціонування суб'єкта підприємництва.

Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва – фінансових установ: банківські установи, інститути спільного інвестування, страхових компаній.

Фінанси організацій і установ, створених органами виконавчої влади.

Фінанси некомерційних організацій – об'єднань громадян.

Фінансова діяльність підприємців-фізичних осіб. Патентування діяльності. Особливості оподаткування підприємців-фізичних осіб.

Література: 8, 13, 26, 28, 45, 57, 63, 104, 105, 107, 114, 116

ТЕМА 6.

Фінансовий менеджмент

Сутність фінансового менеджменту.

Фінансові рішення, їх розробка, прийняття та реалізація. Чинники впливу на фінансові рішення. Процес розробки і реалізації фінансових рішень. Теорії прийняття рішень.

Мета і завдання фінансового менеджменту.

Стратегія і тактика фінансового менеджменту. Розроблення фінансової політики за напрямками фінансової діяльності. Процес розроблення стратегії фінансового менеджменту.

Принципи і функції фінансового менеджменту, їх характеристика.

Механізм фінансового менеджменту, його сутність та складові. Системи забезпечення механізму фінансового менеджменту.

Література: 7, 8, 12, 13, 26, 28, 29, 30, 63, 104, 105, 107, 114, 116

ТЕМА 7.

Страховання. Страховий ринок

Об'єктивна необхідність і сутність страхового захисту. Страхові фонди як джерело забезпечення страхового захисту.

Страховання як фінансова категорія, її економічний зміст та функції. Дискусійні питання щодо визначення сутності та функцій страховання.

Елементи страховання: страховик, страхувальник, застрахований, страхові платежі, страхове відшкодування, страховий тариф, страхова премія.

Класифікація страховання. Ознаки класифікації.

Класифікація за об'єктами страховання. Галузі страховання: майнове страхування, страхування відповідальності, особисте страхування, страхування підприємницьких ризиків. Види страховання.

Поняття страхового ринку і його структура. Страхові послуги як об'єкт взаємовідносин страховиків і страхувальників.

Державне регулювання страхової діяльності. Страховий нагляд, його призначення і організація.

Література: 8, 9, 10, 13, 23, 24, 25, 26, 28, 33, 48, 49, 55, 85, 88, 98

ТЕМА 8.

Фінансовий ринок

Фінансовий ринок у системі економічних відносин. Сегментація фінансового ринку. Фінансовий ринок як економічна категорія, його суспільне призначення. Функції фінансового ринку.

Інструменти фінансового ринку. Цінні папери як інструменти фінансового ринку. Характерні ознаки цінних паперів. Економічна сутність цінного паперу як капіталу, що приносить дохід його власнику. Класифікація цінних паперів.

Суб'єкти фінансового ринку.

Фінансові посередники: класифікація та функціональне призначення. Інституційна структура фінансового ринку і ринку фінансових послуг: комерційні банки, небанківські кредитні установи,

лізингові і факторингові компанії, інституційні інвестори, фондові і валютні біржі.

Література: 2, 8, 11, 13, 14, 26, 28, 90, 91

ТЕМА 9. ***Фінанси домогосподарств***

Домогосподарство як інституційна економічна одиниця та суб'єкт фінансових відносин. Теоретичні основи фінансів домогосподарств.

Джерела і форми доходів домогосподарств. Грошові та натуральні доходи. Характеристика сукупних доходів.

Витрати домогосподарств, їх класифікація. Поточні і капітальні витрати на споживання. Фінансові рішення домогосподарств щодо розміщення доходів.

Бюджет домогосподарства, його структура. Сукупні ресурси і сукупні витрати домогосподарств. Роль держави у формуванні доходів домогосподарств. Заощадження домогосподарств, їх класифікація, мотиви та чинники.

Література: 8, 13, 26, 27, 28, 46, 50, 52, 53, 54, 95

ТЕМА 10. ***Міжнародні фінанси***

Сутність, призначення та розвиток міжнародних фінансів. Функції міжнародних фінансів. Суб'єкти міжнародних фінансів.

Складові системи міжнародних фінансів. Міжнародний фінансовий ринок. Міжнародний валютний ринок: суб'єкти та елементи. Міжнародний ринок кредитних ресурсів. Міжнародний кредит: види, форми, варіанти кредитування. Міжнародний ринок цінних паперів. Іноземні облігації та єврооблігації. Фінанси міжнародних організацій, Фінанси ООН. Фінанси ЄС. Діяльність міжнародних фінансових інституцій. МВФ та специфіка його функціонування. Група Світового банку.

Регіональні фінансові інституції. Паризький та Лондонський клуби кредиторів.

Література: 8, 13, 15, 16, 17, 26, 28, 38, 56, 59, 62, 74, 89, 92, 117

Тема 1

ПРЕДМЕТ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ

1. Предмет фінансової науки
2. Суть, необхідність, характерні риси фінансів
3. Функції фінансів
4. Фінансові ресурси
5. Фінансові резерви, їх суть і значення
6. Фінансова система.

«Фінанси» – від лат. «finatio» – «платіж»

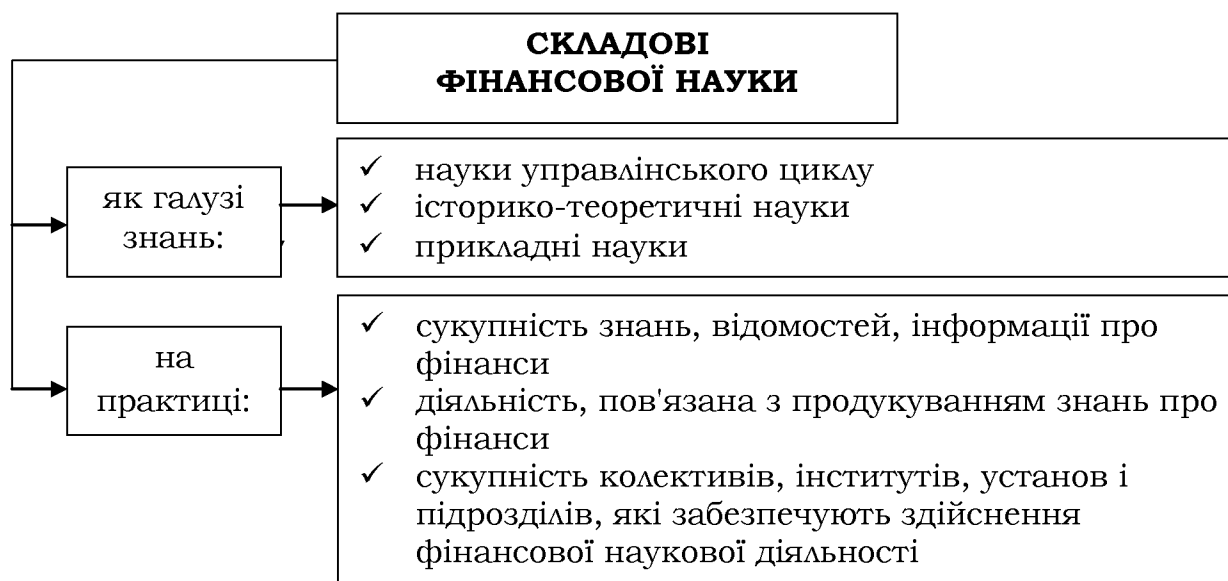
1577 рік – термін «фінанси» вперше впроваджено у науковий обіг (франц. вчений Ж. Боден, «Шість книг про республіку»).

Початок ХІХ ст. – фінансова наука починає розвиватися як самостійна галузь знань.

ПРЕДМЕТ СУЧАСНОЇ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ –

сукупність фінансових відносин на різних рівнях економічної системи; різних етапах розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту; між різними суб'єктами відносин та економічною основою яких є рух вартості у її грошовій формі.

ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ ФІНАНСІВ

обумовлюється:

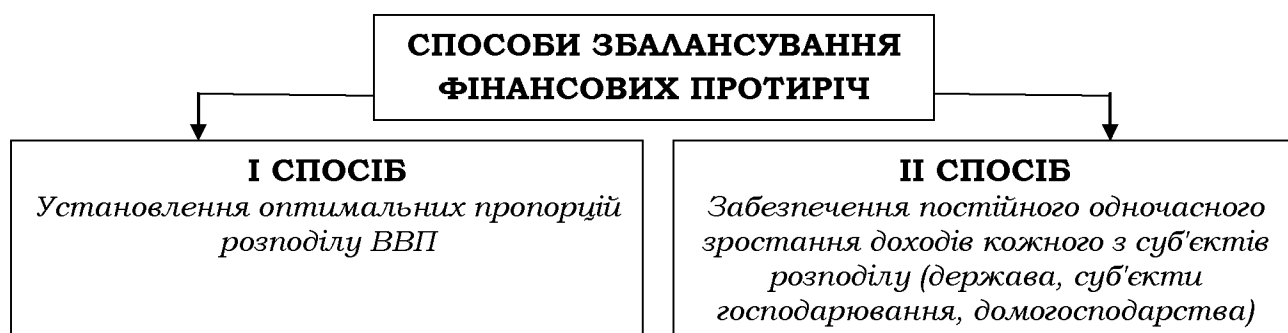
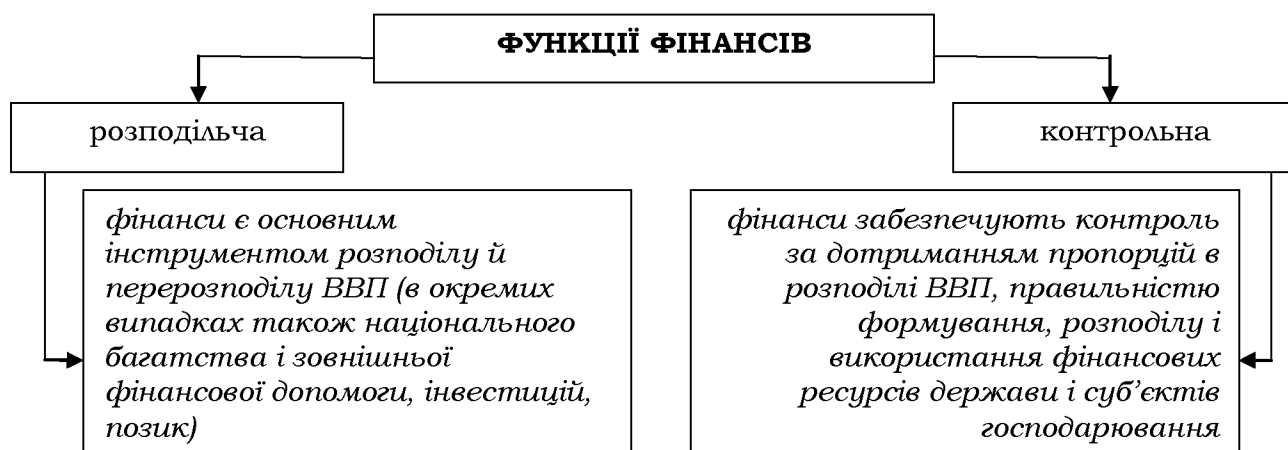
- наявністю суспільного поділу праці;
- виникненням держави і необхідністю виконання нею своїх функцій;
- розвитком товарно-грошових відносин (фінанси не можуть існувати без грошей);
- існуванням різних форм власності;
- дією економічних законів розвитку суспільства.

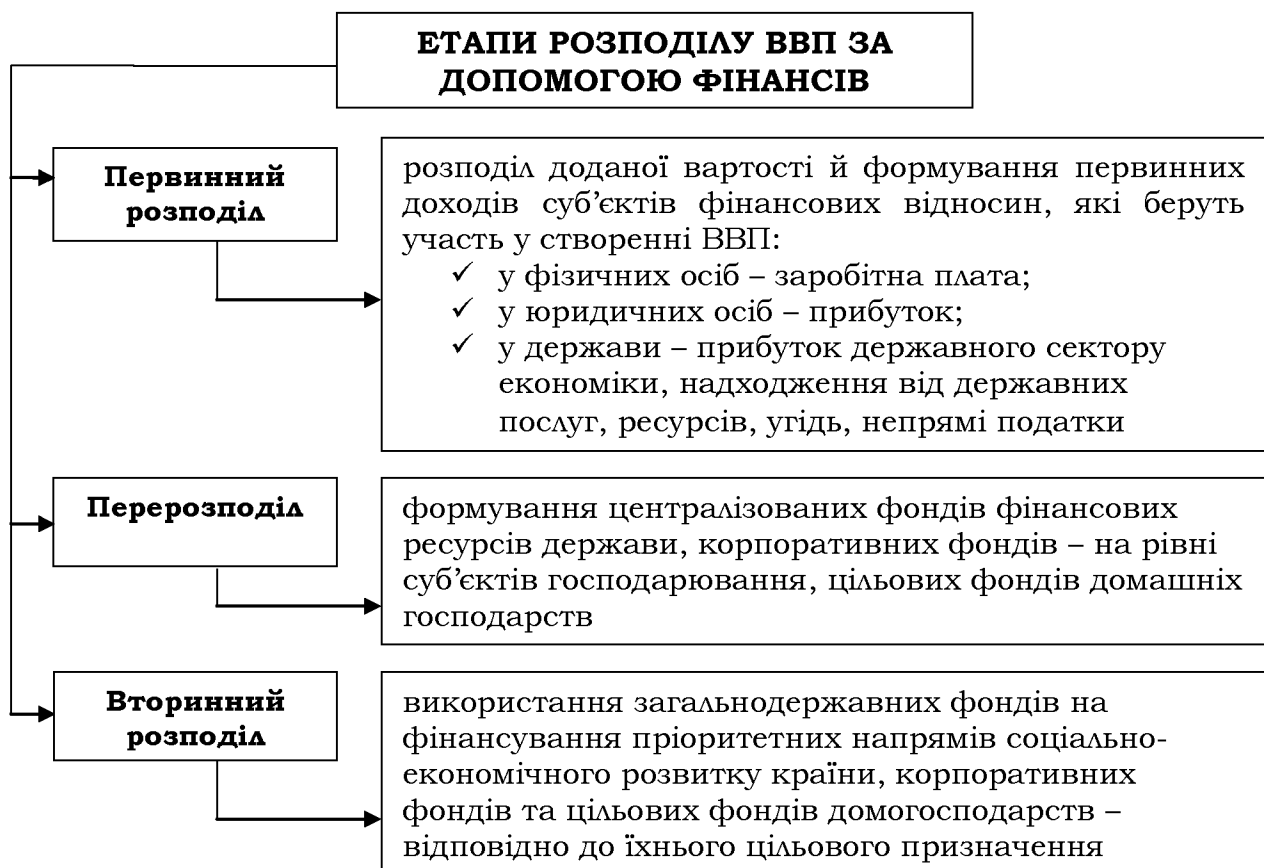
ФІНАНСИ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ – це:

сукупність економічних відносин, що виникають з приводу розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту з метою формування фінансових ресурсів та створення фондів грошових коштів і їхнього використання для забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства

ХАРАКТЕРНІ РИСИ ФІНАНСОВИХ ВІДНОСИН:

- це розподільні відносини
- це суспільні відносини
- це грошові відносини
- це економічні відносини
- це відносини щодо формування і використання централізованих та децентралізованих фінансових ресурсів

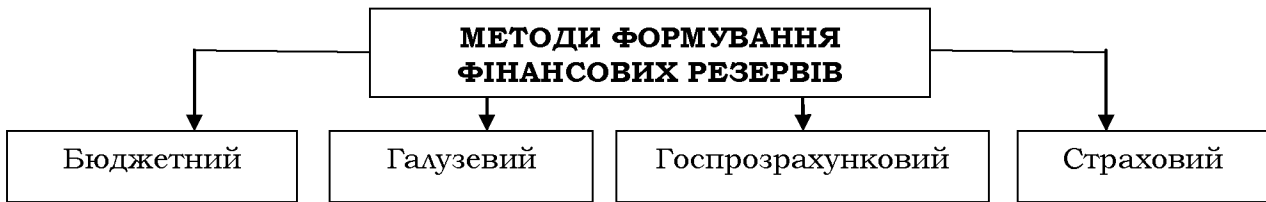
ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ – це:

грошові нагромадження і доходи, які створюються в процесі розподілу і перерозподілу ВВП і зосереджуються у відповідних суб'єктів для забезпечення безперервності розширеного відтворення і задоволення інших суспільних потреб

ФІНАНСОВІ РЕЗЕРВИ – це:

грошові кошти, що свідомо відволікаються з господарського обороту і призначені для використання у випадках збоїв у процесах суспільного відтворення.

ФІНАНСОВА СИСТЕМА – це:

сукупність відносно відокремлених, але взаємопов'язаних сфер і ланок фінансових відносин, які відображають процеси розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

1. Поміркуйте, від чого залежить склад та структура фінансових ресурсів держави? Які, на Ваш погляд, найбільші пріоритетні напрями їхнього використання? Відповідь обґрунтуйте.
2. Поміркуйте, від чого залежать масштаби розподільчих процесів у країні? Чи справедливо, на Вашу думку, залучати до розподільчих процесів національне багатство та у яких випадках це може бути виправдано?
3. Скажіть, у чому полягає причина виникнення фінансових протиріч та якими способами їх можна вирішити? Який із способів Вам більше імпонує? Відповідь обґрунтуйте.

4. Поясніть, в чому полягає антропологічний підхід до пізнання предмету фінансової науки? Яким чином він впливає на формування напрямів фінансових досліджень?
5. Поясніть, з яких позицій розглядають фінансову науку в сучасних умовах? Якими, на Ваш погляд, є найбільш перспективні напрями фінансових досліджень? Відповідь обґрунтуйте.
6. Вкажіть, які види перерозподілу розрізняють у фінансовій науці? Поміркуйте, в чому полягає необхідність міжтериторіального перерозподілу фінансових ресурсів?
7. Поясніть, в чому полягає зміст теорії суспільного добробуту? За допомогою яких фінансових важелів та інструментів основні ідеї цієї теорії реалізуються на практиці?
8. Поміркуйте, яким чином контрольна функція фінансів виявляється на рівні суб'єкта господарювання чи домогосподарства? Що, на Ваш погляд, є передумовою ефективності фінансового контролю?
9. Поясніть, з якою метою формують фінансові резерви? На Ваш погляд, за рахунок яких джерел та в яких обсягах мають формуватись фінансові резерви на рівні держави, підприємства, домогосподарства?
10. Проаналізуйте, які чинники визначають структуру і рівень розвитку окремих складових фінансової системи? Поміркуйте, яким чином глобалізація впливає на розвиток фінансових систем різних країн світу?

ТЕСТИ

1. Розподільча функція фінансів полягає у тому, що за допомогою цієї економічної категорії здійснюється розподіл:

- а) доходів економічних суб'єктів у суспільстві
- б) бюджетів різних рівнів у державі
- в) валового внутрішнього продукту в економіці
- г) товарообороту в економіці

2. Фінансові ресурси – це:

- а) сукупність економічних відносин, що виникають з приводу розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту з метою формування фінансових ресурсів для забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства
- б) грошові нагромадження і доходи, які створюються в процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту і зосереджуються у відповідних суб'єктів для забезпечення безперервності розширеного відтворення і задоволення інших суспільних потреб
- в) особлива група фондів грошових коштів, в яких нагромаджуються кошти, що на деякий час вилучаються з обороту, а використовуються у випадках збоїв у процесі суспільного виробництва
- г) рух позичкового фонду, який здійснюється через банківську систему і спеціальні фінансово-кредитні інститути

3. Фінансові резерви – це:

- а) особлива група фондів грошових коштів, що на деякий час вилучаються з обороту, а використовуються у випадках збоїв у процесі суспільного виробництва
- б) сукупність доходів та грошових нагромаджень, які перебувають у розпорядженні суб'єктів господарювання та держави, і спрямовуються на задоволення суспільних потреб з метою розширення виробництва та зростання матеріального добробуту громадян
- в) відрахування на соціальні цілі
- г) сукупність економічних відносин, що виникають з приводу розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту з метою формування фінансових ресурсів для забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства

4. Фондам грошових коштів притаманні наступні риси:

- а) цільове призначення; правова регламентація; комплексність коштів; динамічність
- б) цільове призначення; правова регламентація; динамічність
- в) цільове призначення; правова регламентація; фондоутворюючий характер; динамічність
- г) контрольованість, регульованість

5. До централізованих фондів грошових коштів належать:

- а) фонди некомерційних організацій; фонди комерційних підприємств; Пенсійний фонд України
- б) місцеві бюджети; Державний бюджет України; амортизаційний фонд;
- в) Пенсійний фонд України; місцеві бюджети; Державний бюджет України;
- г) фонди стимулювання, резервні фонди

6. До децентралізованих фондів грошових коштів належать:

- а) фонди некомерційних організацій; фонди комерційних підприємств; фонд заробітної плати
- б) місцеві бюджети; Державний бюджет України; амортизаційний фонд
- в) Пенсійний фонд України; Державний бюджет України
- г) фонди стимулювання, резервні фонди, місцеві бюджети

7. Об'єктом розподілу за допомогою фінансів є:

- а) валовий внутрішній продукт
- б) децентралізовані фонди грошових коштів
- в) заробітна плата
- г) організації і установи

8. Необхідність фінансів обумовлена:

- а) наявністю кредиту; наявністю держави; наявністю людей
- б) наявністю грошових відносин та людей, дією економічних законів розвитку суспільства
- в) наявністю товарно-грошових відносин; наявністю держави; дією економічних законів розвитку суспільства
- г) дією економічних законів розвитку суспільства; наявністю кредиту; наявністю фінансових установ

9. За сутністю фінанси – це:

- а) об'єктивна економічна категорія
- б) гроші
- в) доходи
- г) ВВП

10. Характерними ознаками фінансів є:

- а) грошовий, розподільний, фондоутворюючий характер
- б) сукупність фінансових відносин, що виникають на різних етапах розподілу і перерозподілу ВВП
- в) наявність грошових відносин; дія економічних законів розвитку суспільства
- г) грошовий вияв

11. Функції фінансів:

- а) розподільна, амортизаційна
- б) грошова, розподільна
- в) розподільна, контрольна
- г) контрольна, правова

12. Матеріальною основою фінансових відносин виступають:

- а) фінансові ресурси
- б) ціна
- в) заробітна плата
- г) кредит

13. Централізовані фінансові ресурси формуються:

- а) у населення
- б) на мікрорівні
- в) у суб'єктів господарювання
- г) на макрорівні

14. Децентралізовані фінансові ресурси формуються:

- а) у фінансових установ
- б) на мікрорівні
- в) у бюджеті
- г) на макрорівні

15. Методами формування фінансових резервів є:

- а) фінансовий, натуральний, грошовий
- б) амортизаційний, обов'язковий
- в) резервний, грошовий
- г) бюджетний, госпрозрахунковий, страховий

16. Суб'єктами розподільчих відносин є:

- а) держава, юридичні і фізичні особи
- б) держава, посадові особи
- в) юридичні і фізичні особи
- г) президент і Верховна Рада України

17. Джерелом формування фінансових ресурсів держави є:

- а) податки, обов'язкові внески до цільових фондів
- б) заробітна плата, амортизаційні відрахування
- в) проценти за кредитами
- г) прибуток

18. Джерелом формування децентралізованих фінансових ресурсів є:

- а) податки, обов'язкові внески до цільових фондів
- б) заробітна плата, амортизаційні відрахування, прибуток
- в) проценти за кредитами
- г) акцизний податок, ПДВ

19. Контрольна функція фінансів на практиці реалізується в:

- а) розподілі ВВП
- б) в діяльності осіб, що проводять фінансовий контроль
- в) формуванні фінансових ресурсів
- г) діяльності організацій і установ

20. Фінансова система – це:

- а) сукупність фінансових форм, методів і важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства
- б) сукупність фінансових органів та нормативно-правове забезпечення
- в) сукупність фінансових відносин і грошових коштів
- г) сукупність відносно відокремлених, але взаємозв'язаних між собою ланок фінансових відносин і фінансових органів, які управляють ними

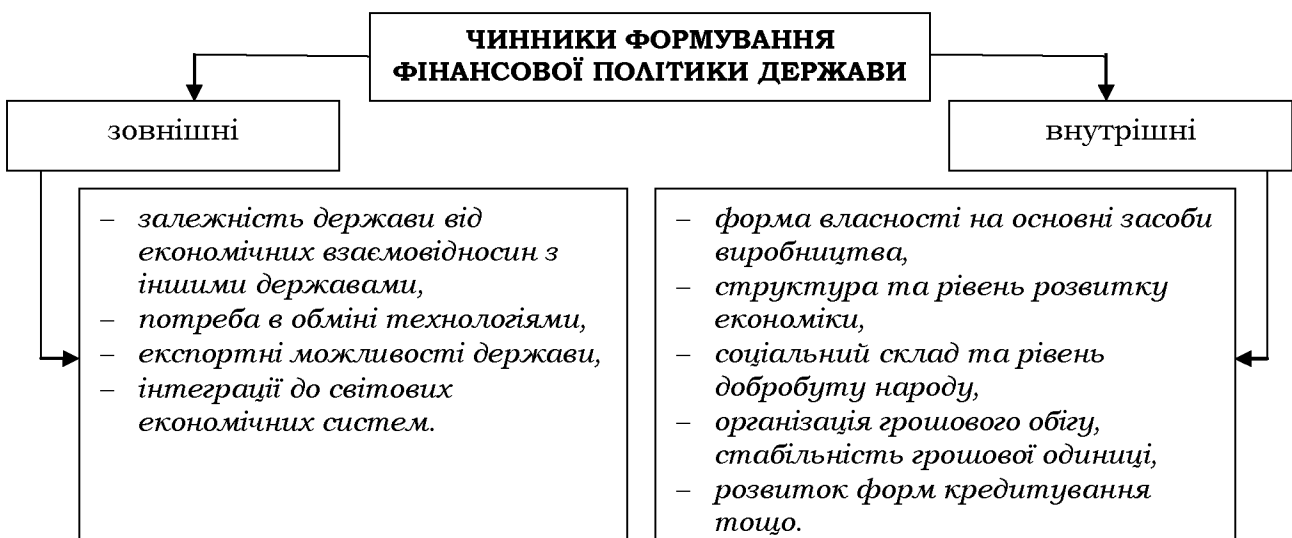
Тема 2

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА І ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ

1. Фінансова політика, її сутність і значення
2. Складові та типи фінансової політики
3. Фінансове право
4. Фінансовий механізм

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ – це:

сукупність заходів держави, які здійснюються в процесі мобілізації фінансових ресурсів, їх розподілу й використання для забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства

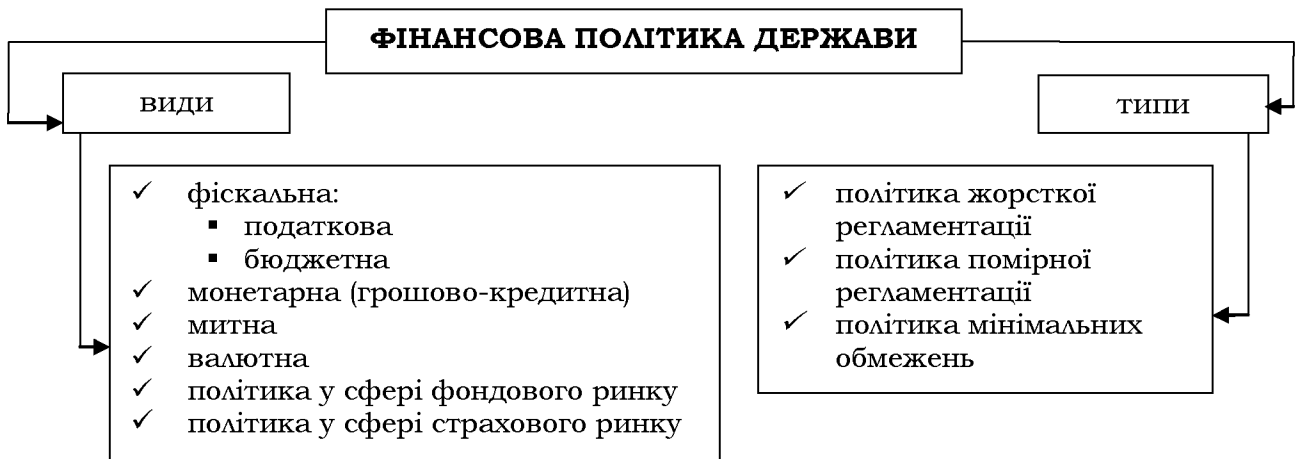

ФІНАНСОВА СТРАТЕГІЯ – це:

довготривалий курс фінансової політики, розрахований на перспективу, який передбачає вирішення великомасштабних завдань, визначених економічною і соціальною стратегією

ФІНАНСОВА ТАКТИКА – це:

тактичні дії у сфері фінансів, спрямовані на розв'язання завдань конкретного етапу розвитку суспільства за допомогою перегрупування фінансових ресурсів і зміни способів організації фінансових зв'язків

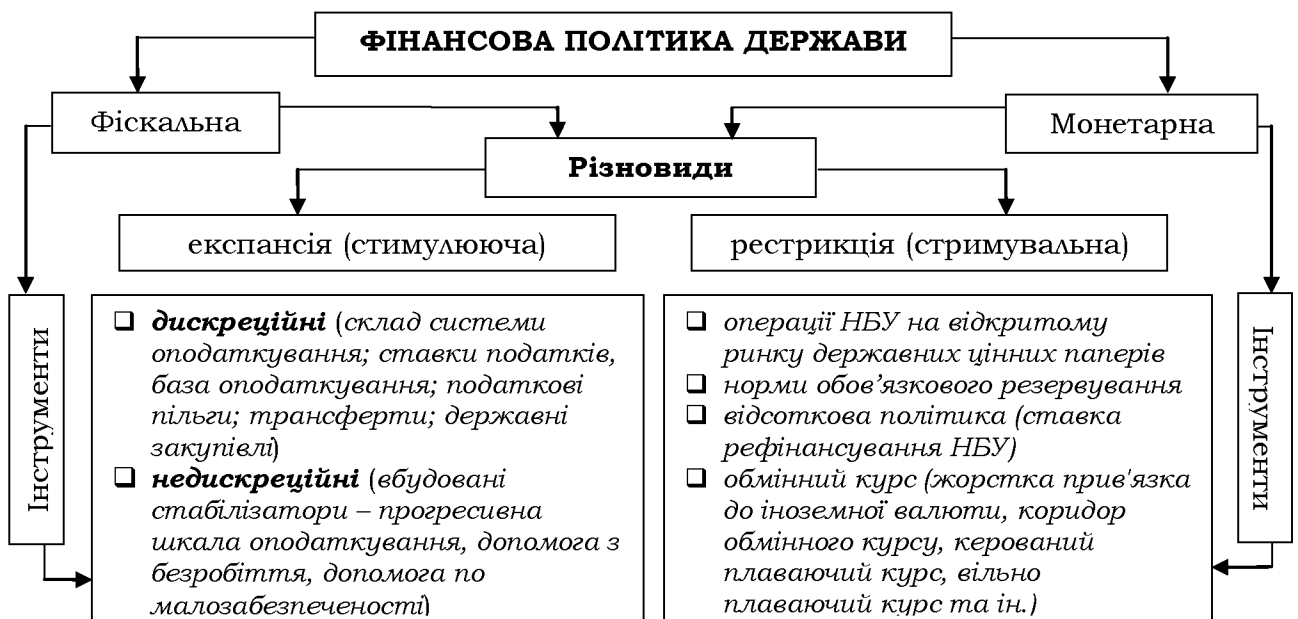

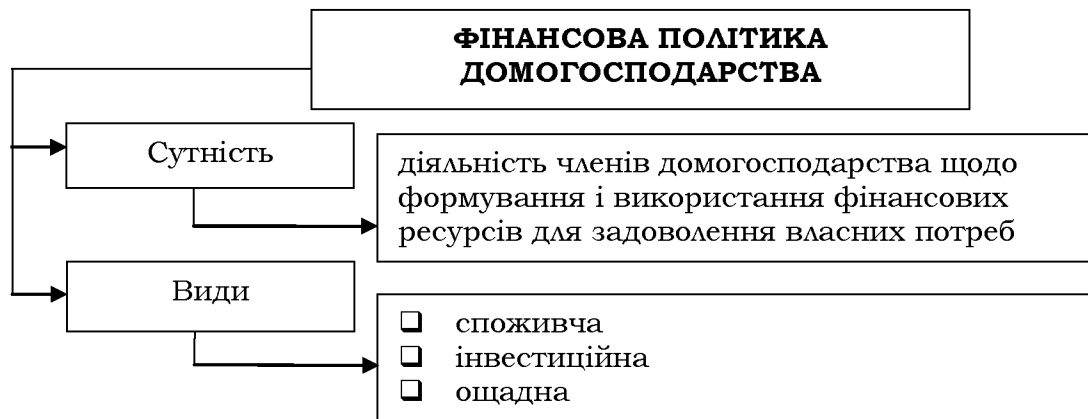
ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА – це:

політика регулювання доходів і витрат держави, спрямована на боротьбу з інфляцією, згладжування циклічних коливань економіки, зниження рівня безробіття

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА – це:

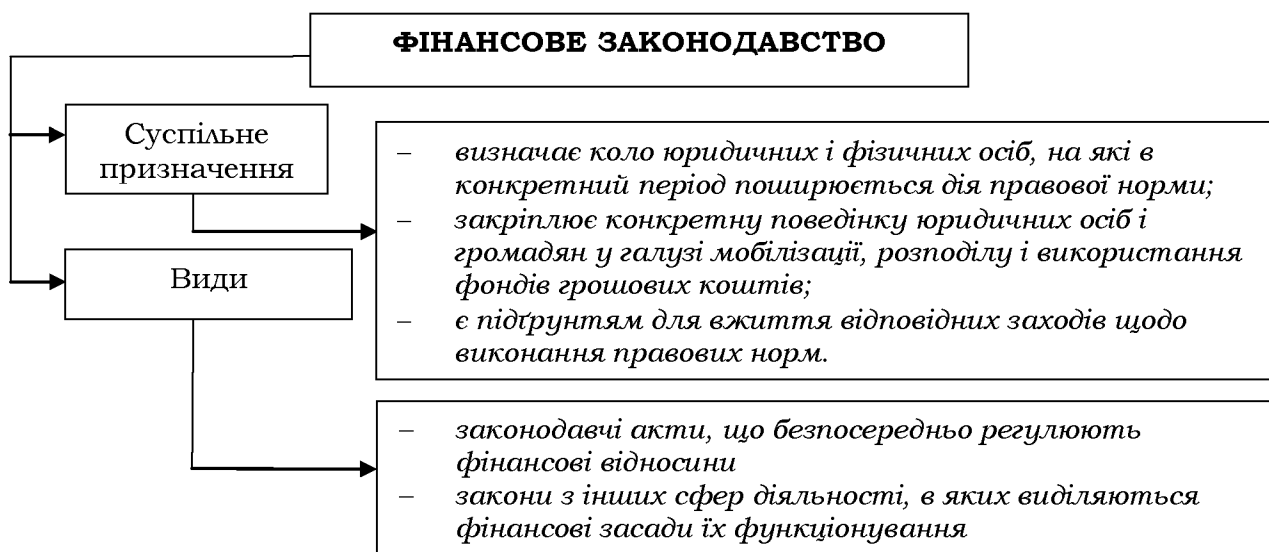
дії держави (в особі НБУ) з контролю за обсягом пропозиції грошей з метою встановлення цінової стабільності, сприяння економічному зростанню, регулювання рівня безробіття

ФІНАНСОВЕ ПРАВО – це:

сукупність юридичних норм, які регулюють фінансові відносини та фінансову діяльність у суспільстві

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ — це:

сукупність фінансових методів і важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства

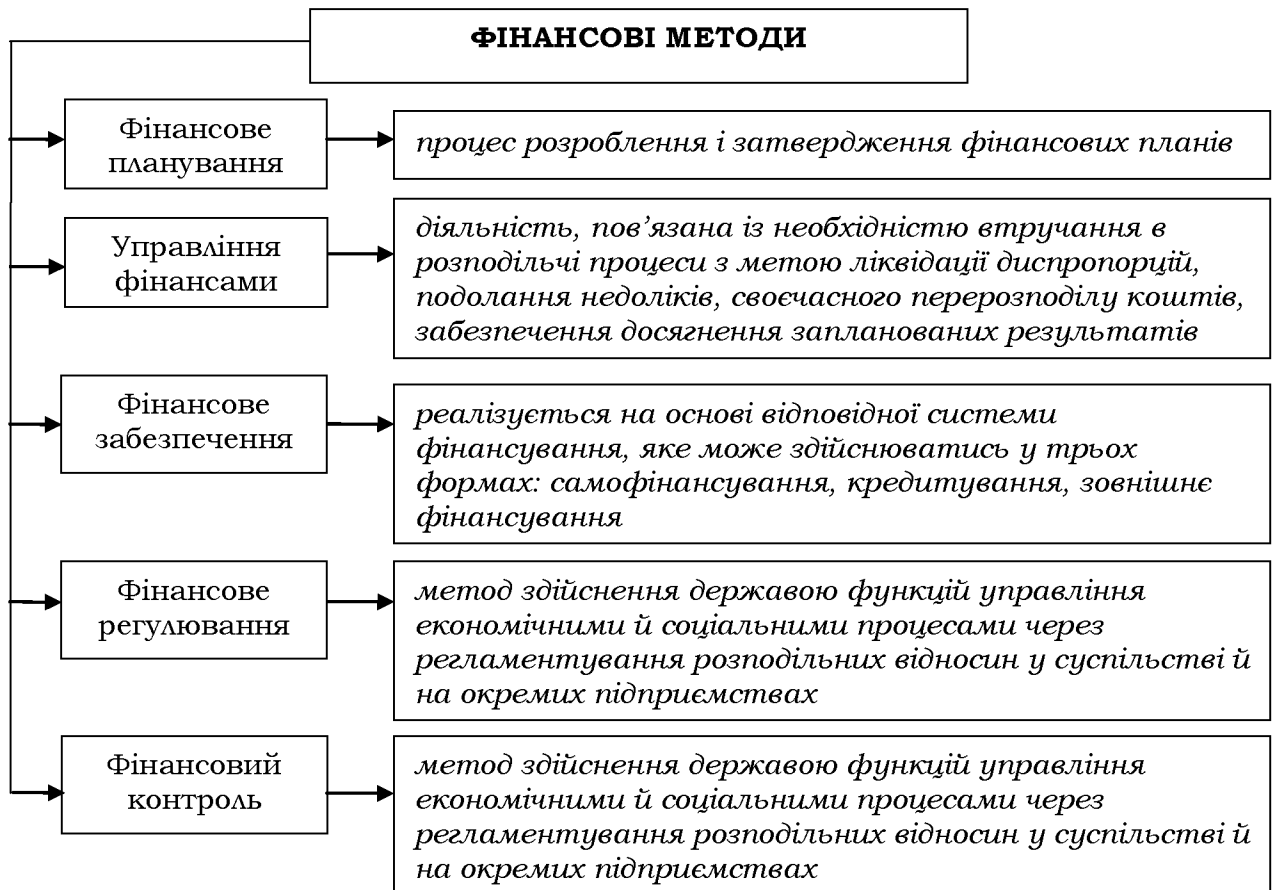

ФІНАНСОВІ ВАЖЕЛІ – це:

форми здійснення процесів розподілу і перерозподілу створеної вартості (податки, обов'язкові збори, норми витрачання коштів в бюджетних установах, орендна плата, процент за кредит, дотації, субсидії, субвенції, заохочувальні фонди, штрафи, пеня, премії та ін.)

ФІНАНСОВІ СТИМУЛИ – це:

заохочувальні фонди, які утворюються з прибутку, бюджетне фінансування ефективних напрямів розвитку економіки, фінансування підготовки і перепідготовки кадрів, спеціальні фінансові пільги

ФІНАНСОВІ САНКЦІЇ – це:

особливі форми організації фінансових відносин, покликані посилити матеріальну відповідальність суб'єктів господарювання у виконанні взятих зобов'язань (штраф і пеня)

ШТРАФ – це:

засіб матеріального впливу на винних у порушенні законодавства, угод або діючих правил. Накладаються, як правило, в твердій грошовій сумі

ПЕНЯ – це:

засіб матеріального впливу, який застосовується при несвоєчасному виконанні грошових зобов'язань і нараховується за кожен день прострочення. Розмір пені встановлюється у відсотках до суми простроченого платежу

**ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ
ТА ОБГОВОРЕННЯ**

1. Зазначте, які найважливіші умови результативності фінансової політики в сучасних умовах? На Вашу думку, чи ідентичними є ці умови для різних країн?

2. В чому полягає основна мета фінансової політики держави? Чи може вона змінюватись в ході історичної еволюції суспільства? Якою, на Ваш погляд, буде головна мета фінансової політики в майбутньому?
3. Охарактеризуйте основні чинники, які впливають на фінансову політику? Поміркуйте, які з цих чинників найбільшою мірою впливають на фінансову політику в Україні на сучасному етапі її історичного розвитку?
4. Поміркуйте, яким чином менталітет, соціальний склад та рівень добробуту населення впливають на фінансову політику? На Ваш погляд, в Україні цей чинник має позитивний чи негативний вплив на фінансову політику? Відповідь обґрунтуйте.
5. Що розуміють під фінансовою стратегією і тактикою? Поміркуйте, якими є стратегічні завдання фінансової політики в Україні на сучасному етапі її історичного розвитку?
6. Охарактеризуйте найважливіші, на Ваш погляд, види фінансової політики. Якими є їхні пріоритетні завдання в сучасних умовах?
7. Охарактеризуйте типи фінансової політики. Який тип фінансової політики найбільш прийнятний для України в сучасних умовах і чому? Відповідь обґрунтуйте.
8. Який зміст вкладають у поняття «фінансове право»? Яким чином співвідносяться поняття «фінансове право» та «фінансове законодавство»?
9. Що розуміють під фінансовим механізмом? Яку роль відіграє фінансовий механізм у реалізації фінансової політики?
10. Охарактеризуйте фінансові методи. Застосування якого із методів фінансового механізму, на Ваш погляд, найбільше потребує вдосконалення в сучасній вітчизняній практиці? Відповідь обґрунтуйте.

ТЕСТИ

1. Прикладом фінансової тактики є:

- а) впровадження власної грошової одиниці; надання пільг окремим платникам податків
- б) удосконалення системи оподаткування; надання пільг окремим платникам податків
- в) контрольна і розподільна функція фінансів
- г) подолання інфляції, надання пільг окремим платникам податків

2. Прикладом фінансової стратегії є:

- а) проведення приватизації; подолання інфляції; подолання спаду виробництва
- б) територіальний перерозподіл фінансових ресурсів через бюджетну систему
- в) впровадження власної грошової одиниці; надання пільг окремим платникам податків
- г) подолання спаду виробництва, надання пільг окремим платникам податків

3. Фінансова політика – це:

- а) фінансові відносини між державою та юридичними та фізичними особами
- б) сукупність економічних відносин, що виникають з приводу розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту
- в) сукупність заходів держави, які здійснюються в процесі мобілізації фінансових ресурсів, їх розподілу й використання
- г) сукупність фінансових відносин, що виникають на різних етапах розподілу і перерозподілу ВВП

4. Фінансова стратегія – це:

- а) спрямована на розв'язання завдань конкретного етапу розвитку суспільства
- б) спрямована на формування бюджету держави, його збалансування і розподіл бюджетних коштів
- в) визначає межі та умови державного запозичення, співвідношення між його формами, між кредиторами держави, а також порядок і механізм погашення державного боргу
- г) довготривалий курс фінансової політики, розрахований на перспективу

5. Фінансова тактика – це:

- а) спрямована на розв'язання завдань конкретного етапу розвитку суспільства
- б) спрямована на формування бюджету держави, його збалансування і розподіл бюджетних коштів
- в) визначає межі та умови державного запозичення, співвідношення між його формами, між кредиторами держави, а також порядок і механізм погашення державного боргу
- г) довготривалий курс фінансової політики, розрахований на перспективу

6. Бюджетна політика – це:

- а) спрямована на розв'язання завдань конкретного етапу розвитку суспільства
- б) спрямована на формування бюджету держави, його збалансування і розподіл бюджетних коштів
- в) визначає межі та умови державного запозичення, співвідношення між його формами, між кредиторами держави, а також порядок і механізм погашення державного боргу
- г) довготривалий курс фінансової політики, розрахований на перспективу

7. Боргова політика – це:

- а) спрямована на розв'язання завдань конкретного етапу розвитку суспільства
- б) спрямована на формування бюджету держави, його збалансування і розподіл бюджетних коштів
- в) визначає межі та умови державного запозичення, співвідношення між його формами, між кредиторами держави, а також порядок і механізм погашення державного боргу
- г) довготривалий курс фінансової політики, розрахований на перспективу

8. Типи фінансової політики:

- а) стратегія і тактика фінансової політики
- б) грошово-кредитна і фіскальна політика
- в) політика жорсткої регламентації; політика помірної регламентації; політика мінімальних обмежень
- г) податкова, бюджетна, грошово-кредитна, міжнародна, митна, валютна фінансова політика

9. Фінансове право – це:

- а) податкова, бюджетна, грошово-кредитна, міжнародна, митна, валютна фінансова політика
- б) галузь публічного права, предметом якого є норми, що регулюють фінансові відносини
- в) сукупність заходів держави, які здійснюються в процесі мобілізації фінансових ресурсів, їх розподілу й використання
- г) сукупність фінансових відносин, що виникають на різних етапах розподілу і перерозподілу ВВП

10. Фінансовий механізм – це:

- а) сукупність заходів держави, які здійснюються в процесі мобілізації фінансових ресурсів
- б) сукупність фінансових методів і форм, інструментів і важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства
- в) сукупність фінансових відносин, що виникають на різних етапах розподілу і перерозподілу ВВП
- г) сукупність доходів та грошових нагромаджень, які перебувають у розпорядженні суб'єктів господарювання та держави, і спрямовуються на задоволення суспільних потреб

11. Фінансове планування – це:

- а) баланс доходів і видатків, бізнес-план, платіжний календар
- б) сукупність фінансових планів суб'єктів господарювання і держави
- в) процес вироблення засад і напрямів фінансової політики
- г) процес розроблення і затвердження фінансових планів

12. До фінансових методів відносять:

- а) фінансове планування; управління фінансами, фінансове забезпечення; фінансовий контроль; фінансове регулювання
- б) норми амортизаційних відрахувань; податки; ставки за кредитами
- в) закони, постанови, укази
- г) фінансові стимули; фінансові санкції

13. До фінансових важелів належать:

- а) фінансове планування; управління фінансами, фінансове забезпечення; фінансовий контроль; фінансове регулювання
- б) норми амортизаційних відрахувань; податки; ставки за кредитами
- в) закони, постанови, укази
- г) фінансові стимули; фінансові санкції

14. Найбільш розповсюдженими серед фінансових санкцій є:

- а) ревізія; перевірка
- б) пеня; штраф

- в) податки, обов'язкові збори
- г) норми амортизаційних відрахувань; податки; ставки за кредитами

15. Баланс доходів і видатків підприємства – це:

- а) оперативний фінансовий план
- б) поточний фінансовий план
- в) перспективний фінансовий план
- г) зведений фінансовий план

16. До оперативних фінансових планів відноситься:

- а) бізнес-план
- б) Державний бюджет
- в) кошторис доходів і видатків
- г) платіжний календар

17. Стратегічне управління фінансами в Україні здійснюють:

- а) Верховна Рада України; Кабінет міністрів України, Президент України
- б) Міністерство фінансів України; фінансові служби підприємств; дирекції позабюджетних фондів
- в) Кабінет міністрів України, Міністерство фінансів України; Державна податкова служба України
- г) президент, міністр фінансів

18. Управлінська діяльність включає наступні функціональні елементи:

- а) сукупність всіх організаційних структур, які здійснюють управління фінансами
- б) фінанси підприємств, організацій і установ, фінанси домогосподарств, загальнодержавні фінанси
- в) планування і прогнозування, оперативне управління, фінансове регулювання, фінансовий контроль
- г) податкову, бюджетну, грошово-кредитну, міжнародну, митну, валютну фінансову політику

19. До натуральних методів фінансового контролю відносять:

- а) інвентаризацію; контрольний обмір; лабораторний аналіз
- б) ревізію, перевірку, обстеження
- в) планування і прогнозування, оперативне управління, фінансове регулювання, фінансовий контроль
- г) ревізію, інвентаризацію

20. В Україні до органів, що здійснюють фінансовий контроль, належать:

- а) Міністерство фінансів, Державна казначейська служба, Державна аудиторська служба
- б) Міністерство фінансів, Державна казначейська служба, Верховна Рада України
- в) Міністерство фінансів, Державна казначейська служба, Верховна Рада України, президент
- г) фінансовий апарат

Тема 3

ПОДАТКИ. ПОДАТКОВА СИСТЕМА

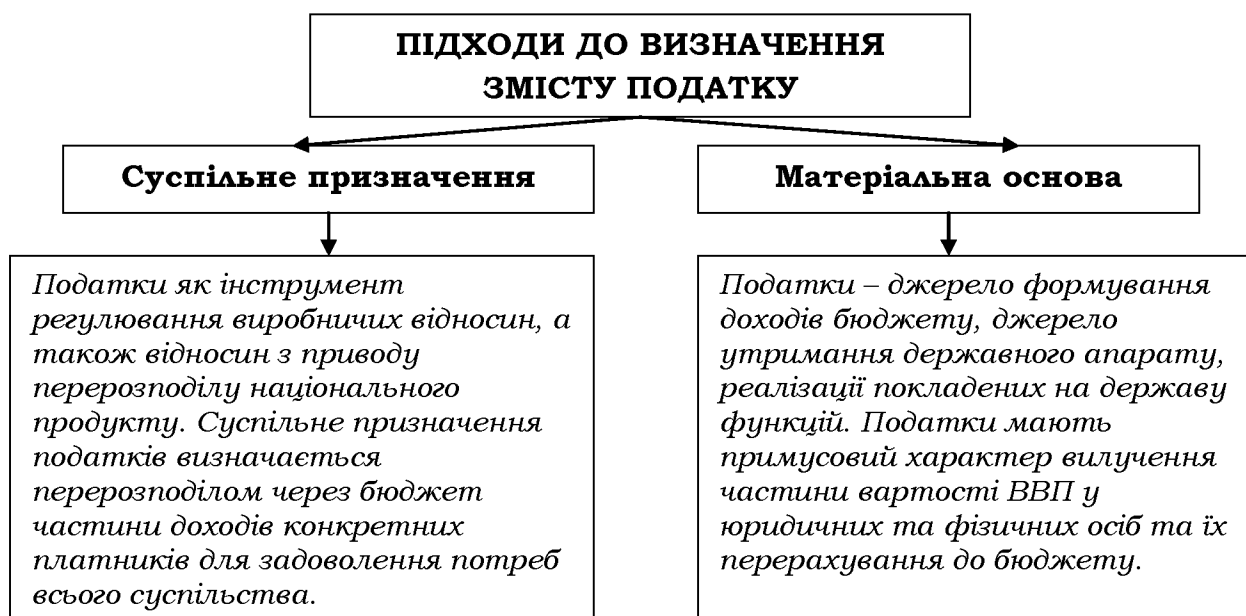
1. Економічний зміст і призначення податків. Функції податків.
2. Класифікація податків та характеристика їх видів.
3. Податкова політика держави
4. Податкова система України
5. Організація податкової роботи та діяльність органів Державної фіскальної служби України

ПОДАТКИ – це:

історично найдавніша форма фінансових відносин між державою і членами суспільства, вони існують майже 1000 років.

ПОДАТОК – це:

плата суспільства за виконання державою її функцій.

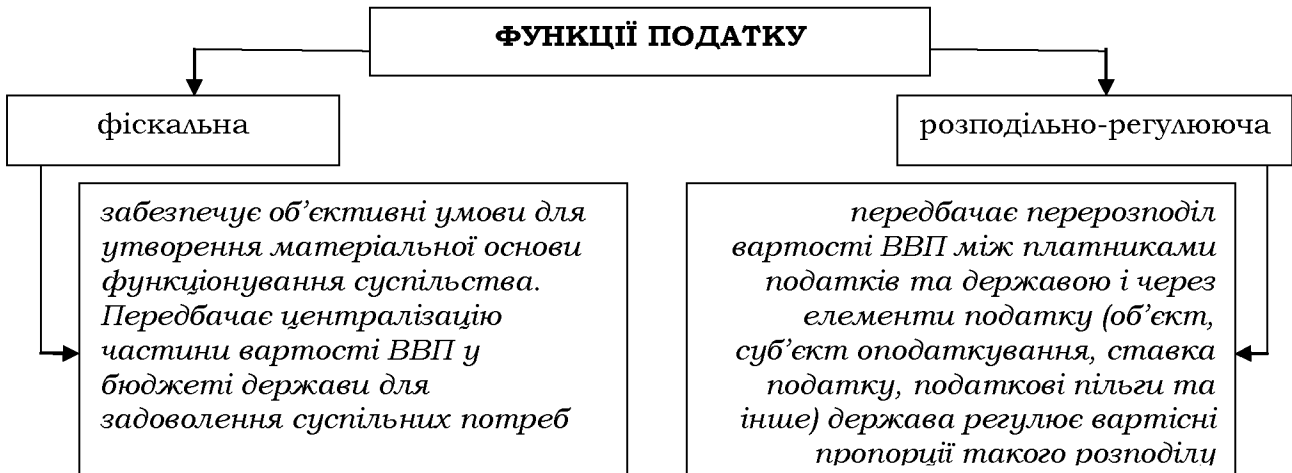

НАЙБІЛЬШ СУТТЄВІ ОЗНАКИ ПОДАТКУ

- матеріальна (грошова) форма податку
- примусовість сплати
- стягнення державою відповідно до закону за юридично закріпленими правилами
- одностороння спрямованість податкових відносин, пов'язаних з перерозподілом частини вартості національного доходу від платників податків до держави
- відсутність цільового призначення
- функціональне призначення податку

ПОДАТОК ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ – це:

обов'язковий платіж законодавчо встановлений державою, сплачується юридичними і фізичними особами в процесі розподілу та перерозподілу частини вартості ВВП й акумулюються в централізованих фондах грошових коштів з метою фінансового забезпечення виконання державою своїх функцій та вирішення соціально-економічних завдань.

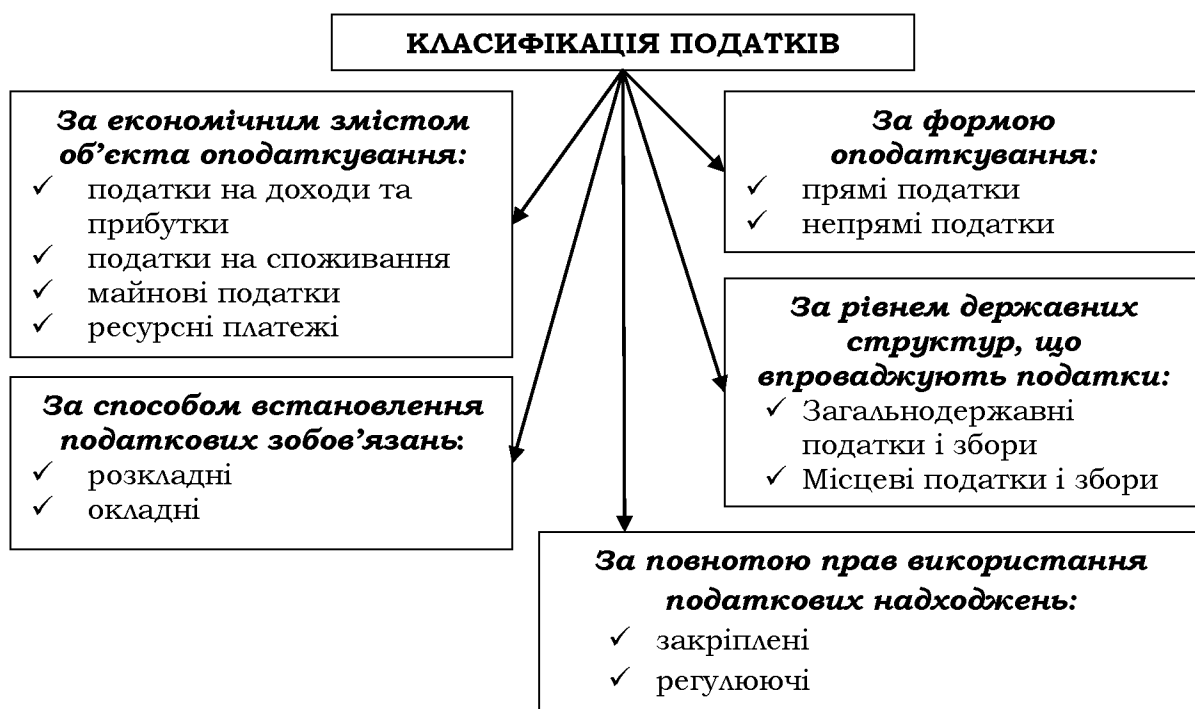
ЕЛЕМЕНТИ ПОДАТКУ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА

Елементи податку	Характеристика елементів податку
Платники податку	це особи (юридичні або фізичні), на яких покладено обов'язки сплачувати, утримувати та перераховувати податки до бюджету; учасник процесу справляння податків (платник, держава, державні органи);
Об'єкт оподаткування	об'єктом оподаткування можуть бути майно, товари, дохід (прибуток) або його частина, обороти з реалізації товарів (робіт, послуг), операції з постачання товарів (робіт, послуг) та інші об'єкти, визначені податковим законодавством, з наявністю яких податкове законодавство пов'язує виникнення у платника податкового обов'язку;
База оподаткування	це фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання;
Ставка податку	законодавчо встановлена величина податку на одиницю виміру бази оподаткування. Ставки податку можуть бути у твердих сумах (фіксовані, відносні) та процентні (пропорційні, прогресивні та регресивні);
Одиниця оподаткування	(або масштаб вимірювання) – це одиниця виміру (фізичного чи грошового) об'єкта оподаткування. До фізичного виміру відносять: площу земельної ділянки, обсяг циліндра двигуна транспортного засобу та ін. Грошовий вимір може бути безпосереднім – у разі оцінки доходів і опосередкованим – якщо оцінюється земельна ділянка, майно;

Податкова пільга	законодавчо встановлені винятки із загальних правил оподаткування, які надають платникові можливість зменшити суму податку, що підлягає сплаті до бюджету, або звільняють його від сплати окремих зобов'язань, пов'язаних з оподаткуванням. Усі податкові пільги можна згрупувати у такі підгрупи: 1) звільнення від сплати податку окремих осіб або категорій платників; 2) повне або часткове звільнення об'єкта або податкової бази від оподаткування і використання неоподаткованого мінімуму; 3) зменшення ставки податків.
Податковий період	встановлений період часу під час якого відбувається обчислення та сплата окремих видів податків та зборів
Строк сплати податку та збору	визнається період, що розпочинається з моменту виникнення податкового обов'язку платника податку із сплати конкретного виду податку і завершується останнім днем строку, протягом якого такий податок чи збір повинен бути сплачений у порядку, визначеному податковим законодавством. Податок чи збір, що не був сплачений у визначений строк, вважається не сплаченим своєчасно.
Податковий звіт	документ, що подається до органів фіскальної служби зі звітними даними про розрахунки з бюджетом

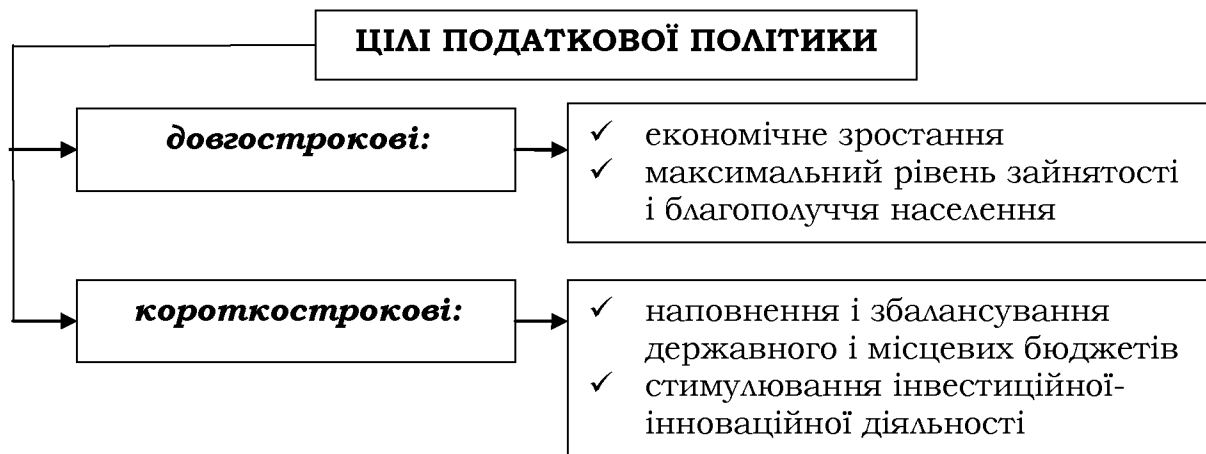
КЛАСИФІКАЦІЯ ПОДАТКІВ – це:

групування податків за певними ознаками, що дозволяє розкрити їх сутність, призначення та роль у реалізації податкової політики держави, а також вплив на соціально-економічні процеси в суспільстві.

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА – це:

діяльність держави в сфері встановлення, правового регламентування та організації справляння податків і податкових платежів у централізовані фонди грошових коштів держави

ОСНОВНЕ ЗАВДАННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ –

шляхом збільшення або зменшення обсягу податкових надходжень, зміни форм оподаткування та податкових ставок, тарифів, звільнення від оподаткування окремих галузей виробництва, територій, груп населення впливати на зростання чи скорочення господарської активності, створення сприятливої кон'юнктури на ринку, умов для розвитку пріоритетних галузей економіки, реалізації збалансованої соціальної політики.

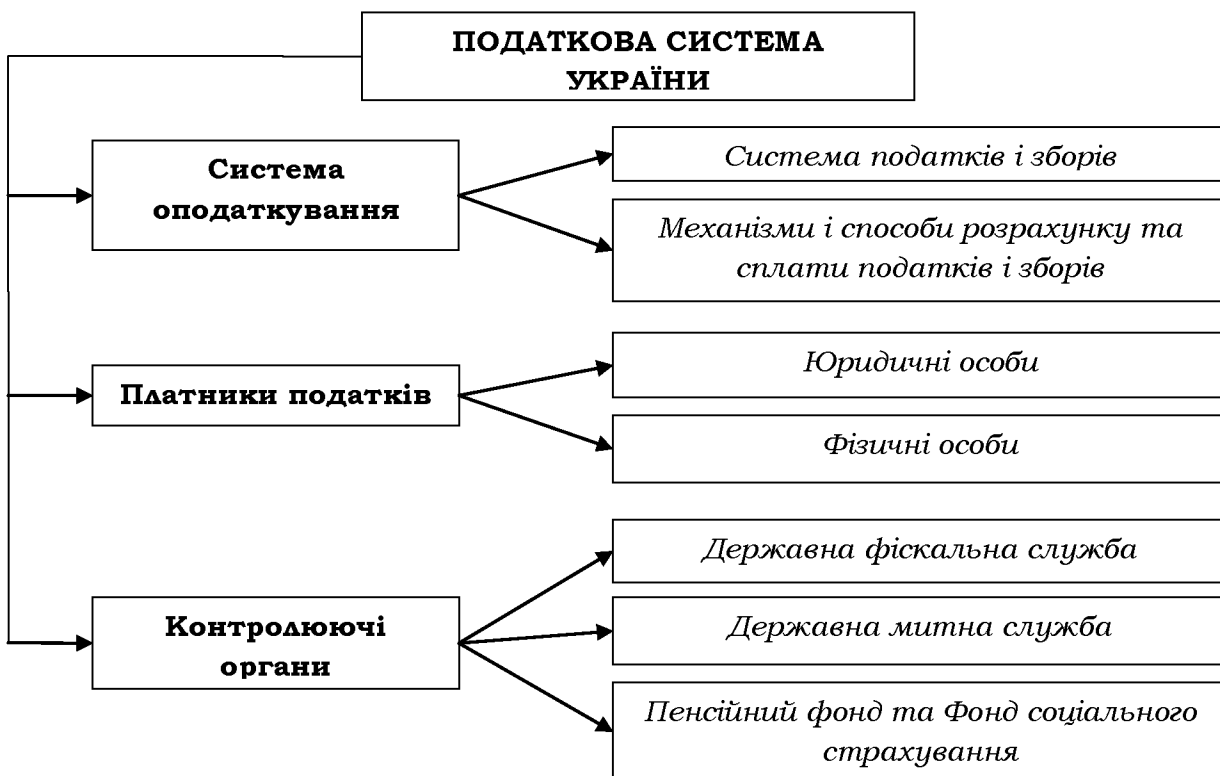
ВИД ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ	ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДУ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ
Дискреційна податкова політика	<p>передбачає цілеспрямовану зміну державних видатків, податків з метою зміни обсягу національного виробництва, контролю над інфляцією і прискорення рівня економічного зростання. Дискреційна податкова політика залежить від рішень уряду з метою зміни структури податкової системи. Основними знаряддями дискреційної податкової політики є: зміни ставок оподаткування, а також пільгове оподаткування.</p> <p>Особливе місце в дискреційній податковій політиці посідає тимчасове скорочення ставок податків з метою запобігання скороченню використовуваного доходу та стрімкому падінню економіки країни у глибоку рецесію. Зміну ставок оподаткування можна застосовувати як для стимулювання економіки, так і для її стримування, адже при зміні ставок податків спостерігається реакція з боку споживача. Зниження податків поширюється на все населення, заохочуючи видатки на споживчі товари, що, водночас, стимулює економічне зростання. І навпаки, підвищення ставок податків супроводжується зменшенням видатків населення на споживчі товари, що призводить до гальмування економічного зростання.</p>
Недискреційна податкова політика	<p>передбачає використання внутрішніх автоматичних стабілізаторів (податків, системи державної допомоги), які діють не залежно від заходів, що вживають органи влади. В умовах рецесії могутні автоматичні сили протидіють спаду економіки, а в умовах інфляції – підвищенню рівня цін. Автоматичні стабілізатори діють через автоматичні зміни у податкових надходженнях, допомоги з безробіття, соціальну допомогу та інші трансферти. Податкова система багатьох країн характеризується прогресивним оподаткуванням фізичних та юридичних осіб, якому властиве зростання податкових ставок у разі збільшення доходів. Якщо доходи зменшуються, відповідно знижуються і податкові надходження. Тобто, принцип дії автоматичних стабілізаторів полягає в тому, що у випадку зростання національного продукту зростають чисті податкові надходження (різниця між загальними податковими надходженнями і сумою трансфертів з бюджету) і, навпаки, при зниженні національного виробництва, чисті податкові надходження до бюджету зменшуються.</p> <p>Однак, автоматичні стабілізатори здатні лише частково згладжувати циклічні коливання в економіці країни, протидіяти безробіттю та інфляційним процесам. З'ясування того, як боротися з ними, належить до важливих завдань дискреційної податкової політики.</p>

ВЕКТОРИ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ:

- можливість збільшення джерел доходів бюджету
- здатність визначати прийнятну податкову базу
- спрощення адміністрування податкових платежів

ПОДАТКОВА СИСТЕМА – це:

сукупність податків і зборів, механізмів і способів їх розрахунку та сплати, а також суб'єктів податкової роботи, які забезпечують адміністрування податків і зборів до бюджетів різних рівнів та державних цільових фондів

СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ – це:

сукупність податків і зборів, а також механізми і способи розрахунку та сплати податків і зборів

ПРИНЦИПИ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Згідно Податкового кодексу України

Загальність оподаткування – кожна особа зобов'язана сплачувати податки та збори, платником яких вона є

Рівність усіх платників перед законом, недопущення будь яких проявів дискримінації – забезпечення однакового підходу до усіх платників податку не залежно від її походження

Невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства

Презумпція правомірності рішень платника податку в разі, якщо норма закону чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі закону

Фіскальна достатність – встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями

Соціальна справедливість – установа податків та зборів відповідно до платоспроможності платників податків

Економічність оподаткування – установа податків та зборів, обсяг надходжень від сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування

Нейтральність оподаткування – установа податків та зборів у спосіб, який не впливає на збільшення або зменшення конкурентоздатності платника податків

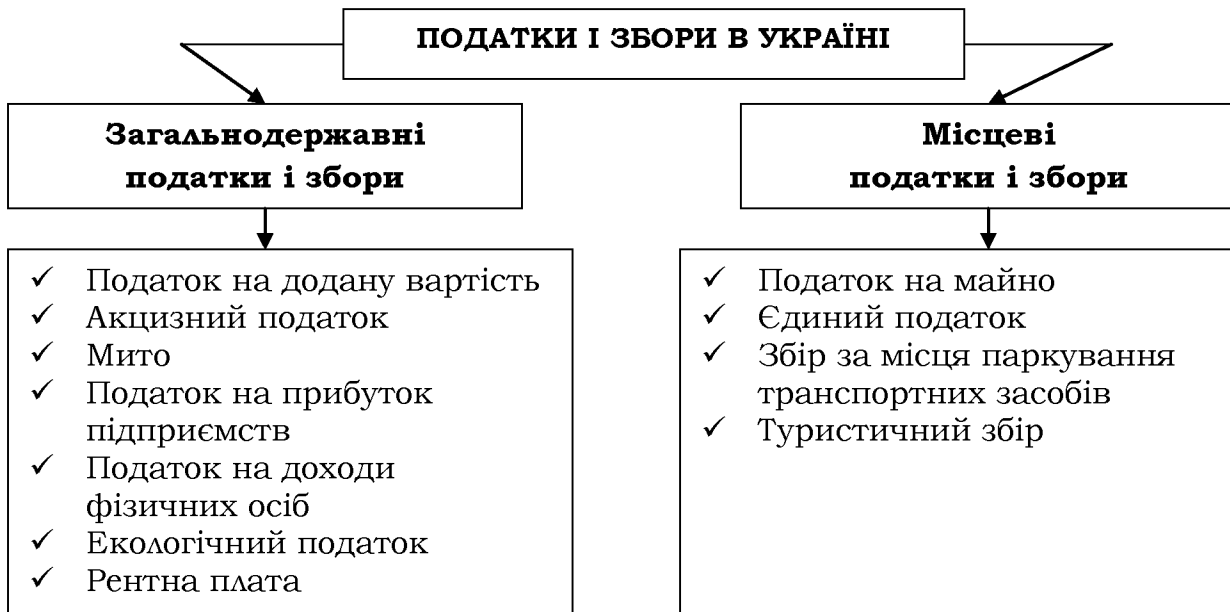
Стабільність – зміни до будь-яких елементів податків та зборів не можуть вноситися пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки.

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ – це:

податки та збори, встановлені Податковим кодексом і є обов'язковими до сплати на усій території України

МІСЦЕВІ ПОДАТКИ І ЗБОРИ – це:

податки та збори, встановлені відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, визначених Податковим кодексом, рішеннями сільських, селищних, міських рад та рад об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, у межах їх повноважень і є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад

ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ (ПДВ) – це:

непрямий податок, який сплачується до бюджету на кожному етапі просування товару від його виробництва до споживання

АКЦИЗНИЙ ПОДАТОК – це:

непрямий податок на споживачів окремих товарів, визначених законом як підакцизні, що стягується з них під час здійснення оборотів із продажу підакцизних товарів, вироблених на митній території України, або при імпортуванні таких на митну територію України

ПІДАКЦИЗНІ ТОВАРИ В УКРАЇНІ:

- ▣ спирт етиловий та інші спиртові дистиляти, алкогольні напої, пиво
- ▣ тютюнові вироби, тютюн та промислові замінники тютюну
- ▣ пальне
- ▣ автомобілі легкові, кузови до них, причепи та напівпричепи, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів
- ▣ електрична енергія

МИТО – це:

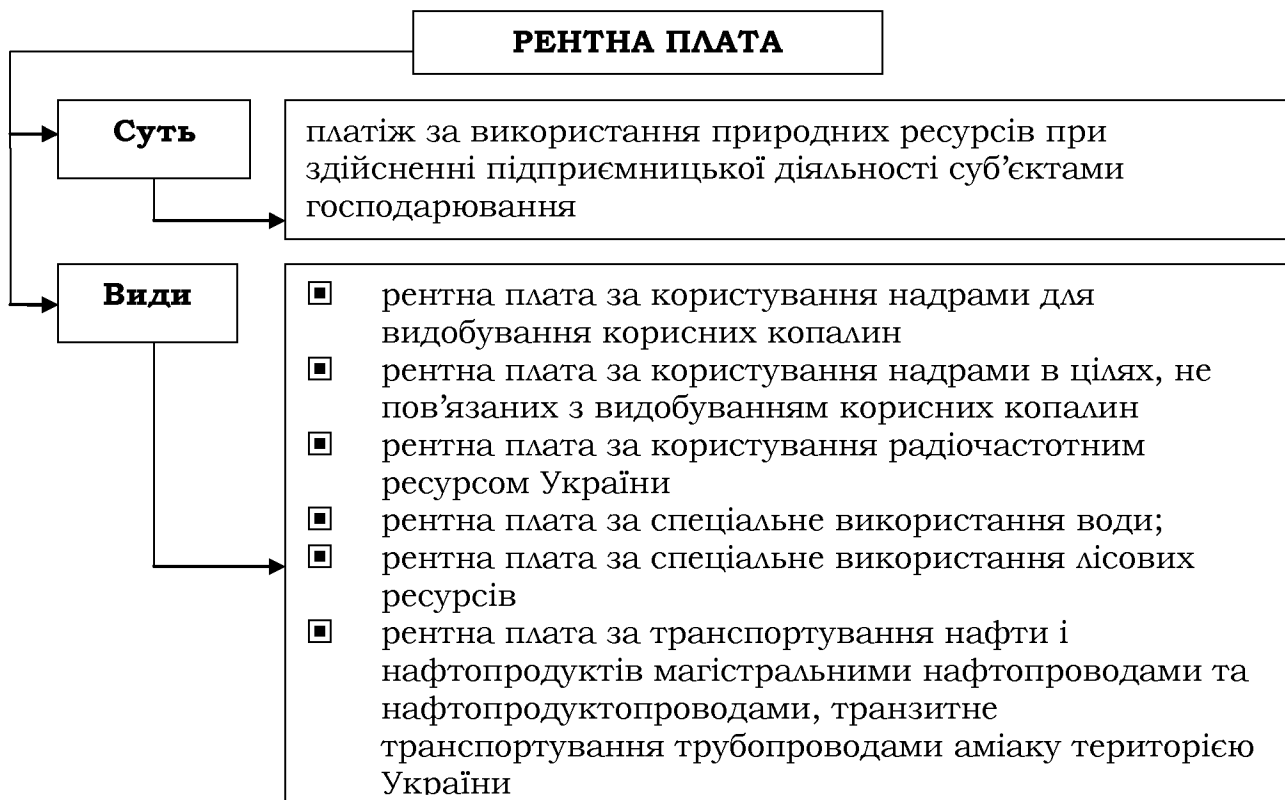
податок на товари та предмети, які перетинають митний кордон України у будь який спосіб (експортуються чи імпортуються)

ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ – це:

податок, яким здійснюється оподаткування прибутку підприємств

ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ – це:

податок, який сплачується з різних видів доходів громадян, отриманих внаслідок трудової діяльності та пасивних доходів

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК – це:

платіж, який справляється з суб'єктів господарювання, юридичних осіб, які при здійсненні підприємницької та іншої діяльності здійснюють викиди шкідливих речовин в природне середовище

**СКЛАДОВІ
ПОДАТКУ НА МАЙНО:**

- податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки
- транспортний податок
- плата за землю

ТУРИСТИЧНИЙ ЗБІР – це:

збір за послуги з тимчасового проживання

**ПОДАТКОВІ АГЕНТИ,
ЯКІ СПРАВЛЯЮТЬ ТУРИСТИЧНИЙ ЗБІР**

- адміністрації готелів, кемпінгів, мотелів, гуртожитків для приїжджих та інші заклади готельного типу, санаторно-курортні заклади
- квартирно-посередницькі організації, які направляють неорганізованих осіб на поселення у будинки (квартири), що належать фізичним особам на праві власності або на праві користування за договором найму
- юридичні особи або фізичні особи – підприємці, які уповноважуються сільською, селищною або міською радою справляти збір на умовах договору, укладеного з відповідною радою

ЗБІР ЗА ПАРКУВАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ – це

місцевий збір за припарковані транспортні засоби у відведених місцях на території громади села, селища, міста за встановленими тарифами, визначеними місцевими органами влади

ЄДИНИЙ ПОДАТОК передбачає

спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів

ГРУПИ ПЛАТНИКІВ ЄДИНОГО ПОДАТКУ

Групи платників	Характеристика
1 група	фізичні особи – підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 300 тис грн
2 група	фізичні особи – підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв: <ul style="list-style-type: none">✓ не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб✓ обсяг доходу не перевищує 1,5 млн грн
3 група	фізичні особи - підприємці, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена та юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 5,0 млн грн
4 група	сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків

**ХАРАКТЕРИСТИКА
ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИХ ПОДАТКІВ І ЗБОРІВ**

№ п/п	Податки і збори	Платники	Ставки
1.	ПДВ	<p>- будь-яка особа, що провадить або планує провадити господарську діяльність і реєструється за своїм добровільним рішенням як платник податку;</p> <p>- будь-яка особа, що зареєстрована або підлягає реєстрації як платник податку;</p> <p>- будь-яка особа, що ввозить товари на митну територію України в обсягах, які підлягають оподаткуванню у разі переміщення товарів через митний кордон України відповідно до Митного кодексу України.</p>	<p>20 % - базова ставка;</p> <p>0 % - пільгова ставка;</p> <p>7 % - для окремих товарів (лікарських засобів та медичних виробів).</p>
2.	Акцизний податок	<p>- особа, яка виробляє підакцизні товари (продукцію);</p> <p>- особа - суб'єкт господарювання, яка ввозить підакцизні товари (продукцію) на митну територію України;</p> <p>- фізична особа - резидент або нерезидент, яка ввозить підакцизні товари (продукцію) на митну територію України;</p> <p>- особа, яка реалізує конфісковані підакцизні товари (продукцію), підакцизні товари (продукцію), визнані безхазяйними.</p>	<p>Ставки податку диференційовані в залежності від виду підакцизного товару і встановлюються як у твердій сумі, так і у відсотках.</p>
3.	Податок на прибуток підприємств	<p><i>Платниками податку – резидентами є:</i></p> <p>- суб'єкти господарювання - юридичні особи, які провадять господарську діяльність на території України</p> <p><i>Платниками податку – нерезидентами є:</i></p> <p>- юридичні особи, які утворені в будь-якій організаційно-правовій формі та отримують доходи з джерелом походження з України;</p> <p>- постійні представництва нерезидентів, які отримують доходи із джерелом походження з України або виконують агентські</p>	<p>18 % – базова ставка;</p> <p>3% за договорами страхування;</p> <p>Ставки 0, 4, 6, 12, 15 і 20 % застосовуються до доходів нерезидентів та прирівняних до них осіб із джерелом їх походження з України</p>

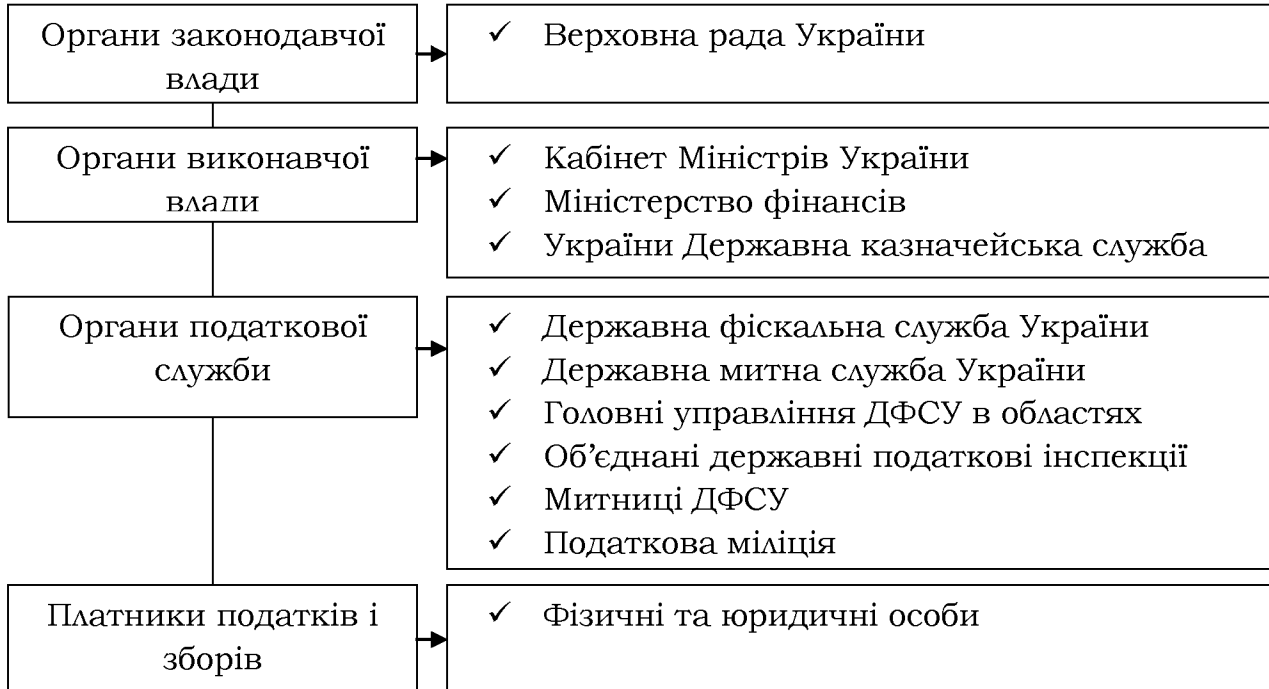
		(представницькі) та інші функції стосовно таких нерезидентів чи їх засновників.	
4.	Податок на доходи фізичних осіб	<ul style="list-style-type: none"> – фізична особа - резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи; – фізична особа - нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні; – податковий агент. 	18 % базова ставка; 15 % із пенсійних виплат, що перевищують 10 розмірів мінімальної заробітної плати; 5 % для доходів у вигляді дивідендів по акціях та корпоративних правах
5.	Мито	<ul style="list-style-type: none"> – особа, яка ввозить товари на митну територію України чи вивозить товари з митної території України у порядку та на умовах, встановлених цим Кодексом; – особа, на адресу якої надходять товари, що переміщуються (пересилаються) у міжнародних поштових або експрес-відправленнях, несупроводжуваному багажі, вантажних відправленнях; – особа, на яку покладається обов'язок дотримання вимог митних режимів, які передбачають звільнення від оподаткування митом, у разі порушення таких вимог. 	Ставки податку диференційовані і залежать від виду товару, можуть встановлюватись у твердих сумах, або у відсотках до митної вартості товару
6.	Екологічний податок	<p>Платниками податку є суб'єкти господарювання, юридичні особи, що не провадять господарську (підприємницьку) діяльність, бюджетні установи, громадські та інші підприємства, установи та організації під час провадження діяльності яких на території України і в межах її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони здійснюються:</p> <ul style="list-style-type: none"> – викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення; – скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти; 	Ставки податку диференційовані та залежать від обсягу та виду забруднюючих речовин

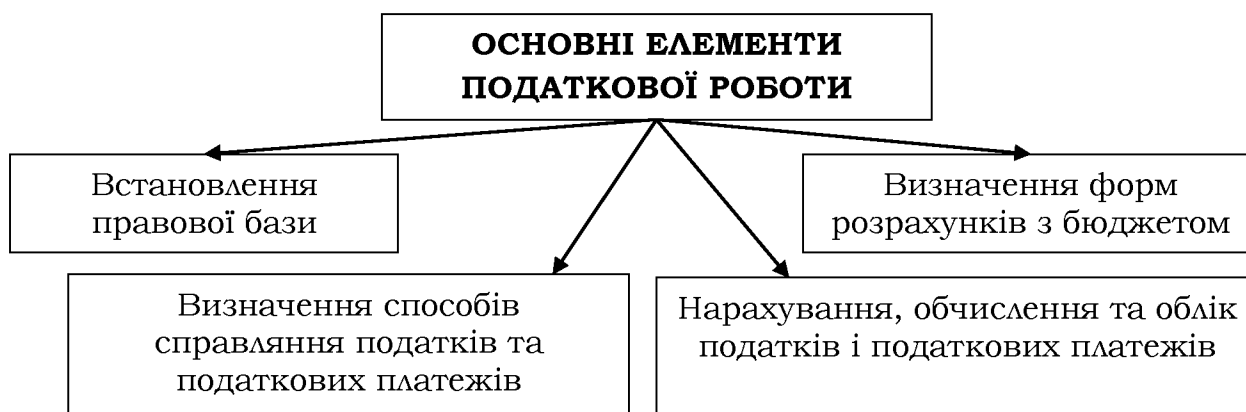
		<ul style="list-style-type: none"> - розміщення відходів; - утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені); - тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензії строк. 	
7.	Рентні платежі	Платниками є фізичні та юридичні особи, які використовують у своїй діяльності надра, земельні, водні, лісові ресурси, здійснюють видобуток корисних копалин	Ставки податку є диференційованими і залежать від фактичного обсягу використаних природних рерурсів

ПОДАТКОВА РОБОТА – це:

діяльність держави, її органів, платників податків в процесі правового регламентування, нарахування, сплати та зарахування податків і податкових платежів, а також контролю за своєчасністю і повнотою їх надходження до бюджету

**СУБ'ЄКТИ
ПОДАТКОВОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ**

КОНТРОЛЮЮЧИЙ ОРГАН – це:

державний орган, який у межах своєї компетенції, визначеної законодавством, здійснює контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування податків, зборів, інших обов'язкових платежів та погашенням податкових зобов'язань чи податкового боргу

**ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ
ТА ОБГОВОРЕННЯ**

1. Поясніть, в чому полягає відмінність між такими фіскальними платежами, як податок, збір, плата, внесок? Чи обґрунтованим з наукової точки зору є поняття «цільовий податок»?
2. Охарактеризуйте функції податків. На Ваш погляд, яка із функцій податків має превалювати в Україні в сучасних умовах?
3. Охарактеризуйте такий елемент податку як податкова пільга? Поміркуйте, яким чином (позитивно чи негативно) податкові пільги впливають на розвиток економіки? Відповідь обґрунтуйте.
4. Вкажіть, за якими ознаками можна класифікувати податки? Яка ознака класифікації, на Ваш погляд, є найбільш важливою?
5. Поясніть, які податки і чому називають податками на споживання? На Ваш погляд, який вплив вони справляють на економіку країни? Відповідь обґрунтуйте.
6. Зазначте, які фіскальні платежі зараховують до складу місцевих податків і зборів? Якщо б у Вас була така можливість, як би Ви змінили їхній склад та механізм справляння?
7. Поясніть, в чому полягає різниця між фіскальною експансією та рестрикцією? Який тип фіскальної політики необхідно провадити в сучасних умовах в Україні? Відповідь обґрунтуйте.
8. Поясніть, чим відрізняються дискреційна та не дискреційна податкові політики? Охарактеризуйте позитивні та негативні сторони обох видів політики?
9. Розкрийте відмінність між поняттями «податкова система» та «система оподаткування»? Поміркуйте, які найбільш актуальні проблеми податкової системи України Ви можете виділити?

10. Поясніть, у чому полягає принцип соціальної справедливості податкового законодавства? Як його реалізувати на практиці?

ТЕСТИ

1. Податок – це

- а) це обов'язкові платежі, які законодавчо встановлюються державою, сплачуються юридичними і фізичними особами в процесі розподілу та перерозподілу частини вартості ВВП й акумулюються в централізованих фондах грошових коштів з метою фінансового забезпечення виконання державою своїх функцій та вирішення соціально-економічних завдань
- б) сукупність доходів та грошових нагромаджень, які перебувають у розпорядженні суб'єктів господарювання та держави, і спрямовуються на задоволення суспільних потреб
- в) галузь публічного права, предметом якого є норми, що регулюють фінансові відносини
- г) сукупність заходів держави, які здійснюються в процесі мобілізації фінансових ресурсів, їх розподілу й використання

2. Які функції виконує податок?

- а) фіскальну і розподільчо-регулюючу
- б) контрольну і облікову
- в) економічну і балансуючу
- г) стимулюючу і стримуючу

3. Які ознаки притаманні податку?

- а) примусовий характер сплати
- б) одностороння спрямованість
- в) функціональне призначення
- г) всі відповіді правильні

4. До елементів податку відносять:

- а) митна вартість товару
- б) суб'єкт податку, об'єкт податку, одиниця виміру
- в) збори до цільових фондів
- г) немає правильної відповіді

5. Базою оподаткування є:

- а) законодавчо закріплена частина доходів чи майна платника податку, яка враховується при розрахунку суми податку
- б) законодавчо закріплена частина доходів чи майна платника податку, яка не враховується при розрахунку суми податку
- в) вартісна величина з якої платник сплачує податок
- г) відношення податкових надходжень до ВВП

6. Що таке об'єкт оподаткування?

- а) особи, на які покладено обов'язок сплачувати податки
- б) це ставка податку
- в) вказує на те, що саме оподатковується (дохід, земля, транспортний засіб, прибуток тощо)

г) одиниця виміру податку

7. Податкова пільга надається з метою:

- а) підвищення рівня рентабельності підприємства
- б) стимулювання підприємницької діяльності
- в) покарання за несвоєчасну сплату податкових платежів
- г) ліквідації і банкрутства підприємства

8. За економічним змістом об'єкта оподаткування податки поділяються на:

- а) податки на доходи, майно, споживання
- б) загальнодержавні і місцеві податки
- в) окладні і розкладні
- г) прямі і непрямі

9. До податків на споживання належать:

- а) рентні платежі
- б) податок на прибуток підприємств і державне мито
- в) податок з доходів фізичних осіб, податок на майно, єдиний податок
- г) ПДВ, акцизний податок і мито

10. Податкова політика – це:

- а) політика в сфері правового регулювання державних закупівель товарів
- б) інструмент регулювання інфляційних процесів
- в) діяльність держави в сфері встановлення, правового регламентування та організації справляння податків і податкових платежів у централізовані фонди грошових коштів держави
- г) діяльність органів виконавчої влади щодо регулювання ринку цінних паперів

11. До основних напрямів податкової політики відносять:

- а) фіскальний і дефляційний
- б) стимулюючий та стримуючий
- в) корупційний і антикорупційний
- г) економічної обґрунтованості

12. Видами податкової політики є:

- а) дискреційна і недискреційна податкова політика
- б) стимулююча і стримуюча податкова політика
- в) митна і фінансова політика
- г) прогресуюча і страйкуюча податкова політика

13. Що таке податкова система?

- а) сукупність податків і зборів, механізмів і способів їх розрахунку та сплати, а також суб'єктів податкової роботи, які забезпечують адміністрування податків і зборів до бюджетів різних рівнів та державних цільових фондів
- б) складна система фінансових відносин між органами державної влади, місцевого самоврядування та платниками податків на усіх етапах податкового процесу від розробки проекту податкового законодавства до сплати податку
- в) сукупність податків і зборів в державі

г) сукупність органів законодавчої та виконавчої влади, які регулюють правовідносини в сфері оподаткування

14. Місцевими податками в Україні є:

- а) єдиний податок і податок на майно
- б) ПДВ і акцизний податок
- в) рентні платежі і податок з власників собак
- г) податок з доходів фізичних осіб і податок з власників транспортних засобів

15. Базова ставка ПДВ в Україні становить:

- а) 10 %
- б) 20 %
- в) 15 %
- г) 12 %

16. До підакцизних товарів в Україні відносять:

- а) ювелірні вироби та хутро
- б) косметичні препарати та побутова техніка
- в) шоколад і кондитерські вироби
- г) алкогольні і тютюнові вироби

17. Мито – це податок на:

- а) товари і предмети, що перетинають митний кордон України
- б) сировину і матеріали, що виробляються на митному кордоні України
- в) підприємницьку діяльність у прикордонних областях
- г) алкоголь і тютюн

18. Базова ставка податку з доходів фізичних осіб в Україні складає:

- а) 10 %
- б) 18 %
- в) 15 %
- г) 25 %

19. Податкова робота – це:

- а) діяльність держави, її органів, платників податків в процесі правового регламентування, нарахування, сплати та зарахування податків і податкових платежів, а також контролю за своєчасністю і повнотою їх надходження до бюджету
- б) державний орган, який у межах своєї компетенції, визначеної законодавством, здійснює контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою нарахування податків, зборів, інших обов'язкових платежів та погашенням податкових зобов'язань чи податкового боргу
- в) робота із засобами масової інформації
- г) діяльність держави у сфері працевлаштування

20. До органів податкового контролю в Україні відносять:

- а) Державна аудиторська служба України
- б) Міністерство внутрішніх справ, Служба безпеки України
- в) управління Фонду Державного майна в Україні
- г) Державна фіскальна служба України

Тема 4 БЮДЖЕТ. БЮДЖЕТНА СИСТЕМА

1. Соціально-економічна сутність та призначення бюджету.
2. Бюджетна система і бюджетний устрій України.
3. Доходи і видатки бюджету: склад і класифікація.
4. Бюджетний процес в Україні. Бюджетні права і бюджетна ініціатива.
5. Бюджетний дефіцит: причини виникнення, джерела фінансування та методи обмеження.

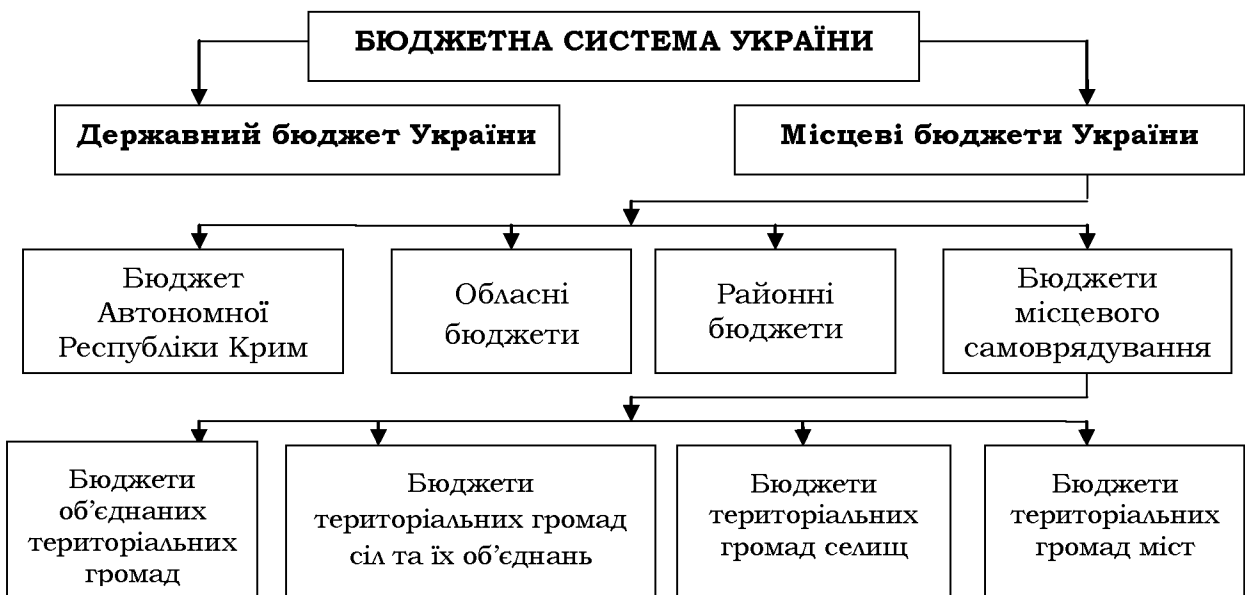

БЮДЖЕТНИЙ УСТРІЙ – це:

організація і принципи побудови бюджетної системи, її структури, розподіл доходів і видатків між окремими ланками, правові основи функціонування бюджетів, встановлення характеру взаємовідносин між бюджетами, взаємозв'язок між окремими ланками бюджетної системи

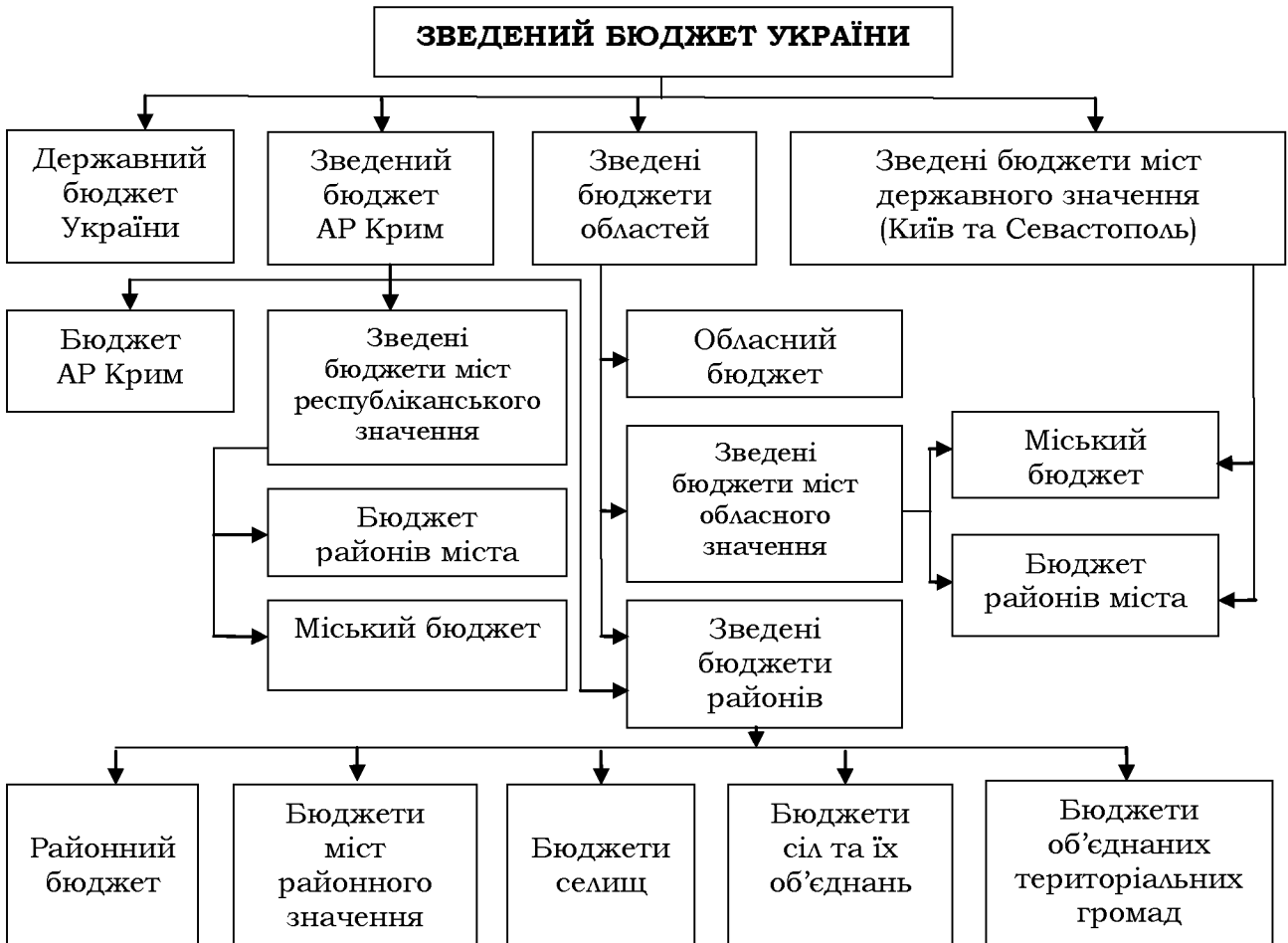
БЮДЖЕТНА СИСТЕМА – це:

сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіального устроїв і врегульована нормами права.

ЗВЕДЕНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ – це:

сукупність всіх бюджетів, які входять до складу бюджетної системи України

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ:

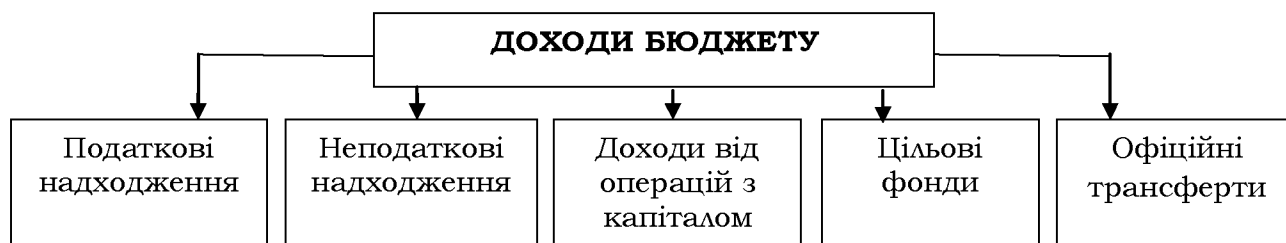
- ▣ *принцип єдності*
- ▣ *принцип збалансованості*
- ▣ *принцип самостійності*
- ▣ *принцип повноти*
- ▣ *принцип обґрунтованості.*
- ▣ *принцип ефективності та результативності*
- ▣ *принцип субсидіарності*
- ▣ *принцип цільового використання бюджетних коштів*
- ▣ *принцип справедливості та неупередженості*
- ▣ *принцип публічності та прозорості*

ДОХОДИ БЮДЖЕТУ – це

податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ)

НАДХОДЖЕННЯ БЮДЖЕТУ – це

доходи бюджету, повернення кредитів до бюджету, кошти від державних (місцевих) запозичень, кошти від приватизації державного майна (щодо державного бюджету), повернення бюджетних коштів з депозитів, надходження внаслідок продажу / пред'явлення цінних паперів

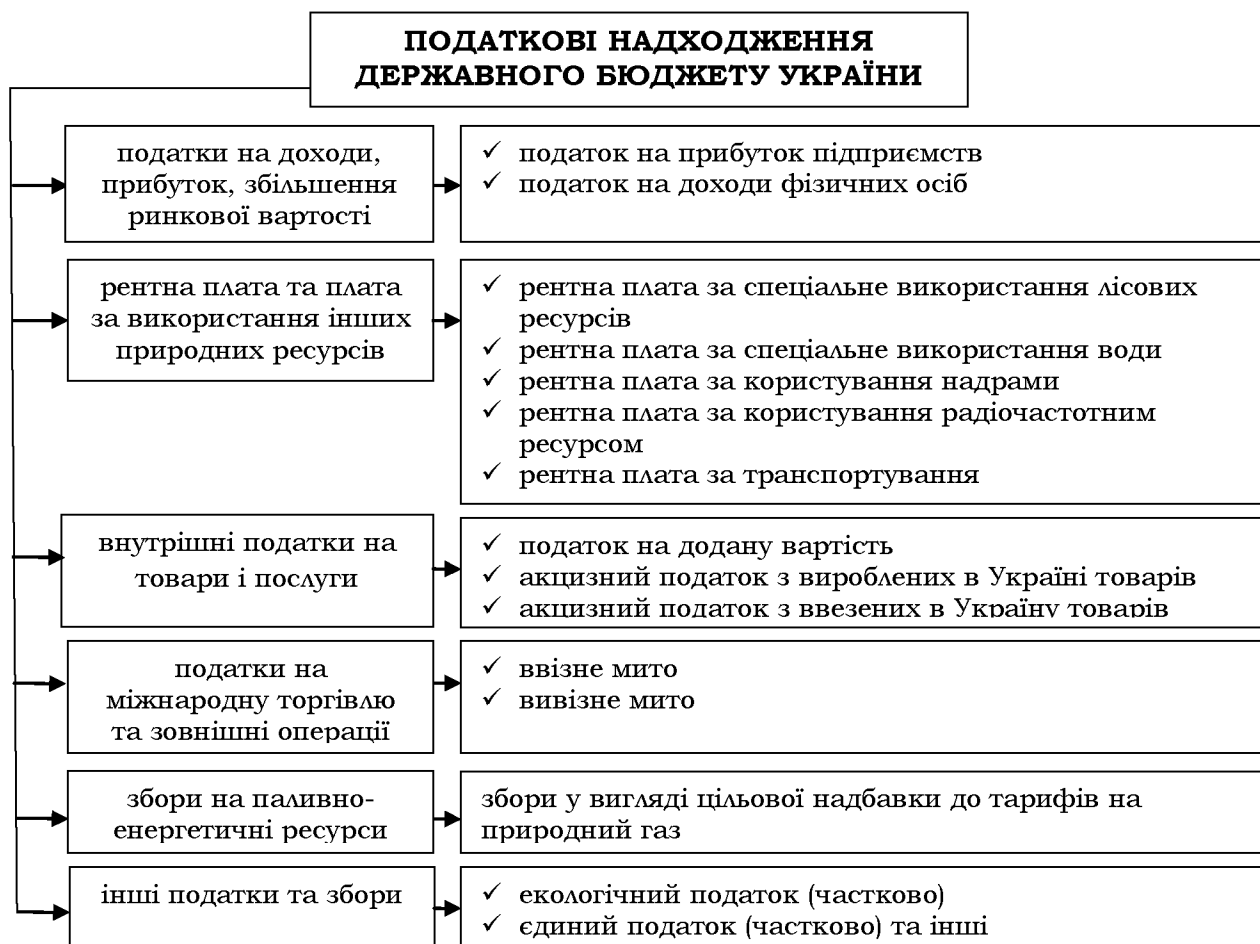

**Показники доходів, видатків та дефіциту
Державного бюджету України у 2013-2016 рр., млрд. грн.**

Показники	2013	2014	2015	2016
Доходи бюджету, в т.ч.:	339,23	357,08	534,69	601,87
Податкові	262,78	280,018	409,42	501,34
Неподаткові	72,85	68,36	120,00	82,76
Від операцій з капіталом	0,26	0,89	0,17	1,27
Цільові фонди	0,20	0,16	0,16	7,88
Трансферти	3,14	7,65	4,94	8,62
Видатки	403,46	430,22	576,91	674,52
Дефіцит	-64,23	-73,14	-42,22	-72,65

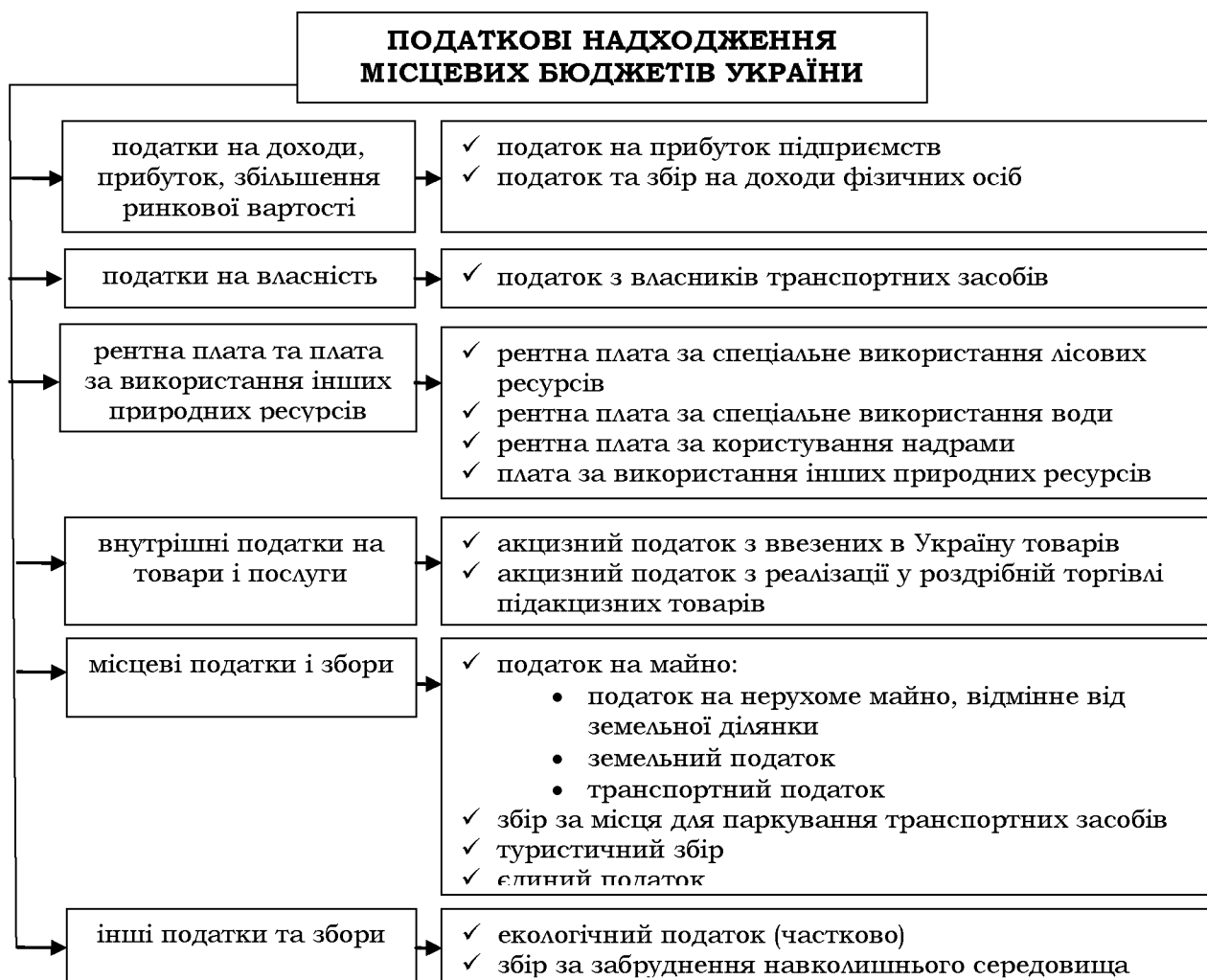
ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ – це:

передбачені податковими законами України загальнодержавні і місцеві податки, збори та інші обов'язкові платежі

**Податкові надходження Державного бюджету України
у 2013-2016 рр., млрд. грн.**

Показники	2013	2014	2015	2016
Податкові надходження, в т.ч.:	262,78	280,18	409,42	267,66
Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості, в т.ч.:	61,88	52,59	79,83	57,98
<i>Податок на доходи фізичних осіб</i>	7,57	12,65	45,06	32,28
<i>Податок на прибуток підприємств</i>	54,32	39,94	34,78	25,70
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	15,36	20,51	39,80	22,31
Внутрішні податки на товари та послуги, в т.ч.:	163,58	183,97	241,56	176,30
<i>Податок на додану вартість</i>	128,27	139,02	178,45	127,63
<i>Акцизний податок</i>	35,31	44,94	63,11	48,67
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	13,34	12,61	40,30	10,80
Інші податкові надходження	8,62	10,5	7,93	0,27

**Неподаткові надходження Державного бюджету України
у 2013-2016 рр., млрд. грн.**

Показники	2013	2014	2015	2016
Неподаткові надходження, в т.ч.:	72,85	68,36	120,00	82,76
Частина чистого прибутку державних підприємств, дивіденди	2,32	3,27	7,16	11,14
Прибуток (перевищення доходів над витратами) НБУ	28,31	22,81	61,80	38,00
Власні надходження бюджетних установ	29,03	22,08	26,41	19,04

ВИДАТКИ БЮДЖЕТУ – це:

кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених до бюджету сум

**Видатки Державного бюджету України
у 2013-2016 рр., млрд. грн., за функціями**

Показники	2013	2014	2015	2016
Видатки бюджету, в т.ч.:	403,46	430,22	576,91	683,61
Загальнодержавні функції, в т.ч.:	50,10	65,83	103,12	124,20
<i>Обслуговування боргу</i>	31,68	47,98	84,51	99,06
Оборона	14,84	27,36	52,00	60,56
Громадський порядок, безпека та судова влада	39,19	44,62	54,64	62,75
Економічна діяльність	41,30	34,41	37,14	37,17
Охорона здоров'я	12,88	10,58	11,45	12,35
Духовний та фізичних розвиток	5,11	4,87	6,62	4,52
Освіта	30,94	28,68	30,19	33,97
Соціальний захист та соціальне забезпечення, в т.ч.:	88,55	80,56	103,70	154,91
<i>Соціальний захист пенсіонерів</i>	83,23	75,81	94,81	145,40
Трансферти	115,85	130,60	173,98	188,60
Інші видатки	4,70	2,71	4,07	4,58

**Видатки місцевих бюджетів України
у 2013-2016 рр., млрд. грн., за функціями**

Показники	2013	2014	2015	2016
Видатки бюджету, в т.ч.:	219,85	225,63	280,08	329,20
Загальнодержавні функції	11,60	11,02	14,53	17,08
Громадський порядок, безпека та судова влада	0,22	0,25	0,32	0,37
Економічна діяльність	9,46	9,23	19,12	33,55
Житлово-комунальне господарство	7,61	17,70	15,68	15,97
Охорона здоров'я	48,69	46,57	59,55	56,57
Духовний та фізичних розвиток	8,55	8,99	9,61	11,08
Освіта	74,60	71,43	84,01	91,65
Соціальний захист та соціальне забезпечення, в т.ч.:	56,52	57,45	72,64	96,62
<i>Соціальний захист сім'ї, дітей, молоді</i>	35,68	36,37	36,45	39,27
<i>Допомога у вирішенні житлового питання</i>	2,18	2,15	14,08	32,37
Інші видатки	2,60	2,99	4,62	6,31

**Видатки Державного бюджету України
у 2013-2016 рр., млрд. грн., за економічною класифікацією**

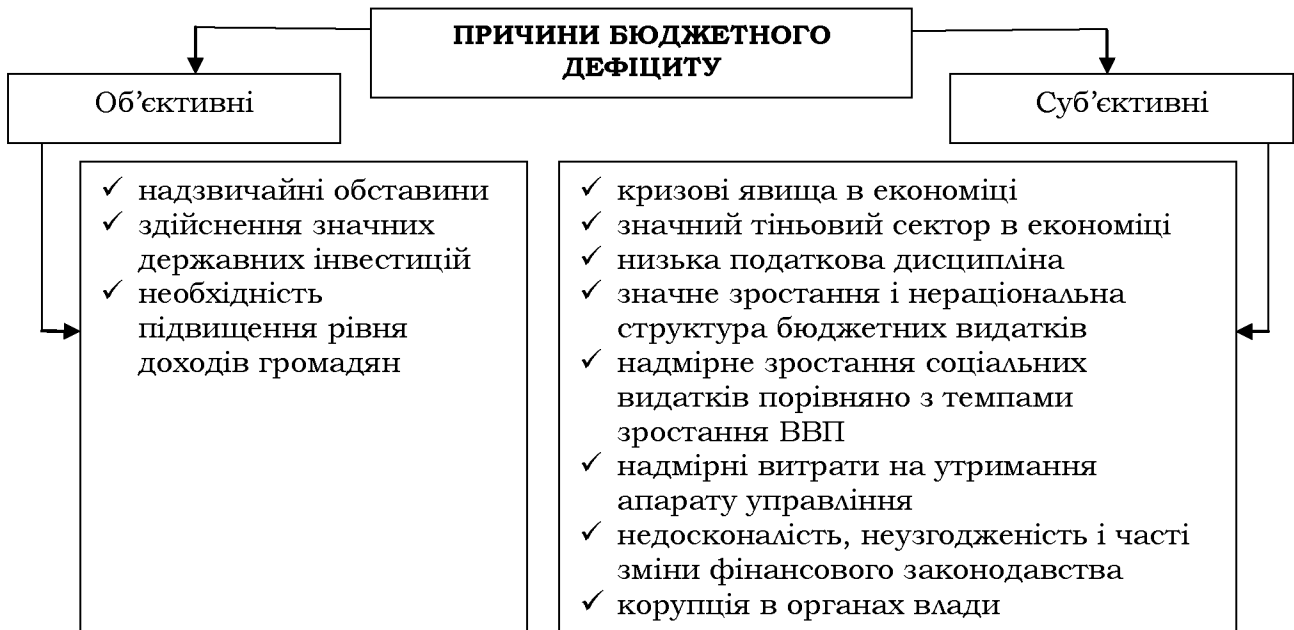
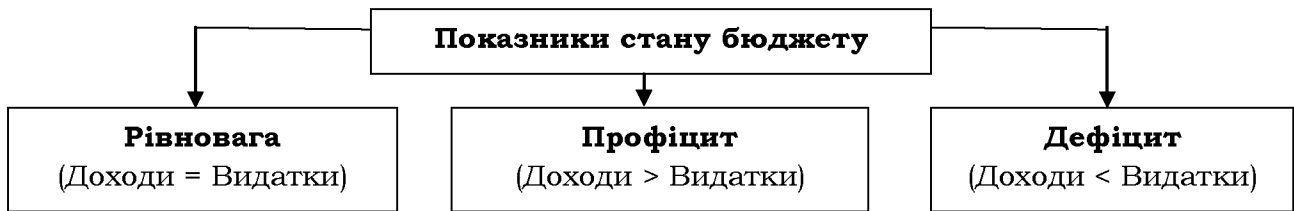
Показники	2013	2014	2015	2016
Видатки, в т.ч.:	403,46	430,22	576,91	683,61
Поточні	385,61	422,82	559,43	657,77
Капітальні	17,84	7,40	17,48	24,76
% поточних	95,58	98,28	96,97	96,22
% капітальних	4,42	1,72	3,03	3,78

БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС – це:

регламентована нормами права діяльність, пов'язана із складанням, розглядом, затвердженням і виконанням бюджетів, контролем за їх виконанням, розглядом звітів про виконання бюджетів, що складають бюджетну систему України

СТАДІЇ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ

- складання проектів бюджетів
- розгляд та прийняття закону про Державний бюджет України, рішень про місцеві бюджети
- виконання бюджету, в тому числі внесення змін до закону про Державний бюджет України, рішення про місцеві бюджети
- підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього

ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТУ – це:

надходження та витрати у зв'язку зі зміною обсягу боргу, обсягів депозитів і цінних паперів, коштів від приватизації державного майна, а також залишку готівкових коштів бюджету, які використовуються для покриття різниці між доходами і видатками бюджету

**Фінансування Державного бюджету України
за типом боргового зобов'язання у 2015-2016 рр., млрд. грн.**

Показники	2014	2015	2016
Фінансування державного бюджету, в т.ч.:	72,03	45,16	85,25
Фінансування за борговими операціями, в т.ч.:	200,94	117,51	97,07
<i>Запозичення</i>	325,04	514,09	251,26
<i>Погашення</i>	-124,10	-416,59	-154,20
<i>Коригування</i>	-	20,00	-
Надходження від приватизації державного майна	0,47	0,15	17,10
Фінансування за активними операціями, в т.ч.:	-129,38	-72,49	-28,92
<i>Зміна в обсягах депозитів, цінних паперів</i>	-123,31	-74,60	-30,56
<i>Зміна в обсягах бюджетних коштів</i>	-5,37	2,11	1,65

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

1. З яких позицій характеризують бюджет в економічній науці? Поясніть, як Ви розумієте твердження, що бюджет є головним інститутом економічного суверенітету держави?
2. Розкрийте зміст поняття «бюджетна політика». Поміркуйте, які напрями бюджетної політики є найбільш пріоритетними в сучасних умовах?
3. Що розуміють під бюджетним устроєм? Поміркуйте, який вплив на бюджетний устрій справляє реформа децентралізації, що триває в Україні?
4. Поясніть, що розуміють під поняттям «зведений бюджет держави» та чи є він реально існуючим документом? З якою метою складають зведений бюджет України?
5. Поясніть, в чому полягає відмінність між доходами і надходженнями бюджету? За якими ознаками класифікують доходи бюджету, яка з них, на Ваш погляд, є найбільш важливою?
6. Охарактеризуйте видатки бюджету. Які ознаки їхньої класифікації покладені в основу формування бюджетної звітності?
7. Охарактеризуйте стадії бюджетного процесу в Україні. Поміркуйте, яка із цих стадій є найважливішою і чому?
8. Поясніть, що розуміють під квазіфіскальним дефіцитом бюджету? Якими причинами обумовлене його виникнення?
9. Поясніть, що являє собою фінансування бюджету та за рахунок яких джерел воно здійснюється? Чи справедливо, на Ваш погляд, покривати дефіцит бюджету за рахунок приватизації державного майна? Відповідь обґрунтуйте.
10. Які спеціальні фіскальні правила використовують для боротьби з бюджетним дефіцитом? Чи доцільно, на Ваш погляд, застосовувати ці правила в Україні?

ТЕСТИ

1. Необхідність бюджету обумовлена:

- а) наявністю держави; функціонуванням товарно-грошових відносин
- б) необхідністю виконання державою покладених на неї функцій
- в) необхідністю здійснення державного контролю
- г) функціонуванням органів законодавчої влади

2. Які види розподілу забезпечуються через бюджет?

- а) між установами невиробничої сфери
- б) між державою і суб'єктами господарювання
- в) між державою і населенням
- г) між окремими категоріями громадян

3. Бюджетні відносини – це:

- а) розподільчі відносини
- б) регулюючі відносини
- в) госпрозрахункові відносини
- г) відносини пов'язані з формуванням і використанням централізованого фонду грошових коштів держави

4. Що таке бюджетний дефіцит?

- а) перевищення видатків бюджету над доходами
- б) перевищення видатків бюджету над податковими надходженнями
- в) перевищення доходів бюджету над видатками
- г) перевищення видатків загального фонду над доходами загального фонду

5. Розмір дефіциту визначається у відсотках до:

- а) обсягу валового внутрішнього продукту
- б) величини національного багатства
- в) обсягу видатків загального фонду бюджету
- г) суми грошових надходжень

6. Джерелами покриття бюджетного дефіциту є:

- а) внутрішні запозичення
- б) зовнішні запозичення
- в) всі відповіді правильні
- г) іноземні інвестиції

7. Чим обумовлено існування державного кредиту?

- а) наявністю держави
- б) всі відповіді правильні
- в) наявністю дефіциту державного бюджету
- г) наявністю дефіциту місцевих бюджетів

8. Управління державним боргом в Україні здійснює:

- а) Міністерство фінансів України
- б) Верховна Рада України
- в) Державна казначейська служба України
- г) Кабінет Міністрів України

9. Чим визначається бюджетний устрій держави?

- а) державним устроєм і адміністративно-територіальним поділом
- б) економічним потенціалом держави
- в) чисельністю населення
- г) обсягом валового внутрішнього продукту

10. З яких ланок складається бюджетна система України?

- а) республіканський бюджет АР Крим
- б) бюджети областей
- в) Державний бюджет України та місцеві бюджети
- г) сільські та селищні бюджети

11. Які бюджети входять до складу місцевих бюджетів України?

- а) бюджети об'єднаних територіальних громад та бюджети районів у містах
- б) обласні і районні бюджети

- в) бюджети територіальних громад, міст, сіл і селищ
- г) всі відповіді правильні

12. Державні доходи – це кошти, акумульовані в:

- а) всі відповіді правильні
- б) державному та місцевих бюджетах
- в) державних фондах цільового призначення
- г) підприємствах загальнодержавної та комунальної власності

13. Доходи бюджетів – це кошти, які акумулюються в:

- а) кредитних спілках та акціонерних товариствах
- б) державних установах
- в) державному та місцевих бюджетах
- г) в обласних та районних бюджетах

14. Які доходи є доходами Державного бюджету України?

- а) податкові ф неподаткові надходження
- б) доходи від операцій з капіталом
- в) офіційні трансферти
- г) всі відповіді правильні

15. За суспільним призначенням видатки поділяються на:

- а) видатки на економіку
- б) видатки на соціально-культурні заходи
- в) видатки на оборону та управління
- г) всі відповіді правильні

16. Вкажіть стадії бюджетного процесу, визначені Бюджетним кодексом України:

- а) складання проектів бюджетів
- б) виконання бюджетів; підготовка та розгляд звіту до виконання бюджетів
- в) розгляд та прийняття бюджетів
- г) всі відповіді правильні

17. Бюджет як основний фінансовий план затверджується:

- а) щоквартально
- б) щоденно
- в) щорічно
- г) щомісячно

18. Бюджет як основний фінансовий план затверджується:

- а) Верховною радою України у вигляді закону
- б) Кабінетом Міністрів України у вигляді постанови
- в) Президентом України у вигляді указу
- г) рішенням Міністерства фінансів України

19. Місцевий бюджет – це...

- а) фінансовий план бюджетної установи
- б) фінансовий план, який містить надходження і витрати на виконання повноважень органів влади АРК, місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування

- в) фінансовий план, який містить надходження і витрати на виконання повноважень органів державної влади і управління
- г) основний фінансовий план держави

20. Відповідно до бюджетної класифікації видатків бюджету виділяють наступні класифікаційні ознаки:

- а) функціональна класифікація
- б) економічна класифікація
- в) відомча і програмна класифікації
- г) усі відповіді вірні

Тема 5 ФІНАНСИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1. Поняття суб'єкта господарювання, ознаки його ідентифікації.
2. Фінанси суб'єктів господарювання як фінансова категорія.
3. Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва (підприємств) реального сектору економіки. Принципи організації фінансів суб'єктів підприємництва.
4. Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва – фінансових установ: банківські установи, інститути спільного інвестування, страхових компаній.
5. Фінанси організацій і установ, створених органами виконавчої влади.
6. Фінанси некомерційних організацій – об'єднань громадян.
7. Фінансова діяльність підприємців-фізичних осіб.

СУБ'ЄКТИ ГОСПОДАРЮВАННЯ – це:

організована форма продуктивної діяльності окремих громадян, підприємств, організацій та державних інституцій, які відповідають вимогам економічної системи

СПЕЦИФІЧНІ ОЗНАКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ:

- певна організаційно-правова форма, в якій здійснюється господарська або управлінська діяльність
- наявність юридично відокремленого та закріпленого за суб'єктом господарювання майна у формі основних фондів, оборотних коштів, інших цінностей
- господарська правосуб'єктність (визначається як господарська компетенція (сукупність встановлених законодавством і набутих у господарських правовідносинах прав та обов'язків))

СКЛАД СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ:

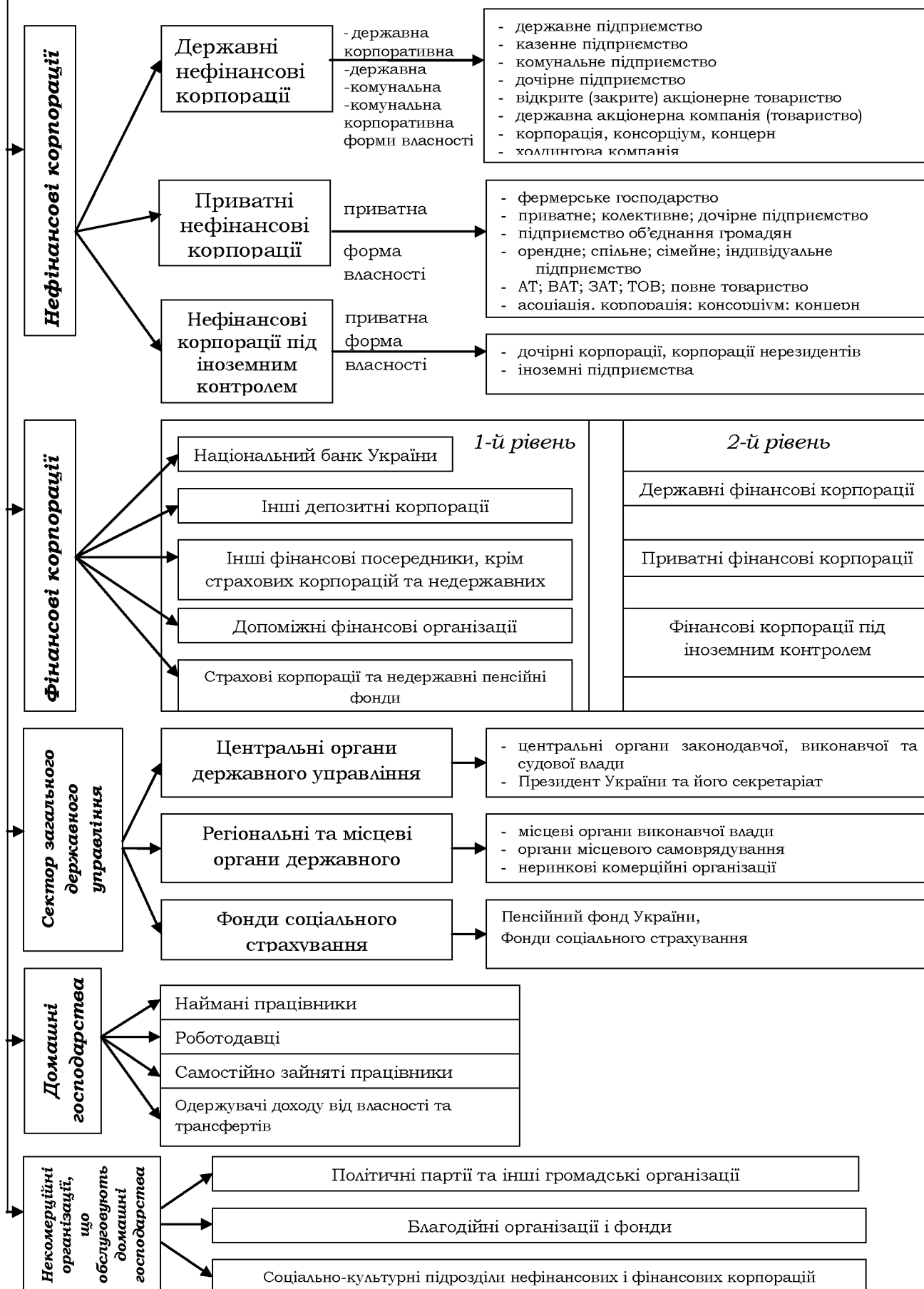
- суб'єкти підприємницької діяльності (підприємства і господарські товариства та їх об'єднання) реального сектору економіки
- фінансові установи (кредитні установи, інвестиційні фонди, страхові компанії та ін.)
- державні установи та організації, створені органами влади, що здійснюють господарські операції з метою одержання доходу
- некомерційні організації, тобто організації, що обслуговують домашні господарства
- підприємці

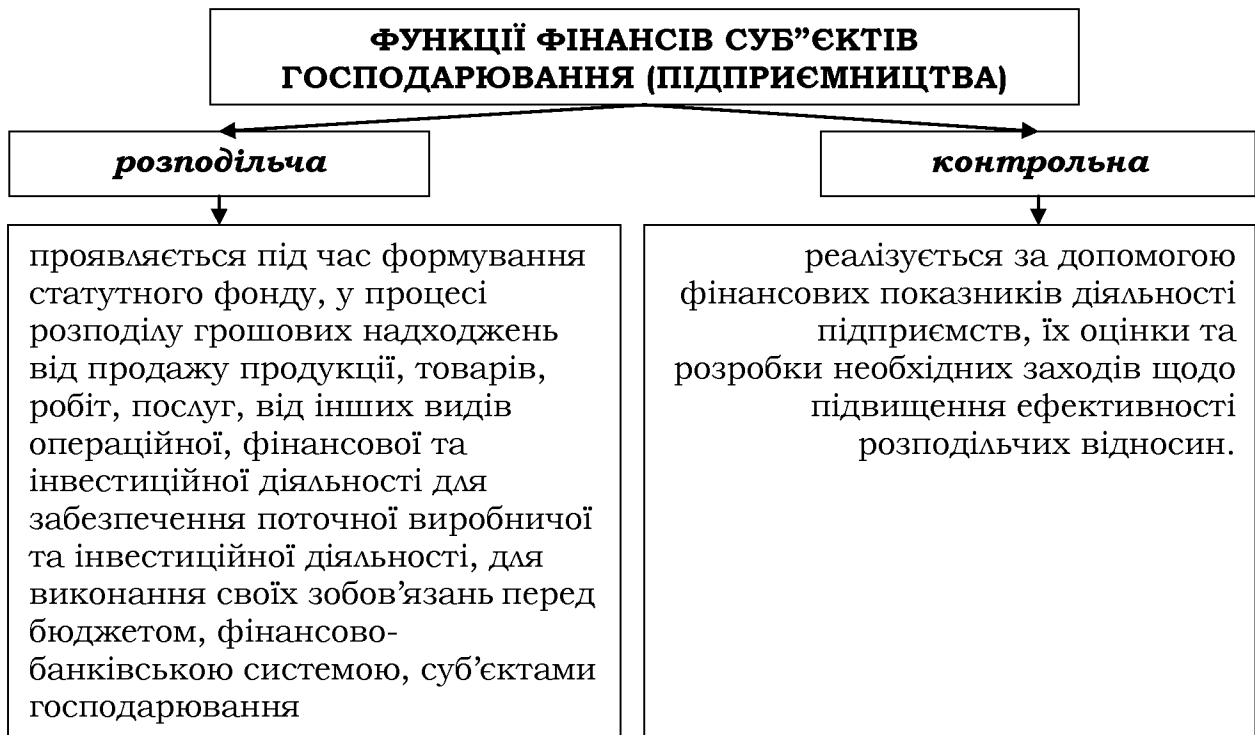

ФІНАНСИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА – це:

економічні відносини, які відображають формування, розподіл та використання грошових фондів і доходів суб'єктів підприємництва у процесі відтворення виробничо-господарської діяльності, взаємодію з іншими суб'єктами господарювання, а також з іншими сферами фінансової системи

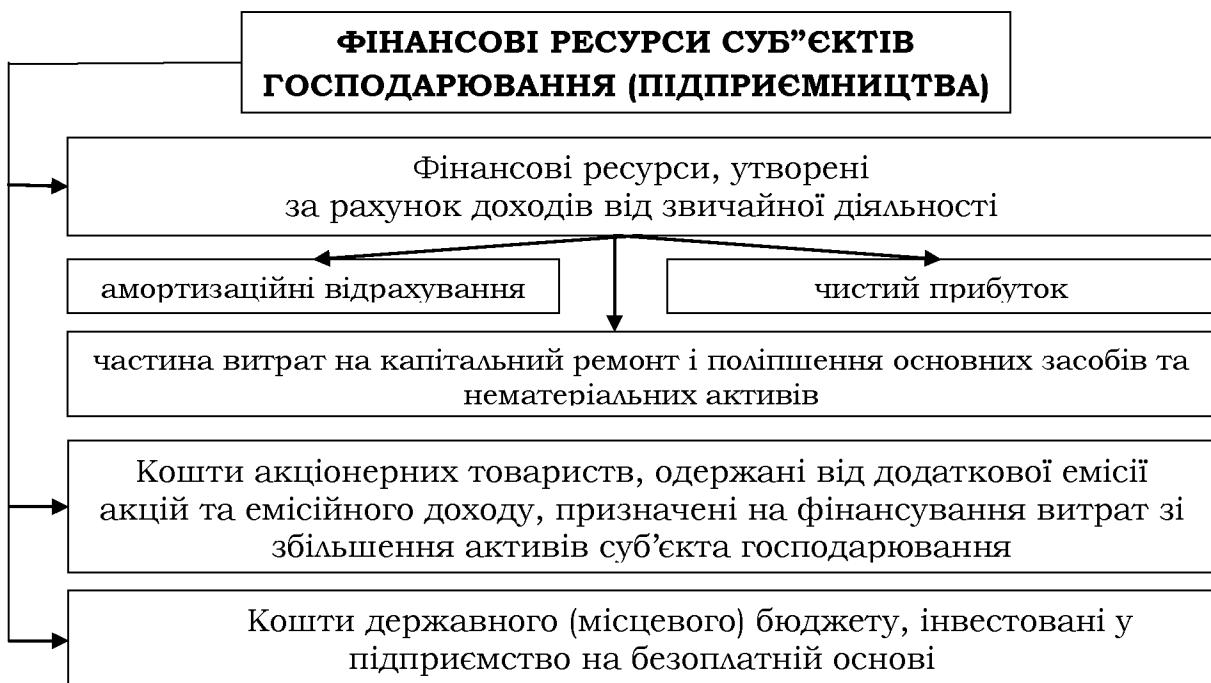
ІНСТИТУЦІЙНІ ОДИНИЦІ-РЕЗИДЕНТИ

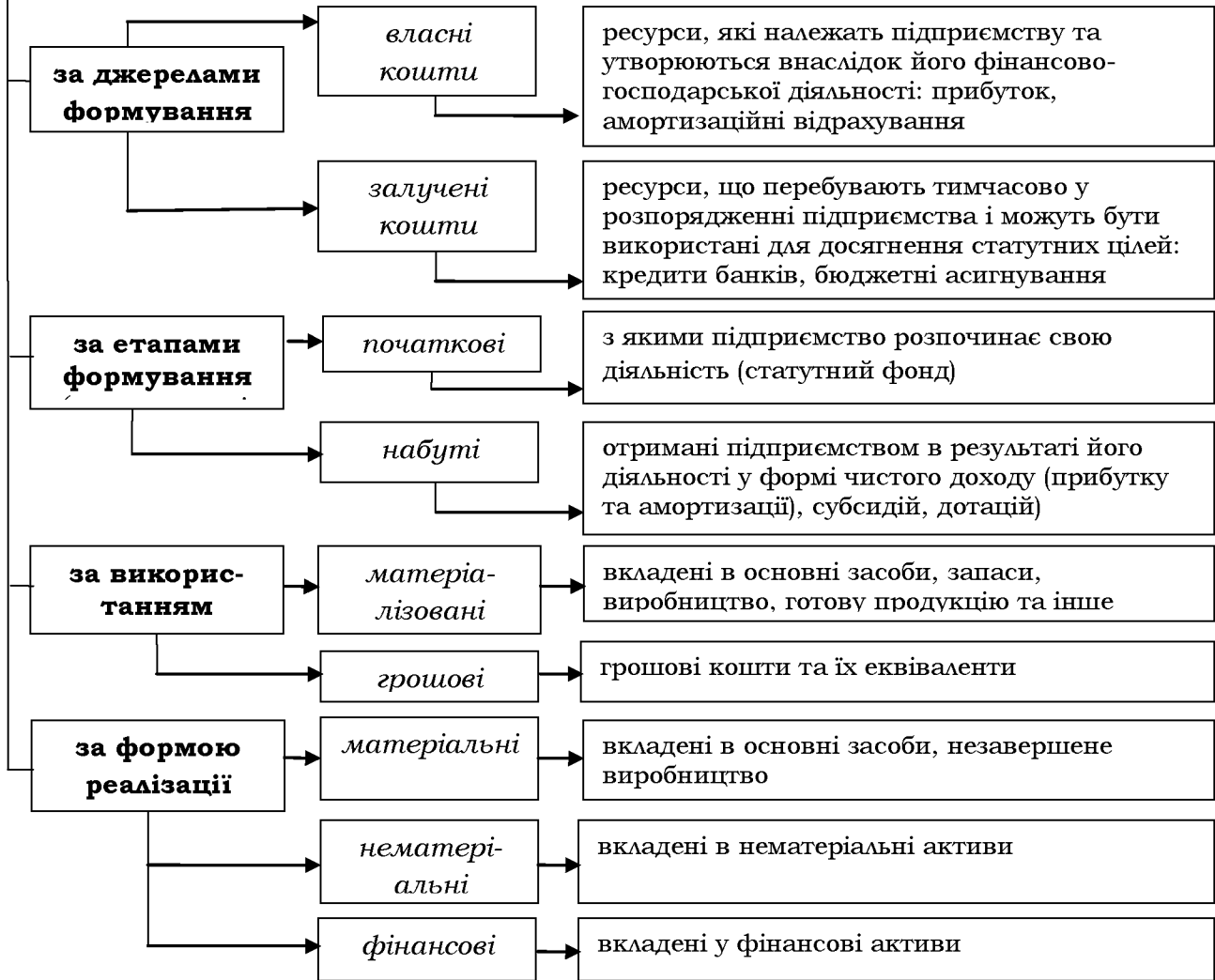

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ – це:

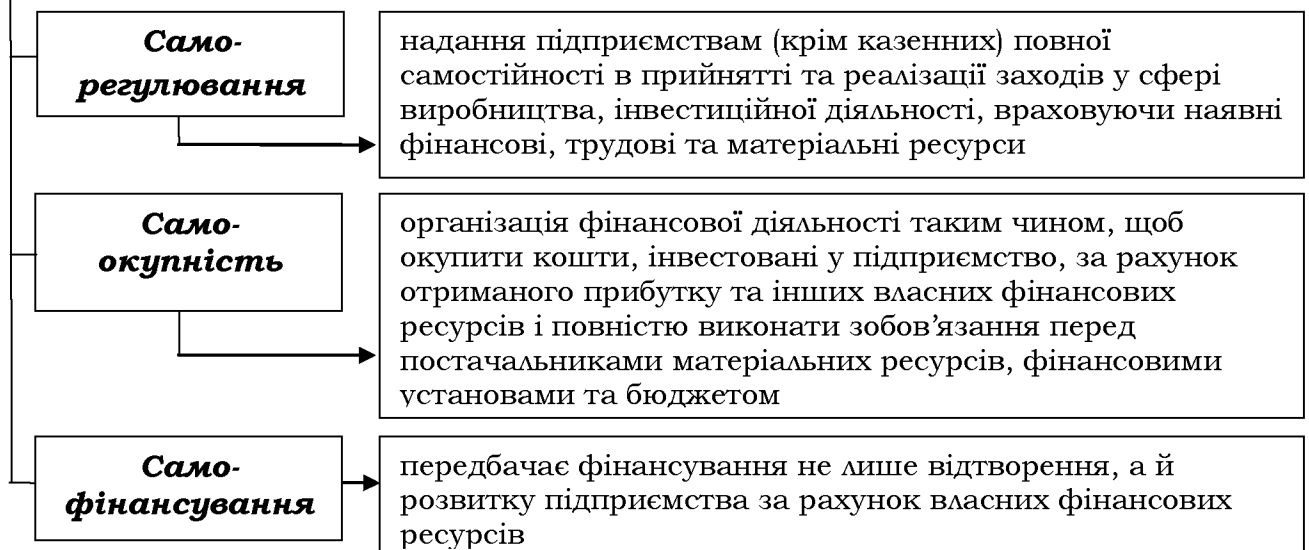
кошти, що перебувають у розпорядженні підприємства і призначені для виконання ними певних фінансових зобов'язань

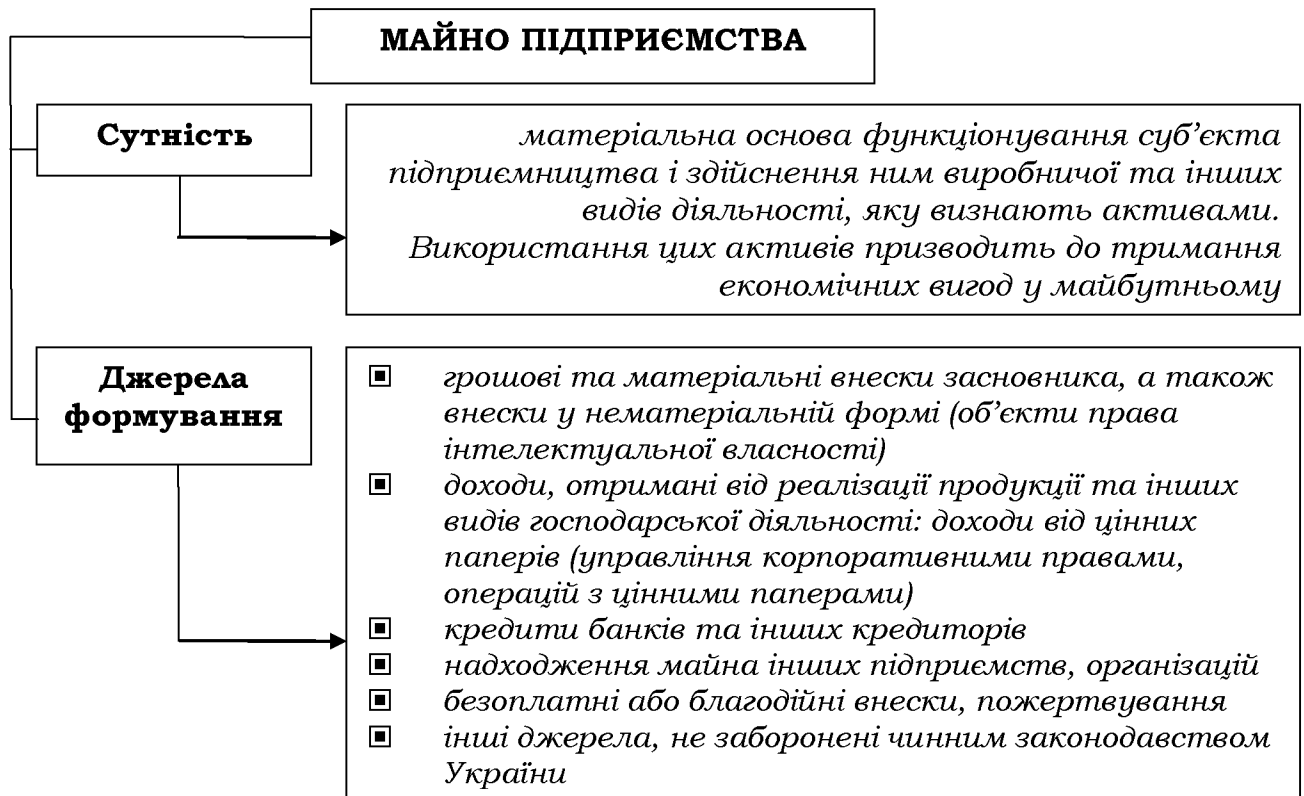

КЛАСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СУБ'ЄКТІВ

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

СТАТУТНИЙ КАПІТАЛ – це:

сукупність вкладів (у грошовому виразі) учасників або власників у майно при створенні підприємства для забезпечення його діяльності в розмірах, визначених установчими документами

АМОРТИЗАЦІЯ – це:

систематичний розподіл вартості основних засобів впродовж строку їх корисного використання (експлуатації)

НОРМУВАННЯ – це:

розрахунок мінімальної потреби в оборотних активах, необхідних для забезпечення безперебійної роботи підприємства

ДОХОДИ ПІДПРИЄМСТВА – це:

збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу

ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА – це:

зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу

ПРИБУТОК – це:

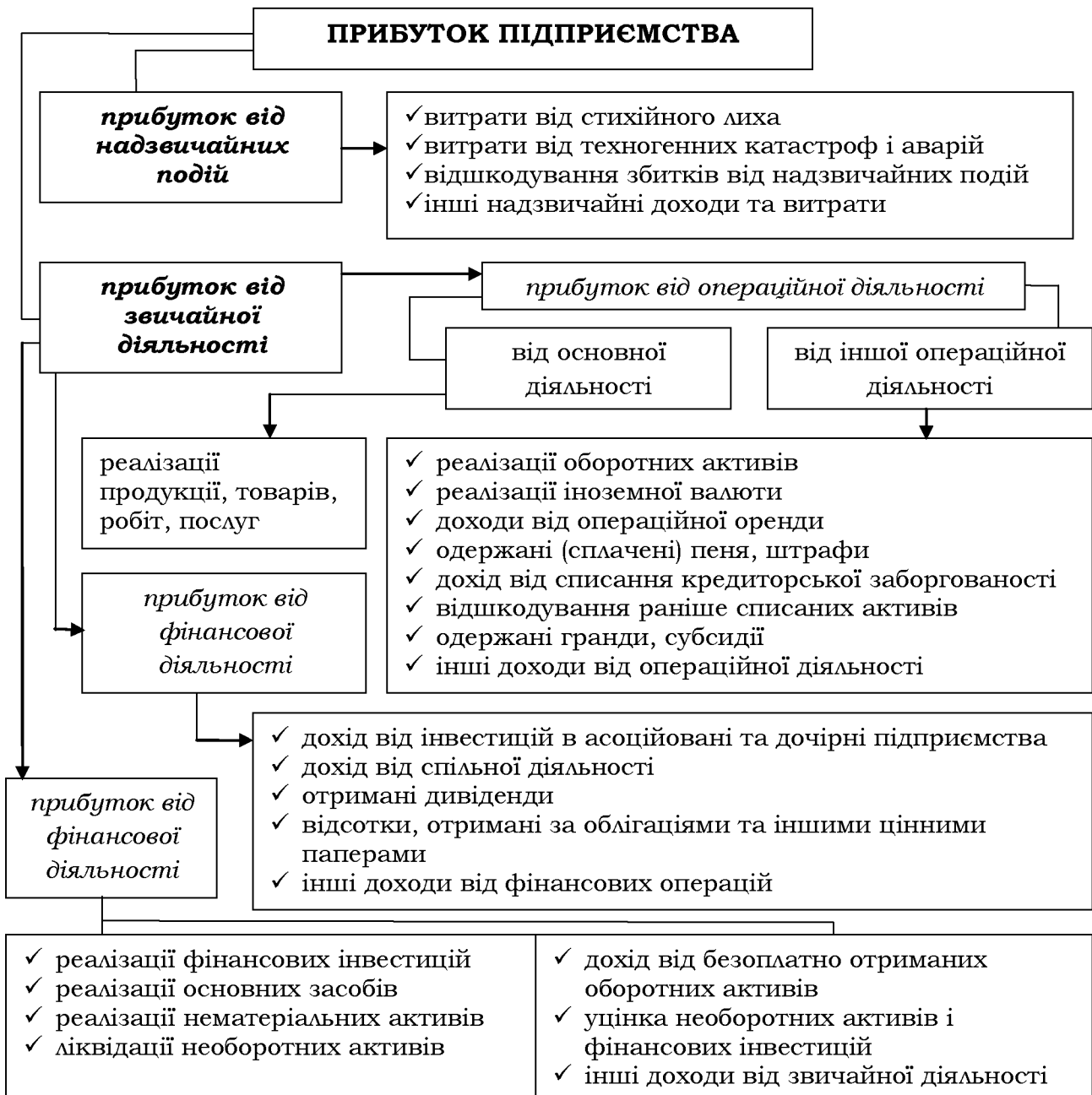
позитивний фінансовий результат фінансово-господарської діяльності суб'єкта підприємництва

Доходи підприємства	Витрати підприємства
1. Доходи від звичайної діяльності:	1. Витрати звичайної діяльності:
– основної операційної діяльності: а) доходи від основної операційної діяльності (виручка, яку підприємство отримує від реалізації готової продукції, товарів, наданих послуг); б) доходи від іншої операційної діяльності (доходи від реалізації іноземної валюти; доходи від оперативної оренди активів; суми отриманих штрафів, пені, неустойок за порушення договорів; доходи від списання кредиторської заборгованості; суми отриманих грантів і субсидій).	– основної операційної діяльності: а) витрати від основної операційної діяльності (витрати, пов'язані з виробництвом продукції, наданням послуг (виробничі витрати, адміністративні витрати, витрати на збут продукції, інші операційні витрати); б) витрати від іншої операційної діяльності (витрати на дослідження та розробки; собівартість реалізованої іноземної валюти, яка для цілей бухгалтерського обліку; собівартість реалізованих виробничих запасів).
– фінансової діяльності: суми отриманих дивідендів по акціях і процентів по облігаціях.	– фінансової діяльності: в разі сплати відсотків за отримані від інших юридичних і фізичних осіб кошти у вигляді кредитів та позик, при первинному розміщенні на ринку цінних паперів акцій, облігацій власної емісії тощо.
– інвестиційної діяльності: доходи від інвестицій в дочірні підприємства; доходи від вкладених коштів до статутних фондів інших підприємств; доходи від спільної діяльності.	– інвестиційної діяльності: при довготерміновому вкладанні капіталу з метою отримання прибутку (капітальне будівництво, розширення та розвиток виробництва, придбання цінних паперів тощо)

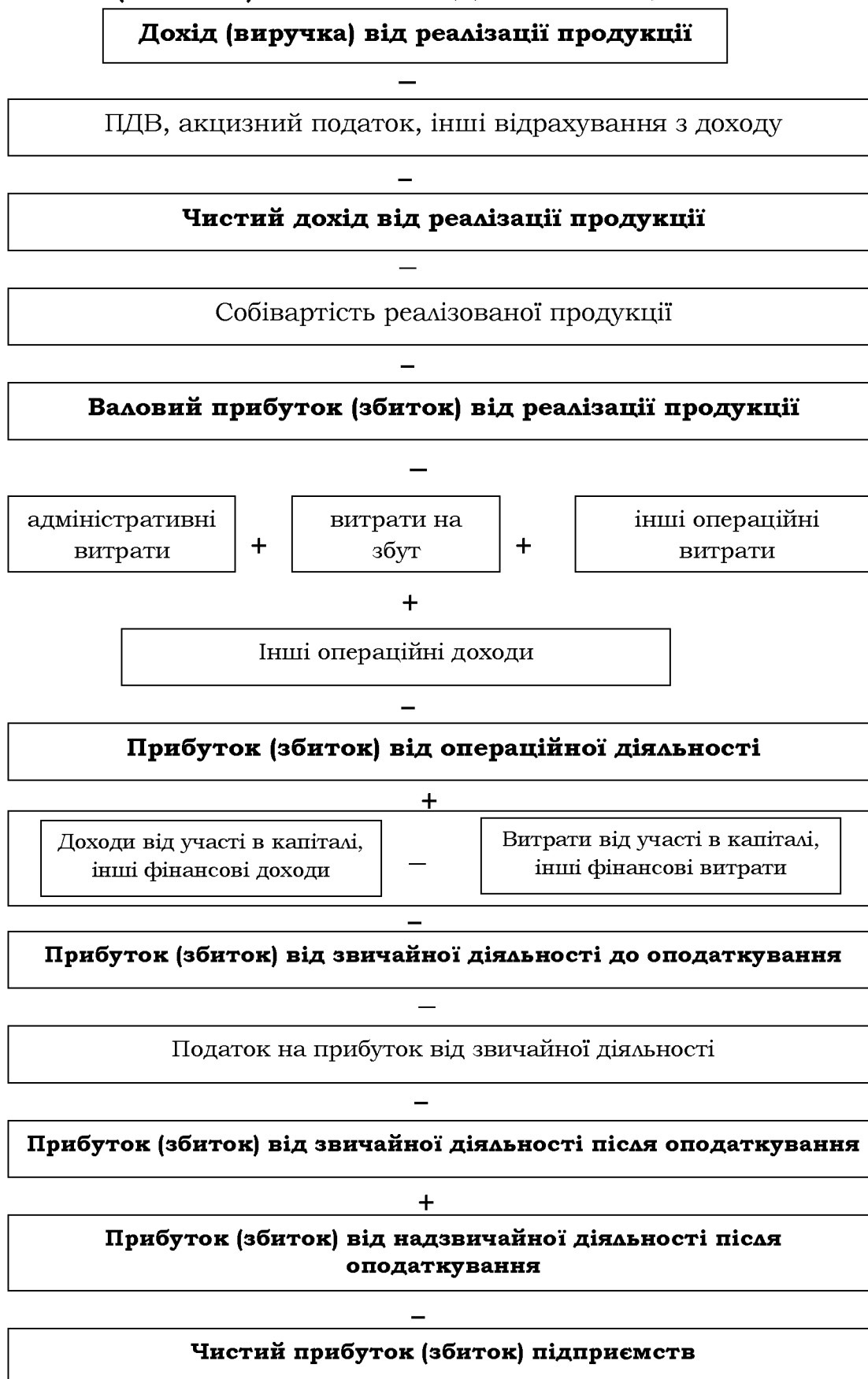
<p>2. Доходи від надзвичайної діяльності:</p> <p>суми страхового відшкодування, кошти резервного фонду бюджету, інші поступлення, що є доходами в процесі надзвичайних подій, настання яких має випадковий характер (землетрус, повінь, пожежі, техногенні аварії тощо).</p>	<p>2. Витрати надзвичайної діяльності (подій):</p> <p>витрати від стихійного лиха; втрати від техногенних катастроф і аварій; інші надзвичайні витрати.</p>
---	--

СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ – це:

грошовий вираз всіх витрат, пов'язаних з використанням у процесі виробництва і реалізації продукції матеріальних, трудових, природних та інших ресурсів, а також включає в себе обов'язкові збори і податки згідно з діючим законодавством

СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ФОРМУВАННЯ ЧИСТОГО ПРИБУТКУ (ЗБИТКУ) СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

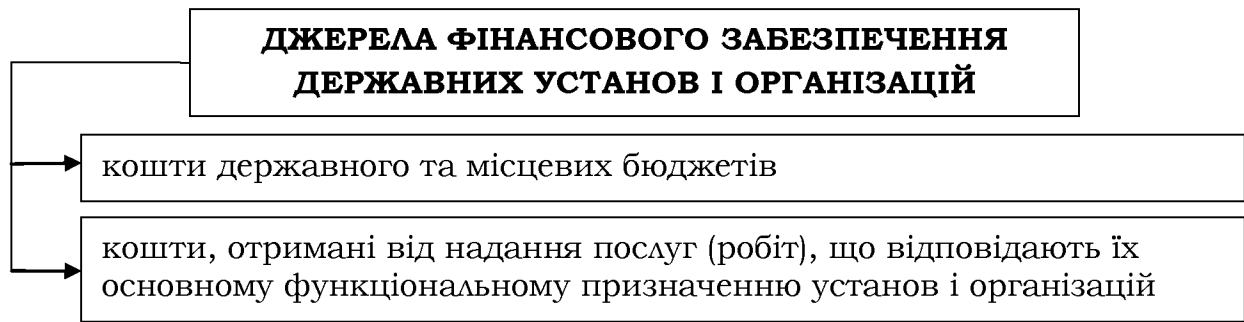
СЕКТОР ЗАГАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ –

об'єднує юридичних осіб, для яких основною діяльністю є виконання функцій законодавчої, виконавчої та судової влади відносно інших інституційних одиниць, а також установи і організації, створені органами різних гілок виконавчої влади в межах території України.

УСТАНОВИ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ, СТВОРЕНІ ВИЩИМИ ОРГАНАМИ ВЛАДИ ТА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ:

- установи та організації сфери соціального забезпечення
- установи охорони здоров'я
- установи освіти
- установи культури та мистецтва
- наукові організації
- інші установи та організації, фінансування яких здійснюється за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів

**ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ
ДЕРЖАВНИХ УСТАНОВ І ОРГАНІЗАЦІЙ:**

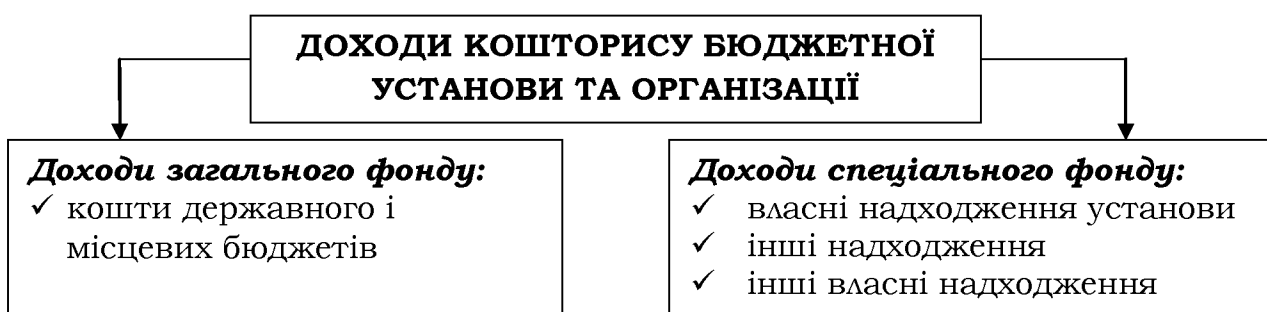
- ▣ кошторисний характер, при якому не допускаються видатки, не передбачені цим фінансовим документом, а також перевищення фактичних видатків над плановими
- ▣ найважливіший принцип фінансування – обґрунтованість сум, передбачених кошторисом, а також економічна доцільність і раціональність використання виділених бюджетних коштів
- ▣ цільовий характер бюджетних асигнувань

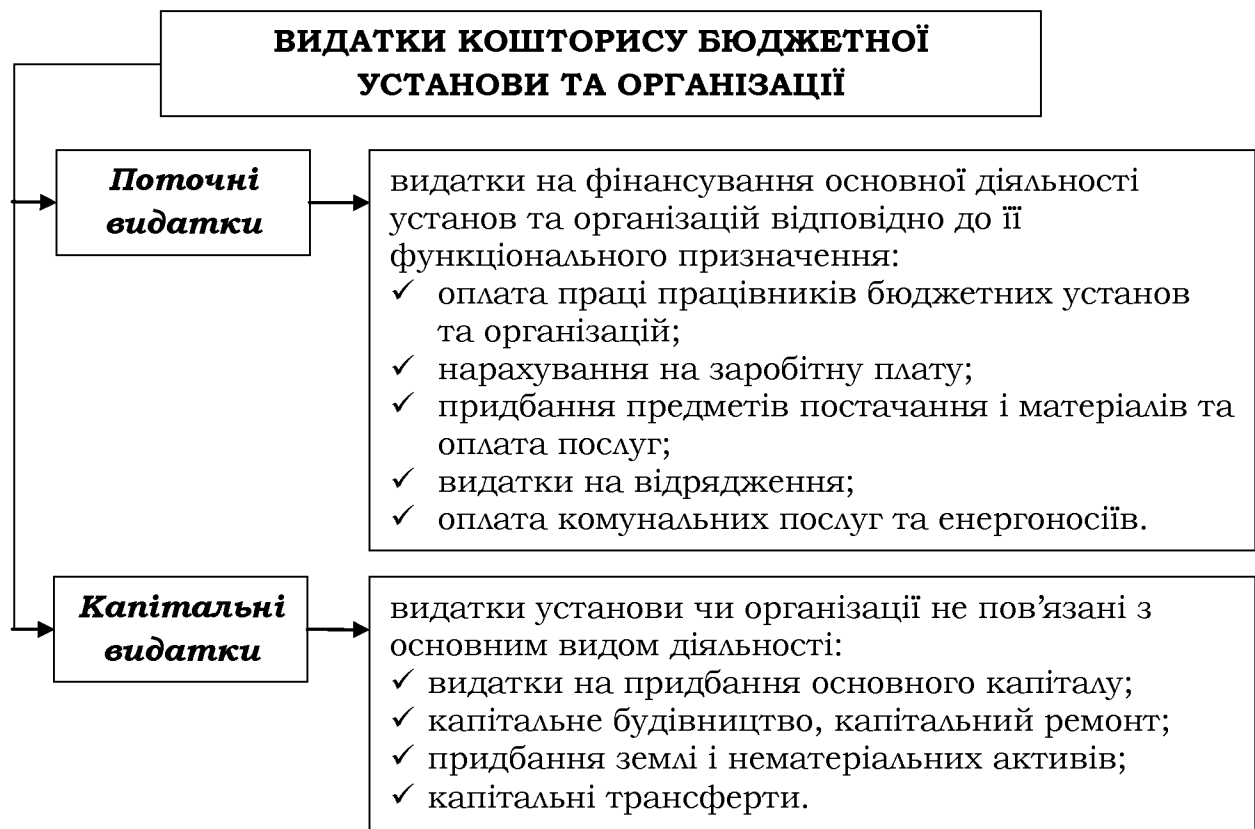
КОШТОРИС ДОХОДІВ І ВИТРАТ – це:

основний фінансово-плановий документ бюджетних установи

**ВЛАСНІ НАДХОДЖЕННЯ
БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ:**

- ▣ від надання платних послуг, які відповідають функціональному призначенню установи чи організації
- ▣ надходження від експлуатації будівель і приміщень, інших основних засобів, що належать установі
- ▣ від надання транспортних послуг, користування стоянками, які знаходяться на території установи або їй належать
- ▣ надходження від господарсько-виробничої діяльності допоміжних структур, що відповідає профілю функціонування установи
- ▣ від реалізації необоротних активів та інших матеріальних цінностей
- ▣ від наданням сум за дорученнями на виконання певних замовлень

НЕКОМЕРЦІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ – це:

об'єднання громадян на добровільних громадських засадах, що створюються на основі єдності інтересів для спільної реалізації своїх прав і свобод, тобто для захисту своїх законних соціальних, економічних, культурних та інших інтересів, а також здійснення благодійної діяльності

ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ – це:

зареєстроване згідно із законом добровільне об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ – це:

об'єднання громадян для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів (релігійні організації, професійні та творчі спілки, організації роботодавців, об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, обслуговуючі кооперативи, сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи тощо).

Доходи громадських організацій	Доходи політичних партій
<ul style="list-style-type: none">✓ надходження від вступних і членських внесків✓ пожертвування від громадян, підприємств і організацій✓ майно і кошти засновників, членів (учасників) або держави✓ бюджетні кошти (творчі спілки)	<ul style="list-style-type: none">✓ надходження від вступних і членських внесків✓ продаж суспільно-політичної літератури✓ продаж агітаційно-пропагандистських матеріалів✓ реалізація виробів з власною символікою✓ проведення фестивалів, виставок, лекцій, інших політичних заходів✓ державне фінансування✓ частина прибутку підприємств (засобів масової інформації), засновниками яких є політичні партії

ЗАБОРОНЕНІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

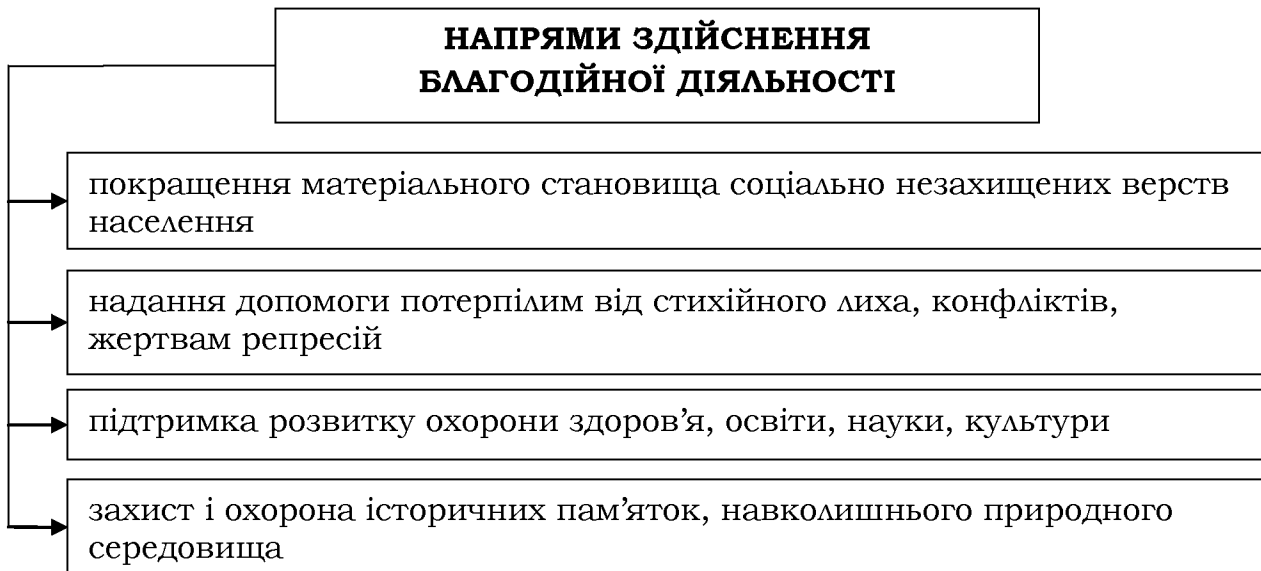
- кошти органів державної влади та органів місцевого самоврядування, крім випадків, зазначених законом
- кошти державних та комунальних підприємств, установ і організацій, а також підприємств, установ і організацій, у майні яких є частки (паї, акції), що є державною чи комунальною власністю, або які належать нерезидентам
- кошти іноземних держав та їх громадян, підприємств, установ, організацій
- кошти благодійних та релігійних об'єднань та організацій
- кошти анонімних осіб або під псевдонімом
- кошти політичних партій, що не входять до виборчого блоку політичних партій

ВИТРАТИ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ І ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ:

- витрати на оплату праці штатного управлінського апарату
- адміністративно-господарські витрати
- витрати на проведення культурно-масових заходів
- витрати згідно із функціональним призначенням

БЛАГОДІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ – це:

недержавна організація, головною метою діяльності якої є здійснення благодійної діяльності в інтересах суспільства або окремих категорій осіб. Благодійна організація може утворюватись у формі членської благодійної організації, благодійного фонду, благодійної установи, іншої благодійної організації (фундації, місії, ліги тощо)

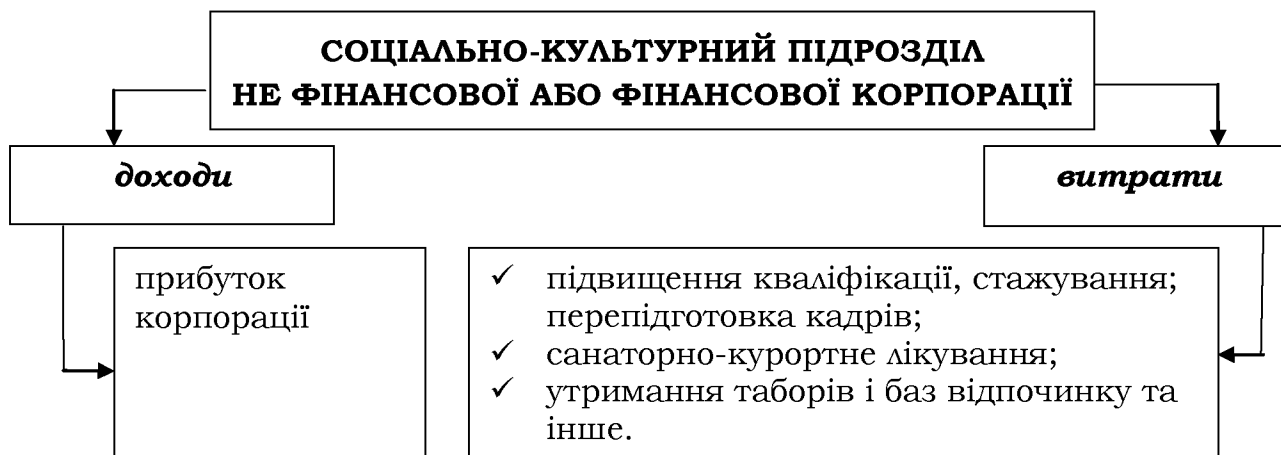
Доходи доброчинних фондів	Видатки доброчинних фондів
<ul style="list-style-type: none">✓ членські внески;✓ благодійні внески та пожертвування юридичних та фізичних осіб;✓ кошти, які передаються на договірних засадах фізичним та юридичним особам для фінансування відповідних програм та заходів;✓ кредитів і позик;✓ частина доходів від діяльності підпорядкованих підприємств	<ul style="list-style-type: none">✓ благодійницька діяльність;✓ оплата праці штатним працівникам;✓ адміністративно-господарські та інші витрати.

НАЙВІДОМІШІ БЛАГОДІЙНІ ФОНДИ УКРАЇНИ

- «Фонд Відродження»
- «Благовіст – з Добром та Надією»
- «Карітас України»
- «Фонд Віктора Пінчука»
- «Розвиток України»
- «Крила Фенікса»
- «Армія SOS»

СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ НЕ ФІНАНСОВОЇ АБО ФІНАНСОВОЇ КОРПОРАЦІЇ – це:

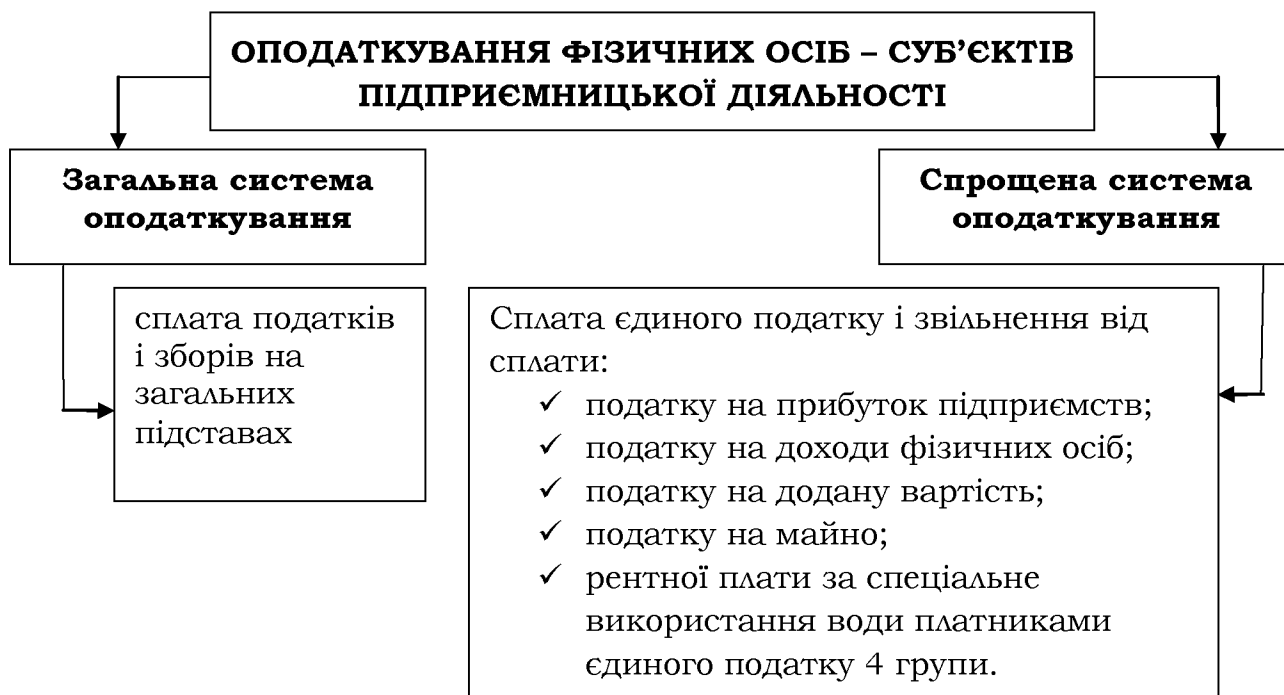
установа або організація, яка надає послуги в галузі освіти, охорони здоров'я, культури та відпочинку працівникам корпорації та членам їхніх сімей безкоштовно або за зниженими цінами за рахунок відрахувань від прибутку корпорації

Доходи фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності	Витрати фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності
<ul style="list-style-type: none"> ✓ виручка від реалізації продукції, виконання робіт та надання послуг; ✓ виручка від іншої реалізації (продукції підсобного господарства, зайвих товарно-матеріальних цінностей, нематеріальних активів); ✓ позареалізаційні доходи (отримані штрафи, доходи від цінних паперів, від здачі майна в оренду, доходи від покладених на депозит коштів, від валютних операцій). 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ відшкодуванням витрат виробництва, реалізації товарів (робіт, послуг); ✓ виплатою заробітної плати найманим працівникам; ✓ інші витрати (сплачені штрафи, оренда майна та ін.); ✓ оподаткуванням приватних підприємців.

ПРИБУТОК ФІЗИЧНИХ ОСІБ – ПІДПРИЄМЦІВ – це:

різниця між валовими доходами і валовими витратами від фінансового-господарської діяльності. Чистий прибуток розподіляється і використовується фізичною особою на власний розсуд.

СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ, ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ – це:

особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених Податковим кодексом України, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

1. Вкажіть, які інституційні сектори виділяють у складі економічної системи країни. Поміркуйте, з чим пов'язаний такий розподіл та чи відповідає він специфіці вітчизняної економіки?
2. Що розуміють під сектором загального державного управління та яке його призначення? Поміркуйте, якими критеріями можна охарактеризувати ефективність функціонування цього сектору економічної системи?
3. Поясніть, які інституційні одиниці зараховують до сектору некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства? Поміркуйте, чи належним чином вони реалізують своє функціональне призначення в Україні?
4. Розкрийте суть поняття «фінанси суб'єктів підприємництва» та вкажіть на його головні ознаки. Поміркуйте, які найбільш актуальні напрями розвитку фінансів суб'єктів підприємництва в сучасних умовах?
5. Охарактеризуйте джерела формування фінансових ресурсів суб'єктів підприємництва. Проаналізуйте, яким чином фіскально-бюджетна діяльність держави впливає на їхні обсяги та структуру?

6. Охарактеризуйте особливості формування фінансових ресурсів банківських установ. Поміркуйте, чи вплинула політика формування і використання фінансових ресурсів банків на кризу банківської системи України 2014-2016 рр.?
7. Виділіть основні особливості організації фінансової діяльності інститутів спільного інвестування. Поміркуйте, в чому причина слабого розвитку цих інституційних одиниць в Україні?
8. Охарактеризуйте особливості формування доходів і видатків установ та організацій, створених органами влади. Поміркуйте, які основні проблеми їхнього функціонування Ви б могли виділити та як їх вирішити?
9. В чому полягають особливості фінансової діяльності некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства? Поміркуйте, що стримує розвиток в Україні такого їх різновиду як благодійні організації?
10. Поясніть, яким чином держава стимулює розвиток фінансів фізичних осіб – суб'єктів підприємництва. Наскільки ефективними, на Ваш погляд, є такі заходи підтримки?

ТЕСТИ

1. Економічна система як сукупність господарських (інституційних одиниць) містить такі сектори економіки:

- а) некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства; домашні господарства
- б) нефінансові корпорації; фінансові корпорації
- в) загального державного управління
- г) всі відповіді правильні

2. Вкажіть підсектори, які включає сектор нефінансових корпорацій:

- а) державні фінансові корпорації; приватні фінансові корпорації; центральні органи державного управління
- б) державні нефінансові корпорації; приватні нефінансові корпорації; нефінансові корпорації під іноземним контролем
- в) регіональні та місцеві органи державного управління; державні фінансові корпорації; політичні партії та інші громадські організації
- г) соціально-культурні підрозділи нефінансових і фінансових корпорацій; фонди соціального страхування; Національний банк України

3. Якими видами діяльності займаються фінансові корпорації?

- а) фінансово-посередницькою діяльністю, забезпечують рух грошової маси, формують кредитні та фінансові ресурси, необхідні для ефективного функціонування економіки, і мають на меті отримання прибутку
- б) ринковим виробництвом товарів та послуг для продажу за цінами, що покривають витрати виробництва і дають прибуток або досягають інших цілей, яких прагнуть його власники
- в) обслуговують домашні господарства, до яких належать суб'єкти економіки, що створили окремі групи домашніх господарств для забезпечення їх

політичних, релігійних і професійних інтересів, а також для надання соціально-культурних послуг, отримують доходи з метою забезпечення своєї життєдіяльності

г) всі відповіді правильні

4. До державних нефінансових корпорацій належать:

а) страхові корпорації та недержавні фонди; державні та приватні фінансові корпорації; центральні органи законодавчої, виконавчої та судової влади

б) Національний банк України, комерційні банки; центральні, регіональні та місцеві органи державного управління; одержувачі доходів від власності та трансфертів

в) державні, казенні, комунальні підприємства; державні, відкриті, закриті АТ; корпорації, консорціуми, концерни державної корпоративної, державної, комунальної, комунальної корпоративної форм власності

г) благодійні організації і фонди; фінансові корпорації під іноземним контролем; фермерські господарства, приватні, колективні, дочірні підприємства приватної форми власності

5. До фінансових корпорацій належать:

а) центральні органи законодавчої, виконавчої та судової влади; одержувачі доходів від власності та трансфертів; державні, казенні, комунальні підприємства

б) благодійні організації і фонди; фінансові корпорації під іноземним контролем; фермерські господарства, приватні, колективні, дочірні підприємства приватної форми власності

в) корпорації, консорціуми, концерни державної корпоративної, державної, комунальної, комунальної корпоративної форм власності

г) Національний банк України; допоміжні фінансові організації; страхові корпорації та недержавні пенсійні фонди; державні та приватні фінансові корпорації; інші фінансові посередники та депозитні корпорації

6. До сектору загального державного управління належать:

а) державні, приватні, колективні, орендні, спільні підприємства; акціонерні товариства, товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю; кооперативи, добровільні об'єднання підприємств

б) центральні органи державного управління; регіональні та місцеві органи державного управління; Фонди соціального страхування

в) галузеві органи господарського управління у формах асоціацій, консорціумів, корпорацій, концернів, організацій орендарів; творчі спілки, громадські організації, політичні партії

г) кредитні установи, інвестиційні фонди, страхові організації, недержавні пенсійні фонди

7. Знайдіть правильне визначення фінансів суб'єктів підприємництва:

а) фінанси суб'єктів підприємництва – це економічні відносини, які відображають формування, розподіл та використання грошових фондів і доходів суб'єктів підприємництва у процесі відтворення виробничо-господарської діяльності, взаємодію з іншими суб'єктами господарювання, а також з іншими сферами фінансової системи

- б) фінанси суб'єктів підприємництва – організована форма продуктивної діяльності окремих громадян, підприємств, організацій та державних інституцій, які відповідають вимогам економічної системи
- в) фінанси суб'єктів підприємництва – це економічні відносини, які відображають формування грошових фондів і доходів суб'єктів підприємництва
- г) фінанси суб'єктів підприємництва – це економічні відносини, які відображають розподіл грошових фондів і доходів суб'єктів підприємництва

8. Назвіть складові фінансових ресурсів підприємництва:

- а) фінансові ресурси, утворені за рахунок доходів від звичайної діяльності
- б) кошти акціонерних товариств, одержані від додаткової емісії акцій та емісійного доходу, призначені на фінансування витрат зі збільшення активів суб'єкта господарювання
- в) фінансові ресурси, утворені за рахунок доходів від звичайної діяльності; кошти акціонерних товариств, одержані від додаткової емісії акцій та емісійного доходу, призначені на фінансування витрат зі збільшення активів суб'єкта господарювання; кошти державного (місцевого) бюджету, інвестовані у підприємство на безоплатній основі, що одержують, державні та комунальні підприємства
- г) кошти державного (місцевого) бюджету, інвестовані у підприємство на безоплатній основі, що одержують, державні та комунальні підприємства

9. Вкажіть джерела формування майна підприємства:

- а) грошові та матеріальні внески засновника, а також внески у нематеріальній формі (об'єкти права інтелектуальної власності та ін)
- б) доходи, отримані від реалізації продукції та інших видів господарської діяльності: доходи від цінних паперів (управління корпоративними правами, операцій з цінними паперами); кредити банків та інших кредиторів
- в) надходження майна інших підприємств, організацій; безоплатні або благодійні внески, пожертвування підприємств та громадян; інші джерела, не заборонені чинним законодавством України
- г) всі відповіді правильні

10. Оборотні кошти підприємства – це:

- а) матеріальні цінності, що використовуються у виробничій діяльності підприємства понад один календарний рік з початку введення їх в експлуатацію, та вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зношенням
- б) грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання впродовж операційного циклу чи впродовж 12 місяців з дати складання балансу підприємства
- в) збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу
- г) грошовий вираз всіх витрат, пов'язаних з використанням у процесі виробництва і реалізації продукції матеріальних, трудових, природних та інших ресурсів, а також включає в себе обов'язкові збори і податки згідно з діючим законодавством

11. До основних фондів підприємств відносять:

- а) матеріальні цінності, що використовуються у виробничій діяльності підприємства понад один календарний рік з початку введення їх в експлуатацію, та вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зношенням
- б) грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання впродовж операційного циклу чи впродовж 12 місяців з дати складання балансу підприємства
- в) збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу
- г) грошовий вираз всіх витрат, пов'язаних з використанням у процесі виробництва і реалізації продукції матеріальних, трудових, природних та інших ресурсів, а також включає в себе обов'язкові збори і податки згідно з діючим законодавством

12. Статутний капітал являє собою:

- а) матеріальні цінності, що використовуються у виробничій діяльності підприємства понад один календарний рік з початку введення їх в експлуатацію, та вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зношенням
- б) грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання впродовж операційного циклу чи впродовж 12 місяців з дати складання балансу підприємства
- в) збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу
- г) сукупність вкладів (у грошовому виразі) учасників або власників у майно при створенні підприємства для забезпечення його діяльності в розмірах, визначених установчими документами

13. Прибуток підприємства від звичайної діяльності – це:

- а) сума одержаних дивідендів, відсотки та інші доходи, одержані від фінансових інвестицій (крім доходів, які обліковуються за методом участі в капіталі), зменшені на суми витрат на виплату відсотків та інших витрат суб'єкта підприємництва, пов'язаних із залученням позикового капіталу
- б) різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податку на прибуток за встановленою законодавцем ставкою в розмірі 25%
- в) частина чистого доходу, що обраховується як різниця між чистим доходом, отриманим від продажу продукції (активів), обчисленої за відпускними цінами виробника без податку на додану вартість і акцизного збору, та витратами на її виробництво і реалізацію
- г) алгебраїчна сума прибутку (збитку) від звичайної діяльності і надзвичайного прибутку, надзвичайного збитку та податків з надзвичайного прибутку

14. Сектор загального державного управління включає такі підрозділи:

- а) центральні, регіональні і місцеві органи державного управління, фонди соціального страхування
- б) фінансові і нефінансові корпорації

- в) соціально-культурні підрозділи, що обслуговують домашні господарства
- г) не фінансові неринкові установи та організації

15. До установ і організацій, створених вищими органами влади відносять:

- а) установи та організації соціально-культурної сфери, що фінансуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів
- б) органи законодавчої та виконавчої влади, органи місцевого самоврядування
- в) політичні партії та громадські організації
- г) благодійні організації та фонди

16. До власних надходжень бюджетних установ та організацій відносять:

- а) наданням платних послуг, що відповідають функціональному призначення даної структури
- б) надходженнями від експлуатації будівель і приміщень, інших основних засобів, що належать установі
- в) надання транспортних послуг, користування стоянками, що знаходяться на території установи, або їй належать
- г) всі відповіді правильні

17. Некомерційні організації поділяються на такі типи:

- а) політичні партії та громадські організації, благодійні організації і фонди, соціально-культурні підрозділи нефінансових і фінансових корпорацій
- б) фінансові і не фінансові корпорації
- в) органи законодавчої і виконавчої гілок влади державного та місцевого рівнів
- г) немає правильної відповіді

18. Доходи громадських організацій формуються за рахунок:

- а) бюджетних коштів
- б) продажу суспільно-політичної літератури; продажу агітаційно-пропагандистських матеріалів; реалізації виробів із власною символікою
- в) вступних і членських внесків; пожертвування від громадян, підприємств та організацій; поступлення від належним їм комерційних структур; кошти від виконання господарської та іншої комерційної діяльності; майно і кошти засновників, членів (учасників) або держави
- г) всі відповіді правильні

19. Кошти, політичних партій та громадських організацій використовуються на:

- а) утримання органів державного управління
- б) оплату праці штатного управлінського апарату об'єднання громадян, їх адміністративно-господарські витрати, проведення ними культурно-масових заходів та функціональне призначення об'єднань
- в) субсидування малозабезпечених громадян і дітей дошкільного віку
- г) виплату пенсій пенсіонерам

20. Благодійна діяльність в Україні здійснюється за такими напрямками:

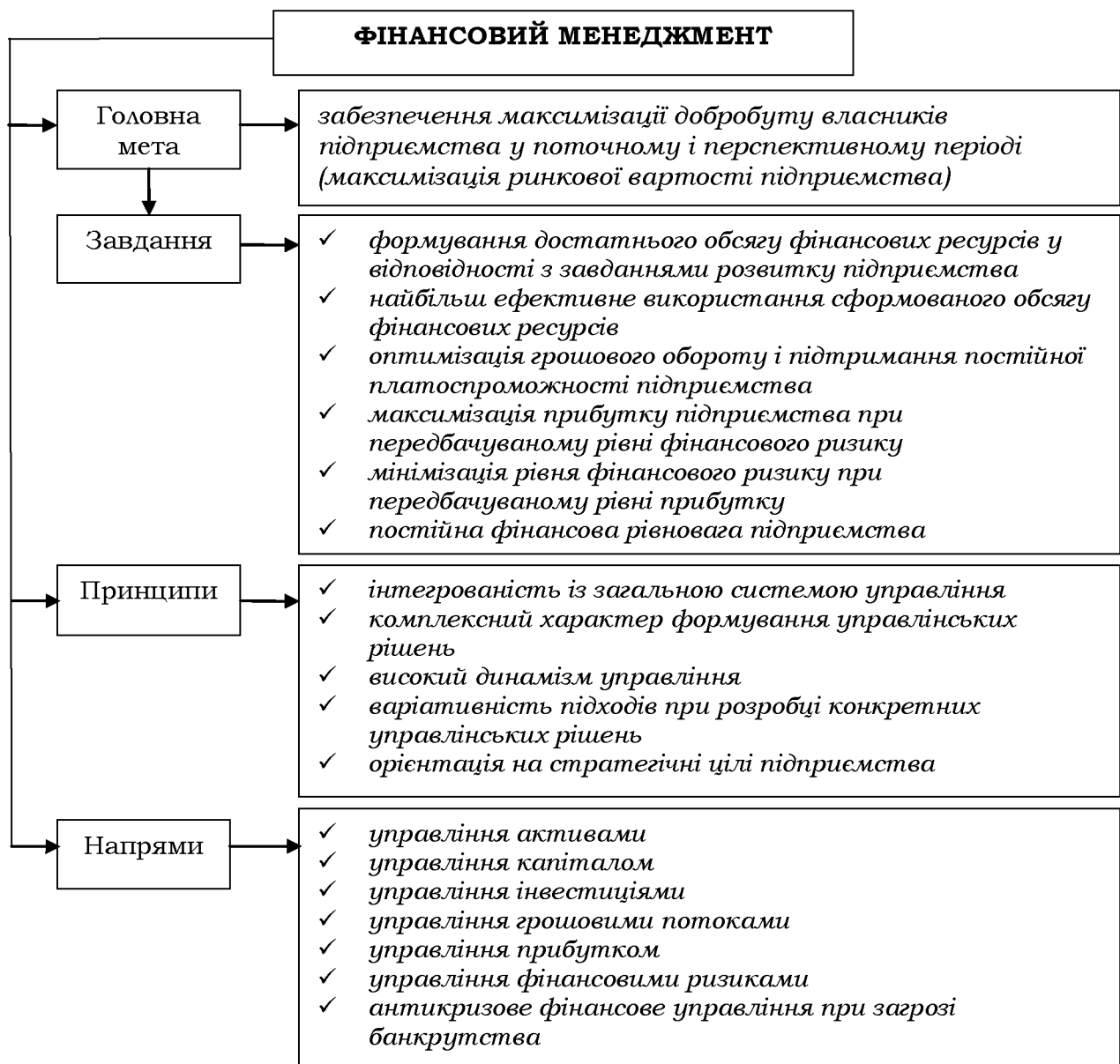
- а) покращення матеріального становища соціально незахищених верств населення
- б) надання допомоги потерпілим від стихійного лиха, конфліктів, жертвам репресій
- в) підтримка розвитку охорони здоров'я, освіти, науки, культури
- г) всі відповіді правильні

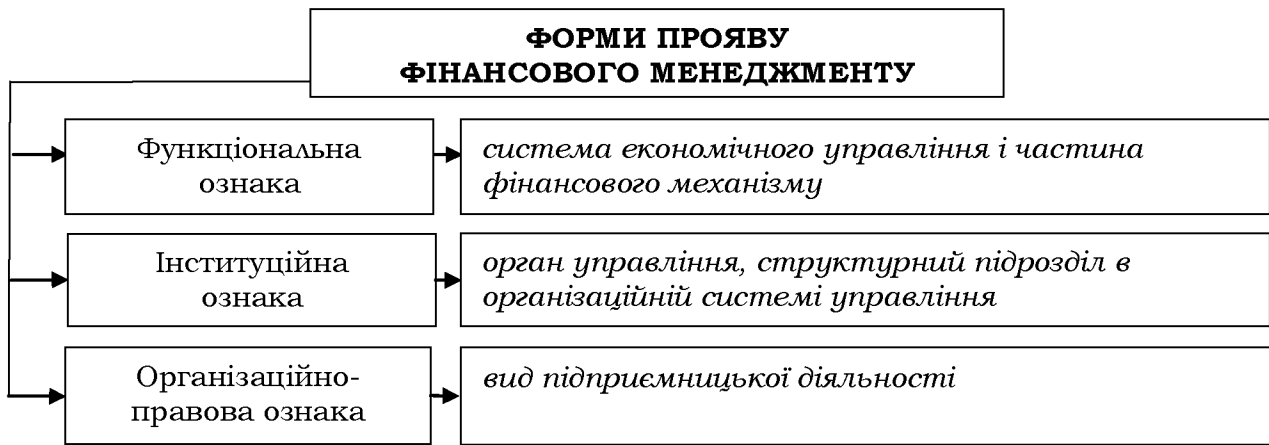
Тема 6 ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

1. Сутність і завдання фінансового менеджменту
2. Вартість грошей і час
3. Формування капіталу підприємства. Вартість капіталу
4. Управління прибутком підприємства
5. Аналіз фінансового стану підприємства

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ – це:

система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів підприємства і організацією обороту його грошових засобів

БАЗОВІ ПОНЯТТЯ РОЗРАХУНКУ ВАРТОСТІ ГРОШЕЙ

ПРОЦЕНТ – це:

*сума доходу від надання капіталу в борг або плата за використання
позикового капіталу у всіх його формах*

СТАВКА ПРОЦЕНТУ – це:

*фіксована ставка, по якій у наперед визначені терміни нараховуються
(виплачуються) %-ні гроші*

ПЕРІОД НАРАХУВАННЯ – це:

*загальний період часу, впродовж якого відбувається процес нарощування або
дисконтування вартості грошей. Період нарахування, в свою чергу, може
бути поділений на інтервали*

ІНТЕРВАЛ НАРАХУВАННЯ – це:

*обумовлений конкретний часовий строк (в межах періоду нарахування), в
рамках якого розраховується окрема сума процентів за встановленою
ставкою*

ПРОСТИЙ ПРОЦЕНТ – це:

*сума доходу, яка нараховується на основну суму капіталу в кожному
інтервалі нарахування, за якою подальші розрахунки уже не проводяться.
Він розраховується за допомогою простої ставки %-та – проценти
нараховуються виходячи із першопочаткової суми вкладу, не залежно від
кількості інтервалів нарахування і їх тривалості*

СКЛАДНИЙ ПРОЦЕНТ – це:

*сума доходу, який нараховується в кожному інтервалі, яка не виплачується,
а приєднується до основної суми капіталу і в майбутньому періоді сама
приносить дохід*

НОМІНАЛЬНА СТАВКА ПРОЦЕНТА (НС) – це:

*ставка процента, яка встановлюється без врахування зміни купівельної
спроможності грошей під впливом інфляції*

РЕАЛЬНА СТАВКА ПРОЦЕНТА (РС) – це:

ставка процента, яка встановлюється з врахуванням зміни купівельної спроможності грошей під впливом інфляції

ІНФЛЯЦІЙНА ПРЕМІЯ (ІнП) – це:

додатковий доход, який сплачується кредитору з метою покриття фінансових втрат від знецінення грошей під впливом інфляції

$$НС = РС + ІнП$$

Модель Ірвінга-Фішера для перерахунку номінальної і реальної ставки процента:

$$I_p = \frac{I_n - i}{1 + i}$$

де: I_n – номінальна ставка процента;

I_p – реальна ставка процента;

i – темп інфляції.

Звідси номінальна ставка процента:

$$I_n = 1 + i + I_p + i I_p$$

МАЙБУТНЯ ВАРТІСТЬ ГРОШЕЙ – це:

сума коштів, у яку перетвориться інвестована у даний момент сума грошових засобів через деякий період часу з врахуванням визначеної ставки процента, рівня ризику, темпу інфляції тощо

Умова розрахунку майбутньої вартості	Формула
Проста відсоткова ставка	$FV = PV \times (1 + R \times n)$ <p>FV – майбутня вартість; PV – приведена (теперішня) вартість; R – проста відсоткова ставка; n – термін (період) нарахування.</p>
Проста відсоткова ставка, період нарахування розбитий на інтервали	$FV = PV \times \left(1 + \frac{R}{m} \times n \times m \right)$ <p>де: m – кількість інтервалів нарахування.</p>
Проста відсоткова ставка, період нарахування менше року	$FV = PV \times \left(1 + R \frac{t}{m} \right)$ <p>де: t – кількість днів нарахування; m – кількість днів у році.</p>
Складна відсоткова ставка	$FV = PV \times (1 + R)^n$
Складна відсоткова ставка, період нарахування розбитий на інтервали	$FV = PV \times \left(1 + \frac{R}{m} \right)^{n \times m}$ <p>де: m – кількість інтервалів нарахування.</p>

ТЕПЕРІШНЯ ВАРТІСТЬ ГРОШЕЙ – це:

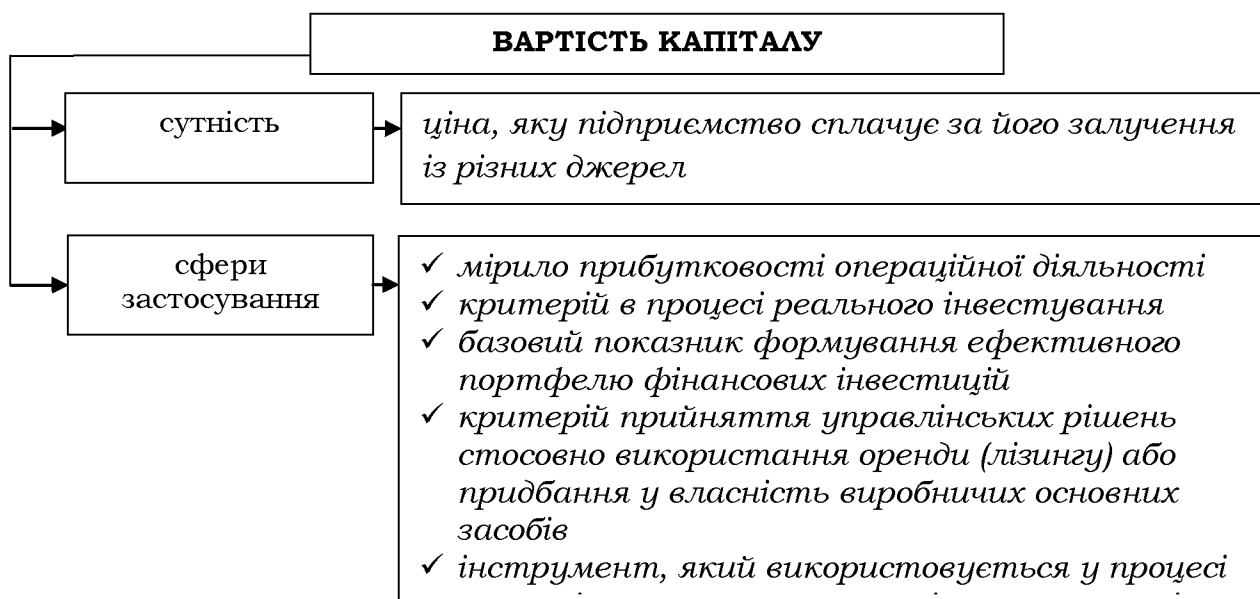
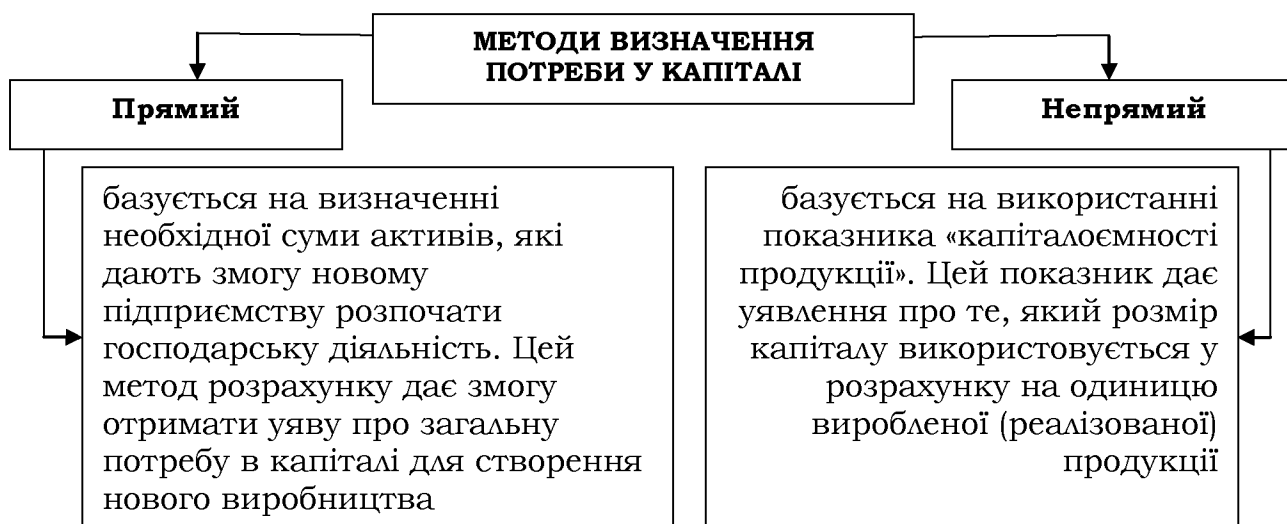
сума майбутніх грошових засобів, приведені до даного періоду часу (на теперішній час) із врахуванням визначеної ставки процента.

ДИСКОНТУВАННЯ – це:

зведення економічних показників різних років до порівняного в часі вигляду. Дисконтування здійснюється за допомогою коефіцієнта дисконтування.

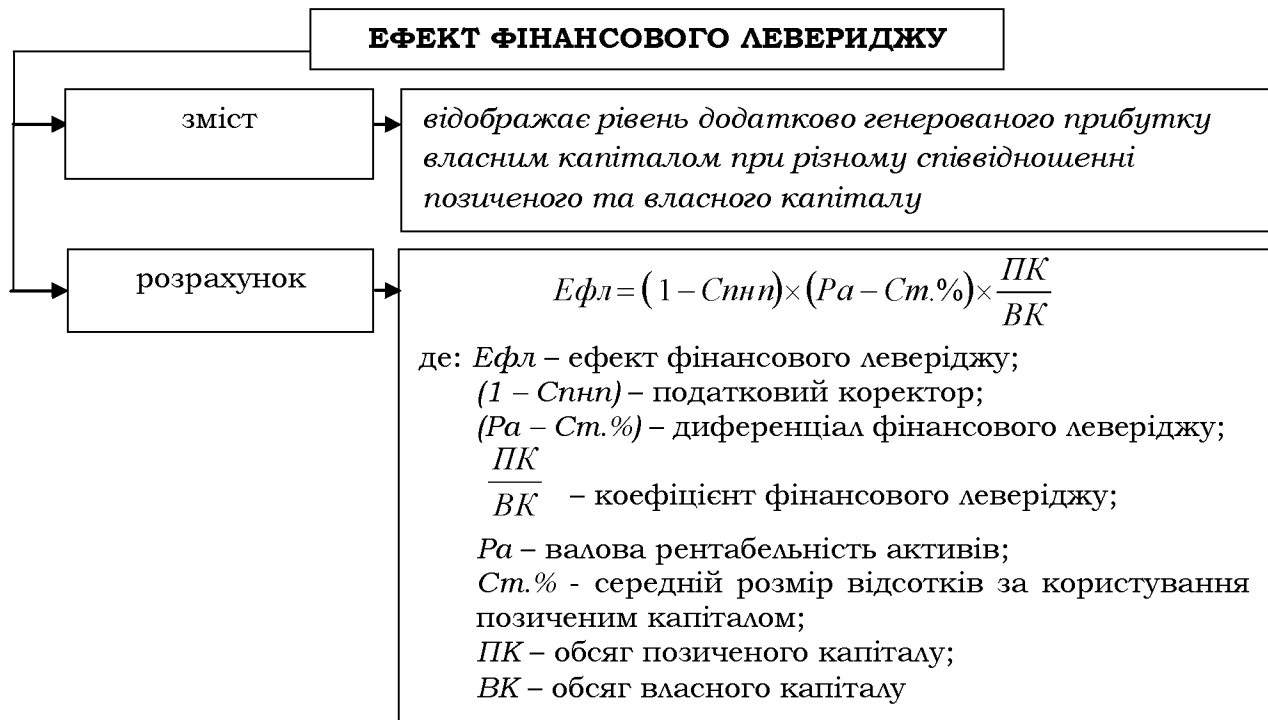
Умова розрахунку теперішньої вартості	Формула
Проста відсоткова ставка	$PV = \frac{FV}{1 + R \times n}$
Складна відсоткова ставка	$PV = \frac{FV}{(1 + R)^n}$
Складна відсоткова ставка, період нарахування розбитий на інтервали	$PV = \frac{FV}{\left(1 + \frac{R}{m}\right)^{n \times m}}$

Умова розрахунку вартості капіталу	Формула
Власний капітал неакціонерного товариства	$ВВК = \frac{ЧП \times 100}{ВК}$ <p>де: ВВК – вартість власного капіталу; ЧП – чистий прибуток; ВК – середня сума (обсяг) власного капіталу</p>
Привілейовані акції (раніше випущені)	$ВВК_{нас} = \frac{Дпр.}{P_u} \times 100$ <p>де: ВВК_{нас} – вартість власного капіталу від привілейованих акцій старої емісії; Дпр. – сума дивідендів по привілейованій акції; P_u – ринкова ціна привілейованої акції.</p>
Привілейовані акції (нова емісія)	$ВВК_{нан} = \frac{Дпр.}{H \times (1 - ВВ)} \times 100$ <p>де: ВВК_{нан} – вартість власного капіталу від привілейованих акцій нової емісії;</p>

	<p>H – номінал привілейованої акції нової емісії; BB – витрати на випуск привілейованої акції нової емісії, у % до обсягу емісії</p>
Звичайні акції (раніше випущені)	$BBK_{зас} = \frac{Дза.}{P_{ц}} \times 100 + \Delta Дза.$ <p>де: $BBK_{зас}$ – вартість власного капіталу від звичайних акцій старої емісії; $Дза.$ – сума дивідендів на звичайну акцію; $P_{ц}$ – ринкова ціна звичайної акції; $\Delta Дза.$ – темп приросту дивідендів на звичайну акцію</p>
Звичайні акції (нова емісія)	$BBK_{зан} = \frac{Дза.}{H \times (1 - BB)} \times 100 + \Delta Дза.$ <p>де: $BBK_{зан}$ – вартість власного капіталу від звичайних акцій нової емісії; H – номінал звичайної акції нової емісії; BB – витрати на випуск звичайних акцій нової емісії</p>
Привілейовані облігації (раніше випущені)	$ВПК_{ос} = \frac{Кос.}{P_{ц}} \times 100$ <p>де: $ВПК_{ос}$ – вартість позиченого капіталу від облігацій старої емісії; $Кос.$ – купон облігації старої емісії; $P_{ц}$ – ринкова ціна облігації старої емісії</p>
Привілейовані облігації (нова емісія)	$ВПК_{он} = \frac{Кон.}{H \times (1 - BB)} \times 100$ <p>де: $ВПК_{он}$ – вартість позиченого капіталу від облігацій нової емісії; $Кон.$ – купон облігації нової емісії; H – номінал облігації нової емісії; BB – витрати на випуск облігації нової емісії</p>
Банківський кредит	$ВПК_{бк} = \frac{\%бк}{1 - P_{вз}}$ <p>де: $ВПК_{бк}$ – вартість позиченого капіталу від банківського кредиту; $\%бк$ – відсоткова ставка за кредит; $P_{вз}$ – рівень витрат на залучення кредиту до його обсягів</p>
Фінансовий лізинг	$B_{фл} = \frac{(C_{фл} - H_a) \times (1 - C_{ппп})}{1 - B_{та}}$ <p>де: $C_{фл}$ – ставка лізингового платежу, %; H_a – норма амортизації активу, отриманого на умовах фінансового лізингу, %; $B_{та}$ – рівень витрат на укладання угоди лізингу, од.</p>

ОСНОВНА МЕТА УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА – це:
виявлення основних факторів, які визначають його кінцевий розмір і пошук резервів його подальшого збільшення.

Показник	Формула розрахунку
Обсяг реалізації продукції, який забезпечує беззбиткову діяльність	$ТБ = \frac{ПВ \times 100}{P_{чд} - P_{зв}}$ <p>де: $ПВ$ – постійні витрати, грн.; $ТБ$ – вартісний обсяг реалізації, який забезпечує досягнення точки беззбитковості; $P_{чд}$ – рівень чистого доходу до обсягу реалізації, % $P_{зв}$ – рівень змінних витрат до обсягу реалізації, %</p>
Обсяг реалізації продукції, який забезпечує досягнення запланованого прибутку	$ОР_{пл} = \frac{(ОП_{пл} + ПВ) \times 100}{P_{чд} - P_{зв}}$ <p>де: $ОР_{пл}$ – обсяг реалізації, який забезпечує одержання планової суми прибутку (фінансового результату до оподаткування); $ОП_{пл}$ – плановий обсяг операційного прибутку; $ПВ$ – постійні витрати; $P_{чд}$ – рівень чистого доходу до обсягу реалізації, % $P_{зв}$ – рівень змінних витрат до обсягу реалізації, %</p>
Межа безпеки (або «запас фінансової міцності»)	$МБ = ОР_{пл} - ОР_{ТБ}$ <p>де: $МБ$ – вартісний об'єм реалізації, який забезпечує межу безпеки (запас фінансової міцності); $ОР_{пл}$ – обсяг реалізації, який забезпечує формування планової суми ОП (або фактично</p>

	досягнутий рівень ОП); OP_{TB} – обсяг реалізації, який забезпечує досягнення точки беззбитковості
Коефіцієнт безпеки	$KB = \frac{MB}{OP_{ПЛ}} \times 100\%$
Обсяг реалізації, який забезпечує планову суму чистого операційного прибутку	$OP_{ПЛ} = \frac{(ЧП_{ПЛ} + ПВ + ПП) \times 100}{P_{чд} - P_{зв}}$

**ПОКАЗНИКИ
ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА**

Показник	Зміст	Формула розрахунку
Показники фінансової стійкості		
Коефіцієнт фінансування	відношення суми позиченого капіталу (ПК) до обсягу сукупного капіталу (К) або активів (А). Рекомендоване значення – не більше 0,5	$\frac{ПК}{А}$
Коефіцієнт фінансового левериджу (D/E)	відношення суми позиченого капіталу (ПК) до обсягу власного капіталу (ВК). Рекомендоване значення – не більше 1 (від 0,5 до 0,67).	$\frac{ПК}{ВК}$
Коефіцієнт стійкості фінансування	відношення суми власного капіталу (ВК) та довгострокового позиченого капіталу (ПК _д) до обсягу сукупного капіталу (К). Рекомендоване значення – 0,75-0,9	$\frac{ВК + ПК_{д}}{К}$
Коефіцієнт довгострокової заборгованості	відношення обсягу довгострокового позиченого капіталу (ПК _д) до суми власного (ВК) і довгострокового позиченого капіталу	$\frac{ПК_{д}}{ВК + ПК_{д}}$
Коефіцієнти ліквідності		
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	відношення обсягу грошових коштів (ГК) та поточних фінансових інвестицій (ПФІ) до короткострокового позиченого капіталу (ПК _к). Рекомендоване значення – більше 0,2	$\frac{ГК + ПФІ}{ПК_{к}}$
Коефіцієнт швидкої ліквідності	відношення обсягу грошових коштів (ГК), поточних фінансових інвестицій (ПФІ) та дебіторської заборгованості (ДЗ) до короткострокового позиченого капіталу (ПК _к). Рекомендоване значення – більше 0,6 (від 0,6 до 1,0)	$\frac{ГК + ПФІ + ДЗ}{ПК_{к}}$
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	відношення обсягу оборотних активів (ОА) до суми короткострокового позиченого капіталу (ПК _к). Рекомендоване значення – більше 1,0 (1,5-2,5)	$\frac{ОА}{ПК_{к}}$

Показники рентабельності		
Коефіцієнт рентабельності продажу	відношення операційного прибутку (ОП або ЕВІТ), або чистого прибутку (ЧП) до обсягу реалізації (ОР)	$\frac{ОП}{ОР}$
Коефіцієнт рентабельності активів (ROA)	відношення чистого прибутку (ЧП) до середньорічної вартості сукупних активів (А)	$\frac{ЧП}{А}$
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (ROE)	відношення чистого прибутку (ЧП) до обсягу позиченого капіталу (ВК)	$\frac{ЧП}{ВК}$

ЕВІТ (Earnings Before Interest and Taxes) або операційний прибуток	аналітичний показник, який дорівнює обсягу прибутку до вирахування відсотків за позиковими коштами і сплати податків	$ЕВІТ = ФРДО + \%спл - \%отр + НД - НВ$ <p>де: %спл – відсотки сплачені %отр – відсотки отримані НД – надзвичайні доходи НВ – надзвичайні витрати</p>
ЕВІТДА (Earnings before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization)	аналітичний показник, що дорівнює обсягу прибутку до вирахування витрат за відсотками, сплати податків та амортизаційних відрахувань	$ЕВІТДА = ЕВІТ + Аморт$ <p>де: Аморт – амортизаційні відрахування</p>

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

1. Вкажіть, з яких позицій трактують фінансовий менеджмент в науковій літературі? Чи є підстави визначати його формою підприємницької діяльності та мистецтвом управління фінансовими ресурсами?
2. Охарактеризуйте принципи ефективного фінансового менеджменту. Дотримання якого із цих принципів, на Ваш погляд, має бути безумовним?
3. Охарактеризуйте головну мету фінансового менеджменту. Поміркуйте, чи може вона змінюватись в процесі історичного розвитку суспільства?
4. Зазначте основні функціональні напрями фінансового менеджменту. Поміркуйте, які найважливіші проблемні моменти можна виділити в сучасних умовах в управлінні капіталом?
5. Поясніть, що необхідно розуміти під теперішньою (приведеною) вартістю грошей? Яка, на Ваш погляд, сфера практичного використання цього показника?

6. Розкрийте основні характеристики капіталу підприємства. Яка із цих ознак найбільш повно розкриває роль капіталу в ефективному функціонуванні підприємства?
7. Розкрийте зміст поняття «вартість капіталу». Поміркуйте, які чинники макро- та мікрорівня найбільшою мірою впливають на показник вартості капіталу підприємства в Україні?
8. Поясніть, що таке точка беззбитковості та межа безпеки? Які чинники впливають на їхній рівень та чи можна, на Ваш погляд, цими чинниками управляти?
9. Зазначте, в розрізі яких груп показників оцінюють фінансовий стан підприємства. Поміркуйте, який показник (або показники) доцільно додатково розраховувати для підвищення об'єктивності такого оцінювання?
10. Поясніть, що розуміють під ліквідністю підприємства та які її види. Поміркуйте, яких правил має дотримуватись підприємство, щоб завжди залишатись ліквідним.

ТЕСТИ

1. Фінансовий менеджмент – це:

- а) різновид страхування, при якому два та більше страховиків беруть участь визначеними частками у страхуванні одного й того самого ризику, видаючи спільні чи окремі поліси, кожний на страхову суму у своїй частці
- б) система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів підприємства і організацією обороту його грошових засобів
- в) грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання впродовж операційного циклу чи впродовж 12 місяців з дати складання балансу підприємства
- г) елемент фінансового контролю держави за використанням бюджетних коштів

2. Фінансовий менеджмент охоплює такі напрями управлінської діяльності:

- а) управління активами і капіталом
- б) управління інвестиціями і грошовими потоками
- в) управління прибутком і фінансовими ризиками
- г) усі відповіді правильні

3. Формою прояву фінансового менеджменту за організаційно-правовою ознакою є:

- а) вид підприємницької діяльності
- б) структурний підрозділ в організаційній системі управління
- в) системи економічного управління
- г) частина фінансового механізму

4. Процент – це:

- а) сума доходу від надання капіталу в борг або плата за використання позикового капіталу у всіх його формах
- б) загальний період часу, впродовж якого відбувається процес нарощування або дисконтування вартості грошей. Період нарахування, в свою чергу, може бути поділений на інтервали
- в) фіксована ставка, по якій у наперед визначені терміни нараховуються (виплачуються) %-ні гроші
- г) додатковий дохід, який сплачується кредитору з метою покриття фінансових втрат від знецінення грошей під впливом інфляції

5. Період нарахування процента – це:

- а) сума доходу від надання капіталу в борг або плата за використання позикового капіталу у всіх його формах
- б) загальний період часу, впродовж якого відбувається процес нарощування або дисконтування вартості грошей
- в) фіксована ставка, по якій у наперед визначені терміни нараховуються (виплачуються) %-ні гроші
- г) додатковий дохід, який сплачується кредитору з метою покриття фінансових втрат від знецінення грошей під впливом інфляції

6. Інфляційна премія – це:

- а) сума доходу від надання капіталу в борг або плата за використання позикового капіталу у всіх його формах
- б) загальний період часу, впродовж якого відбувається процес нарощування або дисконтування вартості грошей
- в) фіксована ставка, по якій у наперед визначені терміни нараховуються (виплачуються) %-ні гроші
- г) додатковий дохід, який сплачується кредитору з метою покриття фінансових втрат від знецінення грошей під впливом інфляції

7. Майбутня вартість грошей передбачає:

- а) суму майбутніх грошових засобів, приведених до даного періоду часу (на теперішній час) із врахуванням визначеної ставки процента
- б) зведення економічних показників різних років до порівняного в часі вигляду
- в) сума коштів, у яку перетвориться інвестована у даний момент сума грошових засобів через деякий період часу з врахуванням визначеної ставки процента, рівня ризику, темпу інфляції
- г) немає правильної відповіді

8. Дисконтування базується на:

- а) сумі майбутніх грошових засобів, приведених до даного періоду часу (на теперішній час) із врахуванням визначеної ставки процента
- б) зведенні економічних показників різних років до порівняного в часі вигляду
- в) сумі коштів, у яку перетвориться інвестована у даний момент сума грошових засобів через деякий період часу з врахуванням визначеної ставки процента, рівня ризику, темпу інфляції
- г) немає правильної відповіді

9. Капітал підприємства – це:

- а) загальна вартість засобів у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів
- б) грошові кошти бюджетної установи
- в) суми амортизаційних відрахувань
- г) позичені кошти

10. Прямий метод визначення потреби у капіталі передбачає:

- а) використання показника «капіталоємності продукції»
- б) ціна, яку підприємство сплачує за його залучення із різних джерел
- в) визначення необхідної суми активів, які дають змогу новому підприємству розпочати господарську діяльність
- г) немає правильної відповіді

11. Вартість капіталу – це:

- а) використання показника «капіталоємності продукції»
- б) ціна, яку підприємство сплачує за його залучення із різних джерел
- в) визначення необхідної суми активів, які дають змогу новому підприємству розпочати господарську діяльність
- г) немає правильної відповіді

12. За сферами застосування вартість капіталу виступає:

- а) мірилом прибутковості операційної діяльності та критерієм в процесі реального інвестування
- б) базовим показником формування ефективного портфелю фінансових інвестицій
- в) критерій прийняття управлінських рішень стосовно використання оренди (лізингу) або придбання у власність виробничих основних засобів
- г) усі відповіді правильні

13. Ефект фінансового левериджу відображає:

- а) рівень додатково генерованого прибутку власним капіталом при різному співвідношенні позиченого та власного капіталу
- б) співвідношення між обсягом отриманого прибутку і витратами виробництва
- в) ризик фінансово-господарської діяльності підприємства
- г) немає правильної відповіді

14. Основною метою управління прибутком є:

- а) визначення риків отриманих доходів і здійснення витрат підприємством
- б) обґрунтування вартості вкладеного капіталу
- в) виявлення основних факторів, які визначають кінцевий розмір прибутку і пошук резервів його подальшого збільшення
- г) уникнення збитків

15. До показників фінансової стійкості підприємства відносять:

- а) коефіцієнти рентабельності продажу, активів, власного капіталу
- б) коефіцієнти абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності, загальної ліквідності
- в) коефіцієнт фінансування, фінансового левериджу, довгострокової заборгованості
- г) коефіцієнти основних засобів і оборотних коштів

16. До показників фінансової ліквідності підприємства відносять:

- а) коефіцієнти рентабельності продажу, активів, власного капіталу
- б) коефіцієнти абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності, загальної ліквідності
- в) коефіцієнт фінансування, фінансового левериджу, довгострокової заборгованості
- г) коефіцієнти основних засобів і оборотних коштів

17. Коефіцієнт стійкості фінансування розраховується як:

- а) відношення суми власного капіталу (BK) та довгострокового позиченого капіталу ($ПК\delta$) до обсягу сукупного капіталу (K)
- б) відношення обсягу довгострокового позиченого капіталу ($ПК\delta$) до суми власного (BK) і довгострокового позиченого капіталу
- в) відношення суми позиченого капіталу ($ПК$) до обсягу власного капіталу (BK)
- г) відношення суми позиченого капіталу ($ПК$) до обсягу сукупного капіталу (K) або активів (A)

18. Непрямий метод визначення потреби у капіталі передбачає:

- а) використання показника «капіталоємності продукції»
- б) ціна, яку підприємство сплачує за його залучення із різних джерел
- в) визначення необхідної суми активів, які дають змогу новому підприємству розпочати господарську діяльність
- г) немає правильної відповіді

19. Ставка процента – це:

- а) сума доходу від надання капіталу в борг або плата за використання позикового капіталу у всіх його формах
- б) загальний період часу, впродовж якого відбувається процес нарощування або дисконтування вартості грошей
- в) фіксована ставка, по якій у наперед визначені терміни нараховуються (виплачуються) %-ні гроші
- г) додатковий дохід, який сплачується кредитору з метою покриття фінансових втрат від знецінення грошей під впливом інфляції

20. Коефіцієнт довгострокової заборгованості передбачає:

- а) відношення суми власного капіталу (BK) та довгострокового позиченого капіталу ($ПК\delta$) до обсягу сукупного капіталу (K)
- б) відношення обсягу довгострокового позиченого капіталу ($ПК\delta$) до суми власного (BK) і довгострокового позиченого капіталу
- в) відношення суми позиченого капіталу ($ПК$) до обсягу власного капіталу (BK)
- г) відношення суми позиченого капіталу ($ПК$) до обсягу сукупного капіталу (K) або активів (A)

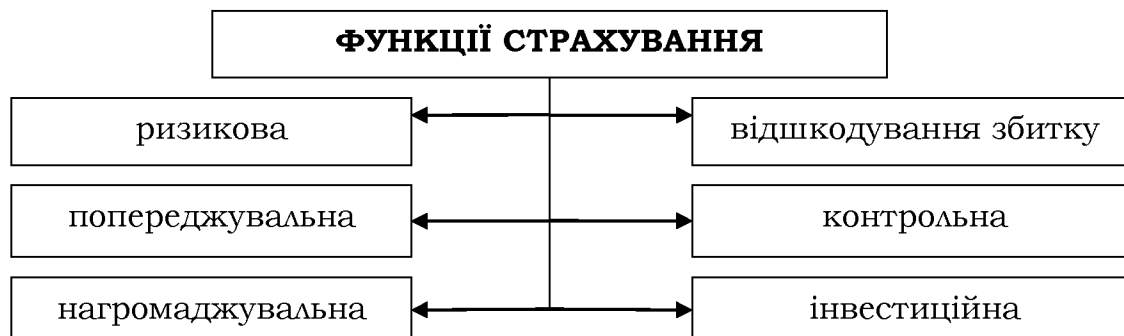
Тема 7

СТРАХУВАННЯ. СТРАХОВИЙ РИНОК

1. Страхування як фінансова категорія, її економічний зміст та функції.
2. Класифікація страхування. Ознаки класифікації. Галузі страхування.
3. Поняття страхового ринку і його структура.
4. Державне регулювання страхової діяльності.
5. Сутність і суспільне призначення соціальних позабюджетних фондів.
6. Пенсійне страхування і його організація. Солідарна, накопичувальна і змішана пенсійні системи, їх переваги і недоліки.

СТРАХУВАННЯ – це:

сукупність економічних відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених чинним законодавством або договором страхування, за рахунок страхових фондів, які формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій).

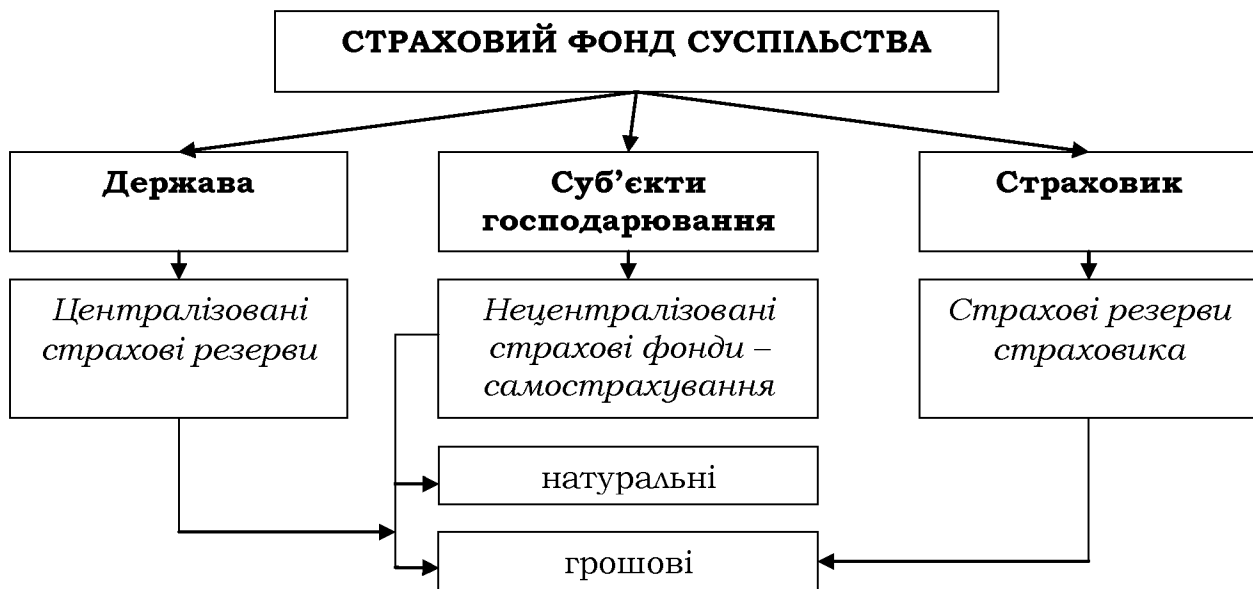

ПРИНЦИПИ СТРАХУВАННЯ:

- вільний вибір страхувальником страховика, а страховиком – виду страхування
- страховий ризик
- страховий інтерес
- максимальна сумлінність
- відшкодування в межах реально завданих збитків
- франшиза
- цільовий характер страхування
- платність
- повнота
- неперервність
- поворотність
- диверсифікація

**БАЗОВІ ПОНЯТТЯ
У СФЕРІ СТРАХУВАННЯ**

ПОНЯТТЯ	ВИЗНАЧЕННЯ
Страховик	<i>фінансова установа, яка діє на підставі ліцензії на проведення страхової діяльності, бере на себе зобов'язання щодо створення колективного страхового фонду та виплати з нього страхового відшкодування</i>
Страхувальник	<i>юридична чи фізична особа, які на підставі укладеного зі страховиком договору страхування сплачує страхові внески до страхового фонду і має право вимагати страхову виплату в межах договору страхування</i>
Застрахований	<i>фізична особа, про страхування якої укладена страхова угода (передбачає страхові випадки, пов'язані з умовами життя застрахованого) між страхувальником і страховиком</i>
Отримувач страхового відшкодування	<i>юридична або фізична особа, якій відповідно до умов страхування надано право отримати страхове відшкодування</i>
Страховий агент	<i>юридична або фізична особа, яка діє за дорученням страховика в межах наданих повноважень і одержує винагороду у вигляді комісійної плати</i>
Страховий брокер	<i>юридична або фізична особа, яка здійснює посередницькі операції на страховому ринку на засадах підприємницької діяльності від власного імені та має повну інформацію про кон'юнктуру страхового ринку</i>
Непрямий посередник	<i>фізична особа (експерт та спеціаліст з розрахунків страхових тарифів, встановлення і оцінки страхових збитків), який діє на основі угоди зі страховиком</i>
Перестраховання	<i>страхування одним страховиком на визначених договором умовах ризику виконання всіх або частини своїх обов'язків перед страхувальником у іншого страховика</i>
Співстрахування	<i>різновид перестраховання, при якому два та більше страховиків беруть участь визначеними частками у страхуванні одного й того самого ризику, видаючи спільні чи окремі поліси, кожний на страхову суму у своїй частці</i>
Страхові платежі	<i>перерахування одноразово чи поетапно коштів страхувальником страховику</i>
Страхове відшкодування	<i>сума, яку має виплатити страховик страхувальнику за майновим страхування та страхуванням відповідальності за умови реалізації страхових випадків</i>
Страховий випадок	<i>подія, передбачувана договором страхування або чинним законодавством, яка відбулась і з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплати страхової суми (страхового відшкодування) страхувальнику, застрахованому або іншій третій особі</i>

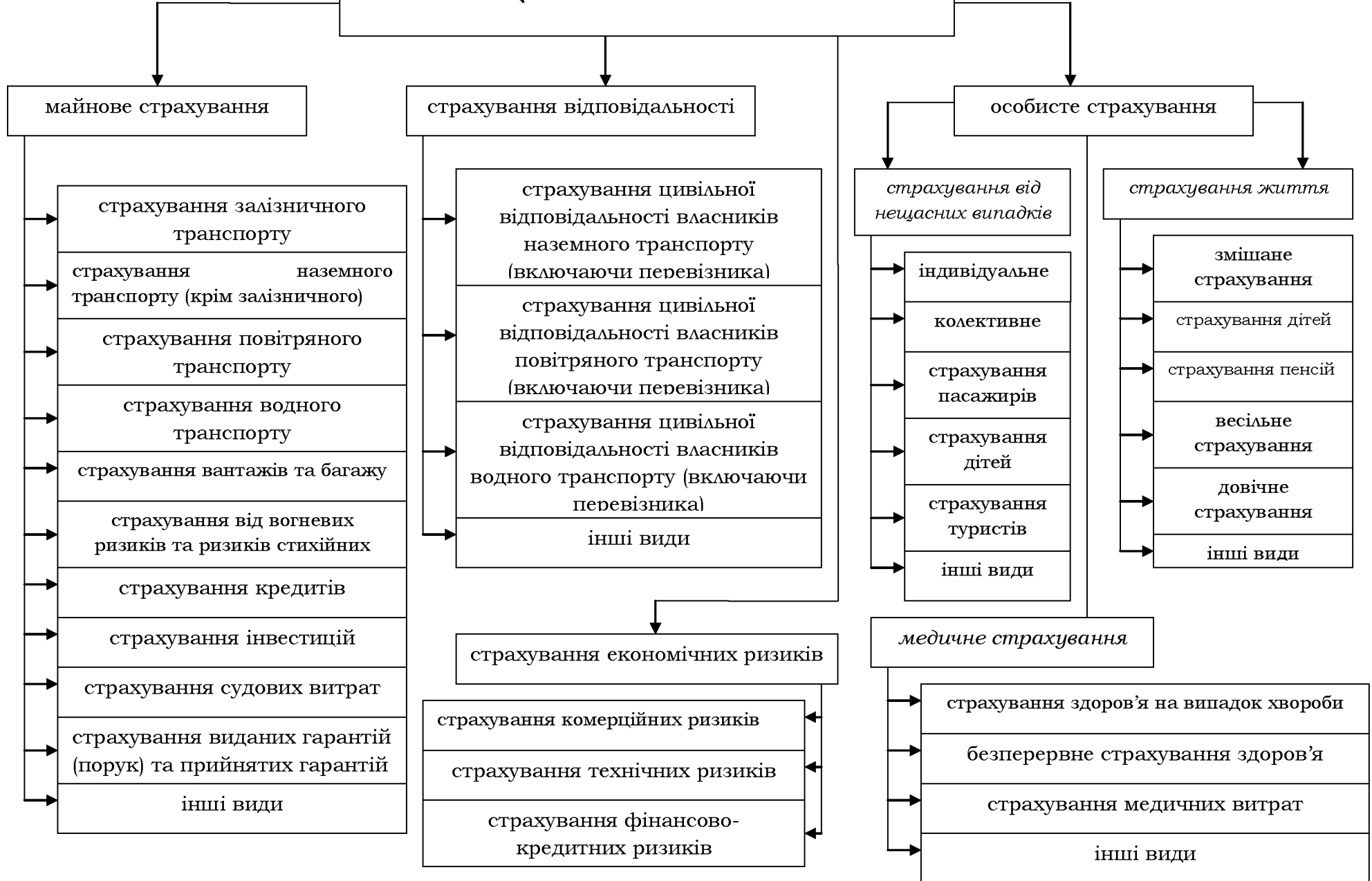
СПЕЦИФІЧНІ ОЗНАКИ СТРАХУВАННЯ:

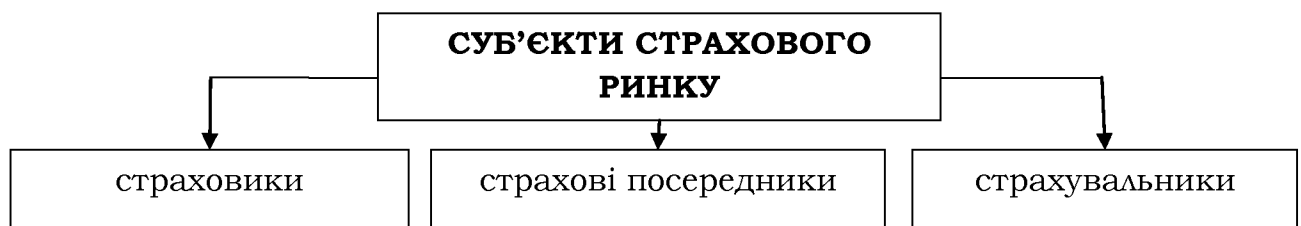
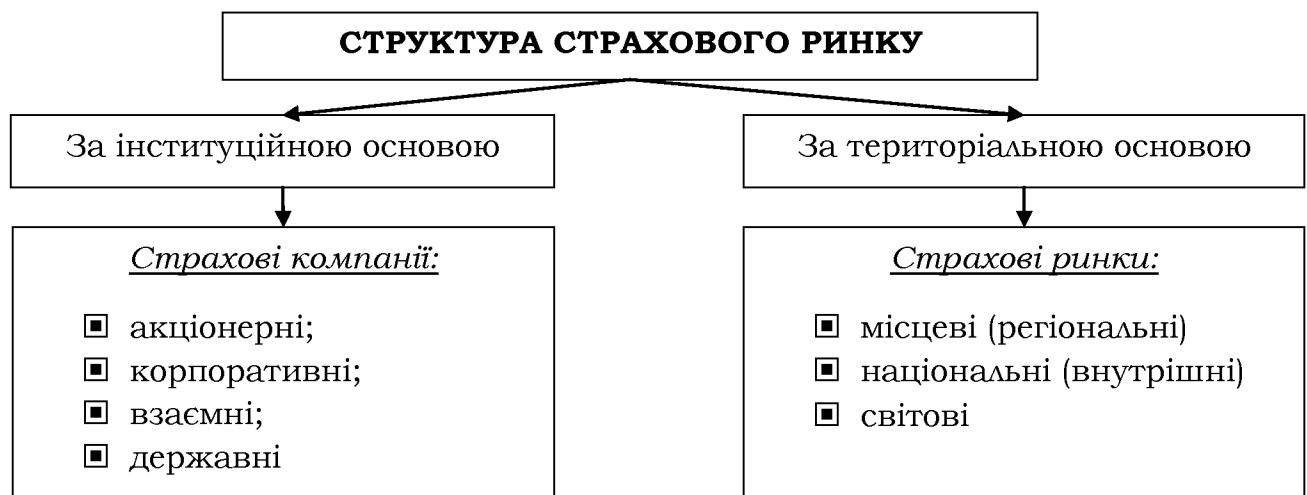
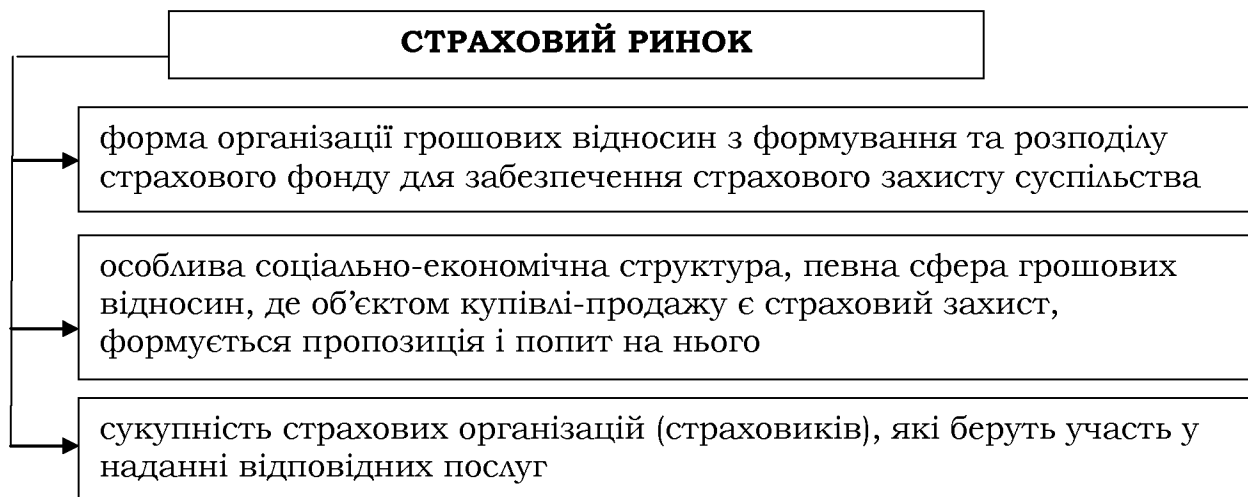
- зв'язок з грошовими перерозподільними відносинами, зумовленими наявністю страхових ризиків та можливістю настання страхових випадків, що завдають матеріальних та інших збитків юридичним і фізичним особам
- наявність замкнених перерозподільних відносин між учасниками страхування, які пов'язані з солідарним розподілом суми збитку між суб'єктами
- перерозподіл збитку як між різними територіальними одиницями, так і в часі
- сума страхових платежів повертається у формі відшкодування збитків впродовж певного періоду
- страховий фонд і страхова спільнота формуються спільними діями страховика та страхувальників
- індивідуальні та групові страхові інтереси формуються як при створенні, так і при використанні страхового фонду
- відповідальність усіх страхувальників за втрати має солідарний характер

Класифікація страхування за формами

КЛАСИФІКАЦІЯ СТРАХУВАННЯ ЗА ОБ'ЄКТАМИ

ОБ'ЄКТИ СТРАХОВОГО РИНКУ – це:

страхові продукти як специфічні послуги, що надаються страхувальнику при виконанні договору страхування (пропонуються на страховому ринку)

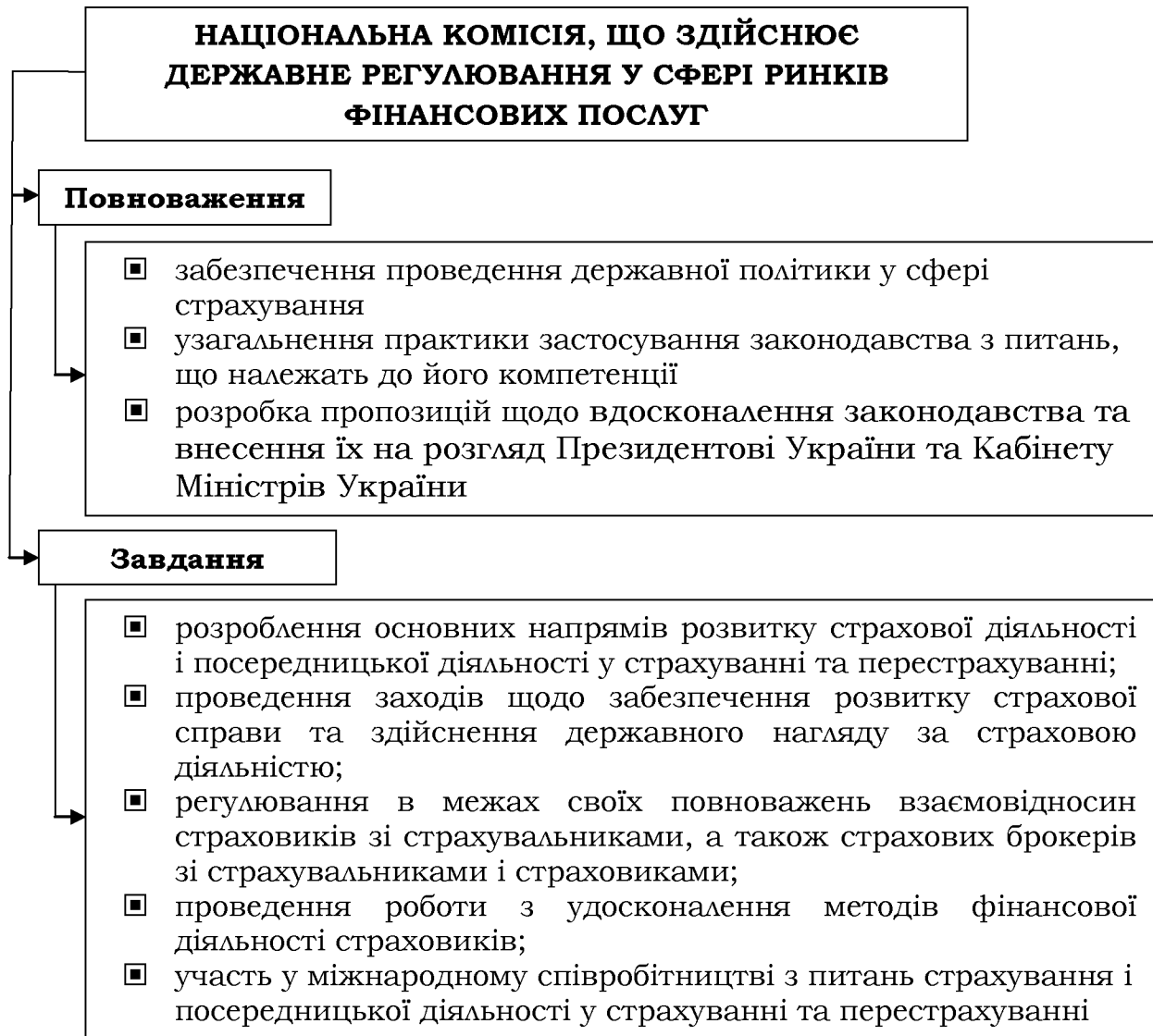

ПОКАЗНИКИ СТАНУ ТА РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ:

- кількість страхових товариств
- кількість страхових продуктів (видів страхування)
- обсяг страхових платежів та їх питома вага у ВВП
- обсяг виплат страхового відшкодування і їх питома вага в обсязі зібраних страхових платежів
- середній розмір статутного фонду на одну страхову компанію
- структура страхових платежів (співвідношення між надходженням страхових платежів з різних видів страхування або їх груп до загальної суми надходжень)
- величина прибутку страхових компаній та їх рентабельність
- місткість страхового сегмента ринку (сумарний обсяг відповідальності усіх страхових компаній)
- місткість перестраховального сегмента ринку (розмір сумарного обсягу відповідальності, котрий можна перестрахувати на ринку в розрахунку на один договір перестраховання і на загальну кількість договорів)
- концентрація ринку (кількість компаній, котрі утримують найбільші частки ринку)

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ:

- рівень розвитку економіки і стабільність національної валюти
- рівень матеріального добробуту населення
- рівень страхової культури
- доступність страхових послуг
- досконалість страхового законодавства

**ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР
СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ І НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ
У 2014-2016 рр.**

Фінансові установи	станом на:		протягом 2016 року		Станом на 31.12.2016	відхилення (шт.)
	31.12.2014	31.12.2015	Внесено	Виключено		
Страхові компанії, всього, в тому числі:	382	361	6	57	310	-51
<i>страхові компанії з ризикових видів страхування</i>	325	312	6	47	271	-41
<i>страхові компанії зі страхування життя</i>	57	49	0	10	39	-10
Недержавні пенсійні фонди	76	72	0	8	64	-8
Адміністратори НПФ	24	23	0	1	22	-1
Разом	482	456	6	66	396	-60

**ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ
СТРАХОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ:**

- розвиток законодавчої бази у сфері страхування, яка б враховувала сучасну ситуацію на страховому ринку
- формування стійких та надійних страхових компаній
- активізація ролі держави та її органів у зміцненні і розвитку страхового ринку, формування державних пріоритетів у розвитку страхування, створення конкурентного середовища на страховому ринку
- удосконалення організаційної структури та створення інфраструктури страхового ринку на рівні світових вимог
- інтеграція страхового ринку України до світового ринку страхування і створення сучасної моделі ефективного управління страховими резервами
- подальший розвиток перестраховування
- розвиток практичного маркетингу та організація ризик-менеджменту в страховій діяльності

СОЦІАЛЬНІ ПОЗАБЮДЖЕТНІ ФОНДИ – це:

особливе явище товарно-грошових відносин, представлене формою перерозподілу валового внутрішнього продукту у грошовому вираженні з метою формування централізованих фондів грошових коштів та їх використання на соціальні програми

**СПЕЦИФІЧНІ ОЗНАКИ
СОЦІАЛЬНИХ ПОЗАБЮДЖЕТНИХ ФОНДІВ:**

- цільове призначення коштів
- правове регулювання формування і використання коштів
- перебування коштів у розпорядженні спеціальних органів державної виконавчої влади
- перерозподіл коштів всередині кожного напрямку соціальної політики
- динамічність
- мобільність
- наявність резервних фондів у їх складі

СУСПІЛЬНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОЗАБЮДЖЕТНИХ ФОНДІВ:

- вони є важливою формою перерозподілу валового внутрішнього продукту, яка активно застосовується державою в умовах ринкових перетворень. Обсяг соціальних фондів становить близько половини обсягу доходів державного бюджету;
- формуючи позабюджетні фонди, держава використовує додаткові до бюджетних канали надходження грошових коштів у формі обов'язкових внесків для своєї соціальної політики, закріплюючи за страховими внесками конкретні соціальні виплати й послуги;
- соціальні позабюджетні фонди функціонують на страхових засадах, що передбачає солідарний перерозподіл коштів між учасниками; за мінімальних платежів забезпечуються грошові виплати у зв'язку з настанням страхових випадків;
- вони є інструментом соціального захисту населення. Держава гарантує громадянам матеріальну підтримку в разі настання пенсійного віку, втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття, народження дитини, тощо;
- соціальні позабюджетні фонди є важливим інструментом державного впливу на ринку праці, при вирішенні демографічних проблем, організації охорони праці на підприємствах.

ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ – це:

система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту за рахунок грошових коштів, що формуються шляхом сплати страхових внесків, надання бюджетних коштів та інших джерел згідно з чинним законодавством України

Джерела формування доходів ДСПФ	Напрями використання коштів ДСПФ
<ul style="list-style-type: none"> ✓ обов'язкові внески та збори; ✓ добровільні внески і пожертвування; ✓ цільові надходження з бюджету; ✓ кредити; ✓ доходи від розміщення тимчасово вільних коштів; ✓ надходження з інших законодавчо визначених джерел. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ надання особам матеріального забезпечення та соціальних послуг; ✓ фінансування заходів, спрямованих на профілактику страхових випадків; ✓ створення резерву коштів для забезпечення виплат і надання послуг застрахованим особам; ✓ покриття витрат страхувальника, пов'язаних зі страхуванням.

ПЕНСІЙНЕ СТРАХУВАННЯ – це:

гарантована державою система заходів щодо забезпечення громадян у старості, на випадок хвороби, втрати працездатності; форма соціального захисту, в основі якої лежить страховий метод, тобто внесення в особливі фонди обов'язкових платежів суб'єктами підприємницької діяльності незалежно від форм власності та видів господарської діяльності та особами найманої праці, які працюють на умовах трудового договору, й використання державою цих коштів для матеріального забезпечення громадян

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ:

- ▣ рівноправність різноманітних форм пенсійного забезпечення
- ▣ доступність у реалізації соціальних гарантій
- ▣ надання права на пенсійне страхування
- ▣ загальний характер пенсійного страхування
- ▣ застосовування обов'язкового й добровільного пенсійного страхування
- ▣ забезпечення відповідного рівня пенсійного страхування
- ▣ поєднання різних джерел фінансування
- ▣ надання гарантій стабільності системи пенсійного страхування
- ▣ фінансова участь працедавців і застрахованих осіб у обов'язковому пенсійному страхуванні
- ▣ надання застрахованим особам різних видів пенсій
- ▣ рівність усіх застрахованих осіб щодо прав та гарантій пенсійних виплат
- ▣ особливий порядок утримування коштів на виплату пенсій, автономність від державного бюджету
- ▣ контроль за використанням коштів пенсійних фондів з боку страховальників і застрахованих осіб

ПЕНСІЙНА СИСТЕМА УКРАЇНИ – це:

сукупність створених в Україні правових, економічних і організаційних інститутів і норм, метою яких є надання громадянам матеріального забезпечення у вигляді пенсії

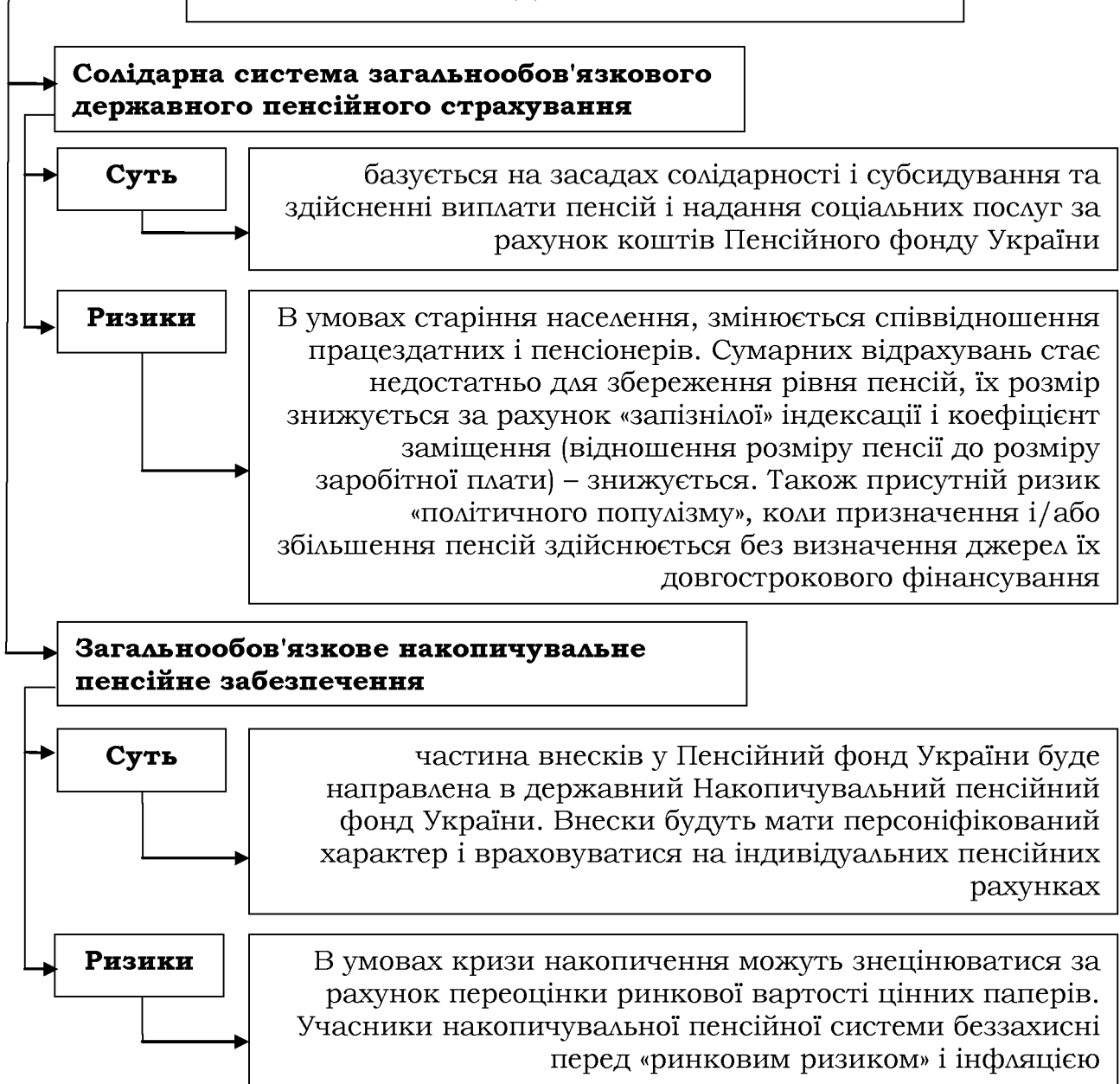
ПЕНСІЯ – це:

регулярна грошова виплата непрацездатним громадянам як матеріальна допомога у похилому віці, з інвалідності, за вислугу років, у разі втрати годувальника

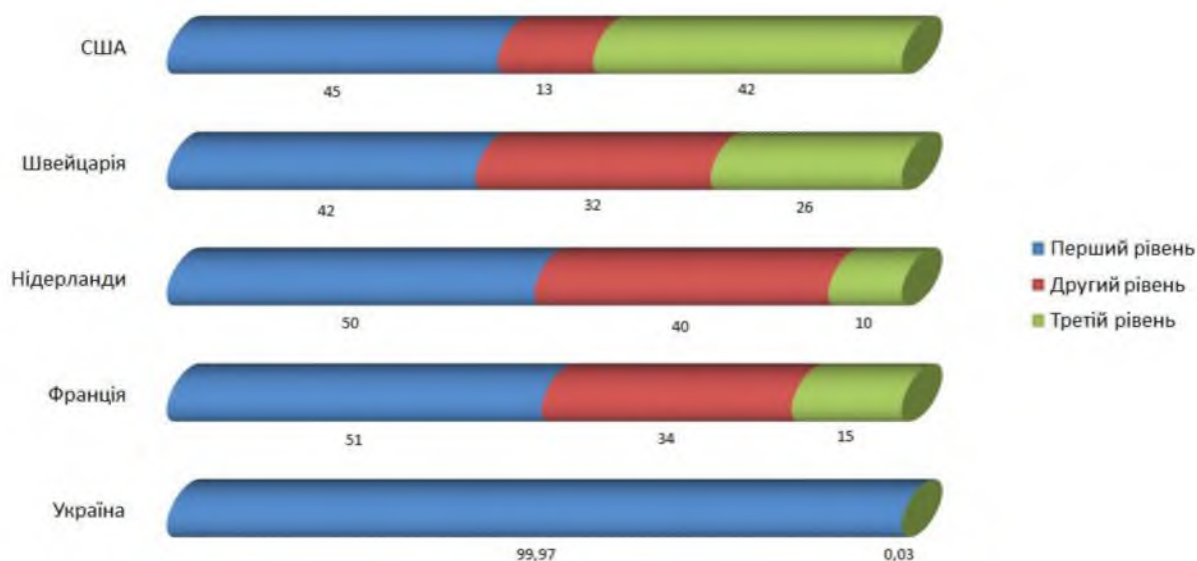
ПЕНСІЙНА СИСТЕМА УКРАЇНИ

ОБОВ'ЯЗКОВІ СКЛАДОВІ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ

**СЕРЕДНЯ ЧАСТКА ПЕНСІЇ З РІЗНИХ РІВНІВ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ,
У ДЕЯКИХ КРАЇНАХ СВІТУ (%)**

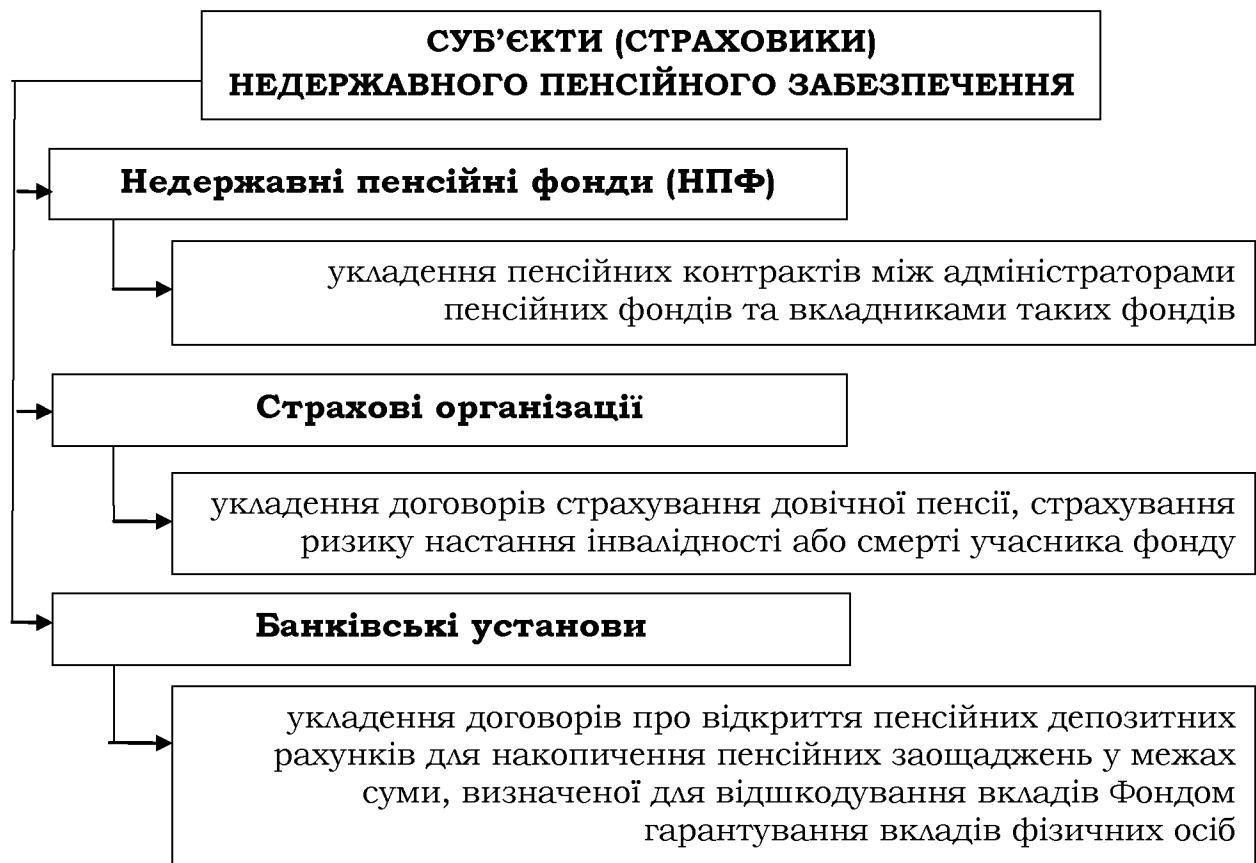

Роки	Середній розмір призначеної місячної пенсії пенсіонерам, які перебувають на обліку в органах Пенсійного фонду, грн.				Кількість пенсіонерів, всього, тис. грн.
	всього	в тому числі:			
		за віком	за інвалідністю	по втраті годувальника	
1996	38,7	38,8	45,6	33,2	14487,5
2000	68,9	69,3	82,3	52,0	14529,8
2005	316,2	323,8	305,2	262,9	14065,1
2010	1032,6	1039,6	884,6	807,9	12721,1
2011	1151,9	1156,0	1033,8	940,0	13738,0
2012	1253,3	1252,4	1164,3	1053,8	13820,5
2013	1470,7	1464,3	1359,2	1252,8	13639,7
2014	1526,1	1521,6	1406,5	1303,8	13533,3
2015*	1581,5	1573,0	1432,1	1433,1	12147,2
2016*	1699,5	1690,3	1545,2	1640,3	12296,5

* без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та зони проведення антитерористичної операції

СИСТЕМА НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ (ТРЕТІЙ РІВЕНЬ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ) – це:

складова пенсійної системи, створена для формування додаткових пенсійних накопичень за рахунок добровільних внесків фізичних осіб і роботодавців

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

11. Охарактеризуйте функції страхування. На Ваш погляд, які із цих функцій страхування реалізуються в Україні найкраще та найгірше?
12. Поясніть, яким чином класифікують галузі страхування залежно від об'єкта страхового інтересу? На Ваш погляд, яка із цих галузей має найбільші перспективи розвитку в Україні в осяжному майбутньому і чому?
13. Охарактеризуйте суть та суспільне призначення медичного страхування? Як Ви оцінюєте перспективу надання медичному страхуванню статусу обов'язкового виду страхування? Чи є для цього необхідні передумови?
14. Якими основними показниками можна оцінити розвиток страхового ринку? На Ваш погляд, які чинники справляють найбільший вплив на розвиток вітчизняного страхового ринку?
15. Поясніть, що таке страхова послуга? Поміркуйте, які страхові послуги, не представлені зараз на страховому ринку, користувалися б попитом в Україні в сучасних умовах?
16. Поясніть, в чому полягає необхідність державного регулювання страхового ринку та які його основні напрямки? Які основні проблеми Ви можете виділити у цій сфері?
17. Поясніть, в чому необхідність існування та які основні завдання соціальних позабюджетних фондів. Поміркуйте, чи має їхнє функціонування вплив на рівень національної безпеки країни?
18. В сучасних наукових джерелах можна зустріти ідеї щодо ліквідації позабюджетних соціальних фондів та концентрації їхніх ресурсів у складі

державного бюджету. Чи обґрунтованим було б таке рішення, на Ваш погляд, та які могли б бути його наслідки?

19. Що розуміють під перестрахованням? Поясніть, яку роль перестраховання відіграє у розвитку страхового ринку?
20. Охарактеризуйте складові пенсійної системи України. Поміркуйте, якими мають бути необхідні передумови для впровадження накопичувальної системи пенсійного страхування? Чи є вони в Україні?

ТЕСТИ

1. Класифікація страхування за економічними ознаками – це класифікація за такими характеристиками:

- а) об'єктами страхування
- б) формами проведення страхування
- в) статусом страхувальника
- г) часом виникнення окремих видів страхування

2. Які з перелічених видів страхування згідно із Законом України «Про страхування» є обов'язковими?

- а) страхування спортсменів вищих категорій; страхування кредитів
- б) страхування заставного майна; страхування життя
- в) страхування дітей до повноліття; страхування вантажів та багажу
- г) страхування засобів водного транспорту; особисте страхування від нещасних випадків на транспорті

3. Які з видів страхування належить до майнового?

- а) страхування пасажирів; страхування дітей; страхування медичних витрат
- б) страхування наземного транспорту; страхування інвестицій; страхування кредитів
- в) страхування здоров'я на випадок хвороби; страхування туристів; страхування комерційних ризиків
- г) страхування відповідальності власників автотранспортних засобів; страхування технічних ризиків; індивідуальне страхування

4. Які форми страхування ви знаєте?

- а) добровільне і обов'язкове
- б) спеціальне та загальне
- в) особисте, майнове, відповідальності
- г) державне, комерційне

5. Які з перелічених видів страхування згідно із Законом України «Про страхування» є добровільними?

- а) страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів; страхування засобів водного транспорту
- б) страхування цивільної відповідальності суб'єктів космічної діяльності; авіаційне страхування цивільної авіації
- в) страхування фінансових ризиків; страхування залізничного транспорту
- г) страхування відповідальності морського судновласника; страхування врожаю сільськогосподарських культур державних сільськогосподарських підприємств

6. Особисте страхування охоплює види страхування, які забезпечують страховий захист:

- а) життя та здоров'я громадян
- б) відповідальності роботодавця перед персоналом
- в) домашнього майна громадян
- г) страхування економічних ризиків

7. Існують такі галузі страхування:

- а) обов'язкове, добровільне
- б) страхування життя, страхування майна, страхування ризиків
- в) особисте, майнове, відповідальності
- г) державне, комерційне, соціальне

8. Які з видів страхування не належать до страхування відповідальності?

- а) страхування від нещасних випадків; страхування медичних витрат
- б) страхування кредитів; страхування інвестицій; страхування водного транспорту
- в) всі відповіді правильні
- г) колективне страхування; безперервне страхування здоров'я; довічне страхування; весільне страхування

9. Які функції виконує страхування?

- а) формування і використання резервів, регулююча
- б) ризикова, попереджувальна, нагромаджувальна
- в) неперервність, поворотність, диверсифікація
- г) відтворювальна, запобіжна, фіскальна

10. З наведеної інформації виберіть принципи страхування:

- а) повна сплата страхових премій
- б) відсутність простроченої заборгованості за кредитами
- в) заощадження коштів; здійснення запобіжних заходів, спрямованих на зменшення страхового ризику
- г) максимальна сумлінність сторін страхового договору; страховий інтерес; страховий ризик

11. Розрізняють три основних форми створення страхового фонду:

- а) самостійну, централізовану та страхову
- б) державну, комерційну, змішану
- в) обов'язкову, добровільну, соціальну
- г) колективну, особисту, майнову.

12. До суб'єктів страхування відносять:

- а) страховий випадок, страхову подію
- б) страховий ринок, страхових посередників
- в) страховий агент, страховий брокер
- г) страховика, страхувальника, застраховану особу, отримувача страхового відшкодування

13. Перестраховання як форма страхових відносин – це:

- а) різновид страхування, при якому два та більше страховиків беруть участь визначеними частками у страхуванні одного й того самого ризику, видаючи спільні чи окремі поліси, кожний на страхову суму у своїй частці
- б) страхування одним страховиком на визначених договором умовах ризику виконання всіх або частини своїх обов'язків перед страхувальником у іншого страховика
- в) перерахування одноразово чи поетапно коштів страхувальником страховику
- г) сума, яку має виплатити страховик страхувальнику за майновим страхуванням та страхуванням відповідальності за умови реалізації страхових випадків

14. Співстрахування як форма страхових відносин – це:

- а) перерахування одноразово чи поетапно коштів страхувальником страховику
- б) сума, яку має виплатити страховик страхувальнику за майновим страхуванням та страхуванням відповідальності за умови реалізації страхових випадків
- в) різновид перестраховування, при якому два та більше страховиків беруть участь визначеними частками у страхуванні одного й того самого ризику, видаючи спільні чи окремі поліси, кожний на страхову суму у своїй частці
- г) страхування одним страховиком на визначених договором умовах ризику виконання всіх або частини своїх обов'язків перед страхувальником у іншого страховика

15. Які з учасників страхового ринку є прямими посередниками?

- а) страховики, страхувальники, застраховані особи
- б) страхові брокери, страхові агенти
- в) ліги, асоціації, бюро, пули
- г) органи державного нагляду і контролю за страховою діяльністю

16. Які з перелічених завдань виконує Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України?

- а) всі відповіді правильні
- б) розроблення основних напрямів розвитку страхової діяльності і посередницької діяльності у страхуванні та перестраховуванні
- в) проведення заходів щодо забезпечення розвитку страхової справи та здійснення державного нагляду за страховою діяльністю
- г) регулювання взаємовідносин страховиків зі страхувальниками, а також страхових брокерів зі страхувальниками і страховиками; проведення роботи з удосконалення методів фінансової діяльності страховиків

17. Кого визнають страховиками?

- а) юридичних осіб, які на підставі укладеного договору страхування сплачують страхові внески до страхового фонду і мають право вимагати страхову виплату в межах договору страхування
- б) фізичних осіб, про страхування якої укладена страхова угода між страхувальником і страховиком
- в) юридичних або фізичних осіб, яким відповідно до умов страхування надано право отримати страхове відшкодування

г) фінансові установи, які діють на підставі ліцензії на проведення страхової діяльності, беручи на себе зобов'язання щодо створення колективного страхового фонду та виплати з нього страхового відшкодування

18. Відповідно до законодавства страхувальниками визнають:

а) фізичних осіб, про страхування якої укладена страхова угода між страхувальником і страховиком

б) юридичних або фізичних осіб, яким відповідно до умов страхування надано право отримати страхове відшкодування

в) юридичних та фізичних осіб, які на підставі укладеного зі страховиком договору страхування сплачують страхові внески до страхового фонду і мають право вимагати страхову виплату в межах договору страхування

г) фінансові установи, які діють на підставі ліцензії на проведення страхової діяльності, беручи на себе зобов'язання щодо створення колективного страхового фонду та виплати з нього страхового відшкодування

19. До страхових агентів належать:

а) громадяни або юридичні особи, які зареєстровані у визначеному порядку як суб'єкти підприємницької діяльності та виконують посередницьку діяльність на страховому ринку від імені на підставі доручень страхувальника або страховика

б) громадяни або юридичні особи, які діють від імені та за дорученням страховика і виконують частину його страхової діяльності

в) фінансові установи, які діють на підставі ліцензії на проведення страхової діяльності, беручи на себе зобов'язання щодо створення колективного страхового фонду та виплати з нього страхового відшкодування

г) юридичні особи, які на підставі укладеного договору страхування сплачують страхові внески до страхового фонду і мають право вимагати страхову виплату в межах договору страхування

20. За характером роботи страховики поділяються на:

а) такі, що страхують життя

б) здійснюють інші види страхування

в) надають виключно перестраховальні послуги

г) всі відповіді правильні

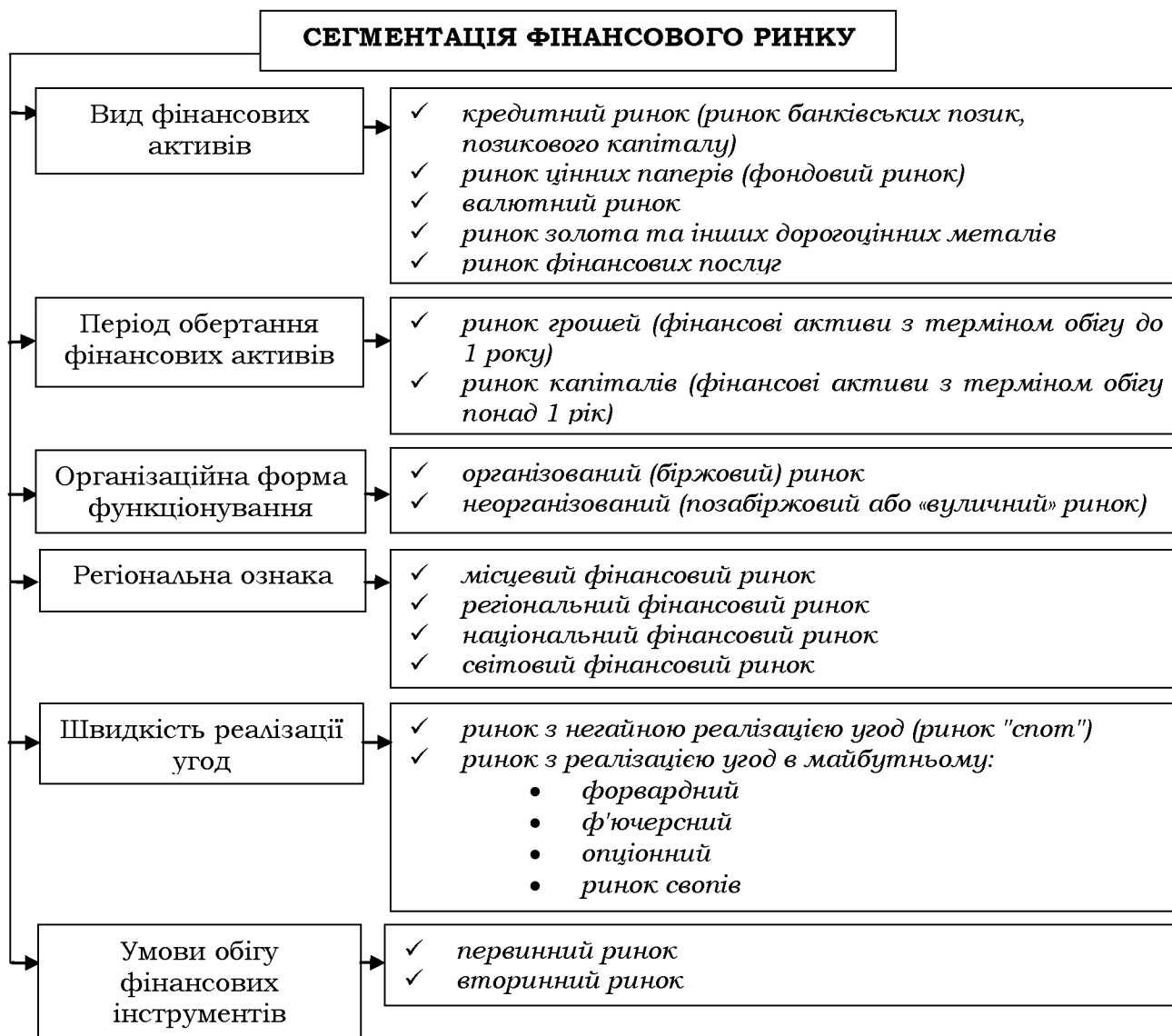
Тема 8 ФІНАНСОВИЙ РИНОК

1. Фінансовий ринок в системі економічних відносин
2. Сегментація фінансового ринку
3. Характеристика інструментів фінансового ринку
4. Суб'єкти фінансового ринку
5. Фінансові посередники

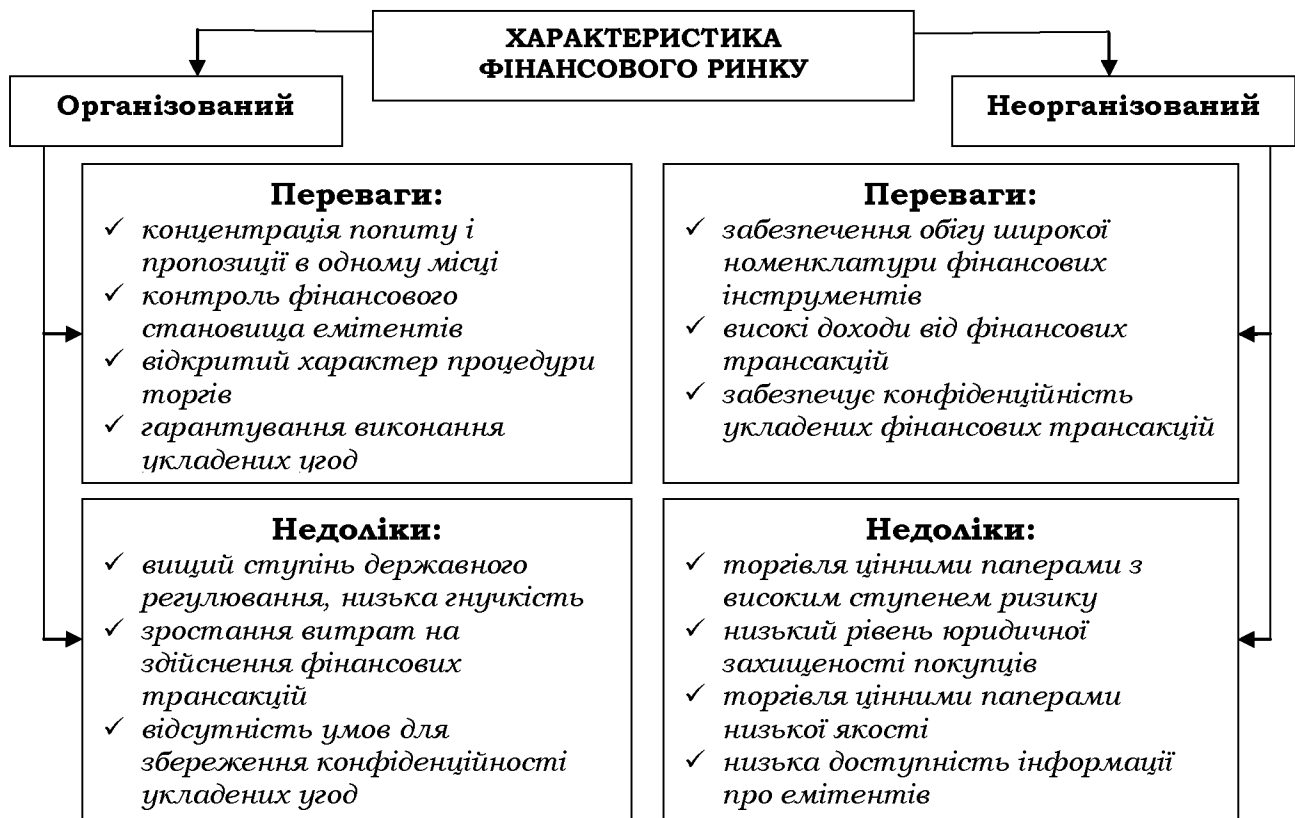
СЕГМЕНТАЦІЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ – це:

процес цілеспрямованого поділу його видів на індивідуальні сегменти в залежності від характеру фінансових інструментів, що обертаються на ринку

Динаміка емісії цінних паперів на фондовому ринку України у 2013-2016 рр., млрд. грн.

Показники	2013	2014	2015	2016 (I-VII)
Обсяг емісії цінних паперів, в т.ч.:	141,19	217,25	155,77	60,68
емісія акцій	63,70	145,21	128,55	42,82
емісія облігацій, з них:	42,41	38,30	12,43	6,04
облігації підприємств	н.д.	29,82	12,43	6,04
емісія інвестиційних сертифікатів КУА ПФ	28,80	24,76	10,58	4,31
Кількість пайових інвестиційних фондів	н.д.	2053	2131	2175

**Обсяги торгів
на фондовому ринку України у 2013-2016 рр., млрд. грн.**

Показники	2013	2014	2015	2016 (I-VII)
Капіталізація лістингових компаній фондового ринку	н.д.	н.д.	63,49	26,43
Обсяг торгів цінними паперами, в т.ч.:	463,43	629,43	290,77	148,60
ФБ "Перспектива"	н.д.	496,10	224,45	84,11
ФБ "ПФТС"	н.д.	99,91	53,62	60,69
Інші фондові біржі	-	33,42	12,70	3,80

**Обсяги торгів цінними паперами на фондовому ринку України
у 2014-2016 рр., у розрізі видів цінних паперів, млрд. грн.**

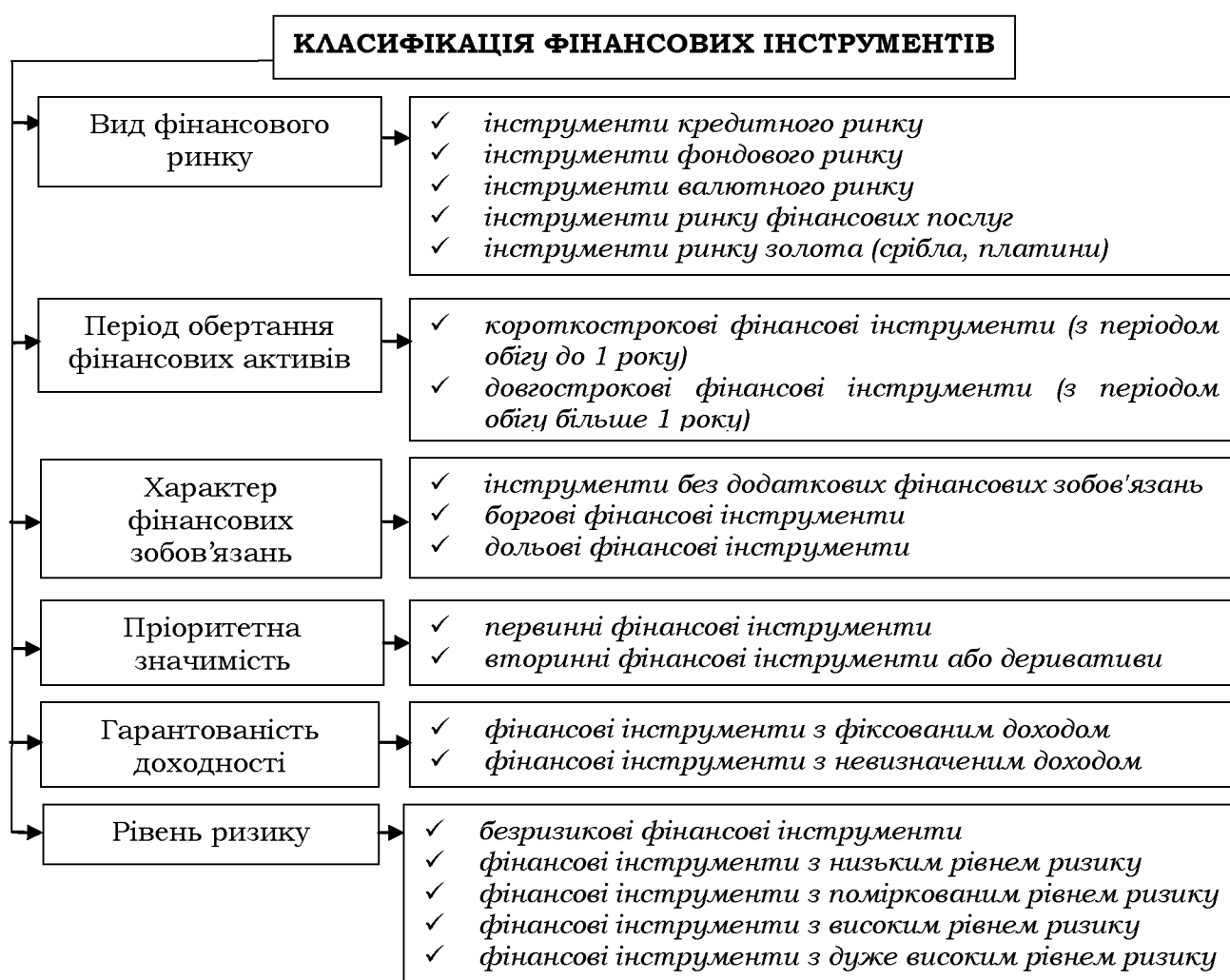
Показники	2014	2015	2016 (I-VII)
Обсяг торгів цінними паперами, в т.ч.:	629,43	290,77	148,60
державні облигації	553,29	253,32	129,32
депозитні сертифікати НБУ	1,00	8,71	11,38
облигації підприємств	33,80	13,60	5,00
Акції	26,60	5,81	1,28

Обсяг біржових контрактів з цінними паперами на організаторах торгівлі за видами ринку у 2014-2016 рр., млрд. грн.

Показники	2014	2015	2016 (I-VII)
Первинний ринок	20,68	6,98	16,77
Вторинний ринок	608,74	283,79	146,08

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ – це:

фінансові активи, які обертаються на ринку, є законними вимогами власників цих активів на отримання певного (як правило, грошового) доходу в майбутньому і за допомогою яких реалізуються операції на фінансовому ринку

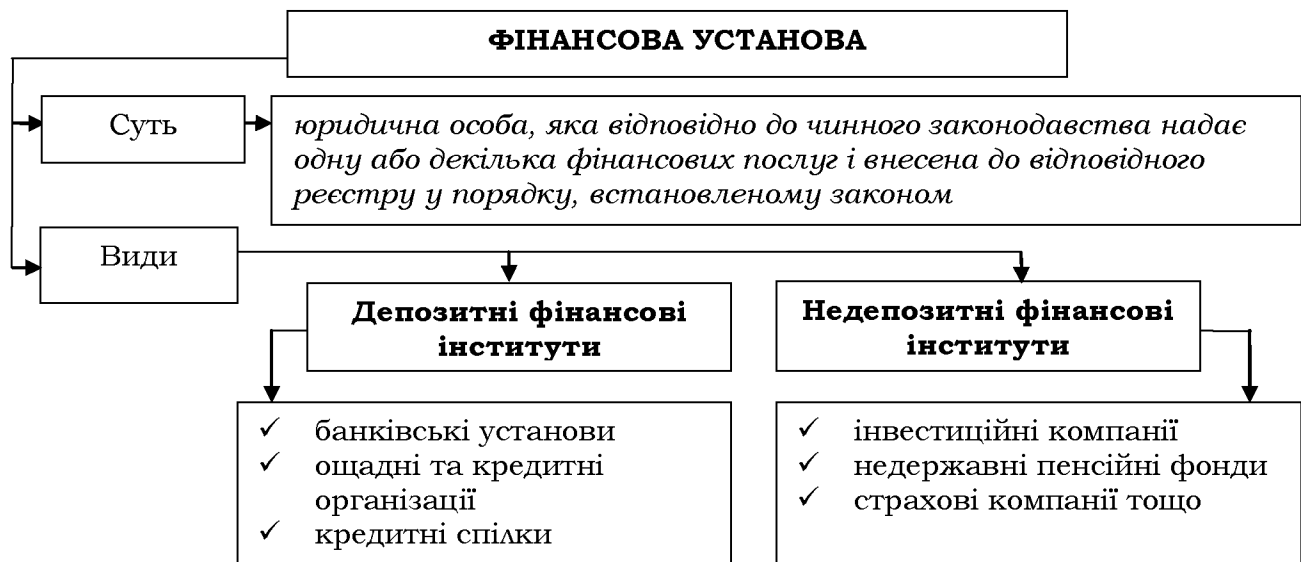
НАЙПОШИРЕНІШІ ІНСТРУМЕНТИ ФОНДОВОГО РИНКУ

Первинні	
Акція	<i>цінний папір, свідоцтво про власність на визначену частку статутного капіталу акціонерного товариства і надає її власнику певні права: право на участь в управлінні товариством, право на частину прибутку товариства у випадку його розподілу (дивіденд), а у випадку ліквідації — на частину залишкової вартості підприємства</i>
Облігація	<i>цінний папір, що засвідчує внесення його власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного паперу з виплатою певного доходу або передати йому майно, надати послуги</i>
Вторинні (деривативи)	
Опціон	<i>похідний фінансовий інструмент, який засвідчує право придбати (опціон call) або право продати (опціон put) у майбутньому фінансовий актив (цінні папери, товари, валюту) на умовах визначених на час укладення такого опціону</i>
Варант	<i>різновид опціону, що дає його власникові право на купівлю деякої кількості акцій на певну майбутню дату за певною ціною</i>
Ф'ючерс	<i>договір, який засвідчує зобов'язання придбати (продати) фінансовий актив у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін на момент виконання зобов'язань сторонами контракту</i>
Форвард	<i>договір, який засвідчує зобов'язання особи придбати (продати) фінансовий актив у визначений час та на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією цін на момент укладення такого контракту</i>

ІНФРАСТРУКТУРА ФІНАНСОВОГО РИНКУ – це:

сукупність установ та організацій (банків, бірж, страхових компаній, консультаційних та інформаційно-маркетингових фірм тощо), які обслуговують учасників фінансового ринку з метою підвищення ефективності здійснюваних ними операцій і забезпечують безперебійне функціонування фінансового ринку та вільний рух товарів і послуг на ньому

**Окремі показники розвитку банківської системи України
у 2013-2015 рр., млрд. грн.**

Показники	2013	2014	2015
Кількість банківських установ, од.	180	158	113
Активи	1277,51	1316,72	1252,57
Власний капітал	192,60	148,06	94,91
Зобов'язання	1084,91	1168,66	1157,66
Кошти фізичних та юридичних осіб, в т.ч.:	702,91	718,21	760,30
<i>Кошти юридичних осіб</i>	261,02	295,47	360,45
<i>Кошти фізичних осіб</i>	441,89	422,73	399,84
Кредити та заборгованість клієнтів	799,23	873,61	713,97
Цінні папери в портфелі банків на продаж	120,98	134,04	140,60

**Фінансові результати діяльності банківської системи України
у 2013-2015 рр., млрд. грн.**

Показники	2013	2014	2015
Доходи, в т.ч.:	168,89	210,20	199,19
<i>Процентні доходи</i>	129,93	151,26	135,15
<i>Комісійні доходи</i>	24,97	28,28	28,41
Витрати, в т.ч.:	167,45	263,17	265,79
<i>Процентні витрати</i>	80,88	97,17	96,08
<i>Комісійні витрати</i>	3,98	4,89	5,85
<i>Адміністративні витрати</i>	40,67	44,61	36,74
<i>Відрахування в резерви</i>	27,98	103,30	114,54
Чистий прибуток	1,44	-52,97	-66,60

**Показники діяльності кредитних спілок
в Україні у 2013-2016 рр.**

Показники	2013	2014	2015	2016 (I-III)
Кількість кредитних спілок, од.	624	589	588	577
Кількість членів, млн. осіб	0,98	0,82	0,76	0,72
Активи, млрд. грн.	2,60	2,34	2,06	2,08
Капітал, млрд. грн.	1,06	1,05	1,04	1,11
Надані кредити, млрд. грн.	2,35	1,99	1,79	1,78
Депозити членів спілки, млрд. грн.	1,33	0,99	0,86	0,81

**Показники діяльності
недержавних пенсійних фондів України у 2013-2016 рр.**

Показники	2013	2014	2015	2016 (I-VI)
Кількість укладених контрактів, тис. шт.	61,4	55,1	59,7	60,7
Загальна кількість учасників, тис. осіб	840,6	833,7	836,7	831,2
Загальна вартість активів, млрд. грн.	2,09	2,47	1,98	2,00
<i>Пенсійні внески, млрд. грн.</i>	<i>1,59</i>	<i>1,81</i>	<i>1,89</i>	<i>1,85</i>
<i>Пенсійні виплати, млрд. грн.</i>	<i>0,30</i>	<i>0,42</i>	<i>0,56</i>	<i>0,58</i>
Загальний дохід від інвестування активів, млрд. грн.	0,95	1,27	0,87	0,92

**Показники діяльності фінансових компаній
в Україні у 2013-2016 рр., млрд. грн.**

Показники	2013	2014	2015	2016 (на 30.06)
Кількість фінансових компаній, од.	377	415	571	640
Активи	39,78	51,26	71,12	80,62
Власний капітал	17,94	15,21	20,20	22,96
Обсяг наданих послуг	42,34	54,15	68,28	50,79

**Показники діяльності
лізингових компаній в Україні у 2013-2016 рр.**

Показники	2013	2014	2015	2016 (на 30.06)
Кількість лізингових компаній, од.	254	267	268	272
Вартість діючих договорів фінансового лізингу, млрд. грн.	67,10	58,30	26,11	24,76
<i>Кількість діючих договорів фінансового лізингу, тис. од.</i>	<i>25,05</i>	<i>27,35</i>	<i>22,15</i>	<i>19,53</i>
Вартість договорів фінансового лізингу, укладених за рік, млрд. грн.	31,54	7,18	6,24	4,09
<i>Кількість договорів фінансового лізингу, укладених за рік, тис. од.</i>	<i>11,05</i>	<i>8,94</i>	<i>4,10</i>	<i>5,69</i>

**Показники
діяльності ломбардів в Україні у 2013-2016 рр.**

Показники	2013	2014	2015	2016 (на 30.06)
Кількість ломбардів, од.	479	477	482	465
Активи, млрд. грн.	1,52	1,71	2,22	2,99
Власний капітал, млрд. грн.	1,00	0,97	1,10	1,31
Сума наданих фінансових кредитів, млрд. грн.	8,37	8,41	12,46	7,84
Сума погашених фінансових кредитів, млрд. грн.	8,35	8,20	12,16	7,56
Кількість наданих кредитів, млн. од.	12,13	10,93	10,60	5,79

БРОКЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ – це:

діяльність щодо укладання угод з цінними паперами на основі угод комісії або доручення. Брокер виступає посередником (агентом) інвестора, діє від імені клієнта та за його дорученням і отримує винагороду у вигляді комісійних

ДИЛЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ – це:

укладання професійним учасником фондового ринку (дилером) договорів з купівлі-продажу цінних паперів від свого імені і за свій рахунок шляхом публічного оголошення цін купівлі або продажу визначених цінних паперів із зобов'язанням придбати або продати ці цінні папери за оголошеними цінами

ФУНКЦІЇ

ФІНАНСОВИХ ПОСЕРЕДНИКІВ

- ▣ ефективний розподіл фінансових ресурсів інвесторів у часі, сприяння зниженню вартості фінансових операцій при одночасному зростанні їх кількості (так званий «ефект масштабу»)
- ▣ об'єднання заощадження клієнтів для здійснення великих інвестицій на фінансовому ринку
- ▣ диверсифікація ринку
- ▣ об'єднання та перерозподіл фінансових ризиків, акумуляція великих обсягів фінансових ресурсів з метою зниження ризику інвестицій для окремих суб'єктів
- ▣ сприяння збалансуванню попиту і пропозиції на фінансові активи з різною тривалістю дії

**ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ
ТА ОБГОВОРЕННЯ**

1. Охарактеризуйте функції фінансового ринку. Які з цих функцій, на Ваш погляд, реалізуються в Україні найкраще і найгірше?

2. Поясніть, в чому полягає необхідність державного регулювання фінансового ринку та яких форм воно набуває?
3. Охарактеризуйте структуру фінансового ринку? Які чинники, на Ваш погляд, впливають на рівень розвитку кожного із сегментів фінансового ринку?
4. Розкрийте основні переваги та недоліки організованого фондового ринку. Поміркуйте, які причини обумовлюють слабкий рівень розвитку фондового ринку в Україні?
5. Що розуміють під фінансовими інструментами та за якими ознаками їх класифікують? На які параметри фінансового інструменту, на Ваш погляд, слід орієнтуватися при здійсненні фінансового інвестування?
6. Поясніть, в чому відмінність між первинними та похідними фінансовими інструментами? Охарактеризуйте основні види деривативів.
7. Що розуміють під поняттям «фінансовий посередник»? Поясніть, яка їхня роль у функціонуванні фінансового ринку?
8. Що розуміють під непрямым фінансуванням при переміщенні фінансових ресурсів на фінансовому ринку? Поміркуйте, які його переваги та недоліки для кредиторів та позичальників?
9. Вкажіть, в чому полягає відмінність між депозитними та недепозитними фінансовими інститутами? Поміркуйте, чому в Україні спостерігається слабкий розвиток недепозитних інститутів?
10. Розкрийте зміст брокерської та дилерської діяльності, в чому їхні відмінності? Якщо б у Вас була така можливість, яким із цих видів професійної діяльності на фінансовому ринку Ви займалися і чому?

ТЕСТИ

1. Яка з наведених нижче організаційних структур є ключовою на фінансовому ринку:

- а) лізингові компанії
- б) пенсійні фонди
- в) страхові компанії
- г) фондові біржі

2. Емітентом називається юридична особа, яка:

- а) купує цінні папери
- б) випускає цінні папери
- в) продає цінні папери
- г) немає правильної відповіді

3. Який із зазначених цінних паперів не є борговим зобов'язанням:

- а) облігація
- б) казначейське зобов'язання держави
- в) акція
- г) вексель

4. Основною установою, що регулює функціонування ринку цінних паперів, є:

- а) Міністерство фінансів України
- б) Національний банк України
- в) Фонд державного майна
- г) Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку

5. Фінансовий ринок являє собою:

- а) механізм перерозподілу вільних грошових коштів на підставі попиту і пропозиції на них між кредиторами та позичальниками за допомогою посередників
- б) особливий сегмент ринку фінансових послуг, на якому складаються відносини з приводу купівлі-продажу спеціальних документів
- в) багатофункціональну систему, що сприяє акумулюванню капіталу для інвестицій у виробничу та соціальну сфери, структурній перебудові економіки, позитивній динаміці соціальної структури суспільства
- г) частину ринку позикових капіталів, де здійснюється емісія та купівля-продаж цінних паперів - документів, що підтверджують майнове право та право власності на підставі їх надання

6. Фондова біржа виконує такі функції:

- а) посередницьку
- б) індикативну
- в) регулятивну
- г) всі відповіді вірні

7. Валютний ринок — це частина:

- а) ринку грошей
- б) ринку капіталів
- в) ринку банківських кредитів
- г) фондового ринку

8. Акція – це:...

- а) цінний папір, який засвідчує право власника на частку власності акціонерного товариства
- б) письмове боргове зобов'язання, яке надає його власнику право вимагати від боржника сплати визначеної в ньому суми
- в) цінний папір, який засвідчує право власника на отримання його номінальної вартості у встановлений термін зі сплатою фіксованого відсотка
- г) вірної відповіді немає

9. Вексель – це:

- а) цінний папір, який засвідчує право власника на частку власності акціонерного товариства
- б) письмове боргове зобов'язання, яке надає його власнику право вимагати від боржника сплати визначеної в ньому суми
- в) цінний папір, який засвідчує право власника на отримання його номінальної вартості у встановлений термін зі сплатою фіксованого відсотка
- г) вірної відповіді немає

10. Облігація – це:

- а) цінний папір, який засвідчує право власника на частку власності акціонерного товариства
- б) письмове боргове зобов'язання, яке надає власнику право вимагати від боржника сплати визначеної в ньому суми
- в) цінний папір, який засвідчує право власника на отримання його номінальної вартості у встановлений термін з сплатою фіксованого відсотка
- г) вірної відповіді немає

11. Фондова біржа – це особливий посередник, який:

- а) здійснює торгівлю товарами
- б) регулярно функціонує і на якому здійснюється торгівля цінними паперами
- в) регулярно функціонує і на якому здійснюється торгівля нерухомим майном
- г) вірної відповіді немає

12. Фінансовий ринок – це:

- а) сукупність обмінно-перерозподільних відносин, пов'язаних з процесами купівлі-продажу фінансових ресурсів, необхідних для здійснення виробничої та фінансової діяльності
- б) сфера різноманітних послуг, що надаються суб'єктами фінансових відносин у процесі їх фінансової діяльності
- в) відносини, які складаються у процесі руху фінансових ресурсів і грошових коштів
- г) система економічних і правових відносин, пов'язаних із купівлею-продажем або випуском та обігом фінансових активів

13. Короткостроковий ринок, на якому фінансові посередники (банки) зводять між собою кредиторів і позичальників, це ринок:

- а) міжнародний
- б) фінансовий
- в) міжнародний грошовий
- г) грошовий

14. Фінансові інструменти – це:

- а) посередники на фінансовому ринку
- б) фінансові активи, що обертаються на ринку та всі види документів, що мають грошову вартість або підтверджують рух грошових коштів, за допомогою яких здійснюються операції на фінансовому ринку
- в) документи, що засвідчують передачу прав на володіння нерухомим майном
- г) правильної відповіді немає

15. Фінансовий ринок за організаційними формами функціонування поділяють на:

- а) біржовий та позабіржовий ринки
- б) ринок грошей та ринок капіталів
- в) обліковий та міжбанківський ринок
- г) ринок позичкових зобов'язань та валютний ринок

16. Ринок капіталів включає:

- а) фондовий та валютний ринок

- б) ринок грошей та довгострокових банківських кредитів і депозитів
- в) обліковий, міжбанківський, валютний ринок
- г) ринок цінних паперів та банківських кредитів

17. Грошовий ринок об'єднує:

- а) фондовий та валютний ринок
- б) ринок капіталів, довгострокових банківських кредитів та депозитів
- в) обліковий, міжбанківський, валютний ринок
- г) ринок грошових сурогатів та середньострокових фінансових інструментів

18. Ринок цінних паперів включає:

- а) ринок грошей та ринок капіталів
- б) первинний та вторинний ринки цінних паперів
- в) біржовий та «вуличний» ринки
- г) обліковий, міжбанківський та валютний ринки

19. Кредитори та позичальники — це суб'єкти:

- а) страхового ринку
- б) ринку позичкових капіталів
- в) ринку цінних паперів
- г) ринку нерухомості

20. Цінні папери — це:

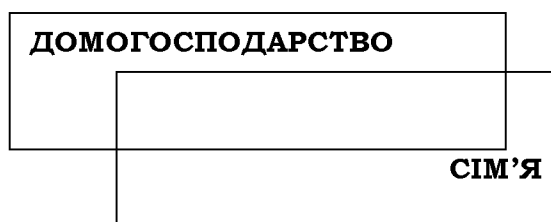
- а) грошові документи, що засвідчують право володіння або відносини позики та взаємовідносини між особою, яка їх випустила і їх власником
- б) документи, що засвідчують передачу прав на володіння нерухомим майном
- в) облікові реєстри з ведення рахунків цінних паперів
- г) розрахункові документи, що використовують для здійснення платежів між юридичними особами

Тема 9 ФІНАНСИ ДОМОГОСПОДАРСТВ

1. Домогосподарство як важливий суб'єкт фінансових відносин
2. Сутність фінансів домогосподарств
3. Бюджет домогосподарства
4. Заощадження домогосподарств
5. Фінансова поведінка домогосподарств, її основні моделі і стратегії

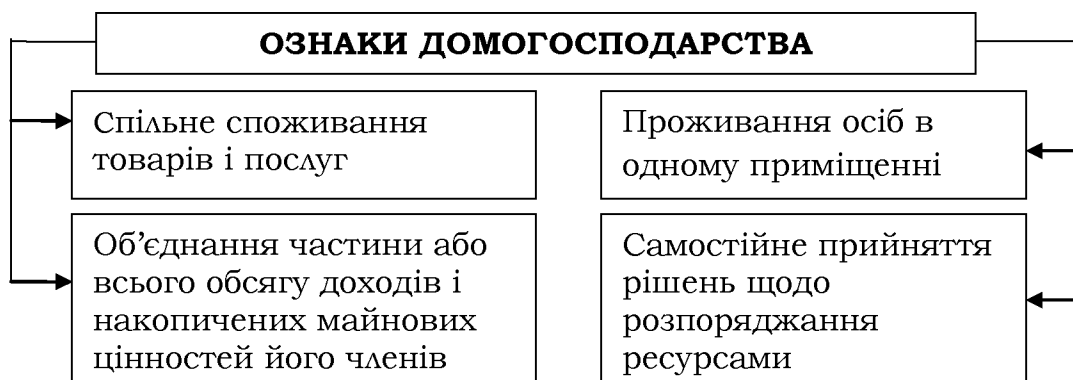
СІМ'Я – це:

засноване на шлюбі і кровному зв'язку об'єднання людей, пов'язаних спільністю побуту і взаємною відповідальністю

ДОМОГОСПОДАРСТВО – це:

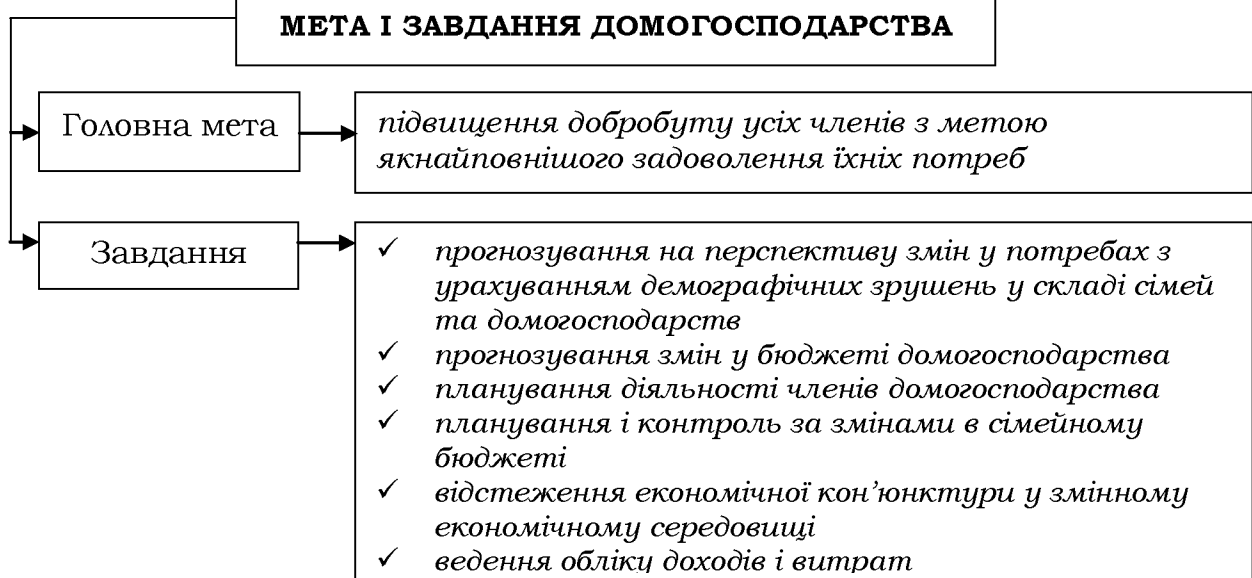
невелика група людей, що проживають в одному помешканні, повністю або частково об'єднують свої доходи і майно, спільно споживають певні види товарів і послуг

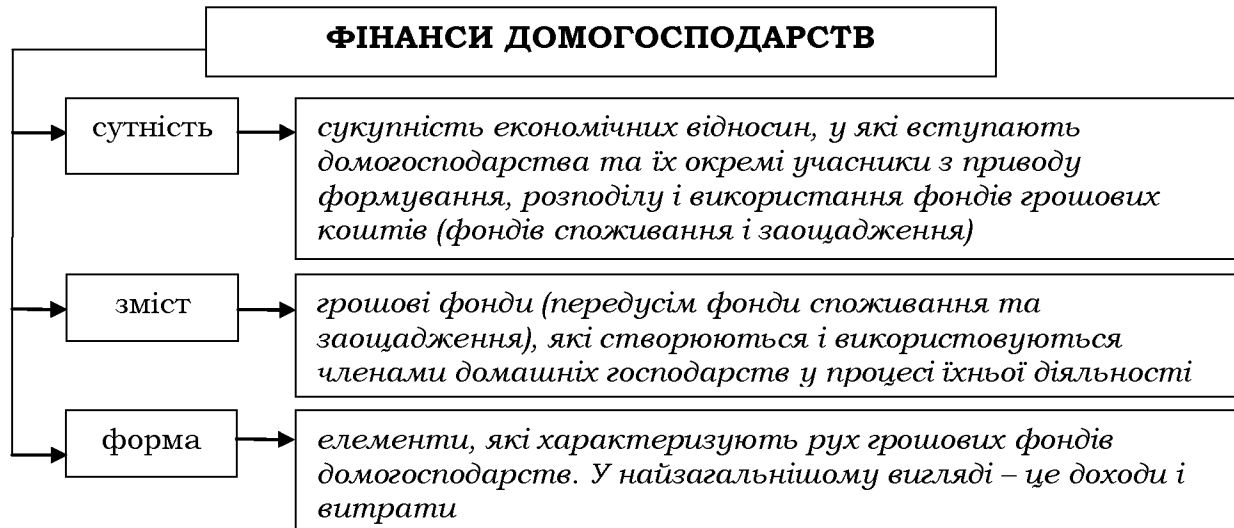
КЛАСИФІКАЦІЯ ДОМОГОСПОДАРСТВ

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОМОГОСПОДАРСТВА

ФІНАНСИ ДОМОГОСПОДАРСТВ

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ДОМОГОСПОДАРСТВА – це:

грошові кошти (власні і залучені), що знаходяться у його розпорядженні і призначені для виконання фінансових зобов'язань і здійснення різного роду витрат (виробничих і споживчих). Вони включають грошові доходи, вартість продукції з особистого підсобного господарства, пільги та субсидії, а також інші надходження

БЮДЖЕТ ДОМОГОСПОДАРСТВА – це:

фінансовий план, у якому відображені його сукупні доходи і витрати за визначений період часу (квартал, місяць, рік)

БЮДЖЕТ ДОМОГОСПОДАРСТВА

Доходи	Витрати
<ul style="list-style-type: none"> ✓ заробітна плата ✓ прибуток та змішаний дохід: <ul style="list-style-type: none"> • доходи від підприємницької діяльності • доходи від самозайнятості • доходи від продажу сільськогосподарської продукції ✓ доходи від власності: <ul style="list-style-type: none"> • доходи від продажу особистого і домашнього майна • доходи від продажу чи здавання внайми нерухомості, землі, майнових прав • проценти по вкладах • доходи від цінних паперів ✓ соціальні та інші трансферти: <ul style="list-style-type: none"> • пенсії • стипендії • соціальні допомоги, субсидії та компенсаційні виплати • допомога від родичів, подарунки ✓ інші доходи 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ споживчі: <ul style="list-style-type: none"> • придбання продовольчих товарів (харчування) • придбання непродовольчих товарів • оплата житла і комунальних послуг • транспортні витрати • витрати на зв'язок • оплата послуг культурно-побутового призначення • витрати на освіту, медичне обслуговування • витрати на відпочинок ✓ виробничі: <ul style="list-style-type: none"> • витрати, пов'язані з веденням власного присадибного господарства • витрати на придбання матеріалів та обладнання для виробничих цілей, надання послуг ✓ інвестиційні: <ul style="list-style-type: none"> • придбання акцій і облігацій • купівля нерухомості • вклади до банків • інші витрати ✓ фінансові: <ul style="list-style-type: none"> • сплата страхових внесків • обслуговування боргів • допомога родичам • сплата податків
Профіцит / Дефіцит	

СУКУПНІ РЕСУРСИ – це:

загальні доходи та обсяг використаних заощаджень, приріст зобов'язань домогосподарства та повернутих йому боргів

СУКУПНІ РЕСУРСИ	
Не грошові	Грошові
до	доходи
ЗАГАЛЬНІ ДОХОДИ	

ЗАГАЛЬНІ ДОХОДИ – це:

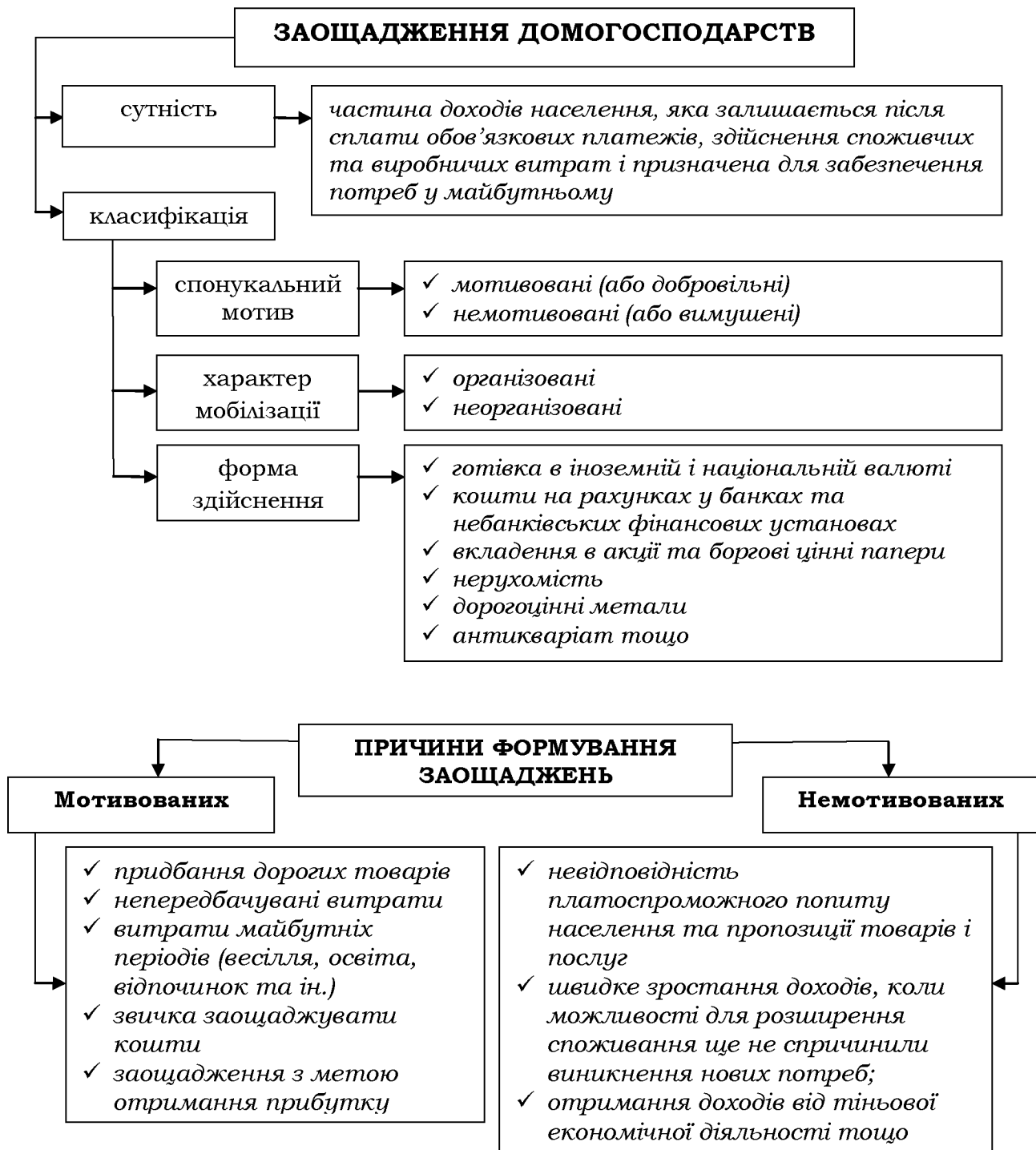
сума грошових та негрошових доходів

ГРОШОВІ ДОХОДИ – це:

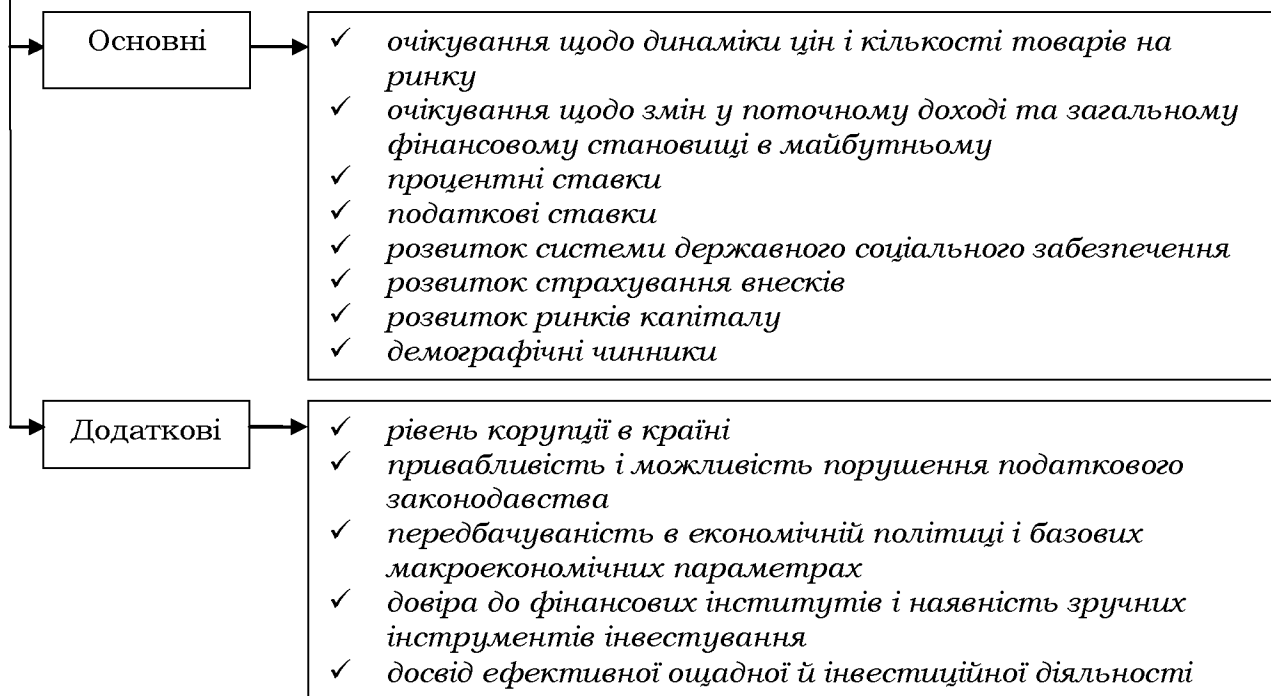
зарплата, доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості, від продажу сільськогосподарської продукції, особистого та домашнього майна, доходи від власності, грошові соціальні та інші трансферти, інші грошові доходи

НЕГРОШОВІ ДОХОДИ – це:

вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель, пільги та субсидії безготівкової, натуральна допомога від родичів

ЧИННИКИ ОЩАДНОЇ АКТИВНОСТІ ДОМОГОСПОДАРСТВ

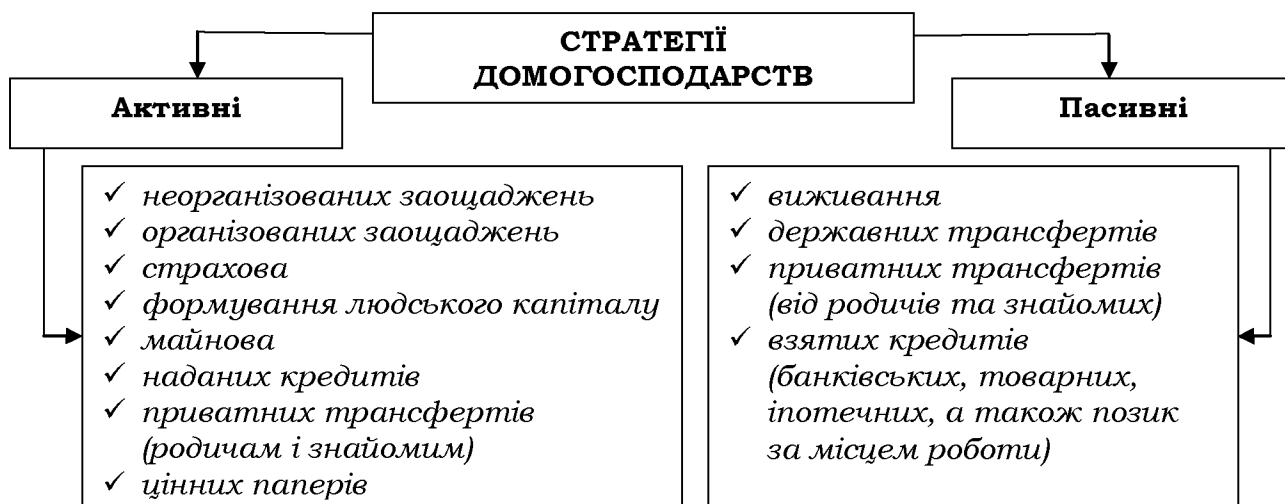

ФІНАНСОВА ПОВЕДІНКА ДОМОГОСПОДАРСТВА – це:

діяльність членів домогосподарства, пов'язана із розподілом та перерозподілом грошових ресурсів, в результаті чого відбувається формування відповідних фондів грошових коштів (індивідуальних та спільних фондів споживання, резервного фонду, фонду заощаджень) та їх використання на певні цілі

СТРАТЕГІЯ ДОМОГОСПОДАРСТВА – це:

сприйняття членами домогосподарства соціально-економічних перетворень і змін, що відбуваються у суспільстві, а також реакція на такі зміни та чинники, що впливають на їх оцінку

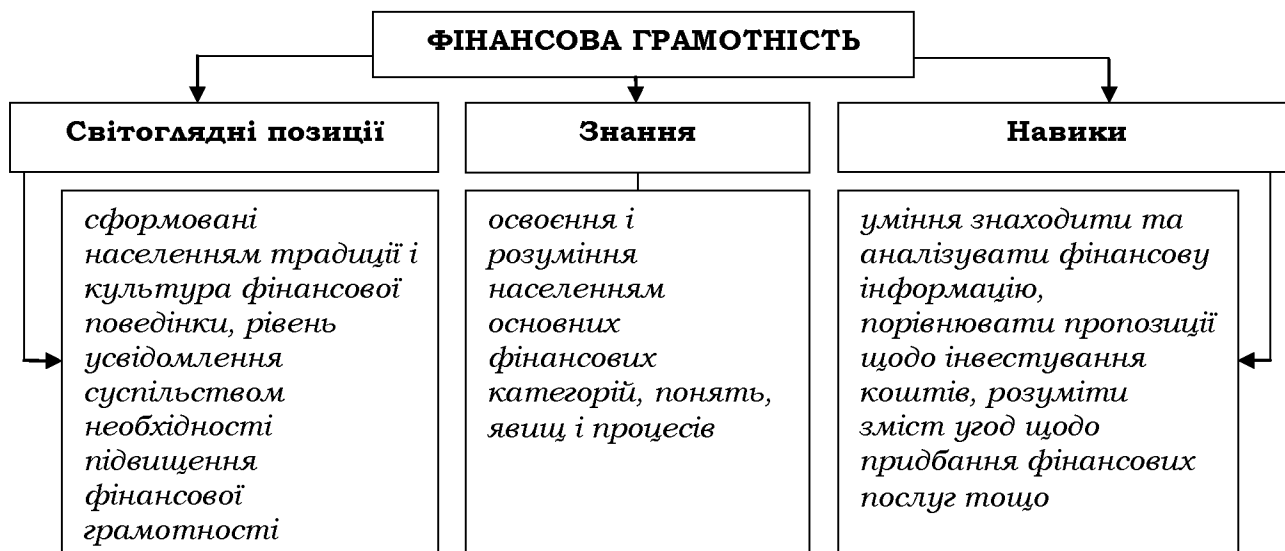

МОДЕЛІ ФІНАНСОВОЇ ПОВЕДІНКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ

ЧИННИКИ МОТИВАЦІЇ ДОМОГОСПОДАРСТВ ДО ІНВЕСТУВАННЯ

- *рівень сукупних грошових доходів членів домогосподарства*
- *система соціальних цінностей, що регулюють фінансову поведінку людини*
- *масштабність і складність інформації, якою оперують учасники ринку і яка потребує значних інтелектуальних зусиль*
- *наявність соціально-психологічних регуляторів*
- *суб'єктивні психологічні особливості сприйняття людиною фінансової реальності*
- *спосіб одержання (заробляння) грошей*

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

1. Поясніть, що розуміють під поняттям «домогосподарство» та чим воно відрізняється від сім'ї? Поміркуйте, чому домогосподарство стало об'єктом фінансових досліджень тільки впродовж останніх десятиліть?
2. Вкажіть, як поділяють домогосподарства відповідно до їхньої участі в економічних процесах? На Ваш погляд, домогосподарства якого типу переважають в Україні? Поміркуйте, з чим це може бути пов'язано?
3. Які функції виконує домогосподарство в сучасній економічній системі? Виконання якої із цих функцій найбільш притаманне вітчизняним домогосподарствам?
4. Що розуміють під бюджетом домогосподарства, які його складові? На Ваш погляд, чи є необхідність у складанні бюджету домогосподарства та які позитивні наслідки воно може мати?
5. Охарактеризуйте структуру сукупних ресурсів домогосподарств. На Вашу думку, чи можна її вважати оптимальною?
6. Вкажіть, яким чином можна розмежувати витрати домогосподарства. Як Ви можете оцінити структуру сукупних витрат домогосподарств України, чим вона обумовлена?
7. Охарактеризуйте основні мотиви формування заощаджень домогосподарств. Поміркуйте, які з цих мотивів найбільш характерні для вітчизняних домогосподарств і чому?
8. Розрийте основні форми заощаджень домогосподарств. На Ваш погляд, яка форма заощаджень в сучасних умовах є найбільш привабливою в Україні за співвідношенням ризик – дохід?
9. Охарактеризуйте основні моделі фінансової поведінки домогосподарств. Проаналізуйте, який тип фінансової поведінки характерний для домогосподарства, членом якого Ви є і чому?
10. Поясніть, що розуміють під фінансовою грамотністю населення та якими ознаками (показниками) вона може бути охарактеризована? Поміркуйте, від чого залежить рівень фінансової грамотності суспільства та чи може держава сприяти його підвищенню?

ТЕСТИ

1. Фінанси домогосподарств – це:

- а) відносини, що регулюють доходи і видатки громадян;
- б) відносини, що виникають при утворенні, розподілі та використанні грошових доходів громадян та їх сімей з метою задоволення особистих потреб;
- в) відносини, що пов'язані із формуванням фондів грошових коштів громадян;
- г) фінансові ресурси громадян та їх сімей.

2. До доходів домогосподарств відносять:

- а) грошові та натуральні доходи;
- б) зарплату, соціальні допомоги, інші надходження;
- в) національні надходження;
- г) доходи від трудової діяльності.

3. Витрати домогосподарств – це:

- а) витрати на придбання товарів, оплату послуг, сплату податків та інвестиційні витрати;
- б) використання фондів грошових коштів;
- в) придбання промислових і продовольчих товарів і оплату послуг;
- г) вірної відповіді немає.

4. Бюджет домогосподарства – це:

- а) баланс фактичних доходів і витрат домогосподарства за визначений період часу;
- б) наявні кошти за певний період часу;
- в) власні, позичені фінансові ресурси;
- г) фінансовий план сім'ї.

5. Заощадження домогосподарства слід розглядати як:

- а) частину витрат домогосподарства;
- б) частину змінних доходів домогосподарства;
- в) частину грошових доходів, яка призначена для забезпечення потреб у майбутньому;
- г) вірної відповіді немає.

6. До функцій домогосподарства відносять:

- а) постачальницька і виробнича;
- б) інвестиційна;
- в) споживча;
- г) усі відповіді правильні.

7. Функціями фінансів домогосподарств є:

- а) розподільча і контрольна;
- б) регулююча;
- в) інвестиційна;
- г) усі відповіді правильні.

8. Фінансові ресурси домогосподарства – це:

- а) грошові кошти (власні і залучені), що знаходяться у його розпорядженні і призначені для виконання фінансових зобов'язань і здійснення різного роду витрат (виробничих і споживчих);
- б) фінансовий план, у якому відображені його сукупні доходи і витрати за визначений період часу (квартал, місяць, рік);
- в) вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель, пільги та субсидії безготівкові, натуральна допомога від родичів;

г) діяльність членів домогосподарства, пов'язана із розподілом та перерозподілом грошових ресурсів, в результаті чого відбувається формування відповідних фондів грошових коштів (індивідуальних та спільних фондів споживання, резервного фонду, фонду заощаджень) та їх використання на певні цілі.

9. Бюджет домогосподарства – це:

а) грошові кошти (власні і залучені), що знаходяться у його розпорядженні і призначені для виконання фінансових зобов'язань і здійснення різного роду витрат (виробничих і споживчих);

б) фінансовий план, у якому відображені його сукупні доходи і витрати за визначений період часу (квартал, місяць, рік);

в) вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель, пільги та субсидії безготівкові, натуральна допомога від родичів;

г) діяльність членів домогосподарства, пов'язана із розподілом та перерозподілом грошових ресурсів, в результаті чого відбувається формування відповідних фондів грошових коштів (індивідуальних та спільних фондів споживання, резервного фонду, фонду заощаджень) та їх використання на певні цілі.

10. Складовими бюджету домогосподарства є:

а) доходи і видатки членів домогосподарства;

б) загальний і спеціальний фонди бюджету;

в) прибуток домогосподарства;

г) заощадження і капіталовкладення домогосподарства.

11. Характерними стратегіями споживчої поведінки домогосподарств є:

а) стратегія виживання і запозичень;

б) державних і приватних трансфертів;

в) майнова стратегія;

г) усі відповіді правильні.

12. Негрошові доходи – це:

а) грошові кошти (власні і залучені), що знаходяться у його розпорядженні і призначені для виконання фінансових зобов'язань і здійснення різного роду витрат (виробничих і споживчих);

б) фінансовий план, у якому відображені його сукупні доходи і витрати за визначений період часу (квартал, місяць, рік);

в) вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель, пільги та субсидії безготівкові, натуральна допомога від родичів;

г) діяльність членів домогосподарства, пов'язана із розподілом та перерозподілом грошових ресурсів, в результаті чого відбувається формування відповідних фондів грошових коштів (індивідуальних та спільних фондів споживання, резервного фонду, фонду заощаджень) та їх використання на певні цілі.

13. Складовими фінансової грамотності населення є:

- а) світоглядні позиції;
- б) знання;
- в) навички;
- г) усі відповіді правильні.

14. За економічним походженням доходи домогосподарств поділяються на:

- а) доходи, зароблені власною працею;
- б) доходи від реалізації власних та фінансових активів;
- в) трансфертні платежі з централізованих фондів;
- г) усі відповіді правильні.

15. Заощадження домогосподарств за характером мобілізації поділяються на:

- а) організовані і неорганізовані;
- б) мотивовані і немотивовані;
- в) основні і додаткові;
- г) довгострокові і короткострокові.

16. Основними причинами формування немотивованих заощаджень є:

- а) невідповідність платоспроможного попиту населення та пропозиції товарів і послуг;
- б) швидке зростання доходів, коли можливості для розширення споживання ще не спричинили виникнення нових потреб;
- в) отримання доходів від тіньової економічної діяльності ;
- г) усі відповіді правильні.

17. Доходами від власності домогосподарств є:

- а) доходи від продажу домашнього майна чи здавання його в оренду;
- б) доходи від підприємницької діяльності;
- в) пенсії і стипендії;
- г) доходи від само зайнятості.

18. Прибуток та змішаний дохід домогосподарств включає:

- а) доходи від продажу домашнього майна чи здавання його в оренду;
- б) доходи від підприємницької діяльності;
- в) пенсії і стипендії;
- г) доходи від само зайнятості.

19. До споживчих витрат домогосподарств відносять:

- а) придбання продовольчих і непродовольчих товарів;
- б) заробітну плату;
- в) придбання акцій і облігацій;
- г) сплата податків.

20. До інвестиційних витрат домогосподарств відносять:

- а) придбання продовольчих і непродовольчих товарів;
- б) заробітну плату;
- в) придбання акцій і облігацій;
- г) сплата податків.

Тема 10
МІЖНАРОДНІ ФІНАНСИ

1. Сутність та функції міжнародних фінансів.
2. Складові міжнародних фінансів. Характеристика сегментів міжнародного фінансового ринку.
3. Фінанси міжнародних організацій.
4. Діяльність міжнародних фінансових інституцій.

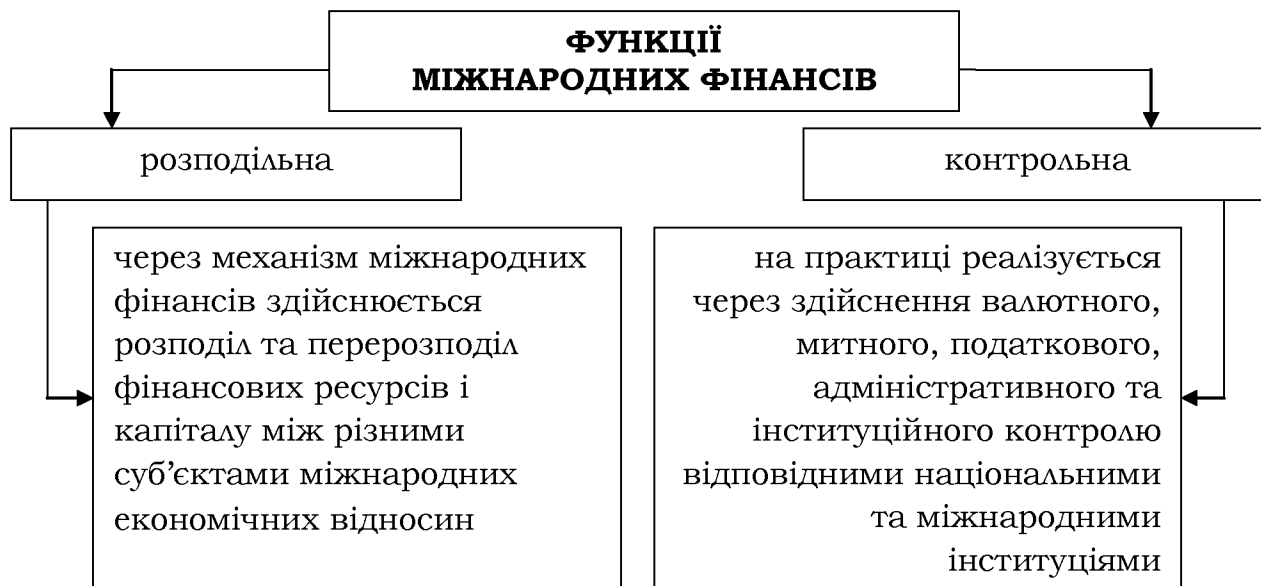
ОБ'ЄКТИВНА ОСНОВА МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСІВ – це:

закономірності міжнародного кругообігу капіталу, коли з одного боку з'являються тимчасово вільні кошти, а з іншого – виникає попит на них

СУБ'ЄКТИ
МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСІВ:

- держава
- міжнародні організації
- міжнародні фінансові інституції
- юридичні та фізичні особи

ВАЛЮТНИЙ РИНОК – це:

сфера купівлі та продажу іноземної валюти або цінних паперів в іноземній валюті на основі попиту і пропозиції

ВИДИ ВАЛЮТНОГО РИНКУ:

- регіональний
- національний
- міжнародний

МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ РИНОК – це:

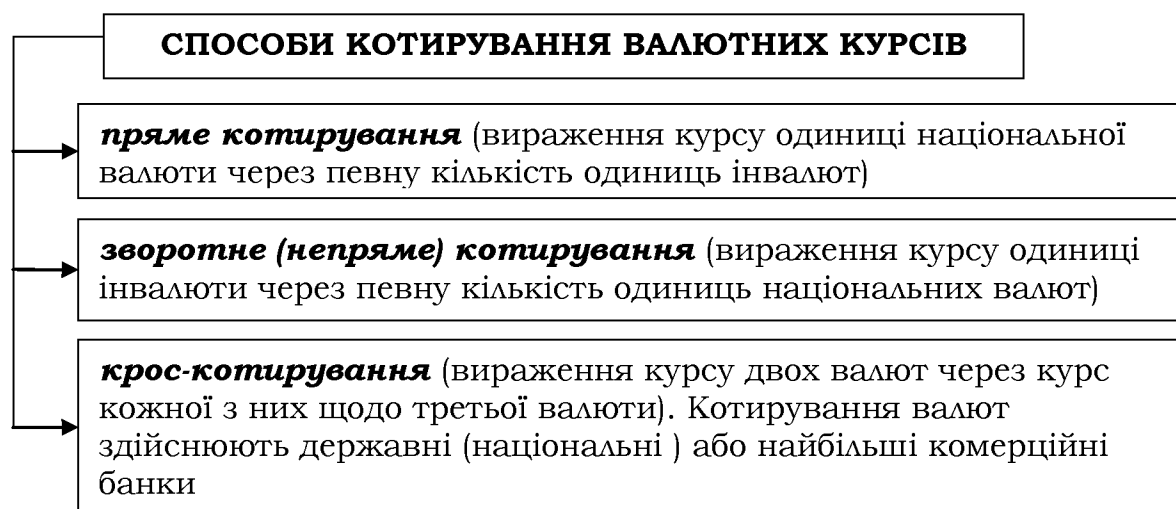
глобальна мережа тісно пов'язаних офіційних регіональних центрів, забезпечена сучасними засобами телекомунікаційно-комп'ютерного зв'язку, де відбувається купівля-продаж іноземних валют

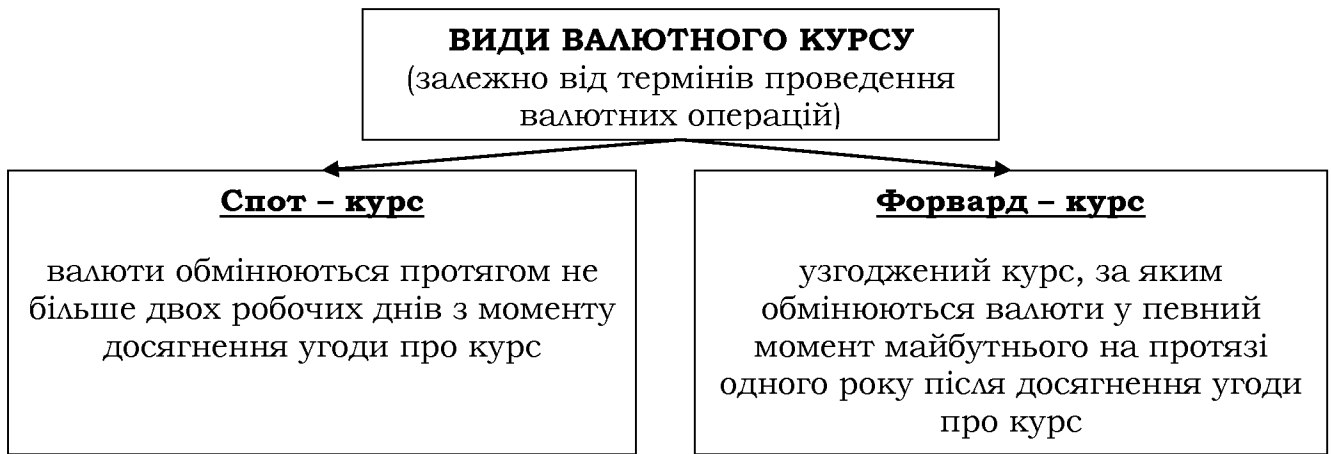
СУБ'ЄКТИ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО РИНКУ

- банки
- брокерські фірми
- дилерські контори
- валютні біржі

БАЗОВІ ПОНЯТТЯ ВАЛЮТНОГО РИНКУ

Поняття	Зміст
Валюта	грошова одиниця будь-якої країни по відношенню до іншої країни
Валютний курс	«ціна» грошової одиниці однієї країни, виражена в грошових одиницях інших країн
Валютне котирування	встановлення курсів іноземних валют відповідно до чинних законодавчих норм і практики, що склалася
Конвертованість	гарантована можливість грошової одиниці вільно обмінюватись на інші валюти

**ЧИННИКИ ВПЛИВУ
НА ВАЛЮТНИЙ КУРС**

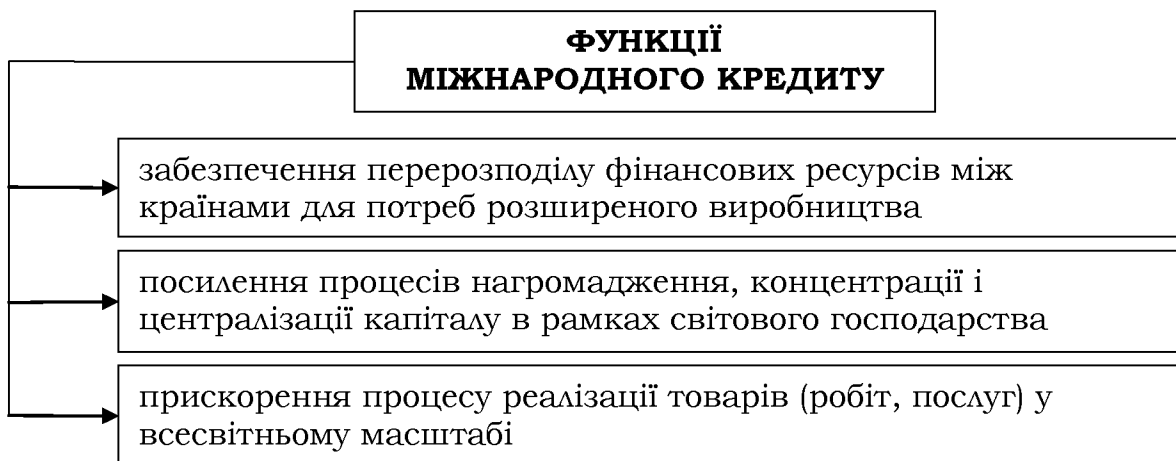
- стан платіжного балансу
- різниця в темпах зростання цін
- масштаби міграції капіталів
- темпи економічного зростання в країні
- політичний розвиток тощо

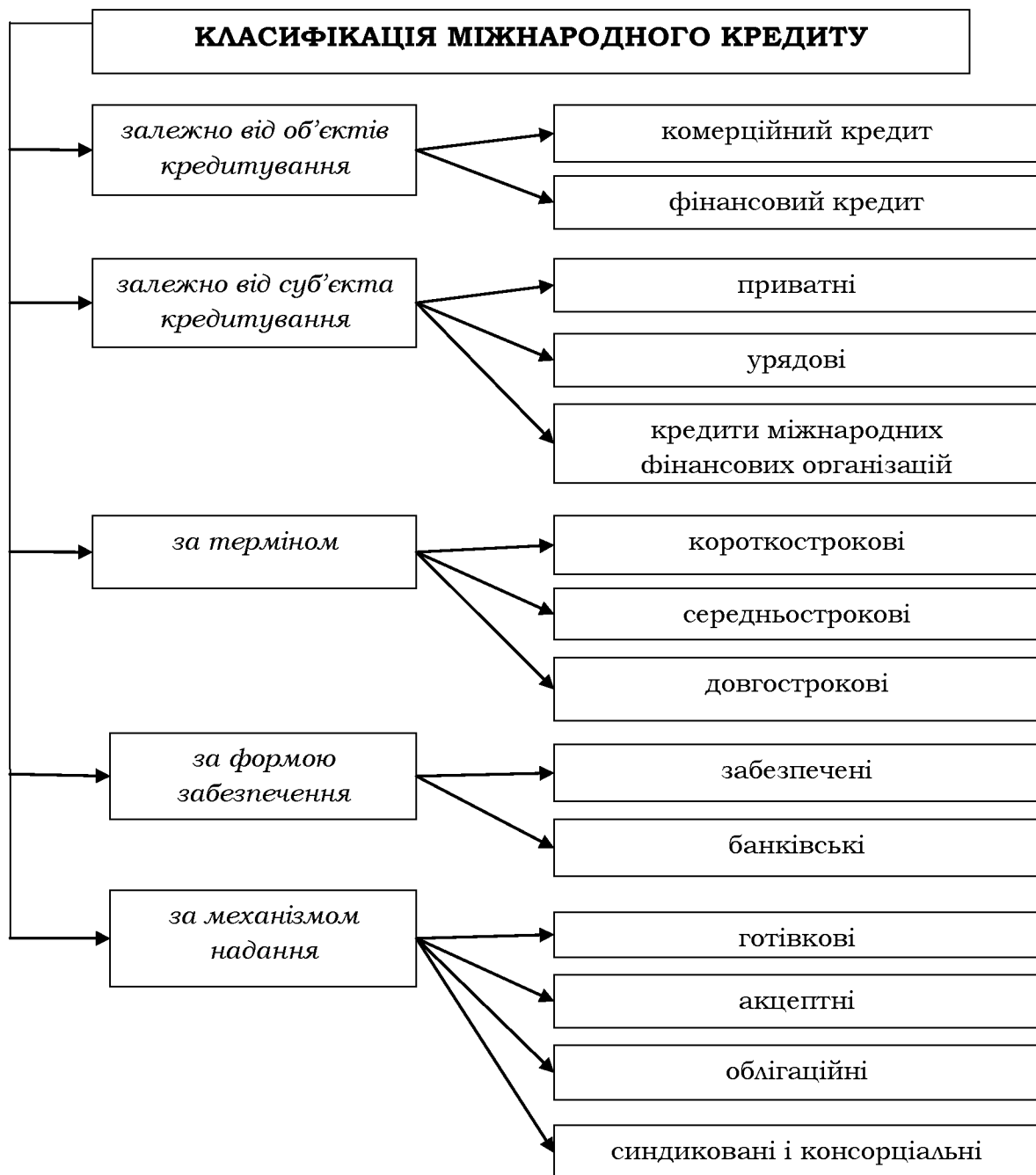
ВАЛЮТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ – це:

форма державного регулювання міжнародних економічних відносин, спрямована на регулювання міжнародних розрахунків і порядку здійснення операцій з валютою та валютними цінностями з метою урівноваження платіжних балансів, зміни структури імпорту або його обмеження, скорочення платежів за кордон, концентрації валютних ресурсів у руках держави

МІЖНАРОДНИЙ КРЕДИТ – це:

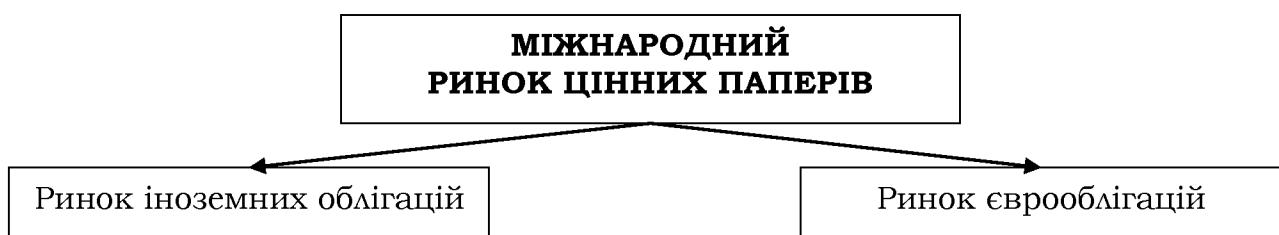
надання у тимчасове користування грошово-матеріальних ресурсів одних країн іншим на умовах платності, строковості, повернення

МІЖНАРОДНИЙ РИНОК ЦІННИХ ПАПЕРІВ – це:

форма мобілізації капіталів з метою задоволення виробничих потреб. Він складається із первинного ринку, де здійснюється емісія цінних паперів і вторинного ринку, на якому проводиться купівля-продаж цінних паперів.

ІНОЗЕМНІ ОБЛІГАЦІЇ – це:

цінні папери, що регулюють боргову діяльність та випущені нерезидентом у національному фінансовому центрі і деноміновані в національній або іноземній валюті

ЄВРООБЛІГАЦІЇ – це:

боргові цінні папери на пред'явника, що випускаються позичальником переважно в іноземній валюті для отримання довгострокової позики на євrorинку

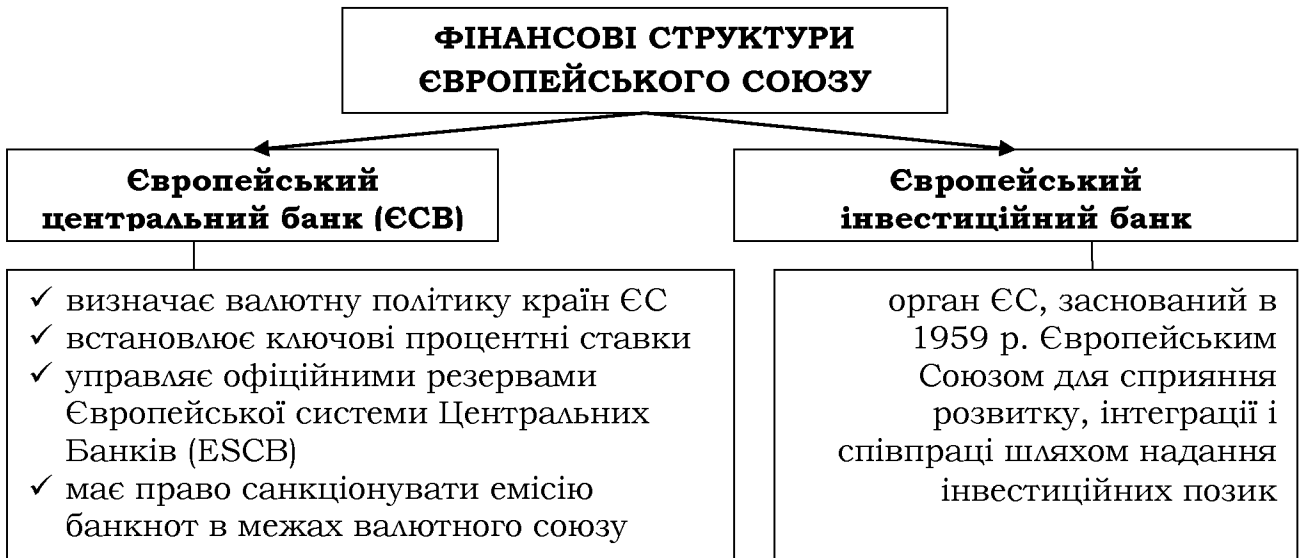
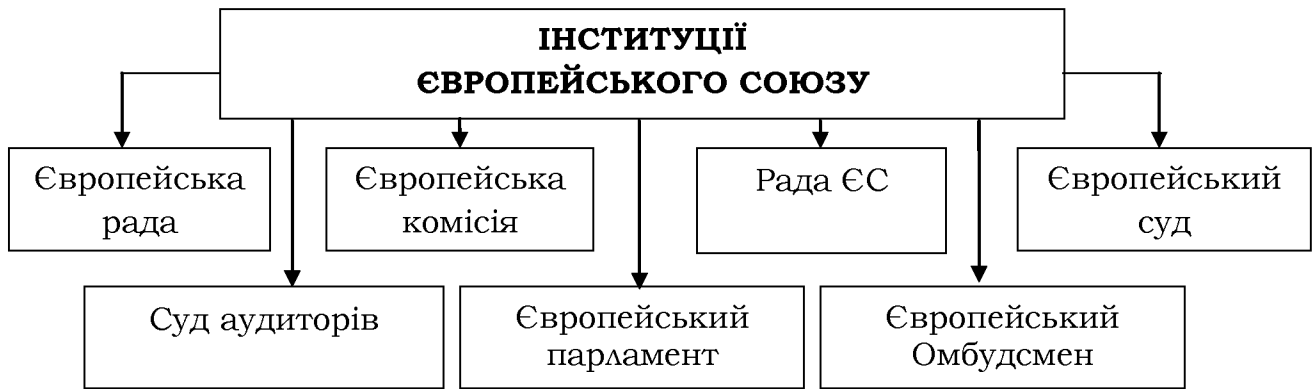
МІЖНАРОДНА ОРГАНІЗАЦІЯ – це:

створене на основі міжнародного договору і статуту об'єднання суверенних держав, яке має систему постійно діючих органів, володіє правосуб'єктністю та функціонує відповідно до міжнародного права

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ (ЄС, англ. European Union, EU) – це:

економічний та політичний союз 28 держав-членів, що розташовані здебільшого у Європі. Веде свій початок від утворення Європейської спільноти з вугілля та сталі і Європейської економічної спільноти, що були засновані шістьма країнами в 1951 та 1958 роках відповідно. В сучасному вигляді існує на основі Договору про Європейський Союз, підписаному 7 лютого 1992 року і чинному з 1 листопада 1993. ЄС діє через систему наднаціональних інституцій та спільно узгоджених рішень держав-членів

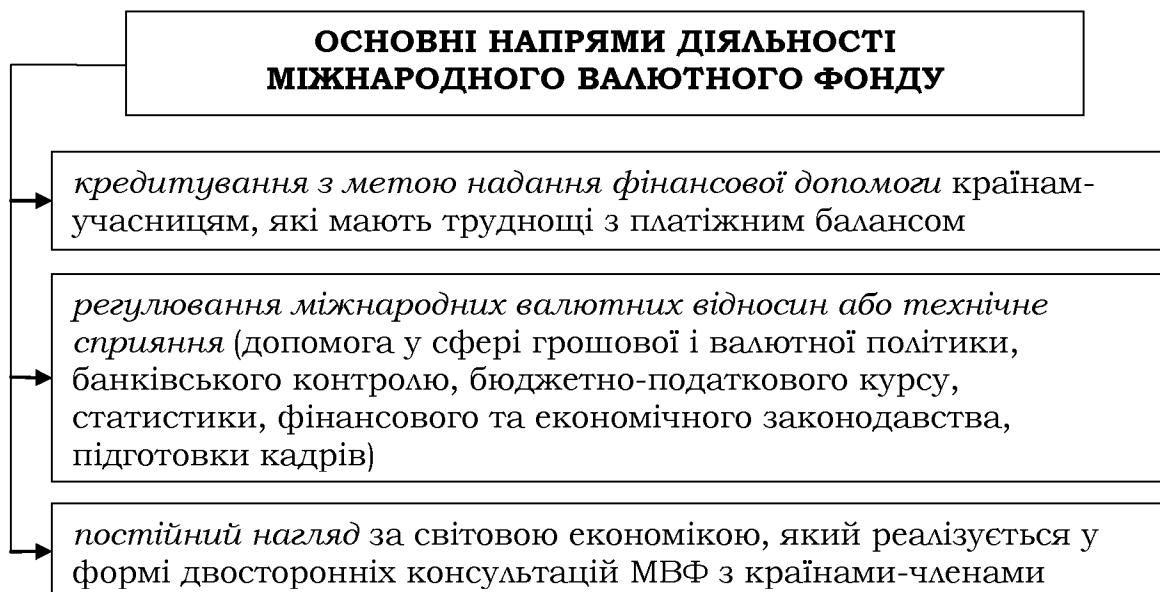
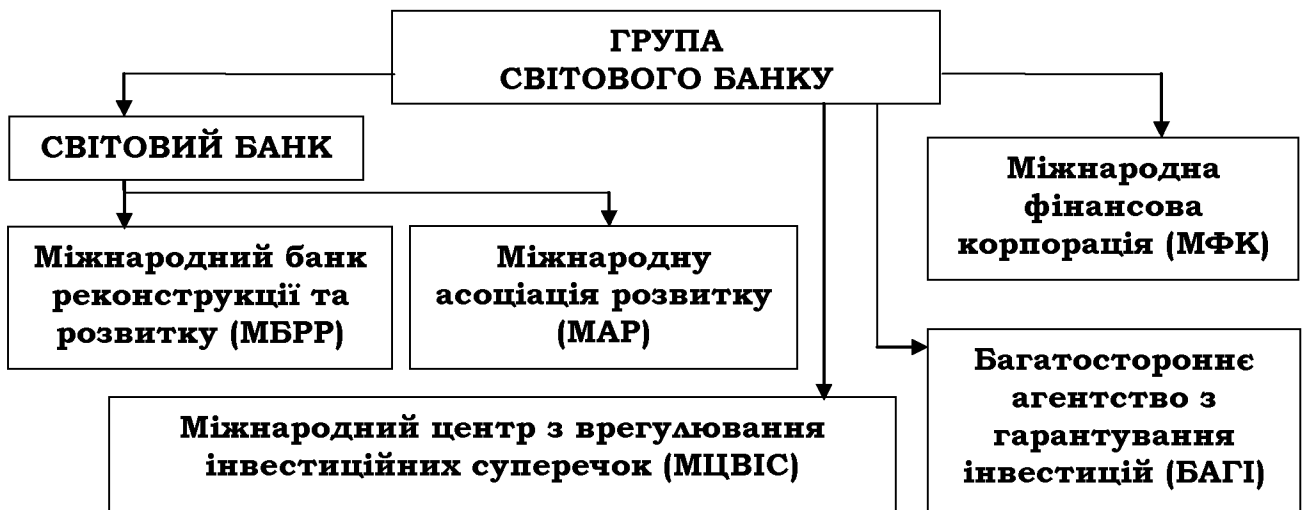

МІЖНАРОДНА ФІНАНСОВА ІНСТИТУЦІЯ – це:

стабільний інститут багатосторонніх міжнародних відносин, що у своїй діяльності виходить за межі однієї країни і має постійну структуру органів наднаціонального регулювання. Міжнародні фінансові інституції відрізняються за складом, розміром, функціями та впливом на світогосподарські відносини

МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ ФОНД – це:

міжнародна наднаціональна валютно-кредитна організація, що має статус спеціалізованої представницької установи Організації Об'єднаних Націй. Однак в статуті МВФ зазначено, що ООН не має права втручатися в його діяльність та надавати рекомендації щодо політики, яку він проводить

МІЖНАРОДНИЙ БАНК РЕКОНСТРУКЦІЇ Й РОЗВИТКУ (МБРР) – це:
спеціалізована установа ООН, міждержавний інвестиційний інститут,
заснований одночасно із МВФ відповідно до рішень Міжнародної
валютно-фінансової конференції в Бреттон-Вудсі в 1944 році

**ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ
МІЖНАРОДНОГО БАНКУ РЕКОНСТРУКЦІЇ Й РОЗВИТКУ:**

- ▣ сприяння країнам-членам в розвитку економіки шляхом надання їм довгострокових позик і кредитів
- ▣ заохочення іноземного інвестування через надання гарантій або участь в позиках та інших інвестиціях приватних кредиторів
- ▣ стимулювання тривалого збалансованого зростання міжнародної торгівлі, підтримка збалансованості платіжних балансів країн-членів

**ПИТАННЯ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ
ТА ОБГОВОРЕННЯ**

1. Поясніть, що являють собою міжнародні фінанси та які чинники обумовили їх швидкий розвиток на сучасному етапі історичного розвитку суспільства? Чому міжнародні фінанси зараховують до забезпечувальних ланок фінансової системи?
2. В чому полягає функціональне призначення міжнародних фінансів? Чи може розвиток міжнародних фінансів справляти негативний вплив на фінансові системи окремих країн світу, а також збільшувати розрив між «багатими» і «бідними» країнами?
3. Пригадайте кілька основних центрів світового валютного ринку. Поміркуйте, якими причинами обумовлена їхня першість?
4. Що розуміють під валютним курсом та які його види? Поясніть, які чинники впливають на валютний курс та які з них найбільш актуальні для України?
5. Що розуміють під режимом валютного курсу та які його різновиди? Якого режиму валютного курсу дотримується національний банк України та який би обради Ви, якщо б у Вас була така можливість? Відповідь обґрунтуйте.
6. Що таке конвертованість та як поділяють валюти за цією ознакою? До якого типу валют за ступенем конвертованості належить гривня? Чи є передумови для його зміни в осяжному майбутньому?
7. Охарактеризуйте основне призначення міжнародного ринку кредитних ресурсів. Поміркуйте, чи може активне залучення України до цього сегменту міжнародного фінансового ринку справляти негативний вплив на розвиток економіки нашої держави?

8. Поясніть, що являють собою єврооблігації і яке їхнє призначення? Поміркуйте, які переваги використання єврооблігацій порівняно з облігаціями, емітованими на внутрішньому ринку?
9. Поясніть, з яких джерел формується бюджет ООН? На Ваш погляд, якими мають бути пріоритетні напрями використання коштів цього бюджету в сучасних умовах?
10. Охарактеризуйте функціональні напрями діяльності Міжнародного валютного фонду. На Ваш погляд, чи можна назвати практику співпраці України з МВФ успішною і чому? Відповідь обґрунтуйте.

ТЕСТИ

1. Міжнародні фінанси як економічна категорія – це:

- а) фонди фінансових ресурсів, які утворились на основі розвитку міжнародних економічних (ринкових) відносин і використовуються для забезпечення безперервності й рентабельності суспільного відтворення на світовому рівні та задоволення спільних потреб, які мають міжнародне значення
- б) сукупність банків, валютних та фондових бірж, міжнародних фінансових інституцій, регіональних фінансово-кредитних установ, міжнародних та регіональних економічних організацій і об'єднань, через які здійснюється рух світових фінансових потоків
- в) рух позичкового капіталу, пов'язаних із наданням валютних та товарних активів одними суб'єктами світової системи господарства іншим на умовах платності, строковості, повернення
- г) сукупність перерозподільних відносин, що виникають між суб'єктами у процесі формування і використання централізованих фінансових ресурсів світових, регіональних та міжнародних організацій і фінансових інституцій, а також – перерозподілу фінансових активів на світовому фінансовому ринку

2. Суб'єктами міжнародних фінансів є:

- а) держава
- б) міжнародні організації та міжнародні фінансові інституції
- в) юридичні та фізичні особи
- г) всі відповіді правильні

3. Функції міжнародних фінансів:

- а) алокативна, розподільна, контрольна
- б) регулятивна, контрольна
- в) розподільна, контрольна
- г) регулятивна, стабілізаційна, контрольна

4. Складовими міжнародних фінансів є:

- а) міжнародний фінансовий ринок, міжнародний кредит, міжнародні організації
- б) фінанси міжнародних організацій, міжнародний фінансовий ринок, фінанси міжнародних фінансових інституцій
- в) фінансові посередники, міжнародні фінансові інституції, валютний ринок
- г) правильної відповіді немає

5. Міжнародний фінансовий ринок – це:

- а) сфера купівлі та продажу іноземної валюти або цінних паперів в іноземній валюті на основі попиту і пропозиції
- б) глобальна система акумулювання вільних фінансових ресурсів та надання їх позичальникам
- в) глобальна мережа тісно пов'язаних офіційних регіональних центрів, забезпечена сучасними засобами телекомунікаційно-комп'ютерного зв'язку, де відбувається купівля-продаж іноземних валют
- г) форма мобілізації капіталів з метою задоволення виробничих потреб

6. Міжнародний фінансовий ринок охоплює:

- а) міжнародний ринок грошей, міжнародний ринок кредитних ресурсів, міжнародний ринок цінних паперів
- б) фінансові посередники, міжнародні фінансові інституції, валютний ринок
- в) міжнародний валютний ринок, міжнародний кредит, міжнародні організації
- г) всі відповіді правильні

7. Міжнародний валютний ринок – це:

- а) глобальна система акумулювання вільних фінансових ресурсів та надання їх позичальникам
- б) сфера купівлі та продажу іноземної валюти або цінних паперів в іноземній валюті на основі попиту і пропозиції
- в) глобальна мережа тісно пов'язаних офіційних регіональних центрів, забезпечена сучасними засобами телекомунікаційно-комп'ютерного зв'язку, де відбувається купівля-продаж іноземних валют
- г) правильної відповіді немає

8. Валюта – це:

- а) національна грошова одиниця
- б) грошова одиниця будь-якої країни по відношенню до іншої країни
- в) міжнародна грошова розрахункова одиниця і платіжний засіб
- г) золото

9. Валютний курс – це:

- а) ціна грошової одиниці однієї країни, виражена в грошових одиницях інших країн
- б) встановлення курсів іноземних валют відповідно до чинних законодавчих норм і практики, що склалася
- в) грошова одиниця будь-якої країни по відношенню до іншої країни
- г) гарантована можливість грошової одиниці вільно обмінюватись на інші валюти

10. Валютне котирування – це:

- а) ціна грошової одиниці однієї країни, виражена в грошових одиницях інших країн
- б) встановлення курсів іноземних валют відповідно до чинних законодавчих норм і практики, що склалася
- в) грошова одиниця будь-якої країни по відношенню до іншої країни

г) гарантована можливість грошової одиниці вільно обмінюватись на інші валюти

11. Вираження курсу одиниці національної валюти через певну кількість одиниць іновалют – це:

- а) крос-котирування
- б) зворотне (непряме) котирування
- в) пряме котирування
- г) правильної відповіді немає

12. Вираження курсу одиниці іновалюти через певну кількість одиниць національних валют – це:

- а) крос-котирування
- б) зворотне (непряме) котирування
- в) пряме котирування
- г) правильної відповіді немає

13. Вираження курсу двох валют через курс кожної з них щодо третьої валюти – це:

- а) крос-котирування
- б) зворотне (непряме) котирування
- в) пряме котирування
- г) правильної відповіді немає

14. Конвертованість валюти – це:

- а) ціна грошової одиниці однієї країни, виражена в грошових одиницях інших країн
- б) встановлення курсів іноземних валют відповідно до чинних законодавчих норм і практики, що склалися
- в) грошова одиниця будь-якої країни по відношенню до іншої країни
- г) гарантована можливість грошової одиниці вільно обмінюватись на інші валюти

15. Сукупність заходів держави у сфері міжнародних валютних відносин, що здійснюються у відповідності до її тактичних та стратегічних цілей, це:

- а) валютна політика
- б) валютне регулювання
- в) валютний паритет
- г) валютне законодавство

16. Валютне регулювання – це:

- а) сукупність заходів держави у сфері міжнародних валютних відносин, що здійснюються у відповідності до її тактичних та стратегічних цілей
- б) одна із форм державного регулювання міжнародних економічних відносин, спрямована на регулювання міжнародних розрахунків і порядку здійснення операцій з валютою та валютними цінностями з метою урівноваження платіжних балансів, зміни структури імпорту або його обмеження, скорочення платежів за кордон, концентрації валютних ресурсів у руках держави

- в) встановлення курсів іноземних валют відповідно до чинних законодавчих норм і практики, що склалася
- г) правильної відповіді немає

17. Міжнародний кредит виконує функції:

- а) забезпечує перерозподіл фінансових ресурсів
- б) посилює процес світового нагромадження в рамках світового господарства
- в) прискорює процес реалізації товарів, робіт, послуг у світовому масштабі
- г) всі відповіді правильні

18. Міжнародний ринок цінних паперів – це:

- а) глобальна система акумулювання вільних фінансових ресурсів та надання їх позичальникам
- б) сфера купівлі та продажу іноземної валюти або цінних паперів в іноземній валюті на основі попиту і пропозиції
- в) форма мобілізації капіталів з метою задоволення виробничих потреб
- г) глобальна мережа тісно пов'язаних офіційних регіональних центрів, забезпечена сучасними засобами телекомунікаційно-комп'ютерного зв'язку, де відбувається купівля-продаж іноземних валют

19. Міжнародний ринок цінних паперів складається з:

- а) первинного і вторинного ринку
- б) ринку іноземних облігацій та єврооблігацій
- в) правильні відповіді а і б
- г) правильної відповіді немає

20. Міжнародна організація – це:

- а) створене на основі міжнародного договору і статуту об'єднання суверенних держав, яке має систему постійно діючих органів, володіє правосуб'єктністю та функціонує відповідно до міжнародного права
- б) стабільний інститут багатосторонніх міжнародних відносин, що у своїй діяльності виходить за межі однієї країни і має постійну структуру органів наднаціонального регулювання
- в) глобальна мережа тісно пов'язаних офіційних регіональних центрів, забезпечена сучасними засобами телекомунікаційно-комп'ютерного зв'язку, де відбувається купівля-продаж іноземних валют
- г) правильної відповіді немає

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття 1 Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів

Мета: здобуття знань щодо предмета фінансової науки, розуміння змісту категоріального апарату; отримання знань щодо складу фінансової системи країни, особливостей її становлення; знань та навиків виявлення чинників, які впливають на функціонування і розвиток сфер і ланок фінансової системи.

Питання для обговорення:

1. Предмет фінансової науки як специфічна сфера суспільних економічних відносин.
2. Необхідність та характерні особливості фінансів. Функції фінансів.
3. Поняття фінансової системи. Фінансова система України та принципи її побудови.
4. Сфери та ланки фінансової системи України, їх характеристика.
5. Фінанси підприємств, організацій, установ.
6. Загальнодержавні фінанси, їх склад та призначення.
7. Фінанси фізичних осіб, домашніх господарств.

Література: 8, 13, 26, 28, 35, 40, 47, 57, 58, 66, 79, 82, 83, 86, 99, 101, 106, 109, 112

Практичне заняття 2 Фінансове політика та фінансовий механізм

Мета: отримання знань щодо змісту та видів фінансової політики, її особливостей та пріоритетів на різних рівнях фінансової системи; здобуття навиків щодо формулювання пріоритетних напрямів фінансової політики з урахуванням наявних тенденцій соціально-економічного розвитку країни. Отримання знань щодо складу фінансового механізму, переваг і недоліків його складових.

Питання для обговорення:

1. Фінансова політика як складова частина економічної політики. Суть та види фінансової політики.
2. Фінансова політика і фінансове право.
3. Поняття фінансового механізму, його значення. Склад фінансового механізму.
4. Суть, етапи та методи фінансового планування. Система фінансових планів.
5. Суть управління фінансами, його принципи, функціональні елементи.
6. Необхідність і суть фінансового контролю. Види, форми та методи фінансового контролю.

Література: 8, 13, 26, 28, 32, 34, 37, 41, 43, 44, 60, 61, 65, 72, 73, 77, 80, 84, 94, 102, 103, 108, 110, 115, 118

Практичне заняття 3

Податки. Податкова система

Мета: отримання знань щодо сутності, суспільного призначення, характерних ознак та функцій податків. Розуміння змісту, складових та принципів побудови податкової системи. Отримання навиків щодо розрахунку податкового зобов'язання за окремими видами податків і зборів; оцінювання недоліків системи оподаткування та шляхів їхнього вирішення; формулювання висновків і пропозицій.

Питання для обговорення:

1. Економічний зміст і призначення податків. Функції податків.
2. Класифікація податків та характеристика їх видів.
3. Податкова політика держави
4. Податкова система України
5. Організація податкової роботи та діяльність органів Державної фіскальної служби України

Література: 1, 8, 13, 20, 21, 22, 26, 28, 44, 64, 65, 70, 72, 78, 81, 84, 96, 97, 100, 111

Практичне заняття 4

Бюджет. Бюджетна система

Мета: отримання знань щодо теоретичних засад бюджету як категорії фінансової науки. Розуміння змісту, принципів побудови та сучасних параметрів бюджетної системи України. Отримання навиків щодо аналізу практики виконання бюджетів різних рівнів за доходами і видатками, оцінювання дефіциту бюджету; формулювання висновків і пропозицій.

Питання для обговорення:

6. Бюджет як фінансова категорія, його економічна сутність і призначення. Функції бюджету.
7. Поняття, складові та принципи побудови бюджетної системи. Критерії і порядок розмежування видатків і доходів між бюджетами.
8. Доходи бюджету та їх класифікація.
9. Видатки бюджету та їх класифікація.
10. Бюджетний процес і його складові. Організація бюджетного процесу.
11. Бюджетний дефіцит, його економічна сутність і поняття.
12. Державний кредит як фінансова категорія, його економічна сутність, призначення і роль.

Література: 13, 4, 5, 6, 8, 13, 18, 19, 26, 28, 31, 36, 37, 39, 41, 42, 51, 58, 60, 67, 68, 69, 71, 75, 76, 77, 87, 93, 96, 113, 120

Практичне заняття 5

Фінанси суб'єктів господарювання

Мета: отримання знань щодо ідентифікації суб'єкта господарювання, основ організації та особливостей функціонування фінансів суб'єктів господарювання різних організаційно-правових

форм і галузей економіки; усвідомлення специфіки фінансової діяльності суб'єктів малого бізнесу.

Питання для обговорення:

1. Поняття суб'єкта господарювання, ознаки його ідентифікації.
2. Фінанси суб'єктів господарювання як фінансова категорія.
3. Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва (підприємств) реального сектору економіки. Принципи організації фінансів суб'єктів підприємництва.
4. Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва – фінансових установ: банківські установи, інститути спільного інвестування, страхових компаній.
5. Фінанси організацій і установ, створених органами виконавчої влади.
6. Фінанси некомерційних організацій – об'єднань громадян.
7. Фінансова діяльність підприємців-фізичних осіб.

Література: 8, 13, 26, 28, 45, 57, 63, 104, 105, 107, 114, 116

Практичне заняття 6
Фінансовий менеджмент

Мета: отримання знань щодо сутності, особливостей організації фінансового менеджменту; навички щодо формулювання пріоритетних завдань фінансового менеджменту на різних етапах життєвого циклу суб'єкта господарювання.

Питання для обговорення:

1. Сутність фінансового менеджменту.
2. Мета і завдання фінансового менеджменту.
3. Фінансові рішення, їх розробка, прийняття та реалізація.
4. Процес розробки і реалізації фінансових рішень. Теорії прийняття рішень.
5. Стратегія і тактика фінансового менеджменту.
6. Механізм фінансового менеджменту, його сутність та складові.

Література: 7, 8, 12, 13, 26, 28, 29, 30, 63, 104, 105, 107, 114, 116

Практичне заняття 7
Страховання. Страховий ринок

Мета: розуміння сутності, призначення та функцій страхування; отримання знань щодо видів страхування та галузей страхового ринку; отримання навичок щодо проведення аналізу результатів роботи ринку страхування, виявлення його проблемних моментів, формулювання пріоритетних напрямів розвитку.

Питання для обговорення:

1. Страхування як фінансова категорія, її економічний зміст та функції.
2. Класифікація страхування. Ознаки класифікації. Галузі страхування.
3. Поняття страхового ринку і його структура.
4. Державне регулювання страхової діяльності.

5. Сутність та суспільне призначення соціальних позабюджетних фондів.
 6. Пенсійне страхування і його організація. Солідарна, накопичувальна і змішана пенсійні системи, їх переваги і недоліки.
- Література:** 8, 9, 10, 13, 23, 24, 25, 26, 28, 33, 48, 49, 55, 85, 88, 98

Практичне заняття 8 **Фінансовий ринок**

Мета: розуміння сутності, призначення та функцій фінансового ринку; отримання навиків щодо проведення аналізу результатів роботи фінансового ринку, виявлення його проблемних моментів, формулювання пріоритетних напрямів розвитку.

Питання для обговорення:

1. Фінансовий ринок як економічна категорія, функції фінансового ринку.
2. Інструменти фінансового ринку.
3. Цінні папери як інструменти фінансового ринку. Характерні ознаки цінних паперів. Класифікація цінних паперів.
4. Суб'єкти фінансового ринку.
5. Фінансові посередники: класифікація та функціональне призначення.
6. Інституційна структура фінансового ринку і ринку фінансових послуг.

Література: 2, 8, 11, 13, 14, 26, 28, 90, 91

Практичне заняття 9 **Фінанси домогосподарств**

Мета: розуміння сутності, призначення та функцій фінансів домогосподарств; отримання навиків щодо аналізу і планування доходів та витрат домогосподарства, складання особистого бюджету; оцінки варіантів інвестування заощаджень, формування персонального інвестиційного плану.

Питання для обговорення:

1. Сутність фінансів домогосподарств.
2. Бюджет домогосподарства та його структура.
3. Заощадження домогосподарств, їх класифікація.

Література: 8, 13, 26, 27, 28, 46, 50, 52, 53, 54, 95

Практичне заняття 10 **Міжнародні фінанси**

Мета: розуміння сутності, призначення та функцій міжнародних фінансів; отримання знань щодо складових міжнародного фінансового ринку, специфіки їхнього функціонування; отримання навиків щодо оцінювання результатів та переваг співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями та інституціями, виявлення її проблемних моментів, формулювання пріоритетних напрямів вдосконалення.

Питання для обговорення:

1. Сутність та функції міжнародних фінансів.
2. Складові міжнародних фінансів. Характеристика сегментів міжнародного фінансового ринку.
3. Фінанси міжнародних організацій.
4. Діяльність міжнародних фінансових інституцій.
Література: 8, 13, 15, 16, 17, 26, 28, 38, 56, 59, 62, 74, 89, 92, 117

КОМПЛЕКСНЕ ПРАКТИЧНЕ ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Виконання індивідуального завдання з дисципліни «Фінанси» передбачає написання наукової роботи (есе) на одну із запропонованих тем, а також виконання розрахункової частини.

Вимоги до теоретичної частини КПІЗ: загальний обсяг матеріалу – 5-6 сторінок, в тому числі творчого завдання – 1-2 сторінки; наявність переліку літературних джерел і посилань на використану літературу по тексту.

Теми для виконання теоретичної частини КПІЗ з дисципліни «Фінанси»

1. Сучасна світова та вітчизняна фінансова думка (творче завдання: скласти перелік основних напрямків та шкіл фінансової науки з короткою їх характеристикою).
2. Проблеми розвитку фінансової системи України (творче завдання: стисло подати перелік найважливіших проблем розвитку вітчизняної фінансової системи).
3. Фінансовий механізм та його вплив на ефективність економіки (творче завдання: визначити напрямки удосконалення фінансового механізму).
4. Органи державного фінансового контролю в Україні, їх повноваження (творче завдання: перелічити проблеми вітчизняного державного фінансового контролю).
5. Фінансові аспекти державної підтримки розвитку малого бізнесу в Україні (творче завдання: розкрити особливості вітчизняного оподаткування малих підприємств).
6. Інвестиції та інвестиційна діяльність (творче завдання: перелічити проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну).
7. Фінанси охорони здоров'я. Страхова медицина (творче завдання: перелічити основні показники, які використовуються для визначення витрат на утримання установ охорони здоров'я, вказати порядок їх розрахунку).
8. Фінанси освіти (творче завдання: перелічити основні показники, які використовуються для визначення витрат на утримання установ освіти, вказати порядок їх розрахунку).
9. Фінанси професійних спілок та політичних партій (творче завдання: визначити особливості формування доходів політичних партій).
10. Фінанси добродійних фондів (творче завдання: розкрити особливості їх оподаткування та перелічити основні проблеми розвитку в Україні).
11. Основні течії світової фіскальної думки (творче завдання: скласти перелік основних напрямків фіскальної думки з короткою їх характеристикою).

12. Митна політика України на сучасному етапі (творче завдання: перелічити митні платежі, які справляються в Україні, а також види мита).
13. Ухилення від сплати податків (творче завдання: охарактеризувати основні методи ухилення від сплати податків).
14. Бюджетний дефіцит (творче завдання: перерахувати та охарактеризувати методи збалансування бюджетів).
15. Державний бюджет України (творче завдання: проаналізувати структуру доходів та видатків Державного бюджету України за 2010–2014 рр.)
16. Місцеві бюджети в сучасних умовах (творче завдання: перерахувати проблеми формування та виконання місцевих бюджетів в Україні).
17. Міжбюджетні трансферти (творче завдання: визначити проблеми вітчизняної практики бюджетного вирівнювання та вказати можливі шляхи їх вирішення).
18. Пенсійна реформа в Україні (творче завдання: перелічити проблеми вітчизняного пенсійного забезпечення).
19. Державний борг і управління ним (творче завдання: перерахувати органи, які здійснюють управління державним боргом в Україні та вказати їх повноваження).
20. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності (творче завдання: перелічити тарифні та нетарифні інструменти державного регулювання ЗЕД, подати їх визначення).

**ЗАВДАННЯ
ДЛЯ ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВОЇ ЧАСТИНИ КПІЗ З
ДИСЦИПЛІНИ «ФІНАНСИ»**

Варіант	Завдання				Варіант	Завдання			
	1	2	3	4		1	2	3	4
1	1	1	10	1	18	6	8	3	2
2	2	2	9	2	19	7	9	2	3
3	3	3	8	3	20	8	10	1	4
4	4	4	7	4	21	9	1	10	5
5	5	5	6	5	22	10	2	9	6
6	6	6	5	6	23	11	3	8	7
7	7	7	4	7	24	12	4	7	8
8	8	8	3	8	25	1	5	6	1
9	9	9	2	1	26	2	6	5	2
10	10	10	1	2	27	3	7	4	3
11	11	1	10	3	28	4	8	3	4
12	12	2	9	4	29	5	9	2	5
13	1	3	8	5	30	6	10	1	6
14	2	4	7	6	31	7	1	10	7
15	3	5	6	7	32	8	2	9	8
16	4	6	5	8	33	9	3	8	1
17	5	7	4	1					

Завдання 1.

Заповнити таблиці обчисливши питому вагу складових дохідної і видаткової частин місцевих бюджетів, а також темп їх зростання за останні три роки. На основі даних, поданих у таблиці 1, зробити аналіз щодо динаміки мобілізації доходів місцевих бюджетів України в розрізі окремих джерел. Визначити і обґрунтувати, які із джерел доходів формують основу місцевих бюджетів в Україні.

1. Розглянути динаміку податкових надходжень до місцевих бюджетів України (таблиця 2). Визначити і обґрунтувати, які зміни відбулися у їхньому складі у зв'язку з проведенням реформи децентралізації?
2. На основі даних таблиці визначити найбільш вагомі джерела податкових надходжень до місцевих бюджетів та такі, що займають незначну частку у структурі. Відповідь обґрунтувати.
3. Прокоментувати зміни, які відбулися з прийняттям Податкового кодексу України стосовно місцевих податків і зборів.
4. Обґрунтувати власну позицію стосовно доцільності чи не доцільності змін у переліку місцевих податків і зборів в Україні.
5. За даними таблиці, проаналізувати склад і структуру неподаткових надходжень до місцевих бюджетів України. Визначити, яку частку займають окремі складові неподаткові надходження у структурі доходів місцевих бюджетів України.
6. Здійснити аналіз динаміки, складу та структури офіційних трансфертів у складі дохідної частини місцевих бюджетів України (таблиця). Розглянути і охарактеризувати співвідношення базової дотації та субвенцій.
7. За функціональною класифікацією видатків (таблиця) проаналізувати динаміку, склад і структуру видатків місцевих бюджетів України. Визначити характерні особливості видаткової частини місцевих бюджетів.
8. За даними таблиці обчислити питому вагу видатків соціального призначення (соціальний захист і соціальне забезпечення, освіти, духовний і фізичний розвиток, охорону здоров'я), які здійснюються за рахунок коштів місцевих бюджетів України.
9. За економічною класифікацією видатків (таблиця), проаналізувати абсолютні і відсоткові значення поточних і капітальних видатків місцевих бюджетів України. Охарактеризувати їх співвідношення, назвати причини і ймовірні наслідки такого фінансування.
10. Які видатки місцевих бюджетів за економічною класифікацією (таблиця) займають найбільшу частку у структурі поточних видатків місцевих бюджетів України?

Таблиця 1

Динаміка, склад і структура доходів місцевих бюджетів України за 2014-2016 рр.

Показники	2014 р.		2015 р.		2016 р.		2016 р. до 2014 р.
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	
Доходи місцевих бюджетів, всього в тому числі:							

Податкові надходження							
Неподаткові надходження							
Доходи від операцій з капіталом							
Цільові фонди							
Міжбюджетні трансферти							

Таблиця 2

Динаміка та структура податкових надходжень у складі доходів місцевих бюджетів України за 2014-2016 рр.

Показники	2014 р.		2015 р.		2016 р.	
	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%	млрд. грн.	%
Податкові надходження, всього <i>в тому числі:</i>						
Податок на доходи фізичних осіб						
Податок на прибуток підприємств						
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів						
Акцизний податок						
Місцеві податки і збори						
Інші податки і збори, з них:						
<i>Екологічний податок</i>						

Завдання 2.

Варіант 1. Заповнити таблицю 3. На основі даних, наведених у таблиці, визначити частку внутрішнього та зовнішнього державного боргу України у його загальній структурі. Дати оцінку зміні структури державного боргу України.

Варіант 2. Заповнити таблицю 3. На основі даних, наведених у таблиці, визначити: 1) частку зовнішньої та внутрішньої складових у структурі прямого державного боргу України; 2) частку зовнішньої та внутрішньої складових у структурі гарантованого державного боргу України. Прокоментувати отримані дані.

Варіант 3. На основі даних таблиці 3 побудувати кругові діаграми:

- структура державного боргу України у 2014 р.;
- структура державного боргу України у 2016 р.

Дати коментар стосовно зміни структури державного боргу України.

Варіант 4. Заповнити таблицю 3. На основі даних, наведених у таблиці, визначити частку зовнішньої та внутрішньої складових у структурі прямого державного боргу України за 2014 – 2016 рр. Зробити висновок щодо динаміки структури прямого державного боргу України упродовж 2014 – 2016 рр.

Варіант 5. Заповнити таблицю 3. На основі даних, наведених у таблиці, визначити частку зовнішньої та внутрішньої складових у

структурі гарантованого державного боргу України за 2014 – 2016 рр. Зробити висновок щодо динаміки структури гарантованого державного боргу України.

Варіант 6. Заповнити таблицю 3. На основі даних, наведених у таблиці, визначити частку прямого та гарантованого державного боргу України у його загальній структурі за 2014 – 2016 рр. Дати оцінку зміні структури державного боргу України упродовж 2014 – 2016 рр.

Варіант 7. Заповнити таблицю 3. На основі даних, наведених у таблиці, визначити темп зростання загального обсягу державного боргу України за 2014 – 2016 рр. Зробити висновки.

Варіант 8. Заповнити таблицю 3. На основі даних, наведених у таблиці, визначити темп зростання загального обсягу внутрішнього державного боргу України за 2014 – 2016 рр. Зробити висновки.

Варіант 9. Заповнити таблицю 3. На основі даних, наведених у таблиці, визначити темп зростання загального обсягу зовнішнього державного боргу України за 2014 – 2016 рр. Зробити висновки.

Варіант 10. Заповнити таблицю 3. На основі даних, наведених у таблиці, визначити темп зростання прямого внутрішнього державного боргу України за 2014 – 2016 рр. Зробити висновки.

Таблиця 3

Прямий та гарантований державний борг України за 2013-2016

рр.

(млн. дол. США)

Показники	станом на		
	31.12.2014р.	31.12.2015р.	31.12.2016р.
Загальна сума державного та гарантованого державою боргу			
В тому числі:			
<i>Внутрішній борг (усього)</i>			
<i>Зовнішній борг (усього)</i>			
Прямий державний борг			
В тому числі:			
<i>Внутрішній прямий борг</i>			
<i>Зовнішній прямий борг</i>			
Гарантований державний борг			
В тому числі:			
<i>Внутрішній гарантований борг</i>			
<i>Зовнішній гарантований борг</i>			

Завдання 3.

1. Проаналізуйте динаміку доходів населення України за 2014 – 2016 рр. Визначте питому вагу кожного з чотирьох основних джерел доходів (заробітна плата, прибуток та змішаний дохід підприємців, доходи від власності, соціальні допомоги) і на підставі одержаних результатів оцініть пріоритети населення в отриманні особистих доходів, а саме: чи це є орієнтація на отримання активних доходів (тобто доходів від трудової діяльності) чи пасивних доходів (тобто

- доходів від власності та соціальних трансфертів). Вкажіть на причини такої ситуації.
2. Оцініть питому вагу доходів від трудової діяльності (заробітна плата і прибуток та змішаний дохід підприємців) у загальній величині доходів населення України. Виявіть основні причини ситуації, що склалася, та вкажіть можливі шляхи її покращення.
 3. Оцініть питому вагу соціальних трансфертів (у розрізі основних їх видів) у загальній величині доходів населення України. Виявіть основні причини ситуації, що склалася, та вкажіть можливі шляхи її покращення.
 4. Оцініть питому вагу доходів від власності у загальній величині доходів населення України. Виявіть основні причини ситуації, що склалася, та вкажіть можливі шляхи її покращення.
 5. Проаналізуйте динаміку витрат і заощаджень населення України за 2014 – 2016 рр. Визначте питому вагу кожного виду витрат (придбання товарів і послуг, сплата податків та інших обов'язкових платежів, сплата доходів від власності, придбання фінансових і нефінансових активів) і на підставі одержаних результатів оцініть пріоритети населення у витрачанні особистих доходів, а саме: чи це є орієнтація на споживання (тобто придбання товарів і послуг) чи заощадження (тобто придбання фінансових і нефінансових активів). Вкажіть на причини такої ситуації.
 6. Оцініть питому вагу споживчих витрат (тобто витрат, спрямованих на придбання товарів і послуг) у загальній величині витрат населення України. Перелічіть основні споживчі пріоритети вітчизняних домогосподарств.
 7. Оцініть питому вагу витрат на сплату податків та інших обов'язкових платежів (в розрізі основних їх видів) у загальній величині витрат населення України. Якою є динаміка цих витрат? Вкажіть на причини таких змін.
 8. Оцініть питому вагу витрат на здійснення заощаджень (тобто придбання фінансових і нефінансових активів в розрізі основних їх видів) у загальній величині витрат населення України. Проаналізуйте, як сучасна фінансова криза вплинула на динаміку цього показника.
 9. Проаналізуйте соціально-економічне становище вітчизняних домогосподарств у 2016 році. Здійсніть власну оцінку ситуації, що склалася, та окресліть першочергові заходи держави у вирішенні нагальних проблем вітчизняних домогосподарств.
 10. За матеріалами вибіркового обстеження умов життя домогосподарств Державною службою статистики України. Проаналізуйте, як сучасні домогосподарства оцінюють рівень своїх доходів. Які фактори, на Вашу думку, у найближчому майбутньому можуть вплинути на зміну рівня самооцінки вітчизняними домогосподарствами своїх доходів?

Завдання 4.

Для здійснення розрахунків необхідно скачати у мережі Інтернет фінансову звітність будь-якого підприємства за 2014-2016 рр. Кожен студент здійснює розрахунки по окремо взятому суб'єкту господарювання.

Проаналізуйте склад, структуру та динаміку фінансових ресурсів, доходів, витрат та фінансових результатів діяльності підприємства. Розрахуйте показники фінансового стану підприємства (ліквідність, фінансову стійкість, рентабельність). Для здійснення розрахунків необхідно заповнити таблиці.

Таблиця 4

Структура та динаміка фінансових ресурсів, доходів, витрат та фінансових результатів підприємства (назва) за 2014–2016 рр.

Показники	2014 р.		2015 р.			2016 р.		
	млн. грн.	Питома вага, %	млн. грн.	Питома вага, %	Темп зростання, %	млн. грн.	Питома вага, %	Темп зростання, %
Власний капітал, в т.ч.:								
<i>Додатковий капітал</i>								
<i>Резервний капітал</i>								
<i>Нерозподілений прибуток (збиток)</i>								
Зобов'язання і забезпечення, в т.ч.:								
Довгострокові зобов'язання і забезпечення, в т.ч.:								
<i>Довгострокові кредити банків</i>								
<i>Інші довгострокові зобов'язання</i>								
<i>Довгострокові забезпечення</i>								
Поточні зобов'язання і забезпечення, в т.ч.:								
<i>Короткострокові кредити банків</i>								
<i>Поточна кредиторська заборгованість, в т.ч.:</i>								
<i>довгостроковими зобов'язаннями</i>								
<i>товари, роботи, послуги</i>								
<i>розрахунками з бюджетом</i>								
<i>розрахунками з оплати праці</i>								

Фінансові ресурси								
Чистий дохід від реалізації)								
Собівартість реалізованої продукції								
Адміністративні витрати								
Витрати на збут								
Валовий прибуток (збиток)								
Чистий прибуток (збиток)								

Таблиця 5

Оцінка фінансового стану підприємства (назва) за 2014–2016 рр.

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.
Показники ліквідності			
<i>Коефіцієнт абсолютної ліквідності</i>			
<i>Коефіцієнт швидкої ліквідності («кислотний тест»)</i>			
<i>Коефіцієнт покриття, (загальної ліквідності)</i>			
Показники фінансової стійкості			
<i>Коефіцієнт фінансування</i>			
<i>Коефіцієнт фінансового левеґиджу</i>			
<i>Коефіцієнт стійкості фінансування</i>			
<i>Коефіцієнт довгострокової заборгованості</i>			
Показники рентабельності			
<i>Коефіцієнт рентабельності продажу</i>			
<i>Коефіцієнт рентабельності активів</i>			
<i>Коефіцієнт рентабельності власного капіталу</i>			

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студента – це діяльність, яку студенти виконують самостійно за завданнями та під методичним керівництвом і контролем викладача без його прямої участі. Самостійна робота спрямована на більш глибоке ознайомлення студентом з проблемами, які розглядаються навчальним курсом «Фінанси». Під час вивчення навчальної дисципліни «Фінанси» застосовуються такі види самостійної роботи:

– підготовка додаткових питань (2-3 на вибір) до кожної теми навчальної дисципліни;

– робота з додатковою літературою та ін.

Обов'язкові вимоги до наукової роботи:

– оптимальний обсяг розкриття додаткового питання – 3-4 сторінки;

– поєднання теоретичного і практичного аспектів досліджуваної проблеми. Подання суто описових робіт, які не містять цифрового матеріалу не допускається (окрім питань, де теоретичний аспект проблеми є предметом дослідження);

– наявність висновків та рекомендацій для можливого впровадження у вітчизняну практику. Наведені пропозиції мають бути належним чином аргументовані, наявність у тексті голослівних, нічим не підкріплених висновків та пропозицій небажана.

Перелік тем для розкриття додаткових питань:

№ з/п	Тематика	Умова
Заняття 1		
1	Погляди вчених-економістів на суть фінансів.	(одне питання на вибір)
2	Дискусійні питання функцій фінансів.	
3	Фінансові ресурси та фінансові потоки: взаємозв'язок та відмінності.	
4	Роль фінансів у розширеному відтворенні.	
5	Розвиток фінансової науки в Україні.	
6	Проблеми організації фінансових відносин у період переходу до ринкової економіки.	
Заняття 2		
7	Фінансова політика України на сучасному етапі ринкових трансформацій: проблемні аспекти.	(два питання на вибір)
8	Пріоритети бюджетної політики України в умовах бюджетної децентралізації	
9	Проблеми макроекономічної фінансової стабілізації в Україні.	
10	Фінансове планування і фінансове прогнозування: сучасні тенденції.	
11	Аудит як вид незалежного фінансового контролю.	

	Становлення і розвиток аудиту в Україні.	
12	Ревізія як метод документального контролю. Класифікація ревізій	
13	Система фінансових планів та їх взаємозв'язок.	
14	Особливості бюджету як фінансового плану.	
15	Державний бюджет – основний фінансовий план країни.	
16	Проблеми організації фінансового контролю в Україні.	
17	Сучасний стан та проблеми розвитку аудиту в Україні.	
18	Фінансове право як відображення політичних, економічних і соціальних відносин.	
Заняття 3		
19	Офшорний бізнес як форма мінімізації оподаткування.	(три питання на вибір)
20	Ухилення від сплати податків як економічна та етично-правова проблема.	
21	Реформування податкової системи України: підґрунтя та перспективи.	
22	Податкові пільги та їх вплив на функціонування фінансового механізму.	
23	Тіньова економіка: реалії функціонування, методи оцінки та вплив на суспільний добробут.	
24	Дискусійні питання суті та функцій податку.	
25	Податкова система України: проблемні аспекти функціонування та шляхи вдосконалення.	
26	Непрямі податки в системі доходів держави.	
27	Міське оподаткування в Україні: теорія та практика.	
Заняття 4		
28	Бюджет в фінансовій системі держави.	(три питання на вибір)
29	Державний борг і боргова політика України.	
30	Міські бюджети в Україні в умовах бюджетної реформи	
31	Зарубіжний досвід функціонування місцевих бюджетів.	
32	Бюджетне регулювання, суть і методи.	
33	Міжбюджетні відносини, їх форми і організація в Україні.	
34	Проблеми пошуку оптимальних пропорцій розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи.	
35	Міжбюджетні трансферти як основна форма міжбюджетних відносин.	
36	Державні позики як джерело збалансування бюджетів.	
37	Державний борг України: суть, параметри та суспільно-економічні наслідки.	

38	Організація та проблемні аспекти бюджетного процесу в Україні.	
39	Бюджетний дефіцит: суть, причини, напрями оптимізації.	
40	Управління державним боргом: світова практика і досвід України.	
Заняття 5		
41	Фінанси релігійних організацій.	(два питання на вибір)
42	Фінанси політичних партій.	
43	Фінанси добродійних фондів.	
44	Фінансові ресурси об'єднань громадян: джерела формування та напрями використання.	
45	Особливості організації фінансів підприємств різних організаційно-правових форм господарювання.	
46	Фінанси суб'єктів підприємництва як основа фінансових відносин суспільства.	
47	Фінансова діяльність банківських установ в умовах ринкових перетворень.	
48	Інститути спільного інвестування як фінансові установи: призначення класифікація, фінанси.	
49	Особливості організації фінансів страхових компаній на страховому ринку України.	
50	Вплив галузевих особливостей, форм власності на організацію та зміст фінансів установ і організацій.	
51	Фінансове забезпечення установ та організацій сфери соціально-культурних послуг в Україні.	
Заняття 6		
52	Вартість капіталу підприємства: економічна сутність та сфери використання	(два питання на вибір)
53	Фінансовий менеджмент як елемент управління підприємством: сутність та значення	
54	Структура капіталу та її вплив на вартість підприємства	
55	Фінансовий менеджмент у системі корпоративного управління	
56	Процес оптимізації структури капіталу підприємства та його етапи	
57	Дискусійні питання трактування економічної сутності фінансового ризику підприємства	
58	Корпоративна політика оптимального оподаткування	
Заняття 7		
59	Організація страхування в Україні. Характеристика видів страхування.	(два питання на вибір)
60	Страхові ризики, їх сутність та види.	
61	Проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України.	

62	Місце та роль страхування в умовах ринкових перетворень.	
63	Аналітичний огляд розвитку окремих галузей страхування в Україні.	
64	Обов'язкове страхування в Україні.	
65	Роль посередників на страховому ринку України.	
Заняття 8		
66	Пріоритетні напрямки розвитку вітчизняного ринку фінансових послуг.	(два питання на вибір)
67	Стан первинного ринку цінних паперів в Україні.	
68	Роль фінансових посередників на фінансовому ринку.	
69	Історія розвитку ринку цінних паперів в Україні.	
70	Фондовий ринок України: становлення та розвиток.	
Заняття 9		
71	Банківські депозити як форма заощаджень домогосподарств.	(два питання на вибір)
72	Проблеми трансформації заощаджень домогосподарств України в інвестиційні ресурси.	
73	Фінансовий потенціал населення України.	
74	Управління фінансами домашніх господарств.	
75	Фінансова поведінка домогосподарства.	
Заняття 10		
76	Світові фінансові центри.	(два питання на вибір)
77	Роль МВФ у світовій валютній системі.	
78	Вплив мобільності іноземного капіталу на національні фінансові ринки.	
79	Бюджетна політика ЄС.	
80	Співпраця України з міжнародними фінансовими організаціями.	
ТРЕНІНГ З ДИСЦИПЛІНИ		

Усі аналітичні і статистичні дані, використані студентом при виконанні додаткових питань самостійної роботи, мають бути підтверджені ксерокопіями оригіналів першоджерел або роздрукованими сторінками з інтернет-ресурсів.

Організація і проведення тренінгу

Тематика: складання умовної Програми фінансової політики уряду на наступний бюджетний період.

Порядок проведення:

1. Аналіз поточної соціально-економічної ситуації в країні (оцінювання показників виконання бюджету за доходами і видатками, динаміки й структури доходів домогосподарств, фінансового становища суб'єктів господарювання; оцінювання динаміки валового і державного боргу, платіжного балансу та ін.).

2. Ідентифікація й оцінювання найважливіших соціально-економічних проблем, які спостерігаються на сучасному етапі розвитку; виявлення чинників, які спричиняють їхнє виникнення.
3. Формування переліку пріоритетних завдань діяльності уряду, розробка комплексу фіскально-бюджетних заходів фінансової політики на наступний бюджетний період, оцінювання можливого ефекту від їхньої реалізації.
4. Представлення результатів дослідження у вигляді умовної Програми фінансової політики уряду, складеної з десяти пунктів (кроків) та їхній опис.

ТИПОВІ ЗАДАЧІ

Задача 1:

Параметри інвестиційних проектів наступні: початкові інвестиції – **18 тис. грн.**, період реалізації проектів – **4 роки**; грошові потоки характеризуються наступними даними:

Рік		1	2	3	4
Грошовий потік, грн.	Проект А	8000	10000	12000	6000
	Проект Б	4000	7000	11000	14000

Необхідний рівень доходності (ставка дисконтування) складає **13,5%**. Розрахуйте, який з проектів слід прийняти до реалізації (за показником теперішньої вартості).

Задача 2:

Необхідно визначити очікувану суму чистого приведеного доходу (теперішня вартість майбутніх доходів за мінусом початкових інвестицій) інвестиційних проектів та індекс прибутковості кожного інвестиційного проекту.

Підприємство має два варіанти капіталовкладень:

Ставка дисконту для інвестиційного проекту А – **13%**, для інвестиційного проекту Б – **11%**.

Економічні показники інвестиційних проектів зазначені у таблиці.

Показники	Проект А	Проект Б
Обсяг інвестицій, тис. грн.	6500	6100
Сума грошового потоку, тис. грн., в тому числі:	12000	13500
1 рік	6500	1500
2 рік	5500	2100
3 рік	-	5400
4 рік	-	4500

Задача 3:

Підприємство змушене вибрати один з двох проектів капітальних вкладень, дані яких наведені в наступній таблиці:

Періоди	Проект №1		Проект №2	
	Витрати	Доходи	Витрати	Доходи
I	10000	-	4000	2000
II	-	8000	6000	7000
III	-	9000	-	8000
Всього	10000	17000	10000	17000

Визначити чистий приведений дохід (різниця між теперішньою вартістю майбутніх доходів та початкових інвестицій) по кожному проекту, якщо ставка дисконту становить **15%** і вказати, який проект вигідніший.

Задача 4:

Необхідно визначити очікувану суму чистого приведеного доходу інвестиційних проектів та індекс доходності кожного інвестиційного проекту.

Підприємство має два варіанти капіталовкладень:

Ставка дисконту для інвестиційного проекту А – **16,0%**, для інвестиційного проекту Б – **14,5%**.

Економічні показники інвестиційних проектів зазначені у таблиці.

Показники	Проект А	Проект Б
Обсяг інвестицій, тис. грн.	6500	6100
Сума грошового потоку, тис. грн., в тому числі:	12000	12600
1 рік	5500	1700
2 рік	3500	3200
3 рік	3000	4700
4 рік	-	3000

Задача 5:

Підприємець має у своєму розпорядженні **400 тис. грн.** Існують варіанти інвестування:

1) можна вкласти всю суму на **5 років** під **12% річних** (на умовах складного відсотка із щорічним нарахуванням процентів);

2) можна вкласти всю суму на **5 років** під **15% річних** (на умовах простого відсотка із щорічним нарахуванням процентів);

3) можна вкласти за **4-річною угодою** двома траншами: **250 тис. грн.** в перший рік угоди під **13% річних** та **150 тис. грн.** – на початку другого року угоди під **15% річних** (обидва транші – на умовах складного відсотка).

Визначити, який з варіантів, запропонованих підприємцю, найбільш вигідний.

Задача 6:

Обчислити вартість боргових зобов'язань підприємства, які сформовані за рахунок наступних джерел:

а) довгострокового банківського кредиту – **2500 тис. грн.** за ставкою **14,5% річних**. Під час оформлення кредиту підприємство сплатило **12,0 тис. грн.** страхових витрат, **2,5 тис. грн.** банківської комісії, **0,9 тис. грн.** – інших витрат;

б) короткострокового банківського кредиту – **900 тис. грн.** за ставкою **18% річних**. Трансакційні витрати на оформлення кредиту склали **13,5 тис. грн.**;

в) облігацій нової емісії обсягом **4 тис. штук**. Номінальна ціна облігації – **420 грн.**, купонний дохід – **68 грн.** витрати на випуск – **1,5%** від обсягу емісії.

Задача 7:

Власний капітал підприємства сформований наступним чином:

а) **6 тис. штук** привілейованих акцій. Ринкова ціна – **120 грн.**, дивіденд – **13 грн./ акцію**;

б) **25 тис. штук** звичайних акцій. Ринкова ціна – **120 грн.**, звичайний дивіденд – **15 грн./ акцію**. Очікуваний приріст дивідендів – **1,1%**.

в) **5 тис. штук** звичайних акцій нової емісії. Номінал – **110 грн.**, запланований дивіденд – **17 грн./ акцію**. Приріст дивідендів – **1,3%**, витрати на випуск – **1,2%** від обсягу емісії.

Розрахувати середньозважену вартість власного капіталу.

Задача 8:

Обчислити вартість боргових зобов'язань підприємства, які сформовані за рахунок наступних джерел:

а) довгострокового банківського кредиту – **1250 тис. грн.** за ставкою **14,5% річних**. При залученні кредиту підприємство здійснило витрат на суму **9,5 тис. грн.**;

б) короткострокового банківського кредиту – **3500 тис. грн.** за ставкою **18,5% річних**. Трансакційні витрати на залучення кредиту склали **15,5 тис. грн.**;

в) раніше випущених облігації обсягом **10 тис. штук**. Ринкова ціна облігації – **340 грн.**, купонний дохід – **46 грн.**

Задача 9:

Позичений капітал підприємства сформований наступним чином:

а) раніше випущені облігації обсягом **14 тис. шт.** Ринкова ціна облігації – **1200 грн.**, купонний дохід – **116,0 грн./обліг.**;

б) облігації нової емісії обсягом **12,5 тис. шт.** Номінал облігації – **1300 грн.**, купон – **120,0 грн.** Під час проведення емісії облігацій підприємство замовило послуги лістингової компанії на суму **87,0 тис. грн.**, рейтингового агентства – **65,0 тис. грн.**, інші супутні витрати склали **27,0 тис. грн.**

Власний капітал підприємства сформований за рахунок звичайних акцій, які випущені **у 2005 році**. Обсяг емісії – **12 тис. шт.** Ринкова ціна акції – **850 грн.**, розмір дивіденду – **120 грн./акцію**. Темп приросту дивідендів – **1,5%**.

Розрахувати середньозважену вартість капіталу підприємства.

Задача 10:

Постійні витрати ресторану становлять **86,0 тис. грн.** на місяць. Середній рахунок, який сплачують відвідувачі – **140,0 грн.**, середні змінні витрати на одне замовлення складають **82 грн.**

1. Яку кількість клієнтів має обслуговувати ресторан, щоб забезпечити беззбиткову діяльність?

2. Постійні витрати зросли до **110,0 тис. грн.**, а змінні витрати на одне замовлення – до **94,5 грн.**, але зросла і сума середнього рахунку відвідувача – до **158,0 грн.** Яку кількість відвідувачів слід обслужити для отримання прибутку в розмірі **50 тис. грн.**? Яким буде поріг рентабельності в даному випадку і якою буде зона безпеки?

Задача 11:

Підприємець організував бізнес з продажу вареників по **18 грн./порцію**. Собівартість однієї порції вареників – **9,5 грн.** Для торгівлі підприємець орендує торговельну площу, орендна плата **4,5 тис. грн./міс.** Сума єдиного податку – **250,0 грн./міс.** На підприємця працює троє найманих працівників з фіксованою заробітною платою **3,8 тис. грн.**, ставка єдиного соціального внеску – **22%**. Інші постійні витрати складають **1,5 тис. грн.**

1. Яким буде поріг рентабельності?

2. Як зміниться поріг рентабельності, якщо собівартість порції вареників зросте до **12,5 грн.**?

3. Скільки порцій вареників необхідно реалізувати за місяць, щоб забезпечити прибуток у розмірі **30 тис. грн.**?

Задача 12:

Показники фінансової звітності підприємства на початок звітного періоду:

- обсяг грошових коштів на рахунку – **410,0 тис. грн.**;
- поточні фінансові інвестиції – **265,0 тис. грн.**;
- дебіторська заборгованість – **4570,0 тис. грн.**;
- товарні запаси – **1420,0 тис. грн.**;
- поточні (короткострокові) зобов'язання – **7520,0 тис. грн.**;
- довгострокові зобов'язання – **2460,0 тис. грн.**

Впродовж звітного періоду відбулись наступні події:

- підприємство отримало грошові кошти на рахунок в обсязі **670,0 тис. грн.** за рахунок погашення дебіторської заборгованості;
- підприємство погасило грошовими коштами заборгованість перед бюджетом в обсязі **350,0 тис. грн.**;
- поточні зобов'язання збільшились на **750,0 тис. грн.** за рахунок залучення банківського кредиту під **18,0% річних**;
- довгострокові зобов'язання зменшились на **1000,0 тис. грн.**

Розрахувати коефіцієнти абсолютної та швидкої ліквідності на початок і кінець звітного періоду. Оцінити динаміку.

Задача 13:

Показники фінансової звітності підприємства на початок звітного періоду:

- обсяг активів (сукупного капіталу) – **17500,0 тис. грн.;**
- обсяг грошових коштів на рахунку – **720,0 тис. грн.;**
- дебіторська заборгованість – **4570,0 тис. грн.;**
- кредиторська заборгованість – **6460,0 тис. грн.;**
- поточні (короткострокові) зобов'язання – **7580,0 тис. грн.;**
- довгострокові зобов'язання – **3460,0 тис. грн.**

Впродовж звітного періоду відбулись наступні події:

- підприємство збільшило товарні запаси на **670,0 тис. грн.;**
- поточні зобов'язання збільшились на **750,0 тис. грн.** за рахунок залучення банківського кредиту під **18,0% річних;**
- довгострокові зобов'язання зменшились на **1000,0 тис. грн.** за рахунок дострокового погашення облігацій, залучених під **14,5% річних;**
- власний капітал збільшився за рахунок капіталізації прибутку на **650,0 тис. грн.**

Розрахувати коефіцієнти фінансування та стійкості фінансування на початок і кінець звітного періоду. Оцінити динаміку.

Задача 14:

Показники фінансової звітності підприємства на початок звітного періоду:

- обсяг активів (сукупного капіталу) – **17500,0 тис. грн.;**
- обсяг грошових коштів на рахунку – **720,0 тис. грн.;**
- дебіторська заборгованість – **4570,0 тис. грн.;**
- кредиторська заборгованість – **6460,0 тис. грн.;**
- поточні (короткострокові) зобов'язання – **7580,0 тис. грн.;**
- довгострокові зобов'язання – **3460,0 тис. грн.**

Впродовж звітного періоду відбулись наступні події:

- підприємство збільшило товарні запаси на **670,0 тис. грн.;**
- поточні зобов'язання збільшились на **750,0 тис. грн.** за рахунок залучення банківського кредиту під **18,0% річних;**
- довгострокові зобов'язання зменшились на **1000,0 тис. грн.** за рахунок дострокового погашення облігацій;
- власний капітал збільшився за рахунок капіталізації прибутку на **650,0 тис. грн.**

Розрахувати коефіцієнти абсолютної та швидкої ліквідності на початок і кінець звітного періоду. Оцінити динаміку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ТА РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

НАВЧАЛЬНА ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. А. Податкова система: Навч. посіб. / В. А. Андрущенко. – Київ: ЦУЛ, 2016. – 416 с.
2. Буднік М. М. Фінансовий ринок: Навч. посіб. / М. М. Буднік, Л. С. Мартюшева, Н. В. Сабліна. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 334 с.
3. Бюджетна система. Вишкіл студії: навч. посіб. / С. І. Юрій, О. П. Кириленко, В. Г. Дем'янишин [та ін.]; за ред. С. І. Юрія, О. П. Кириленко. – Тернопіль: Економічна думка, 2010. – 424 с.
4. Бюджетна система: Підручник / за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко. – Тернопіль: ТНЕУ, 2013. – 624 с.
5. Бюджетний менеджмент: Навч. посіб. / [В. Г. Дем'янишин, Г. Б. Погріщук та ін.]; за ред. Г. Б. Погріщук. – Тернопіль: Крок, 2015. – 522 с.
6. Бюджетний менеджмент: Підручник / [В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.]; за заг. ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2004. – 864 с.
7. Ван Хорн Дж. Основы финансового менеджмента / Дж. Ван Хорн, Дж. Вахович; пер с. англ. – 12-е изд. – М.: ИД «Вильямс», 2008. – 1232 с.
8. Венгер В. В. Фінанси: Навч. посіб. / В. В. Венгер. – К.: ЦУЛ, 2009. – 432 с.
9. Говорушко Т. А. Страхування: Навч. посіб. / Т. А. Говорушко. – Львів: «Магнолія 2006», 2016. – 328 с.
10. Горбач Л. М. Страхування: Підручник / Л. М. Горбач, Е. В. Кадебська. – К.: Кондор, 2016. – 544 с.
11. Еш С. М. Фінансовий ринок: Навч. посіб. / С. М. Еш. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 528 с.
12. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент: 2-ге вид.: Підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 520 с.
13. Кудряшов В. П. Курс фінансів: Навч. посіб. / В. П. Кудряшов. – К.: Знання, 2008. – 431 с.
14. Маслова С. О. Фінансовий ринок: Навч. посібник. 4-е вид. / С. О. Маслова, О. А. Опалов. – К.: Каравела, 2009. – 288 с.
15. Міжнародні фінанси: Навч. посіб. – 5-те вид. перероб. та доп./ за ред. Ю. Г. Козака. – Київ – Катівце: Центр учбової літератури, 2014. – 348 с.
16. Міжнародні фінанси: Навч. посіб./ [І. І. Д'яконова, М. І. Макаренко, Ф. О. Журавка та ін.]; за ред. М. І. Макаренка та І. І. Д'яконової. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 548 с.
17. Міжнародні фінанси: Підручник / [О. І. Рогач, А. С. Філіпенко, Т. С. Шемет та ін.]; за ред. О. І. Рогача. – К.: Либідь, 2003. – 784 с.

18. Місцеві фінанси: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / [Кириленко О. П., Письменний В. В., Малиняк Б. С. та ін.]; за ред. О. П. Кириленко. – Тернопіль: Економічна думка, 2014. – 512 с.
19. Муніципальні фінанси: Навч. посіб. / [Кириленко О. П., Письменний В. В., Русін В. М. та ін.]; За ред. О. П. Кириленко. – Тернопіль: Економічна думка, 2014. – 364 с.
20. Податкова система України: Навч. посіб. / А. І. Крисоватий [та ін.]; за ред. М. Я. Азарова. – К.: Міністерство фінансів України, 2011. – 656 с.
21. Податкова система: Навч. посіб. / [В. Г. Баранова, О. Ю. Дубовик, В. П. Хомутенко та ін.]; за ред. В. Г. Баранової. – Одеса: ВМВ, 2014. – 344 с.
22. Податкова система: Навч.-метод. посіб. / [В. К. Хлівний, О. М. Тимченко, Ю. В. Сибірянська та ін.]; кер. авт. кол. В. К. Хлівний. – К.: КНЕУ, 2014. – 372 с.
23. Соціальне страхування: Підручник / за ред. О. П. Кириленко та В. С. Толуб'яка – Тернопіль: Екон. думка ТНЕУ, 2016. – 516 с.
24. Страхування: Підручник / [В. Д. Базилевич та ін.]; За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2008. – 1019 с.
25. Страхування: Підручник / [Керів. авт. кол. і наук. ред. С. С. Осадець]. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2002. – 599 с.
26. Теорія фінансів: Підручник / П. І. Юхименко, В. М. Федосов, Л. А. Лазебник та ін.; за заг. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – Київ: ЦУЛ, 2010. – 576 с.
27. Фінанси домогосподарств: Навч. посіб. [Кізіма Т. О., Карпишин Н. І., Сидор І. П. та ін.]; За ред. Т. О. Кізіми. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 228 с.
28. Фінанси: Підручник / за ред. С. І. Юрія., В. М. Федосова. – 2-ге вид., переробл. і доповн. – К.: Знання, 2012. – 687 с.
29. Фінансовий менеджмент: Підручник / В. П. Мартиненко, Н. І. Климаш, К. В. Багацька [та ін.]; за заг. ред. Т. А. Говорушко. – Львів: «Магнолія 2006», 2014. – 344 с.
30. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент: Підручник. – 2-ге вид., стер. / В. М. Шелудько. – К., 2013. – 375 с.

НАУКОВА ЛІТЕРАТУРА

31. Бак Н. А. Децентралізація в Україні: бюджетні права, обов'язки та відповідальність / Н. А. Бак // Фінанси України. – 2016. – № 7. – С. 64-81.
32. Батіщева С. М. Фінансові стимули соціально-економічного розвитку як складова фінансового механізму / С. М. Батіщева // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 11. – С. 14-18.
33. Башко В. Й. Шляхи досягнення збалансованості пенсійної системи в Україні / В. Й. Башко // Фінанси України. – 2015. – № 6. – С. 97-107.

34. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: Вступ до фінансової науки / Ш. Бланкарт; пер. з нім. С. І. Терещенко, О. О. Терещенка; за наук. ред. В. Федосова. – К.: Либідь, 2000. – 653 с.
35. Бондаренко О. С. Фінансові ресурси та фінансові потоки: сучасна теорія і практика управління / О. С. Бондаренко // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 4. – С. 25-28.
36. Буряченко А. Є. Функціональна децентралізація та вдосконалення системи бюджетних відносин / А. Є. Буряченко // Фінанси України. – 2014. – № 2. – С. 19–29.
37. Волохова І. С. Проблеми розподілу видаткових повноважень між рівнями влади в Україні / І. С. Волохова // Економіка України. – 2013. – № 8. – С. 55–63.
38. Гаврилюк О. В. Тенденції антикризової модернізації інституціональної структури міжнародних фінансів / О. В. Гаврилюк // Фінанси України. – 2016. – № 2. – С. 7–27.
39. Горин В. П. Теоретичні засади неподаткових надходжень бюджету / В. П. Горин // Світ фінансів. – 2015. – Вип. 1. – С. 58–68.
40. Горин В. П. Формування фінансових ресурсів охорони здоров'я в контексті виконання критеріїв економічної безпеки / В. П. Горин // Наукові записки. Серія «Економіка». – Острог: В-во НУ «Острозька академія», 2013. – Вип. 23. – С. 216-221.
41. Дем'янишин В. Бюджетна політика держави: концептуальні засади, ефективність, розвиток стратегії і тактики / В. Дем'янишин // Вісник ТНЕУ. – 2011. – № 2. – С. 7-20.
42. Дем'янишин В. Теоретичні засади бюджетного механізму держави / В. Дем'янишин // Вісник КНТЕУ. – 2008. – № 1. – С. 56-67.
43. Державне фінансове регулювання економічних перетворень: монографія / [І. Я. Чугунов та ін.]; за заг. ред. д.е.н., проф., акад. НАПН України А. А. Мазаракі; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К.: КНТЕУ, 2015. – 375 с.
44. Єфименко Т. І. Фіскальні реформи та сталий розвиток в Україні / Т. І. Єфименко // Фінанси України. – 2016. – № 3. – С. 7-14.
45. Зимовець В. В. Корпоративні фінанси як домінанта фінансової науки / В. В. Зимовець, О. О. Терещенко // Фінанси України. – 2015. – № 9. – С. 78-95.
46. Карпишин Н. І. Інвестиційна поведінка домогосподарств: світові моделі і національні особливості / Н. І. Карпишин // Світ фінансів. – 2015. – Вип. 3. – С. 114–125.
47. Касьяненко Л. М. Поняття та правова природа фінансових ресурсів / Касьяненко Л. М., Тарангул В. Д. // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2012. – № 1 (56). – С. 135–141.
48. Кириленко О. П. Пенсійна система України: на шляху реформування / О. П. Кириленко // Світ фінансів. – 2016. – Вип. 3. – С. 7-19

49. Кириленко О. П. Соціальне страхування як інститут сталого людського розвитку / О. П. Кириленко, О. І. Тулай // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2015. – Вип. 11. – Т. 2 – С. 10–17.
50. Кізима Т. О. Домогосподарства на фінансовому ринку України: поведінково-мотиваційний аспект / Т. О. Кізима, А. Я. Кізима // Світ фінансів. – 2016. – Вип. 3. – С. 93-108.
51. Кізима Т. О. Регіональна бюджетна політика: теоретична концептуалізація та перспективи розвитку / Т. О. Кізима, В. Г. Дем'янишин // Регіональна економіка. – 2016. – № 4. – С. 91-99.
52. Кізима Т. О. Фінансова грамотність населення і фінансова поведінка домогосподарств: аспекти взаємовпливу / Т. О. Кізима, О. С. Шаманська // Світ фінансів. – 2014. – Вип. 1. – С. 16-26.
53. Кізима Т. Споживча поведінка домогосподарств: сутність, моделі, вектори оптимізації / Т. Кізима, О. Шаманська // Світ фінансів. – 2012. – Вип. 1. – С. 7-16.
54. Кізима Т. Фінансова грамотність населення: зарубіжний досвід і вітчизняні реалії / Т. Кізима // Вісник ТНЕУ. – 2012. – Вип. 2. – С. 64-71.
55. Клапків Ю. М. Теоретичні домінанти страхових послуг / Ю. М. Клапків // Формування ринкової економіки в Україні. – 2016. – Вип. 35. – Ч. 1. – С. 210-217.
56. Клименко К. В. Співробітництво Європейського банку реконструкції та розвитку з окремими країнами Європейського та Азійського регіонів / К. В. Клименко, С. М. Іванов // Фінанси України. – 2016. – № 11. – С. 52-78.
57. Коваль С. Л. Теоретичні аспекти фінансових ресурсів банку / С. Л. Коваль // Світ фінансів. – 2011. – Вип. 2 (27). – С. 82–91.
58. Коваль Ю. Фінансові ресурси держави як основа для формування доходів державного бюджету / Ю. Коваль // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2012. – Вип. 17. – С. 57–63.
59. Ковбасюк Ю. В. Європейський банк реконструкції та розвитку: аспекти діяльності: монографія / Ю. В. Ковбасюк. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 268 с.
60. Козарезенко Л. В. Роль бюджетної політики в розвитку людського потенціалу / Л. В. Козарезенко // Фінанси України. – 2016. – № 7. – С. 44-63.
61. Коломієць В. Фінансова політика держави: теоретичні засади та виклики сучасного етапу / В. Коломієць // Ринок цінних паперів України. – 2016. – № 3-4. – С. 29-35.
62. Колосова В. П. Вплив міжнародних фінансових організацій на економічний розвиток країни: питання теорії / В. П. Колосова // Економіка України. – 2016. – № 12. – С. 61-71.
63. Крисоватий А. І. Корпоративні фінанси в контексті викликів сучасної інноваційної економіки / А. І. Крисоватий, В. М. Федосов, Н. С. Рязанова // Фінанси України. – 2013. – № 9. – С. 7–27.

64. Крисоватий А. І. Податкові трансформації в ЄС та податкова політика України в контексті євроінтеграції: монографія / А. І. Крисоватий, В. М. Мельник, Т. В. Кошук; за ред. А. І. Крисоватого. – Т.: ТНЕУ, 2014. – 236 с.
65. Крисоватий А. І. Сутність та концептуальні основи формування податкової політики в умовах євроінтеграційних процесів / А. І. Крисоватий, В. М. Мельник, Т. В. Кошук // Економіка України. – 2016. – № 1. – С. 35–51.
66. Кудряшов В. П. Державні фінанси в період проведення реформ / В. П. Кудряшов // Фінанси України. – 2012. – № 1. – С. 41–57.
67. Кудряшов В. П. Ризики виконання державного бюджету та механізми їх обмеження / В. П. Кудряшов // Фінанси України. – 2016. – № 12. – С. 59–76.
68. Кузькін Є. Ю. Теоретичні засади використання цільових форм міжбюджетних трансфертів місцевим бюджетам / Є. Ю. Кузькін // Фінанси України. – 2016. – № 12. – С. 45–58.
69. Лисяк Л. В. Розвиток міжбюджетних відносин в Україні в умовах податкового реформування / Л. В. Лисяк // Економічний простір. – 2014. – № 81. – С. 125–137.
70. Лісовий А. В. Удосконалення системи оподаткування в Україні / А. В. Лісовий, С. В. Кирпа // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2012. – № 1(56). – С. 86–92.
71. Лободіна З. Трансформація видатків місцевих бюджетів у контексті бюджетної децентралізації / З. Лободіна // Світ фінансів. – 2015. – Вип. 1. – С. 69–82.
72. Лободіна З. М. Фіскальна децентралізація в Україні: декларації та практична реалізація / З. М. Лободіна, М. В. Ливдар // Економічний часопис-XXI. – 2016. – № 161 (9–10).
73. Лондар С. А. Можливості трансформації сучасної боргової політики в Україні / С. А. Лондар, О. С. Лондар // Фінанси України. – 2016. – № 7. – С. 26–43.
74. Лондар С. А. Співробітництво України та МВФ як фактор макрофінансової стабілізації / С. А. Лондар, К. В. Кузнєцов // Фінанси України. – 2015. – № 4. – С. 48–66.
75. Луніна І. Декларації та реалії бюджетної децентралізації, або Якими насправді є фінансові повноваження місцевої влади / І. Луніна, Д. Серебрянська // Дзеркало тижня. – 2015. – № 43. – 14 листоп. – С. 8.
76. Луніна І. О. Бюджетна децентралізація: цілі та напрями реформ / І. О. Луніна // Економіка України. – 2014. – № 11. – С. 61–75.
77. Луніна І. О. Бюджетна політика держави та її вплив на соціально-економічний розвиток регіонів / І. О. Луніна // Видання Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка. Економіка. – 2008. – № 4 (102). – С. 4–6.
78. Луніна І. О. Міжнародні тенденції реформування податкових систем у післякризовий період 2008–2014 рр. та уроки для України

- / І. О. Луніна, Н. Б. Фролова // Фінанси України. – 2015. – № 8. – С. 7–20.
79. Мазаракі А. Домінанти інституційної модернізації фінансової системи України / А. Мазаракі, С. Волосович // Вісник КНТЕУ. – 2016. – № 1. – С. 5–23.
80. Макогон В. Дефіцит бюджету у системі фінансового регулювання / В. Макогон // Ринок цінних паперів України. – 2016. – № 1-2. – С. 55–61.
81. Мельник В. М. Податкова політика України в умовах імплементації Угоди про асоціацію з Європейським Союзом / В. М. Мельник, Т. В. Кошук // Фінанси України. – 2016. – № 7. – С. 7–25.
82. Модернізація фінансової системи України в процесі євроінтеграції: монографія: в 2 т. / за ред. О. В. Шлапака, Т. І. Єфименко; Держ. навч.-наук. установа «Академія фінансового управління». – К.: ДННУ «Акад. фін. упр.», 2014.
83. Небрат В. В. Еволюція теорії державних фінансів в Україні: монографія / В. В. Небрат. – Київ: Ін-т екон. та прогнозув. НАН України, 2013. – 584 с.
84. Нікітішин А. О. Податкова політика стимулювання розвитку людського капіталу / А. О. Нікітішин // Фінанси України. – 2016. – № 10. – С. 113–127.
85. Нові вектори розвитку страхового ринку України: монографія / О. В. Козьменко, С. М. Козьменко, Т. А. Васильєва [та ін.]; кер. авт. кол. О. В. Козьменко. – Суми: Університетська книга, 2016. – 317 с.
86. Опарін В. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти): Монографія / В. Опарін. – К.: КНЕУ, 2005. – 240 с.
87. Павлюк К. В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України: монографія / К. В. Павлюк; Н.-д. фін. ін-т. – К., 2006. – 584 с.
88. Петрушка О. В. Накопичувальна система державного пенсійного страхування: переваги та ризики запровадження в Україні / О. В. Петрушка // Світ фінансів. – 2015. – Вип. 1. – С. 119–127.
89. Поченчук Г. М. Перспективи співпраці України з міжнародними фінансовими установами / Г. М. Поченчук // Наукові праці НДФІ. – 2016. – № 3. – С. 24–38.
90. Редзюк Є. В. Розвиток ринку цінних паперів України в умовах глобалізації: виклики та можливості / Є. В. Редзюк // Фінанси України. – 2016. – № 5. – С. 112–126.
91. Ринок боргових цінних паперів в Україні: суперечності та тенденції розвитку: монографія / І. О. Лютий, Т. В. Грищенко, О. В. Любкіна та ін. – Київ: ЦУЛ, 2008. – 432 с.
92. Салтинський В. В. Особливості організації кредитування національних економік Міжнародним валютним фондом / В. В. Салтинський // Фінанси України. – 2009. – № 32. – С. 65–67
93. Сидор І. П. Бюджетне забезпечення соціального захисту населення: теоретичні аспекти і вітчизняна практика / І. П. Сидор //

- Ефективна економіка. – 2015. – № 9 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4298>
94. Сидор І. П. Роль державно-приватного партнерства у розвитку сучасної місцевої інфраструктури / І. П. Сидор, В. М. Булавинець // Ефективна економіка. – 2016. – № 11 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>
95. Сидорчук А. А. Необхідність формування інвестиційного портфеля домогосподарств / А. А. Сидорчук // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – Ужгород, 2016. – Вип. 1 (47). – С. 402–404.
96. Сідельникова Л. П. Податкові надходження в системі формування бюджетних ресурсів держави / Л. П. Сідельникова // Сталий розвиток економіки. – 2011. – № 6. – С. 300–305.
97. Соколовська А. М. Концепція ліберальної податкової реформи: доцільність і можливість реалізації в Україні / А. М. Соколовська // Фінанси України. – 2015. – № 12. – С. 12–31.
98. Соколовська Г. І. Недержавні пенсійні фонди в Україні: становлення та перспективи розвитку: Монографія / Г. І. Соколовська. – Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – 228 с.
99. Становлення доктрини фінансової системи України: Монографія / [С. І. Юрій, О. М. Десятнюк, О. П. Кириленко, І. О. Лютий та ін.]; за ред. С. І. Юрія, О. М. Десятнюк. – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 192 с.
100. Сучасна парадигма фіскальної політики України в умовах формування суспільства сталого розвитку: монографія / А. І. Крисоватий, Л. П. Амбрик, М. П. Бадида [та ін.]; за наук. ред. А. І. Крисоватого. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – 460 с.
101. Тропіна В. Б. До питання про публічні фінанси / В. Б. Тропіна // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 28–34.
102. Удосконалення управління державними фінансами та реформування податкової системи України / за ред. Т. І. Єфименко; ДНУ «Акад. фін. упр.». – К., 2015. – 446 с.
103. Уманський І. І. Стійкість державних фінансів в умовах євроінтеграційних процесів / І. І. Уманський // Фінанси України. – 2015. – № 1. – С. 9–28.
104. Управління фінансами суб'єктів господарювання в умовах глобальних трансформацій: Моногр. / За ред. д.е.н., проф. І. С. Гуцала. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – 484 с.
105. Федосов В. М. Концептуальні питання теорії корпоративних фінансів / В. М. Федосов, Н. С. Рязанова // Ринок цінних паперів України. – 2013. – № 3–4. – С. 39–55.
106. Фінансова думка України: енциклопедія: у 3-х т., / С. В. Львовчкін, В. М. Федосов, С. І. Юрій, П. І. Юхименко; за наук. ред. В. М. Федосова. – К.: Кондор, 2010. – 584 с.
107. Фінансова політика інвестиційно-інноваційного розвитку України: Моногр. / За ред. В. Г. Дем'янишина. – Тернопіль: Економічна думка, 2014. – 467 с.

- 108.Фінансові важелі подолання бідності в Україні: монограф. [О. П. Кириленко, І. І. Білоус, Б. С. Малиняк та ін.]; за ред. О. П. Кириленко. – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. – 432 с.
- 109.Фурдичко Л. Є. Дестабілізуючі фактори впливу на фінансову систему України в сучасних умовах розвитку держави / Л. Є. Фурдичко // Економіка та держава. – 2016. – № 9. – С. 29-33.
- 110.Чугунов І. Фінансова політика України в умовах глобалізації економіки / І. Чугунов, М. Пасічний // Вісник КНТЕУ. – 2016. – № 5. – С. 5-18.
- 111.Швабій К. І. Теоретичні підходи до формування та реалізації податкової політики держави / К. І. Швабій // Фінанси України. – 2015. – № 10. – С. 90–103.
- 112.Шкробот М. Визначення економічної сутності поняття «фінансові ресурси» / М. Шкробот // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 8. – Ч. 1. – С. 339–341
- 113.Юрій С. Бюджет, бюджетна доктрина та бюджетна політика держави: сучасна парадигма, іманентний детермінізм, реалії і перспективи / С. Юрій, В. Дем'янишин // Світ фінансів. – 2010. – Вип. 4. – С. 7-27.
- 114.Ehrhardt M. C. Corporate Finance: A Focused Approach / M. C. Ehrhardt, E. A. Brigham. – 4th ed. – Florence, KY: Cengage Learning, 2010. – 840 p.
- 115.Gruber J. Public Finance and Public Policy. New York: Worth Publications, 2011. 860 p.
- 116.Modigliani F. The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment / F. Modigliani, M. H. Miller // The American Economic Review. – 1958. – Vol. 48. – № 3. – P. 261–297.
- 117.Myant M. Transition Indicators of the European Bank for Reconstruction and Development: A Doubtful Guide to Economic Success / M. Myant, J. Drahoukoupil // Competition & Change. – 2012. – Vol. 16. – Issue 1. – P. 69–75.
- 118.Oates W. E. Fiscal Decentralization and Economic Development / W. E. Oates // National Tax Journal. – 1993. – № 46 (2). – P. 237–243.
- 119.Rosen H. S. Public Finance / H. S. Rosen. – 7th ed. – Boston: McGraw: Irwin Hill, 2005. – 609 p.
- 120.Tiebout Ch. M. A Pure Theory of Local Expenditures / Ch. M. Tiebout // Journal of Political Economy. – Vol. 64. – № 5. – 1956. – October. – P. 416–424.

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Зміст дисципліни «Фінанси».....	5
Тема 1. Предмет фінансової науки як пізнання сутності фінансів.....	10
<i>Питання для самоперевірки та обговорення.....</i>	14
<i>Тести.....</i>	15
Тема 2. Фінансова політика і фінансовий механізм.....	19
<i>Питання для самоперевірки та обговорення.....</i>	23
<i>Тести.....</i>	24
Тема 3. Податки. Податкова система.....	28
<i>Питання для самоперевірки та обговорення.....</i>	41
<i>Тести.....</i>	42
Тема 4. Бюджет. Бюджетна система.....	45
<i>Питання для самоперевірки та обговорення.....</i>	55
<i>Тести.....</i>	55
Тема 5. Фінанси суб'єктів господарювання.....	59
<i>Питання для самоперевірки та обговорення.....</i>	74
<i>Тести.....</i>	75
Тема 6. Фінансовий менеджмент.....	81
<i>Питання для самоперевірки та обговорення.....</i>	89
<i>Тести.....</i>	90
Тема 7. Страхування. Страховий ринок.....	94
<i>Питання для самоперевірки та обговорення.....</i>	108
<i>Тести.....</i>	109
Тема 8. Фінансовий ринок.....	113
<i>Питання для самоперевірки та обговорення.....</i>	120
<i>Тести.....</i>	121
Тема 9. Фінанси домогосподарств.....	125
<i>Питання для самоперевірки та обговорення.....</i>	132
<i>Тести.....</i>	132
Тема 10. Міжнародні фінанси.....	136
<i>Питання для самоперевірки та обговорення.....</i>	144
<i>Тести.....</i>	145
Тематика практичних занять.....	149

Комплексне практичне індивідуальне завдання.....	154
Самостійна робота студентів.....	162
Типові задачі.....	167
Список використаних та рекомендованих джерел.....	172